

Feri Lainšček

Szerelem-sziget

Feri Lainšček író, költő a magyar határhoz közeli Dolány (Dolenci) faluban, a szlovéniai Muravidéken született.

Munkássága sokrétű: nemcsak kortárs regényíróként ismert, hanem költőként, dramaturgként, forgatókönyvíróként is, továbbá irodalmi folyóiratok szerkesztője és számos szlovén énekes és együttes dalszövegeinek írója. Nemcsak felnőtteknek ír, hanem gyerekeknek és fiataloknak is. Egyes művei magyar, rábavidéki szlovén, angol, német, horvát, cseh, spanyol és katalán nyelven is olvashatóak. A *Raza* című regényéért Kajuh-díjat kapott, Prešeren-díjat pedig a *Ki jo je meglja prinesla* regényért. A Kersnik-díjat a *Namesto koga roža cveti* és a *Muriša* című regényeivel, valamint a *Mislice* című mesegyűjteményével nyerte el.

Feri Lainšček

Szerelem-sziget

Fordította Zágorec-Csuka Judit

A szlovén nyelvű mű címe: Ločil bom peno od valov

A kézirat elkészítéséhez Zágorec-Csuka Judit
a Nemzeti Kulturális Alap alkotói támogatásában
részesült

Feri Lainšček

Szerelem-sziget

Fordította Zágorec-Csuka Judit

Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
Pilisvörösvár, 2022

Támogatók (nyomtatott változat):

Magyar Kormány
Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság
Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

Szerkesztette és a szöveget gondozta:
Dr. Józsa György Zoltán

Nyelvileg lektorálta:
Nagy-Molnár Szilvia

Kiadó: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
H-2085 Pilisvörösvár, Szt. János u. 8.
e-mail: muravidek@freemail.hu
www.muravidek.eu
www.evid.hu

A borítótervet Szócs Beáta készítette Hagymás István
fényképfelvételei felhasználásával
Nyomdai előkészítés: Szócs Beáta
Nyomdai munkák: Progresso Print Kft., Budapest

Példányszám: 500

ISBN 978-615-5750-88-5
ISBN 978-615-6368-37-9 (online, PDF)

© Zágorec-Csuka Judit, 2022
© Feri Lainšček, 2022

Öregszem, ezért az őseim is mindig idősebbek lesznek. Az emlékezetem valójában az ő végső és egyre körülhatárolhatóbb lakhelyük. Ez történik velük mások emlékezetében is, hiszen nagyon kevés maradt abból, amit az emberek még megragadhatnak és érdemes megragadniuk. A folyónál laktak, amely hozta és vitte a dolgokat. Ezért jellemezte az életüket az animizmus, amelyet csak azok a népek értenek meg, akik a folyók közelségében élnek. Lehetséges, hogy még erre a megállapításra sem érdemes teljesen hagyatkozni. Ugyanis, ahogy van igazság abban a bölcs mondásban, miszerint az ember nem tud kétszer ugyanabba a folyóba lépni, úgy az is igaz, hogy a világon nem létezik két teljesen egyforma folyó.

A folyót, amelynek Lungauban, a Magas-Tauernben van a forrása és Pannóniában, Légrádnál ömlik bele a Drávába, nálunk úgy hívják, hogy Mura. A folyó nevének indogermán eredetű szótövét, a „mori”-t, ha pontosan lefordítjuk, akkor a víz testéről beszélünk. De a neve még az ógörög „moira” szóra is emlékeztet, amelynek jelentése „sors”. Valószínűleg éppen az ily módon leírt fizikai és metafizikai terjedelmében foglaltatik a benne rejlő titokzatosság. Mivel csak 444 kilométer hosszú, túl rövid ahhoz, hogy átlépje az egykor hatalmas Osztrák–Magyar Monarchia határait, de az alsó folyásánál, amikor a síkságra ér, már eléggé széles ahhoz, hogy minket, pannóniai szlovéneket ezer évre elválasszon az anyanemzetünktől.

Kiegyensúlyozatlan és szétszabdalt folyása miatt a Mura már ősidők óta számos mellékágban folyt, és így az ágaival kegyetlenül belevájt a partjaiba. Ezért az osztrák és a magyar nagybirtokosok állandó viszályba kerültek egymással a folyó természete miatt. Veszekedtek, pereket indítottak és harcba is szálltak a másikkal. A kölcsönös vád töltések és gátak építése volt, amelyek megváltoztatják a folyó folyását az ellenkező part irányában, és ezzel kárt okoznak. De akárhogy törekedtek ide-oda taszítani a folyót, az mindig is a saját útját járta és a saját kedve szerint változtatta meg a birtokhatárokat is. Mária Terézia idejében került

sor arra, hogy ezt a csendes, de nyugtalan, kiszámíthatatlan folyót végre közös tervek alapján kezdjék el szabályozni.

Spransky Julián mérnök diplomamunkájából, 1938-ból

I. RÉSZ

A szűz

Az égbolt a Mura folyó csendjébe burkolózva vörös színben tündökölt a naplementében, és a távolba nyúló felhők sejtelmesen hosszabbították meg a napot. Az emberek kiültek az ablakok alá, elgondolkozva néztek az égre, hiszen, amióta háború dúlt a távolban, már ez a természetes síksági jelenség sem számított hétköznapi látványnak számukra.

Ha kimondatlanul is, de meg voltak győződve arról, hogy vészterhes eseményeket jósló jelenség emelkedik följük. Az asszonyok saját fiuk szétfolyt vérért vélték felfedezni benne, a férfiak pedig a lövegek torkolatúzének könnyörtelen pattogását, amely mindent felégetett Tannenbergtől Verdunig, és mint a perzselő gyanta szórta szét szikráit Európa-szerte. A remény, hogy valaki majdcsak visszatér élve, mindjobban fogyatkozott, és görcsbe szorult az emberek gyomra. Még az első magvakat is, amelyeket elvetettek a korán éledő földbe, azzal a fohással öntözték meg, hogy belőlük ne koszorúba fonható virágok nyíljanak.

Elica leült a tuskóra a zöldellő körtefa alá és kibontotta a hajfonatát. Ez számára a kikapcsolódás pillanata volt, amikor lecsillapodott a teste és lassan leülepedett minden, ami aznap felgyülemlt benne. Úgy tűnt, hogy hosszú, sprőd haja is vágyott a szabadságra, és szinte érezte, hogyan ragyogott fel a megnyugvástól. Megrázta hajkoronáját és hagyta, hogy a homlokára hulljon, majdnem teljesen eltakarva a skarlát színű tájra irányuló tekintetét. Nem is mert arra gondolni, hogy a furcsa események, amelyekben részük volt, már itt is eléggé komolyra

fordították a hétköznapijaikat, és teljesen elfásulttá tették őket. Az volt az igazság, hogy sem édesapja, sem testvére nem voltak a fronton, de férje vagy szerelme sem, hiszen nem is volt férfi a közelében, aki behívót kaphatott volna a császártól. Édesapja halála után ugyanis édesanyjával majdnem egy évtizede magányosan éltek, és egyetlen férfi sem került hozzájuk olyan közel, akiért most reszketne a szívük.

Édesanyja elővette a csöbröt, amelyből megetette egyetlen disznajukat, majd a tyúkok után nézett. Törekény volt és vékony derekú, mint egy kislány, ezért az agyonmosott ruhájában madárijesztőnek látszott. Sápadt arca viszont furcsa módon nagynak tűnt, leginkább a pitypang szétfújható, fehér bóbítájára emlékeztetett. Arckifejezésében volt valami természetellenesség, valamiféle áttetszőség és szétszórtság. Mindennek eredményeképpen, legalábbis messziről nézve úgy tűnt, hogy nem ebben a világban él, de égszínkéék szemei mégiscsak élénken mozogtak. Lányára tekintett, aki magasra emelte a szoknyáját, és mint a batyut, úgy ringatta a térdén. Nagyon úgy tűnt, hogy az öregasszony akar valamit.

A lány megérezte jelenlétét, de nem fordult meg. Megesett, hogy napokig sem beszéltek egymással, habár nem voltak haragban. Szokásossá vált náluk, hogy csendben, hang nélkül végezték munkájukat, és ha valamelyikük valamit elfelejtett elvégezni, vagy valamit rosszul csinált, nem tettek ezért szemrehányást egymásnak. Ebben a tekintetben a közös életük jóindulatú elkötelezettségnek számított, amelyet nem tudott felbontani semmiféle hiányállapot, nélkülözés sem. Azokban a dolgokban, ahol a véleményt kellett nyilvánítani, olykor-olykor összetűzésbe kerültek egymással, és ilyenkor úgy tűnt, hogy nem tudnak egymás közelében élni.

– A gróf kertésze kiment a faluba és megkérte a lányokat, hogy vegyenek részt a gyászszertartáson – mondta végül is az öregasszony.

– Tudom – mondta a lány visszafogottan.

– Legalább száznak el kellene jönnie, akik még fehér ruhát viselhetnek – lépett lánya mellé az anya szigorú arckifejezéssel, válaszra várva. – Még szebb volna, ha többen is eljőnnének, hiszen az elhunyt megérdemelné – jegyezte meg, amikor egyértelművé vált számára, hogy nehezen kap választ az elmondottakra. – Hallottam, hogy eljönnek a temetésre a képviselők Pestről és Bécsből is, ezért igazán illene, hogy így, ilyen módon fejezzük ki számukra is a mi nagy szomorúságunkat.

Elica leeresztette a szoknyáját, és szétzilált hajtincsein át édesanyjára nézett. Az elhunyt a belatinci Zichy Gusztáv grófnak, Ferenc József marsalljának és bizalmas kamarásának a leánya volt. Ezért is tűnt egyértelműnek, hogy a búcsúztatóján összegyűlik az arisztokrácia, és a szertartás is nagy lesz. Elica nem befolyásolhatta az eseményt, de ő is szándékozott részt venni rajta. Furcsállotta viszont, hogy édesanyja a szüzek csoportjában akarja látni.

– Szép volna – szólt újra az anyja. – Semmi másunk nincsen, amit ennek a szerencsétlen úrnak adhatnánk ajándékkul – fogta könyörgőre. – Hiszen mindketten tudjuk, hogy mennyi jót tett velünk, és ezért mivel tartozunk neki.

Természetesen a földre gondolt, amelyet megműveltek a apa távozását követően is, aki a gróf lóistállójában szolgált, és megbecsülték, kedvelték a várkastélyban. Valószínűleg arra a 30 koronára is, amit az intéző fizetett ki, hogy fedezzék a temetése költségeit. Emlékezhetett arra is, hogy a gróf jó ember volt – ez kis dolgokban és másokkal szembeni figyelmességekben is megnyilvánult –, ez különböztette meg a belatinci grófot a többi muravidéki földbirtokestól. Valóban jó lehetőség adódott most a köszönetnyilvánításra. Vagy az édesanyjának valami hátsó szándéka is volna?

– Jól tudja, hogy a fehér ruha viseletére már túl idős lennék – mondta komolyan Elica. – Még azt gondolhatják, hogy kelleltni akarom magamat – próbálta kinyilvánítani a fenntartásait.

– Hadd gondolják! – mondta nyomatékosan az édesanya. – Jobb, mint amit most gondolnak.

– Mit gondolnak? – vette fel a harcot a lány.

-- Azt gondolják, hogy egyáltalán nem ajánlgatod magadat – válaszolta az öregasszony. – Azt gondolják!

Elica rendbe szedte szoknyájának ráncait, és a térde közé szorította. Megijedt ettől a bennrekedt, egyszeriben feltörő haragtól, mert úgy tűnt neki, hogy az édesanyja terve már végleges. Szíve mélyén viszont igazat adott anyjának. Hiszen nagyon is gondolhatták az emberek, hogy többé nem akarja kelletni magát, és senki választottja sem akar lenni. Már ennek megfelelően is viselkedett. Valami megakadályozta benne, hogy feltárja minden reményét, és felszínre hozza rejtett álmait. Mindez vívódást jelentett neki, habár nem tudta biztosan, hogy mi is rejlik lelke mélyén. Nem volt ez kimondottan félelem vagy szégyenlősség. De valójában büszkeség sem lakozott benne. Lehetséges az is, hogy mindháromból volt benne valami, és most mindez egy negyedikké alakult át. Képzeltése teljesen gyógyíthatatlan érzésnek tűnt, azonban előbb-utóbb be fog teljesülni női intrikák és mindenféle, nem Istentől való tervek nélkül is.

– Alszol rá egyet, lehet hogy holnapra meggondolod magad – mondta neki váratlanul az édesanyja, szorongásai közepette.

Hamarjában átlebbentette Elica a haját a homlokán, és egy pillanatra belenézett édesanyja szemébe, aki a maga furcsa kedvességével tudtára adta, hogy az óhaja erősebb volt a szándékánál, hiszen a legfontosabb mondanivalót sosem követelő, hanem inkább kérő hangnemben közölte vele, és szomorúságával kényszerítette ki azt, amit elvárt tőle. Eszébe jutott a miséken viselt egyetlen fehér ruhája, amelyet már évek óta nem vett fel, ezért kételkedett abban, hogy egyáltalán jól áll-e még neki. Aztán, amikor elképzelte magát a kipirolva a szertartáson, kikeményített ruhában, újra elkezdett habozni. Azok a fiatal, suta lányok, akik majd mellette lépkednek, hajlékonyak, mint a fűzfavessző, ő pedig már majdnem huszonhárom éves, és kilátszanak a bordái.

– Ha nem is jönél fehér ruhában – emelte fel mutatóujját az öregasszony –, akkor is fohászkodni fogunk a lelkéért, ami fontos dolog – nyilvánította ki a véleményét, és pislogott hozzá. –

Mi, szegények nem tudunk mással fizetni, de ezzel belophatjuk magunkat az emberek szívébe – nyugodott meg és egyben meg is vigasztalódott az édesanya.

Elica lassan felállt, és nyújtózkodott egyet.

Az ajkáról le lehetett olvasni a szándékot, hogy valahogy megfeleljen az édesanyjának, de nem rejtette el a véleményét sem. A grófnő egyedülálló hölgyként halt meg, az édesanyák az ő szépségét vették mintául azokhoz a királykisasszonyokhoz, akikről a gyermekeiknek meséltek. Nagyon is volt valami tündéri a grófnő szépségében. Az emberek csodálták őt, de feltételezték, hogy a nagyvárosokba történő utazgatásai alkalmával lehetőségei adódtak udvarlókkal való találkozásokra. Nagy érdeklődést keltett ezekben a napokban ez a titokzatosság, amelyet az elhunyt végleg magával vitt a sírjába. Elicának úgy tűnt, mintha édesanyja a fejébe látna. Szavak nélkül, mint amikor valaki megérez valamit, amiről nem tud beszélni, s ettől még erősebb a meggyőződése, hogy igaza van. Éppen ezért úgy gondolta, hogy másnap nem fehér ruhában fog részt venni a körmeneten.

*

A postaúton Muraszombattól Belatincig egész délelőtt felverték a port az urak hintói, ezért a lovasok és gyalogosok keresztülvágtak a mezőkön, vagy a dűlőkön keresték a legrövidebb utat. Ezekben a napokban a síkság távolról olyannak látszott, mint a zsibvásár, s ha egy messziről jött ember nem hallotta a harangozást a halottért, azt gondolhatta, hogy a közelgő front elől menekülnek így az emberek. Megérkeztek a Szapáryak, az Esterházyak, a Batthyányak, a Voglerek és a Kodolitschok a környező várakból. Eljött a nemesség Keszthelyről, Szombathelyről, Grazból, Csáktornyáról és Varazsdról is. Útnak indultak a céhmesterek Muraszombatból és a környező piacterekről. Jöttek a plébánosok a püspökség egész területéről, hiszen ez a temetés egy nagy misének is számított, amelyet Mikes János püspök úr celebrált. A nép, amely többnyire gyalog érkezett, megállva közről is megtekinthette az egész főnemesi gyülekeze-

tet. A fénylő láncok csörgése a síkságon úgy visszhangzott, mintha láthatatlan rovarok rajzása lett volna, s mindez csak azt az érzést erősítette meg az emberekben, hogy a halálnak ma ünnepnapja volt.

Zichy Teodóra grófnő Bécsben hunyt el 29 éves korában, a szarajevói merénylet után, amikor Ferenc Ferdinánd és felesége, Chotek Zsófia, Hohenberg hercegné merénylet áldozatai lettek. Már Európa-szerte felbőszített kentaurok híre járt, a grófnő a császári szanatóriumban maradt, ahol ápolónőként a sebesülteket gondozta. A választása, amelyet először úgy is fel lehetett fogni, hogy erre a nemesség kötelezi, még az életében az önzetlenség példaértékű megnyilvánulásává vált, ugyanis ott betegedett meg tuberkulózisban. A nép azt beszélte, hogy akkor sem hagyta cserben a betegeit, amikor már őt is emésztette a kór és sorvadozott. Ezért is tűnhetett úgy, hogy a szép belatinci grófnő most, a Teremtő 1915. évében, április elején nem a sötét világok kapuin megy keresztül, hanem a világosság, a fényesség legendájává válik, amely még sokáig fennmarad.

Az öreg kertész a várkastély nagy üvegházában a halott számára levágatott minden vörös rózsát. Annyi virág gyűlt össze, hogy azzal volt behintve az út a sírgödörig. Ezzel a színnel ünnepelték az életerejét és buzgóságát, amely segítségével másokat ajándékozott meg mindazzal, amit ő maga sajnos nem kapott meg a sorstól. Ezen az úton lépkedett a koporsó mögött pontosan százhusz lány, kikeményített fehér ruhába öltözve. Ez a szín a tisztaságot jelentette, amelyet az elhunyt élete végéig megőrzött. Vagy a lélek színét, amely az Isten kegyei felé szállt, hiszen – ritkaság volt ez ezen a vidéken és ki tudja, ha valaha még előfordul ilyen eset – senki sem gondolkozott el az ezer kísérő gyászoló ember közül az elhunyt származásáról és senki sem kért számára csupán békét és nyugalmat, hanem felemelkedést kívánt neki ebből a világból valahova a magasságokba, ami számára egyedüli fizetség és érdem is volt utolsó útja alkalmával.

Sreš Elica, aki utolsóként lépett a fehér ruhájú lányok közé, megnyugvással állapította meg, hogy messzemenőleg nem ő a legidő-

sebb a lányok közül. A ruha, amelyet reggel vett ki a szekrényéből, útközben eléggé hozzáidomult az alakjához, a kinézete miatt nem volt kellemetlen helyzetben. De még mindig valahogy furcsának tűnt számára, hogy a lányok közt van, hiszen az ok is különös volt, ami miatt eljött. Álmai miatt határozta el magát erre a tetre, amelyek élénken éltek emlékezetében és nyugtalanították.

Valahogy így történt: a vadkörtefa alatt álló farönkre egy asszony, valószínűleg egy párka egy női selyem cipellőt helyezett el, amelynek aranyozott kapcsai voltak. Azok, akik reggel arra jártak, megálltak és megnézték a cipellőt, s azon tűnődtek, hogy miért is került ez ide, és miért pár nélküli. Mindez mit is jelentsen? Aztán megállapították, hogy a cipőcske az ő ablaka alatt van, ezért aztán elkezdtek kopogtatni az ablaküvegen és kaparászták a falakat. Félt az érdeklődők erőszakos kíváncsiságától, hiszen semmivel sem tudott többet a talált cipellőről, mint a többiek. De minél jobban összehúzta a függönyöket és elbújt a sarokban, annál erőszakosabbak lettek. Végezetül egymást túlharsogva betörték az ajtót és kivitték őt az udvarra.

Köztük volt a nő, aki elhozta a cipőt, és most visszafojtott haraggal így szólt: „Ezt találtam egy reggel a fiam ágyában, aki azóta élőhalott. Csak a virágok közt üldögél, egyre a csillagokat nézi ahelyett, hogy a kovácműhelyben dolgozna. Én pedig minden éjszaka az egyik lány ablakától a másik lány ablakáig bolyongok, a cipő párját keresem. Kisírtam a szemem és elvesztettem az eszem, de jaj annak a cédának, ha megtalálom és a cipő ráillik.”

Az összegyűltek mocorgása hallatszott, akik azt akarták, hogy lépjen bele a cipellőbe, amelyet az idegen asszony eléje helyezett. Megcsipkedték, lökdösték, kezdték gyözködni, az öklükkel is fenyegették, hogy lépjen bele a cipőbe. Ő pedig egyre jobban veszített az erejéből és úgy tűnt, hogy erőszakkal mégiscsak a lábára húzzák a cipellőt. Valójában tudta, hogy nem az övé, mégis félt, hogy rábizonyítják, és ezért ártatlanul ítélik el. Az utolsó erejével próbálta magát kiszabadítani a tömegből, s elmondani, hogy az ismeretlen nő csak kitalálta eze-

ket a dolgokat és gonoszak a szándékai. Ekkor hirtelen megbicsaklott, térdre esett és lerogyott a földre.

A tömeg megvadult és átlépett rajta, ő pedig egészen közelről tekinthette meg a selyemcipőt a harmatos fűben, és most egyszerre felismerte, hogy Teodóra grófnő viselte ezt, amikor gyermekkorában először látta közelről a belatinci Szent László-templom előtt. Megrémült, de fel is háborodott, hogy rá akarják hárítani a grófkisasszony titkos bűnét. Hogy azonban most ujjal mutogasson a grófnőre, elhárítva a gyanúsítást, az sem tűnt számára elfogadhatónak. Sőt egyre jobban meg volt győződve arról, hogy a grófnőt még időben kell figyelmeztetnie a veszélyre. A selyemcipőhöz nyúlt és próbálta elrejteni az ingébe, de az összegyűlteket ezt észrevették és kegyetlenül legyűrték a földre.

Félelmében tehetetlenül felsikoltott és hirtelen felébredt álmából.

Felült az ágyában és halotthideg ujjával végigfésülte haját, amely átizzadt homlokára tapadt. Az ablaküvegen át a fehér vászonzüggönyök között kék színben sütött be a hold és éles árnyékokat rajzolt ki. A szoba szokatlanul világos volt, és valakinek a jelenléte töltötte be, ami félelemként nehezedett Elicára. A rémálom, hogy minél előbb eljusson a kastélyba, ugyanakkor a grófnő valójában már halott, leküzdhetetlen akadályt jelentett számára. Egyrészt elviselhetetlen büntudata támadt, hogy minden másképpen történt volna, ha időben érkezik. Aztán felismerte, hogy az összezavarodott események miatt már késő volt minden, ettől megnyugodott. Rövid idő elteltével a szédülése ellenére mégiscsak felkelt és széthúzta a függönyöket. Mindez csak rémálom volt, győzködte magát. De nem tudta elfelejteni, és a hajnali virrasztáshoz szorongató tudat társult, hogy valami szörnyűséges dolog környékezte meg, és hogy titkos kapcsolatban áll a belatinci kastélyban történt szerencsétlenséggel. A reggelt ez a furcsa tévelygés hatotta át.

– Szentséges Szűz Mária! – vetett keresztet megszállott tekintettel az édesanyja, amikor pirkadatkor bizalommal elbe-

szélte neki az álmait. – A mi grófnőnk halála óráján rád hagyta a cipőjét, ami nyilván jelent valamit számodra – fordult a házi oltáron levő Istenanya megsárgult képe felé, fohászkodott, majd többször keresztet is vetett.

– Mit jelenthet mindez? – kérdezte feszülten Elica, akiben már émelygető volt a szorongás, de mégis anyja megváltó szavaira intette. Már az az érzés, hogy mindez végül is valami jót jelenthet, arra készítette, hogy leguggoljon az öregasszony mellé, és óvatosan megérintse a kezét.

– Értelek, de most mindenképpen hálásnak kell lenned iránta a nagy ajándékért, amit tőle kaptál – szorította meg erősen Elica ujjait, aki szinte már fájdalmát érezte. – A sok szüzlány közül a grófnő mégiscsak rád gondolt, és ez emlékezetes lesz az életedben, mindig kísérni fog téged – már görcsösen fogta a lány kezét és közlőrl nézett a szemébe.

– Hiszen elmegyek, tudod, hogy el fogok menni – jelezte egész testével is Elica, hogy így lesz, mivel az éjszaka megérezte, hogy erre az eseményre fel kell vennie azt a fehér ruháját és felkészülten kell odamennie.

Az édesanya ezzel a csendes hálával ölelte magához, majd, amit már régóta nem tett, megcsókolta a haját. Ez a váratlan érintés eláradt Elica egész testében. Egy régi, már elfeledett érzés elevenedett meg, amely gyermekkori élményéhez fűződött, a lány alig tudta visszatartani a könnyeit. Kiegyenesedve ment ahhoz az egyetlen ruhásszekrényhez, amely még található volt a házban, aztán már ott is volt a vágott virágok, susogó, aranyozott díszítések, pislogó gyertyák és a harmonikus éneklés ligetében, vagyis ebben a földi mennyországban, ahol még a halál is csodásan bódító élménnyé változott át, amely az úri világ ezerféle másságának árnyalataiban tükröződött. Az is igaz, hogy Elica sosem volt még ilyen temetésen, közlőrl csak azt a hétköznapi, földhözragadt és feltartóztathatatlan plebejusi halált ismerte, amely a véglegességével reménytelené tette az embereket, és amely olyan helyzetekbe hajtotta, kergette őket, hogy üvöltöztek, panaszkodtak és örülségeket műveltek.

Most azonban különös érzések fogták el. A koporsó mellett másféle szomorúságot hordozó arcokat látott, mint amilyeneket ismert, és ezek a felemelt tekintetek ezekben a pillanatokban azt sugallták, hogy ilyet csak itt láthat, sehol máshol. Úgy tűnt számára, hogy mindezt most ő is átélheti, miközben nagy hálaadással jelen lehet ennek a szent szertartásnak a menetében. Lassan behelyezkedett ennek a hangulatába, szellemébe és látványába.

Az idős gróf Zichy Gusztáv azon a napon, amikor a lánya, Teodóra utoljára érkezett haza, letörtén lépett a száraz pannón porba, és szélesre tárt karjaival képzeletében idézte fel holt feleségének láthatatlan kezét. Hedviga grófné, akit feleségül vett az alsó-ausztriai Wimpffen nemesi családból, már 1892-ben elhunyt, pedig alig volt 31 éves, magára hagyva három leánygyermekével, akiket még fel kellett nevelnie. A következő évben a híres bécsi építésznél, Max von Ferstel bárónál rendelte meg azokat a terveket, amely alapján megépítette a Szűz Mária tiszteletére felszentelt kápolnát, és 1894-ben hazahozattatta feleségének földi maradványait is, amelyeket a kápolnában helyezett el. Azt követően minden szabad percét ezen a szent helyen töltötte, és az emberek évekkel később azt kezdték hinni, hogy a nagy szerelem érzése tette lehetővé számára, hogy érintkezésbe kerüljön a túlvilággal és a feleségével is, akivel így titokzatosan mégis kapcsolatban maradt. Éppen ezért akkor is, amikor gyalog indult el Muraszombatból Belatinca a lánya koporsója mögött, senki sem csodálkozott kissé furcsa viselkedésén, sőt többen készek voltak elhinni, hogy láthatatlan társa lábnyomai még láthatóak is lesznek majd az út porában.

Most is, a püspöki emelkedett beszéde hallatán a gróf szakállas arcát egyfajta világosság ragyogta be, amely a bensejéből áradt, valamiféle megmagyarázhatatlan lelki erő kisugárzásáról adva bizonyosságot. Erről a gyászról talán csak az évszázadoknak lehetett tudomása, amelyek tanúi voltak mindennek, vagy a kőnek, a világon teremtett legszilárdabb dolognak. Elica nem nagyon tudta felfogni, hogy ennek a gyásznak éppúgy részesei

lehetnek az egyszerű emberek, mint a bölcsek és az öregek. Úgy tűnt neki, hogy itt áll egy élő szenttel szemben, a szent pedig egy élő oltár közepén helyezkedik el, így a belatinci uraságok hatalmas síremléke közelében még jelentéktelenebbnek érezte magát. Mérhetetlenül keveset tudott a világról, alig tudott valamit is megmagyarázni. Lelke riadt nyúlként árulkodóan rezdült meg az ismeretlen előtt. Ezért magába fojtott haraggal, elfásultan tudta csak elviselni ezt az állapotot. Sorsa a szürke géméhez hasonlított, amely minden rezzenésre, hangra menekül, és csak akkor emeli fel a fejét, ha egyedül marad. A sás és a vadon növényzetében van otthon, a nedves közegben, ahol mohák is teremnek, a karmai alatt pedig agyag szárad. Ha valaha is arra gondolt, hogy jobb helyzetbe kerülhet, tudta, hogy ez csak kegyes áhítat volt. Vagy csak egy álom, amelybe nem érdemes belebocsátkozni, mert ha felébred, akkor a valóság még kegyetlenebbnek tűnik.

– Szükségletre kell mennem – súgta neki az egyik lány, aki mellette állt. – Nagyon kell, nem bírom már visszatartani – lépett ki a sorból megint, kis idő elteltével. – Nem tudom, hogy kibírom-e – már sírhatnékja volt.

– Hát persze, hogy kibírod – válaszolt neki végül is Elica. – Hiszen tudod, hogy kibírod.

– Mégsem bírom ki – tette keresztbe a kezét a hasán amaz.

– Meg fogsz halni, ha elsőnek hagyod el a koporsót – próbált ráijeszteni Elica.

– Isten tudni fogja, miért mentem félre – könnyörgött a lány.

– Tudni fogja, de nem fog neki ez tetszeni – szólt kérlelhetetlenül Elica.

Aztán a lány leguggolt és vizelt. Valószínűleg a halottat gyászolók közül senki sem vette észre, de hallhatta, amit cselekedett.

– Ó, Istenem! – háborgott magában Elica. – Kik vagyunk és milyenek vagyunk? – gondolta félve, lelke mélyén. – Ritkán hívnak minket segítségül, s még akkor sem bírjuk ki – szomorkodott. A lányok pedig kikerülték a tócsát, amely szétterjedt a lá-

buk alatt. A szüzek gyülekezetében lyuk keletkezett, amelyre talán csak a madarak lettek figyelmesek. Mintha semmi rossz nem történt volna, a lány megkönnyebbülve kezdett el újra imádkozni. Elicának azonban úgy tűnt, hogy nagyon is van szégyellnivalójuk, amelyet sosem tud elfelejteni, és bánta, hogy mégis eljött a temetésre.

*

Elica a szenteltvízzel való meghintés közben észrevette, hogy valaki figyel a fehérbe öltözött lányokat, és rajta is megakad a tekintete. Könnyed módon szemlélődött a férfi, aki észrevehetett, hogy mi is történt a lányok között, talán gyanút is fogott, hogy valójában mi zajlott le a szeme láttára. Elica először azt hitte, hogy a férfi órá gyanakszik, de azt követően, hogy alaposan megnézte, rádöbbsent, hogy ez valójában nem így van. A férfi arcvonásain nyoma sem volt felháborodásnak, panasznak vagy valamiféle csúfolódásnak. Világos, kissé hunyorgó tekintet szegeződött rá, mely nem osztozott mindnyájuk szomorúságában, nem volt illedelmes. Talán unatkozott a férfi, és így múltatta az időt, de aztán Elica félrefordította a fejét, és újra a közös gyász érzésének adta át magát. De a férfi tekintetét még mindig érezte. A pillanat, ahogyan egymásra néztek, kitörölhetetlenül égett belé.

Amikor újra ránézett, a férfi elmosolyodott.

Elica összeszorította az ajkát és felvetette az állát. Másképpen nem tudta jelezni neki, hogy ebben a helyzetben nem való így viselkedni. Mérges volt, hogy megfélemlített magáról, és elkövetett valamit, amit a férfi most félremagyarázhat. Semmi jóra nem gondolhatott az a személy, aki esetleg észrevette az üzenetváltásukat. Ebben a siralmas helyzetben a férfi olyannak láthatta, amilyen nem szeretett volna lenni. Továbbá az ismeretlen férfi a másik oldalon azokkal állt, akik majd a koporsóhoz léphetnek. Fekete öltönye valószínűleg a városi szabónál készült, fehér ingének aranyozott mandzsettagomb-

jai azt sugallták, hogy a temetés után amazokkal távozik majd. Könnyelmű tekintetével csak végigpásztázta a falusi lányok számára talán vad és vonzó szépségét, majd vissza fog térni ahhoz a sápataghoz, aki mezítláb sosem futkározott a fűben, érzélgősen vallja be neki, hogy ő a legszebb és az egyetlen az életében.

Igen, így van ez, gondolta Elica, majd újra felemelte a fejét és a férfira nézett.

Ez amolyan szánakozó pillantás akart lenni, de valójában mégsem annak sikerült, mivel a férfi szemében a síkság feletti tavaszi égbolt tündökölt. Vagy inkább a kék búzavirág színe volt ez, amely a tavasz végétől akár késő őszig is virágik, dacosan nevelgetve kesernyés-fekete magvait.

*

A temetést követően az énekeseknek, a lovászoknak és a lányoknak a déli majorban kékfrankost és mákos kalácsot szolgáltak fel, a kastélybirtok intézője pedig eljött üdvözölni az összegyűlteket. A gyászolók úgy érezték magukat, mint amikor jól végzett, nehéz munka után megpihennek. A jó bor pedig hamarosan megoldotta a férfiak nyelvét, a lányoknak pedig az első kortyok után kipirult az arca. Úgy történt, mint ilyen alkalmakkor szokott: a szomorúság könnyekbe folyt át, majd felszáradt, az erekben még szilajabban folyt a vér, és a lélekben is új vágyakozások ébredtek. Csak Elica volt az, aki nemigen találta fel magát ezen a tágas udvaron. Úgy érezte magát, mintha felült volna egy túl sebesen hajtott körhintára, most viszont újra szilárd talajon áll, és alig tudja megtartani az egyensúlyát. Várakozott és reménykedett, hogy végre túljut mindazon, ami már előző nap elkezdődött, és valamilyen érthetetlen, megállíthatatlan módon csak fokozódott. Lehetőséges, hogy számára ez azért volt szokatlan, mert a megelőző években ritkán ment emberek közé, sokat álmodozott, a valóság pedig terhére volt. Vagy mindenért az idegen tekintete

volt felelős, amely nemcsak egy gőgös férfi pillantása volt, hanem valami mást is jelenthetett számára?

– Elica, Elica! – köszöntötte rákacsintva Juš, akit ismert a birtokról, a legény gyakran a sarkában volt. – Mi lesz veled, ha megesz a farkas? – szögezte neki a kérdést tréfásan, amellyel a síró gyerekeket szokták vigasztalni. – Vagy attól félsz, hogy ebben a szárazságban elvisz a Mura szelleme? – mondta hangosan, hogy mások is meghallják.

– Szegény ördög vagy, te Juš! – csapott a kezére. – Egyszer még olyan szó talál eszedbe jutni, ami a torkodra fagy, akkor aztán jaj neked – vetette oda sértetten Elica, pedig a fiú semmi bántó dolgot nem mondott.

Juš arra a hiedelemre gondolt, amikor még a folyó környékén élő emberek azt tartották, hogy a szüzek esőt kérhetnek az Istentől. A régi szokás szerint a falusi emberek tizenkét lányt vittek a folyó partjára, akiknek a jelenlevők előtt ki kellett jelenteniük, hogy szüzek még, és semmilyen viszonyban nem voltak eddig férfiakkal. Miután eképpen színt vallott, mindegyik lány a saját fűzfakosarába feszületet helyezett, behintette száraz falevelekkel, rőzsét tett rá, majd meggyújtotta. A Mura folyó szellemének felajánlott égő hajókosárcák elindultak a folyón lefelé. Ha a következő három nap leforgása alatt eleredt az eső, az áldozat meghallgatásra talált. Ha viszont a szárazság tovább pusztított, egyértelművé vált, hogy valamelyik lány hazudott, és a férfiak újra előhozatták a lányokat a folyópartra, a gyanúsítottat egy fából készül csónak alá kötötték, és az égő csónakot belökték a folyóba. Ha a szerencsétlen lány valahogy mégis megmenekült, akkor ez azt bizonyította, hogy tényleg szűz volt. De ha elnyelték a hullámok, akkor meg voltak győződve arról, hogy a Mura szelleme ragadta el.

– Ej, haj, Elica, Elica! – nevetett fennhézájóan Juš. – Bizony, járnék én utánad, ha nem ellenkeznél olyan konokul – bölcselkedett a legény. – Még inkább járnék utánad, ha még sokáig maradnál hajadon.

– Bolond vagy! – kiáltott rá haragosan Elica. – Mi közöd hozzá és mit érdekel ez téged!? – Legszívesebben hasba vágta volna ott, ahol majd lepattogzottak a kígyószemként feszülő inggombok.

– Én!? – hökkent meg, mintha a lány valami értelmetlen dolgot mondott volna. – Még hogy én? – forgatta a szemeit, és körülnézett, mintha segítséget kért volna.

– Te és mindenki más! – fakadt ki hirtelen Elica. – Inkább töröld meg az orrod! – szólt tehetetlen haragjában, és fityiszt mutatva kirohant az udvarról.

– No, no! – nevettek a férfiak, akik nem értették Elica hirtelen felindulását, természetesen bűnösök sem voltak semmiben.

– Mi van vele? – kérdezgették egyre, de csak azért, hogy szóljanak valamit. – Vajon a szegény lány már az első pohártól berúgott? – okoskodták ki, majd legyintettek egyet.

Elica útközben levette a misére szánt cipellőjét és mezítláb futott a mezőn át. Az alig felébredt föld még tömör és érdes volt, a fájdalomtól megrezzentek a térdei. Halálosan megalázónak érezte a történeteket. Nem a harag hajtotta előre, nem is a kétségbeesés, hanem az ellene szőtt összeesküvés. Összeállt benne a kép, amelynek részletei évekig gyűltek fel, csak eddig nem észlelte mindezt. Általában magába fojtotta a dolgokat és inkább félrevonult, de most átlátta ennek az eléggé kellemetlenkedő férfinak a visszataszító, ízléstelen humorát, amitől hányinger környékezte. Az idegeire ment, hogy valaki kénye-kedvére beszélhet az ő belső világáról. Nagyon zavarta valaminek a gátlástalan követelőzése, amit valójában nem is tisztelnek, vagy akár úgy érzik, hogy az útjukban van. Érezte a tolakodó szándékot, amely olyan volt, mint az állati ösztön, mégis emberi jognak tartják. A kettő között azonban üresség tátong, amelyet nem kívántak és nem is tudtak megtölteni. Ezeknek az élete valószínűleg ezért olyan sivár és sáros, mint a levágott répa az őszi barázdában...

Már teljesen kimerült, akkor sem nézett hátra.

Igen, emiatt gyűlölte a majorságot, és ezt most be is ismerte.

Valamikor védelmező volt a major és fenséges, mint a tenger, de később már ketrecnek számított.

Elica azonban rá volt utalva a hamis dimenziókra, azokról a világokról, amelyek ezen a szürkeségen túl léteztek, csak álmodozhattak. De már az álmokban is másképpen történtek a dolgok, mert a valóságban háború volt. A rossz hírek keletről meg nyugatról is érkeztek. Valószínűleg már ott sem volt olyan védett terület, ahol jobb volna az élet. Ebben a csapdában mindent a gonoszság diktált, de meg volt győződve arról, hogy jó irányban halad, még akkor is, ha kétségbe volt esve. A rohanástól minden felforrott benne, de meg volt arról győződve, hogy ezek előtt a dolgok előtt nem szabad meghajolnia. Szívből jövő fogadalma szerencsétlenségére lehet, egyben azonban a reményt is tartotta benne. A szétterülő pannon táj közepén álló, jelentéktelen, fehér ruhába öltözött kislánként rejtgette, hogy valaki bánthatja. De aki a titkát el akarta volna venni tőle, annak azt késsel kellett volna kivágnia a lelkéből.

*

A mező kellős közepén utolérte Elicát egy könnyű homokfutó, de nem előzte meg. A lópatkók dobogása könnyű ügetésből alig hallható lépésbe váltott, a cséza kerekeinek csattogása is egészen elnémult. Hátra sem nézett, hanem hirtelen a fűben próbált elbújni, arra gondolva, valaki a kastély alkalmazottjai közül jött utána, hogy újra zaklassa. Erősen elhatározta, hogy a szép szavak ellenére sem megy vissza... soha többé nem megy közéjük. Ekkor azonban a kocsis hirtelen meghúzta a kantárt, és a cséza megállt előtte.

– Maga az!? – suttogta Elica, habár a teste felkiáltott, és a meglepetés a szívéig hatolt.

– Maga pedig az, akinek nem számít az én igyekezetem – nevette el magát a férfi, és kalapját megemelve köszöntötte a lányt. – Vagy éppen ma nem érdeklí semmi teremtetten ezen a világon? – fordult a lány felé, ráirányítva bámuló szemeit. – Így van? – ráncolta szemöldökét. – Ha most azt mondja, hogy tévedtem, akkor ezt sosem fogom magamnak megbocsátani.

Elica megállt és lenézett porlepte, csupasz lábaira, lábujjai közt megalvadt a kiserkent vér. Kellemetlen volt számára, hogy a férfi

izgatott és zavart állapotában látja, de ezt nem akarta neki elmondani. Panaszkodni sem akart, hogy mi történt vele a majorban, hogy mennyire aljasan, közönségesen bántak vele, ami viszont már nem állt összefüggésben a pillanatnyi helyzettel. Így inkább összezárta ajkát és elnémult. Érezte, a férfi látja, hogy mennyire zavarban van, és időt akar nyerni, hogy egy kicsit összeszedje magát. Milyen is lenne, ha a férfi elébe lépne, mintha láthatatlan ajtó nyílna ki közöttük? Számára ez igazi csodát jelentene.

– Az már igaz, hogy az emberből sok minden előjön, amikor ilyen szomorú temetésen vesz részt – jelentette ki nemsokára a férfi, komolyabb hangon. – Az is érthető, ha egyesek ilyenkor egyedül szeretnének maradni – folytatta, elvéve a lánytól a válasz lehetőségét. – De, ahogy látja – tárta szét tenyerét –, úgy hallottam, gyalog indult útnak, és nem akartam kihagyni a lehetőséget, hogy felajánljam a csézámot.

Elica ránézett az okosan nevelt lóra, amely mindeközben meg sem moccan, majd megnézte a láthatóan egészen új csézát, amely aranyozott volt, mint egy tabernákulum. A cséza hátsó két kereke fölött láda volt elhelyezve az utasoknak ülőhelyül, elöl pedig a kocsis ülhetett. Hirtelen beleborzongott a gondolatba, hogy ezen a csézán vonuljon be a faluba. Az ilyesmi csak úgy lehetséges, ha a kocsi hajtója felkérérdzkedőt enged fel, így majd már messziről arra következett bárki, hogy ők ketten nem véletlenül találkoztak. Megnehez lenne a kimagyarázkodás is, hogyan került vajon a férfi közelébe, holott nem lehet közük egymáshoz.

– Nos? – kérdezte a férfi.

– Nem, nem – suttogta Elica.

– Segíthetek? – nyújtotta kezét a férfi.

– Úgy gondolom, nem – rázta meg fejét Elica. – Ne haragudjon! – nézett kérlelően a kék szemekbe, amelyek most kifejezetten közelinek tűntek, és mély titkokat rejtettek számára. – Nem értem, miért kívánja ezt tőlem. – mondta neki.

– Semmit sem kérek cserében, ha erre gondol – fogta meg a lány kezét, és megkerülte vele a csézát. – Friss levegőt lélegez-

het be, és a szép lábait egy kicsit megpihentetheti – mosolygott rá bizalmasan és felsegítette a csészára.

– Ó, Istenem – törölte meg a lány a tenyerével homlokát, mint aki átadja magát végzetének. Tudta, nem mondta ki határozottan azt a nemet, nem sértette meg a férfit, aki talán nem is akarta ezt meghallani. Számára jobb lett volna, ha csupa por lesz, hiszen a lábai ügyis egész életén át türelmesen tapodták ezt a földet. Így viszont szétterülő muravidéki ködfelhőként szállt el a csészával, biztosan már messziről lehetett látni.

A férfi levette széles karimájú kalapját és felakasztotta a vonórúdon levő ékre. Aztán a hajába túrt, hagyva, hogy a szél a füle mögé fújja. Keskeny, majdnem csontos arcán mosoly bujkált, amely arról tanúskodott, hogy nagyon élvezi a helyzetet, hiszen sikerült rábeszélnie a lányt. Elicának most fiatalabbnak tűnt a férfi, mint első látásra, de így is sokkal idősebb volt nála. Testtartása a száguldás ellenére férfias és megfontolt volt, ahogy az el is várható egy úriembertől, aki ilyen csészán utazik, de a korát lehetetlen volt megállapítani. A foglalkozását és társadalmi rangját meg sem próbálta kitalálni, de minden bizonynyal egy volt azok közül, akikkel csak ritkán esett találkozása, s akiket kinézetre, viselkedésre sem ismert.

– Hé, Hidra! – kiáltott a férfi a lóra.

– Hidra? – csodálkozott el a lány hangosan. – Milyen név ez?

– Mit tudom én – pillantott rá oldalról a férfi. – Valamikor a hétfejű vízikígyót hívták így, aminek egyik fejét sem lehetett levágni, mert újra kinőtt – adott rá magyarázatot. – Manapság pedig így nevezzük a nagy folyókat, amelyeknek sok mellékága van, és szeszélyesek, mint például a Mura.

– De hát az ön Hidrája kanca, ugye? – furcsállotta a lány.

– Igen – bólintott a férfi. – Igen, kanca. Jó kérdés, hogy miért is adtam neki ezt a nevet – esett gondolkodóba. – Habár az is igaz, hogy először ez jutott az eszembe, és még fülbemászó is volt a hangzása – tette hozzá. – De mégis, mi mást gondolhatna ki valaki, aki egész nap a vízben járkal?

– Vízben!? – csodálkozott el a lány.
– Így igaz – egyenesedett ki a férfi, meghúzva a kantárt.
– Ne haragudjon, be sem mutatkoztam – hajolt meg, és a lány felé nyújtotta a kezét. – Spransky Iván felügyelő vagyok, a regedei vízügyi hivatal alkalmazottja.

– Igen?... – szólt akadozó hangon a lány. – Én pedig Elica vagyok – eszmélt fel végre, ujjhegyével megérintve a férfi tenyerét. – Az elhunyt Sreš, a belatinci gróf istállójában dolgozó szolgának a lánya – tette hozzá, mivel nem akadt másvalamivel kiegészítenie a nevét. A ló új erőre kapott és vágatott tovább, így a szél hűteni kezdte a lány arcán ismét érződő pír. Meg volt győződve arról, hogy kedvét szegte a férfinak, aki talán azt hitte, hogy véletlenül van mezítláb, és csak a makacssága vagy bosszúsága miatt indult el gyalogszerrel. Elica ugyanakkor valamiképp mégiscsak feloldódott. A kettejük között kimondott igazság olyasvalami volt, amit nem kerülhettek el, a megfelelő időben jött, akarták, nem akarták, ezzel szembe kellett nézni.

– Most már egy kicsit ismerjük egymást – nézett Elicára a férfi, mintha olvasna gondolataiban.

– Igen – vont vállat Elica. – Most megismertük egymást – próbálta palástolni váratlanul kialakult feszültségét.

– Szeretném, ha ezzel a találkozással az ismeretségünk nem érne véget – folytatta a férfi, le nem véve róla a tekintetét. – Lehetséges volna ez? – tette fel a kérdést. – Remélem, nincs ellenére? – tartott ki gondolatai mellett. – Ön is szeretné ezt?

Elica megint végigsimított a tenyerével a homlokán és körbetekintett a síkságon. Megismételte magában a kérdéseket, amelyeket újra és újra hallania kellett, és döntenie, hogy valóban jól hallotta-e az egészet. Nem tudta felfogni, hogy a férfi ennyire vonzónak találja, sőt rendíthetetlen maradt.

– Elnézést kérek – hallotta a férfit valahonnan a távolból. – Esetleg megbántottam önt?

– Nem, nem – jelezte egész testével. – Csak furcsának tűnik számomra, hogy... – próbálta megmagyarázni. – Nem értem, miért is óhajtja ezt tőlem egyáltalán – ismerte be Elica.

– Csak úgy – válaszolta a férfi. – De igazán óhajtom – mondta határozott hangon, amely alapján akár hinni is lehetett neki. – Nem is tudnék szebbet kívánni, mint hogy még tudjunk így beszélgetni, mint most.

– Beszélgethetünk még – vonta meg a vállát Elica.

– Na, látja! – örült meg módfelett a férfi, azzal megrántotta a gyepelőt, és a kanca üetésbe kezdett. – Minek az embernek ezek a virágok és berkek, ha nincs kivel csodálni a szépségüket? – emelte fel magasztosan a hangját és szimatolva tekintett körbe. – Hamarosan megmutathatom önnek a Mura partvidékét is ott, ahol még biztosan nem látta – elegyedett újra beszédbe a lánnyal. – Tudom, hol fészkelnek a gémek, ismerem a holtágakat is, ahol a fiatal hattyúk tanyáznak, és minden nyáron vöcsköket is találtam ott, amelyek fészket raknak a vízre.

Elica hallgatta a férfit, majd a kereszteződésnél elfelejtett szólni, hogy rövidebb utat is választhattak volna. De most már nem volt annyira sürgős az útja, nemigen akart leszállni a csészáról, amely piheként suhant tova a postaúton, közben kellemesen elringatta. A mögöttük elmaradozó lányok, akik nehéz lábakkal mentek hazafelé a temetésről, egészen távolinak és magányosnak tűntek, mint a varjak. Közben volt, aki felismerte, de Elica erre sem hederített már. Mondhattak, amit akartak róla, de az igazság csak rá tartozott, más nem számított.

A vadász

Azon a szép napon, amikor Elica hazatért a temetésről az úri csészán, az öreg Srešnének a roppant örömtől majdnem megszakadt a szíve, és többé már meg sem nyugodott. Meg volt győződve arról, hogy ezzel csak növekedtek a szívpanaszai. Ezt tükrözte az akarata is, amely szüntelenül jelzéseket adott a külvilágnak. A nem csillapuló vágy, hogy a lánya a többi szűz között legyen a temetésen, végül is teljesült. Mindezt nagy érdemnek tekintette, a lányának az álmából a grófnő cipellőjéről pedig legfőképp azt mesterkedte ki, hogy bebizonyosodjék, hogy lányát nem Spransky választotta kedvesének, hanem a sors sodorta a kezeibe. Elicát is izgatták az álmai, amelyeket újra meg újra előhozott a mindennapokban, azoknak minden apró elemét sorjában végogszemezgetve. Meg volt győződve arról is, hogy mindez titokzatosan sorsával fonódik egybe. De olyan érzései is voltak, hogy még van valami, amit még idejekorán fel kellene ismernie a történetekből. Ezért magányosan elmélkedett mindazon, és igyekezett védekezni a megérzéseivel szemben, amivel szembesült. Mindazok a bámuló és mohón legelő tekintetek, amelyek rá irányultak, semmi jót nem ígértek. Aztán megint beszédessé vált, és minden vigasztalásban hinni kezdett, amely arra utalt, hogy a cipőcske mégiscsak szerencsét jelenthet számára.

Iván tavasszal vasárnaponként látogatott el hozzájuk a nagymise után, és szívesen ott maradt ebédre is. Az édesanya már korán reggel levágta a kakast, amelyet meg is kopasztott tüstént, forró vízzel leöntve, míg izgatottan várta a vendéget. A tyúkhúsleves Iván ingyencége volt, nem tudott betelni vele, és minden kanálnál külön meg is dicsérte. Köszönetének kinyilvánítása nem mindig más szóhasználat, hanem meggyőző hangnemmel történt, ami az öregasszony szívét mindig felpezsdítette és könnyeket csalt ki a szeméből, ilyenkor megrezzent az állkapcsa is. Félelmében, hogy esetleg elfognak a kakasai, tojásokat helyezett el két kotlóstyúk alá, és vigyázta őket, mint a legféltettebb kincset. A kifinomult és figyelmes

vendég természetesen érezte odaadását, meg is értette mindazt, amiért áldozatot hozott, ami nem volt mindennapi, ezért minden találkozáskor megajándékozta őket. Hozott sügéreket és csukákat, amelyeket a Mura habjaiból fogott ki, de a vadászoktól kiügyeskedett néhány vadnyulat vagy egy fiatal őzet is. Ez az élet egyre jobban összekovácsolta őket, amelytől lassanként megváltozott a falusi otthonuk sivársága.

Úgy tűnt Elicának, legalábbis első látásra, hogy édesanyját érdeklí legjobban, mit is jelent számukra ez a rendszeres találkozás, és mit hoz számukra a jövő. Látszólag teljességgel odaadó és megfoghatatlanul alázatos volt, pedig ilyennek sosem látta ezidáig. Valójában mégis a szeme sarkából figyelte mindazt, ami a fiatalok közt történt. Mint aki nem tudni miből, de látja, hogy mindketten nagyon is maguknak valók, amivel finoman szurkálta, türelmetlenségével pedig gyötörte a lányát. Iván minden távozása után egyre kíváncsibb lett, érezni lehetett, hogy alig bírja elviselni azt a bizonytalanságot, ami a távozása után maradt benne.

– Micsoda ember! – sóhajtozott csodálattal akkor is, ha erre nem várt semmiféle választ.

Elica pedig hallgatott.

Érzései hallgatást parancsoltak, amit határozottan perzselő titokzatossággal tett; furcsa, kifejezéstelen, talán nevetséges, ám eléggé valóságos és cselekvő hallgatás volt, ami miatt még szégyent is érzett. Tudta, hogy édesanyja féltékeny kettőjük egymás felé való közeledésére. Számára úgy tűnt, hogy az ilyen viselkedés nem illik egy édesanyához. Elhatalmasodott rajta az érzés, hogy édesanyja engedélye nélkül kötődjék Ivánhoz, saját belátását követve, mindenesetre ez elég korán el is jött, habár édesanyja volt az, akinek erről a viszonyról döntenie kellett volna. Úgy tűnt, hogy édesanyjánál már régen minden a helyére került, neki pedig végig kellett játszania a szerepét. Másféle megvilágításban pedig úgy látta, hogy édesanyja ezzel a furcsa, gyermekes óhajainak az egyvelegével és anyai szeretetével

még Ivánt is behálózza, és belopja magát a szívébe, amely végeredményben csakis az övé lehet. Ez így zajlott valahogy hallgatólagosan, s határozottan meg is erősítette a tudatában, hogy minden igazi anya így cselekszik. Ezért hétközben néha kedvetlen és kegyetlen volt, s ez az édesanyját nagyon aggasztotta.

– A kilencedik baromfit fogom holnap levágni, és te még mindig úgy viselkedsz, mint egy szuka a kutyatelepen – mondta neki éjszaka, amikor lefeküdtek, és a szobába sötétség telepedt.

– Émelygek már a levesedtől – sóhajtott fel Elica.

– Meghagyhatom az életüket, hiszen a szegény tyúkok még szeretnének egy kicsit élni ezen a világon – emelte fel hangját az öregasszony. – Mondd csak a magadét, velem ne is törődj!

Elicát ismét elöntötte a türelmetlenség, amelyet valahogy sikerült palástolnia.

– Az isten szerelmére! – sikoltott fel. – Mit kellene még mondanom magának? – kérdezte, inkább a kérdésre összpontosított, mint a feleletre, amelyet beleszótt a kérdésbe. – Jól tudja, örülök, hogy idejár – próbált meg neki úgy válaszolni, hogy egyben meg is nyugtassa.

– Természetesen tudom – válaszolta az anyja. – Éppen azért mondom, mert tudom – ült fel az ágyban. – De ő is tudja-e? – tárta szét a karjait. – Neki is tudnia kellene – fogta össze copfba szétzilált haját, miután nem kapott feleletet. – A nőnek is időben kell lépnie – magyarázta neki. – Ha meg nem tudja ezt megtenni, akkor legalább mondja meg neki – oktatta ki végül.

– Igen?! – szólt Elica. – Ezt már megtettem!

– Mit?! – kérdezett rá élesen az édesanyja és várt.

– Miért oktat ki engemet, mintha nem tudnám megolvasni az ujjaimat? – kérdezte Elica neheztelve, szintén felülve az ágyban. – Jól tudja, hogy ott százhusz lány volt, ő meg csak értem jött el – fordult hozzá a sötétben. – Meglátogatott bennünket, habár nem is tudta, hogy hova hozom. Eljött másodszor is, amikor már tudta, hogy itt nem fog találni semmi rendkívülit. Holnap is el fog jönni

énmiattam, ha lesz ideje, és az időjárás is kedvezni fog neki, hiszen tudom, hogy erre vágyik. Maga meg azt állítja, hogy semmit sem látott és semmit sem talált rajtam.

Az öregasszony keresztbe tette a kezeit az ölében, és némán ült.

Így ültek ezután Srešák, mindketten a saját, szalmával bélelt ágyukban sokáig az éjszakában, amely annyira sötét volt, mint a csillagos ég nélküli, egész, kerek világ, de ahová még szerencsére nem ért el a háború tüze. Mindazt, amit egymásnak elmondtak a sötétség leple alatt, mondhatták, amikor valójában nem kellett belenézni egymás szemébe, és nem kellett legyőzniük zavarukat. Olyan dolgokról is beszélhettek, amelyekre nem állt volna rá a nyelvük, még a sírig sem. Az édesanya mindenképpen és mindenekfelett azt szerette volna, hogy a lánya férjhez menjen a felügyelőhöz, akiknek császári vízügyi mester-vizsgálója volt, és aki egyedül volt a folyó gazdája. Ez olyan, soha többé vissza nem térő lehetőség volt, amiről eddig még álmodni sem mertek volna, és amit Elicának most meg kell ragadnia, és aztán majd el is kell tudni viselnie. A lány ebben a helyzetben a férfin is meg akarta találni mindazt, ami nem csak az urakra jellemző. És ezt kezdte el apránként, lassanként felfedezni Spransky Ivánban.

Már rögtön jóképűnek és férfiasnak tűnt, mint az a vadász, akit az elsős olvasókönyvében látott, aki a tóparton áll és a vadkacsákat figyeli. Szemeiben egyszerre tükröződik a tágas égbolt és az egész vízfelület, de tekintetével ugyanakkor követi a madarak repülését, amelyek, mint alakzatba rendeződött madár-raj, nyílvezzőként emelkednek a láthatár fölé. Testtartása arra utalt, hogy magányos, talán álmodozó is, de mindenképpen teljesen nyugodt és bízik önmagában, hiszen jól tudja, hogy a madarak vissza fognak térni, és újabb lehetőség nyílik majd számára. Ez a testtartás, amelyet össze tudott hasonlítani a gyermekkori emlékeivel, vonzotta, de közben meg is rémisztette, hiszen volt benne valami hajthatatlanság és merészség is. Amikor jobban megismerte a látogatásai során, ráhangolódott,

megállapította, hogy lehetséges, hogy zárkózottsága miatt túnt számára ilyennek. Annak ellenére, hogy a folyó mellett sok emberrel találkozott, megválogatta, kik férkőzhetnek a bizalmába, nem engedett bárkit közel magához. Néha megjegyezte, hogy ő a felügyelő, és neki ennek megfelelően kell viselkednie, vagyis felügyelnie kell másokat, ezt követeli meg a hivatása is. Elica átérezte a férfi magányos világát, aki azzal is próbálta a magányt megtölteni, hogy hosszú sétákat tett a folyóparton, és nekivágott gyalog a vadonnak. Volt, amikor késő éjszaka tért vissza Regedébe. Már évekkorábban hozzászokott ehhez az életmódhoz, épp elég időt is szánt rá.

Ezenkívül Iván majdnem kerek tizenkét évvel volt idősebb nála, azért nem volt már benne semmi fiús vonás. Csak az az önfeledt és nyeglén a távolba révülő mosolya árulta el, hogy néha átsuhan a fején valamilyen rakoncátlan, sőt tréfás gondolat, de egyszerűen mégis férfias, megbízható volt, aki határozott lépésekkel halad előre. Elica azonban nem egészen tudta, hogy vajon emiatt kedvelte-e Ivánt, de ez legkevesébé sem zavarta. Olyan érzése támadt, hogy Iván sosem fog alaptalanul valamit megígérni, azt követően pedig cserbenhagyni őt. Most éppen erre vágyott, amikor lassacskán meghozta döntését vele kapcsolatban, igen, most erre volt szüksége.

– Ajánljuk fel magunkat az Ő nagy birodalmának és aludjunk – mondta végezetül, már megnyugodva az anyja, keresztbe tett kézzel hanyatt feküdt.

– Aludjunk – feküdt vissza Elica is, habár előre tudta, hogy ezen az éjszakán sokáig nem jön álom a szemére.

*

Spransky Iván ezen a vasárnapon azzal a lóval nyargalt be az udvarukra, amelyet a Batthyány-birtokon kölcsönzött Szécsénykúton. Elica rögtön kitalálta, hogy a kecses lábú lónak Gábor lehet a neve, amelyről már többször is hallott Ivántól, hogy rajta lovagolt ki a Murához, de hosszabb útra nem mert vele elindulni, mert ugyan

valamikor az ügetőpályán első helyezéseket érték el ezzel az lóval, de már kiöregedett, és hamar habzani kezd a szája. A lovat elhozta megmutatni, ezzel járt kedvében Elicának, akit ez az esemény érzelmileg is felkavart, és elkezdte kisimogatni a ló átizzadt szőrét. Iván némán állt mellette, és valószínűleg megérezte, hogy Elica értékeli a gesztust, de azt is megértette, hogy a lányt nem hagyta hidegen az esemény. Iván mosolygó tekintetével egy kis ideig követte Elica szerető kezeit, majd felfelé haladt az alkarján és megállt az arcán. Elica megérezte a tekintetét, levette kezét a ló hátáról, bele-törölve a szoknyájába a csipője tájékán, és suttogva szólalt meg:

– Kicsit furcsa ez az egész számomra.

– Mi volna a furcsa? – kérdezett rá szelíden Iván.

– Megsimogattam a lovat, pedig téged kellett volna megsimogatnom helyette – ismerte be csendesen.

Iván feje megmozdult, ahogy oldalra fordította, hogy jobban láthassa Elicát, és meggyőződhessen arról is, hogy nem hazudik. Aztán enyhe kézmozdulatával és behajlított hüvelyk- és mutatóujjával megfogta a szakállát. Majd megsimogatta a lányt. Az érintése most leheletkönnyed volt és meleg, mintha az ajkával ért volna hozzá. A lány megengedte neki és még tovább is hagyta volna, ha az öregasszony nem lép oda, mivel a lónak szénát hozott a pajtából.

*

– Nyáron, hetvennégyben az Isten magához vette az első gyermekünket – tette le hirtelen a kanalát az anya. – A neve Elek volt, négy éves és hét hónapos korában megmerevedett állapotban találtam meg a málnásban. – Elment az asztaltól, de még szeretett volna valamit mondani. – Ott feküdt a málnabokrok közt, a tálba már összeszedte a málnát, csak a nagy szeme medredt rám... – akadt el a hangja. – De megszólalni már nem tudott – mondta. – Aztán kijött az orvos Muraszombatból, aki hiába kereste a kis testén a kígyómarást. Jött a bábaasszony, aki segített világra hozni, megfürdette, de a halotti víz sem muta-

tott ki semmit – magyarázta meg alig késlekedve. – Eltemettük a mi kis Elekünket, annak ellenére, hogy nem tudtuk kikutatni a halálának az okát, pedig olyan korán hagyott el bennünket – csendesedett el egy pillanatra. – Lehetséges, hogy a szegény kis szerencsétlen véletlenül lépett rá a kis kigyóra, amely apró manóként halálra rémisztette szívecskéjét? Vagy valami egészen más történt ott a környéken, amely romlást hozott rá és elvitte?

– Valószínűleg a halál a sors rendeléséből vitte el a gyermeket – mondotta komoran Iván, aki közben letette a kanalat, habár volt még leves a tányérjában. – Amikor ez bekövetkezik, akkor úgy mondják, hogy abban kell csak hinni, hogy az ártatlant meghívták az angyalok közé...

– Ősszel, nyolcvanegyben az Isten magához vette a második gyermekünket is – vágott bele szavába az öregasszony, aki nem akarta végighallgatni a vigasztalását. – Jenőnek hívtuk, kilencéves és két hónapos volt...

Iván most kezeivel megtámasztotta a homlokát, és behunyta halálosan fáradt szemét. A Sreš család férfitagjainak a sorsa, amelyet Elica töviről-hegyire ismert, igen kivételesnek és kegyetlennek tűnt, talán jobb lett volna inkább titokban tartani. Félt attól a perctől is, amikor ezt Ivánnak is meg kell majd tudnia, de most sajnálta, hogy ezt nem közölte vele előbb. Így legalább jobban megismerhette volna az édesanyját, aki néha furcsán viselkedik, hiszen egész életében eltávozott hozzátartozóival próbálkozott együtt élni.

– Jenő erős és egészséges gyermek volt, ezért meg voltunk győződve a férjemmel arról, hogy a sorsunk általa lesz megáldva, tekintettel az előző szerencsétlenségre – folytatta kérelhetetlenül az édesanya a történetet. – Amikor a berekben a vízibiciklivel kiizzadta magát és megfázott, azt gondoltam, hogy túlizzadja magát a lázon. De harmadnapon már azt állította, hogy nem is munka közben izzadta át magát, hanem, amikor a fehér madarak elől futott... – csuklott meg újra a hangja. – Akkor már éreztem, hogy rettenetes dolog fog tör-

ténni, és sejtettem is, hogy mi – haladt előre a történetben. – A gyerek elindult este a kúttól, amikor meghallotta, hogy a kukoricásban valami megrezzent. Félelmében menekülni akart, amikor négy fehér madarat pillantott meg, amelyek felé indultak. Minél jobban nekiiramodott, annál jobban üldözőbe vették a madarak. Futott, mint aki az életéért fut, de a madarak utolérték – idézte fel átéléssel fia utolsó útját az édesanyja. – Felesleges volt azt követően kihívni az orvost a várkastélyból, feleslegesen jöttek össze az öregasszonyok imádkozni érte egész éjszakán keresztül, hogy elüldözzék a rossz szellemeket. A fehér madarak rendületlenül ott álltak a gyalogúton és ijesztgették, amíg a szerencsétlen el nem távozott az életéből, és ki nem lehelte a lelkét.

Iván újra lehunyta a szemét és némán meredt maga elé.

– Nem tehet róla – súgta Elica, jobb szavakat nem talált.

– A férjem fogta a szekercét és széthasította az asztalt, amely mellett ültünk és étkeztünk – mondta békésen az öregasszony. – Megértettük, hogy a család számunkra nem a sorsszerűségtől kell hogy függjön, és káromlással megfogadtuk, hogy nem lesz több gyermekünk – idézte fel a történeteket, és elmosolyogta magát. – Azt követően egész életünk során külön ágyban fekvőtünk, és nem érintettük meg egymást. Másképpen adtunk erőt egymásnak – magyarázta tovább. – Kilenc teljes éven át betartottuk a szavunkat, és előrelátható volt, hogy a fogadalom be is teljesül, hiszen akkor már negyvenhárom éves voltam, és már lassan kezdtek elapadni a nőiességem ismérvei – vonta meg a vállát. – Amikor meg néhányszor ezt megszegtük, akkor kilencvenkettőben megszületett Elica – repkedett a szeme ideoda zavarában, és felnézett, mintha újra megkérdezte volna a Teremtőt, hogy miért is kellett ezt a gyermeket a világra hoznia, és mi volt vele a szándéka.

– Látod? – kérdezte tréfásan Elica Ivántól hosszú hallgatás után. – Senki sem akart engem, senki sem várt rám, és mégis világra akartam jönni.

– Igen – szóló széken széken Iván. – Már az elején is tudtam, hogy Isten gyermeke vagy – mosolyodott el szelíden, és újra a kanálhoz nyúlt.

– Nem fogja elhinni, de a férjem is ugyanezt mondta – elevenedett meg az öregasszony, és odébb tolta a széket. – Azt mondta, hogy: „Azzal az alázattal, ahogy elfogadtuk az áldozatot, amelyet másképpen nem lehetett volna megérteni, most el kell fogadnunk az ajándékot is, amelyet másképpen meg sem lehetne hálálni.” Majd hozzátette: „Csak szeretnünk kell ezt a gyermeket, és mellé kell állnunk, a többi pedig úgysem a mi kezünkben lesz.”

Aztán folytatták az étkezést, habár ez nem olyan vasárnapi ebéd volt, amely olyan ínycsiklandó lett volna, az ízekre figyeltek. Az édesanya szavai kettőjük közt lebegtek, az asztalra tett nagy rozskenyér és mellette a hékában ott álló hagyma is hallgatott. Habár semmivel sem mutatták ki, mégis mindketten megértették az édesanya tenyerére nézve. Tudták, hogy ezek a szavak szándékosan kerültek kimondásra. Elicának sokkal jobb lett volna, ha mindezt nem most beszéltek volna meg, és nem így, de azt is felfogta, hogy az idős édesanyja a saját megérzését követve ezt a pillanatot választotta, amikor egymás szemébe kellett nézniük. Ha élt volna az édesapja, akkor valószínűleg erről egészen másképpen beszéltek volna, így viszont csak kellő körülmények megléte közepette lehetett szóba hozni ezt a témát, olyan szavak is előkerültek, amelyek az értelmén áthatolva megtalálták az utat a szívhez is.

Spransky Iván felügyelő bekanalazta utolsó cseppig a levest, amely olyan fogásnak számított, hogy közben még elgondolkodhatott és elmélkedhetett azokon a dolgokon, amelyeket Srešné tárt fel előtte az imént. Majd a kezével megtörölve a száját, megváltozott, részben vádló hangon megszólalt:

– Isten a tanúm, hogy amióta Elicával együtt lehetek, egyetlen egy percében sem tettem mást, csak a vele való találkozások perceire várok. Nem mondom, lehetséges, hogy valakinek úgy tűnhetett, hogy kérkedek a gazdagságommal, a vagyonommal és ezzel próbálom Elicát elcsábítani, de ő maga is elmond-

hatja, hogy a mai napig fogalma sem volt az én vagyonomról – fordult akaratlanul is az édesanya felé. – Lehetséges, hogy a rossz nyelvek már elhíresztelték a korábbi életemről azokat a dolgokat, amelyek nem éppen a sikertelenségeimet bizonyítják, de ezt is becsületesen fel tudom vállalni, ezért kérek benneteket, hogy ne másnál keressétek a rólam szóló híreket – nézett a lányra. – Engem ehhez a házhoz csakis az vezetett, hogy kedvében járjak Elicának, és ezt reménységgel és izgalommal teszem – fejezte be mondanivalóját, és várta a visszajelzéseket.

Az édesanya és lánya hallgattak, nem mertek felnézni. Iván őszintesége megnyugtató volt, de mindkét nő mégis egy kicsit szégyenkezett előtte, és megrezzentek, mint a róka, amikor veszélybe kerül. Ez amolyan női bezárkózás, önmaguk felé irányuló belső menekülés volt, amelyet a bizonytalanságuk és a félelmük irányított, hogy valójában a dolgok mégsem olyanok, amilyennek tűnnek, most viszont át kellett adniuk magukat annak a megelégedettségnek, amely már belőlük, a lelkükből és testükből áradt.

– Elica magát nagyon szereti – közölte az öregasszony.

– No, no – pirult el a lány. – Ezt majd egyedül én mondom el neki – kezdte összeszedni zavarában a tényezőkat.

– Kérhetek-e még egy nagy merőkanálnyit a levesből? – fogta meg Iván Elica kezét egy pillanatra. – Úgy gondolom, hogy nem volt sosem ennyire finom, mint éppen ma, kár lenne hát, ha nem ennék még belőle – nevette el magát.

– Hát hogyne, tessék csak – mondták a nők, és a merőkanálért nyúltak.

*

Elica a berkeken és a legelőkön keresztül kísérte Ivánt egészen a Mura mocsaras területéig, amely Korongnál volt. A folyó holtágaiban fészkel a vöcsök, amire nem olyan régen figyelt föl, de most már a fészekben kikeltek a fiatal fiókák is, és az aranysárga színű madárca család az esti szürkületben elindult úszni a vízben, amely visszaverte a csillámló fényt. Igazat szölt Iván, a folyó mentén nem található ilyen

nyugtalan és könnyelmű madárfaj, mint a vöcsök. Annak ellenére, hogy csak két fiatal vöcsökfióka úszkált a vízben, annyi minden történt még ott, hogy mindezt csak bámulni lehetett, egyre csak csodálni. A vöcsökmama pedig büszkén, felemelt fejjel úszott, majd hirtelen bukfencezve lebukott a mélybe, és nyoma veszett a víz végtelenségében. Még mielőtt szétszéledtek volna a madarak, és elvesztették volna egymást, az egyik kis vöcsök kidugta fejét a vízből, de már egészen más helyen, ahol nem is várták volna. A kis fiókák most tanulgatták a lemerülés fortélyait, és egymással szemben úszkáltak, játszadoztak, közben roppant lármát is csaptak, s úgy hangzott, mintha csintalan gyerekek csapata foglalta volna el ezt a helyet.

– Sosem láttál még ilyen madarat? – kérdezte Iván, aki örömmel mutogatott a csodálkozó lánynak.

– Nem tudtam, hogy itt van ennek a kis bitangnak az otthona – mosolygott Elica.

– Jó volna, ha az ember tanulna tőle valamit – vélekedett Iván. – Amikor valami rosszul menne, akkor egyszerűen lebukna a vízbe, és valahol teljesen más helyen jönne a felszínre.

– Igen – értett vele egyet Elica. – De veled valójában nem ez történt? – kérdezte elgondolkozva. – Azt mondtad, hogy nem mindig a Mura környékén éltél – tette hozzá. – Hogy odaát még van egy folyó? – próbált emlékezni a folyó nevére.

– A Dráva – válaszolta Iván. – A Dráva, amely Ptujnál folyik – ismételte. – Ott éltem, amíg nem helyeztek át – fogalmazta meg, mintha nem lett volna éppen a kedve szerint, hogy erről kérdezték. – Már teljes öt éve Regedében élek – tette még hozzá. – Habár azóta is azon gondolkozom, hogy egy kicsit lejjebb költözködjek...

– Lejjebb? – ijedt meg Elica.

– Valahová oda, ahol nagyobb az ártér, több olyan rész van, ahol kiöntött a Mura – magyarázta el.

– Ó – sóhajtott fel Elica, ami a következőt jelentette: szép volna, és a kezét a vállára téve, rátámaszkodott Ivánra.

Iván szemeihez még sosem került ilyen közel, sosem voltak ilyen kékek, mint most, amikor Elicára nézett. Olyan kékek voltak, mint

a folyó vize és az égbolt fölötté, hiszen ez a kékség, ami behálózta mindkettőjüket, nemcsak a fény visszaverődése volt, hanem egy titokzatos fénysugár is. Ebben a sugárban látta meg azt, hogy Iván szereti őt. Csak ezt akarta látni, a többi fénysugarat nem akarta észrevenni. Érezte vékony ujjait, majd a tenyerét, amely egyre melegebbé vált, ahogy megérintette őt. Iván nedves ajka végigsimított Elica arcán és borostás álla kissé megkarmolta a lány sima bőrét, mintha hangyaáradat érte volna hirtelen. Majd nem figyelt különkülön minden érzésére, hanem felszabadultan adta át magát annak az áradásnak, amely teljes összhangban ment végbe benne, és elállította még a lélegzetét is. Közben hallgatta a vízimadarak csicsérgését és a szürke ló nyerítését, amely a gazból hallatszott ki. Iván sutogása pedig olyan volt, mint a forró lehelet, amelyet befogadott a bőr, majd minden izom, és végül a lélek is. Eljutottak addig, amikor már nem hallották a szavakat, de nem is volt ez már fontos, mert a tettek többet jelentettek. Elica hitt Ivánnak: ő volt a megváltó óhaja, az, ami most beteljesül, és minden más lesz ezután. A közelség mindkettőjüket megérintette és jót tett velük, minden hiányosságot áthidal, azt is, ami a múltban történt meg velük. Görcsös ragaszkodást éreztek, amely összekötötte őket, belemerültek ennek a vonzásába, elringatóztak benne, és reménykedtek abban is, hogy ezt a kötelekét a jövőben semmi sem szakíthatja szét.

– Még itt vagy? – kérdezte Elica félelemmel, amikor a tekintete ráirányult Iván kezére, és azon egy vércsepre lett figyelmes. – Elsírom magamat a boldogságtól – suttogta. – A boldogságtól vagy valami mástól, amit nem tudok leírni – próbált elmosolyodni. – Mindig is arra vágytam, hogy úgy legyen, ahogy szeretném, és most először történt meg az, amit szerettem volna – próbált magyarázkodni.

– Kővé kellene válnom ahhoz, hogy ne érezzem át azt, amit mondtál – szólta Iván. Megcsókolta forró homlokát, majd sokáig simogatta a haját.

Az idő, amely ekkor megállt számukra, mindkettőjüket belehelyezte az örökkévalóságba, de rendületlenül folyt a saját

medrében is, mozgatva tovább a világot, ahova ők is tartoztak. A ló, amelyet kikötöttek az égerfához, egyre nyugtalanabban rázta a sörényét, és a nyerítésével jelezte a fiatal párnak, hogy sokáig tartózkodnak egy helyen. A békák ijedtükben, akár a kaviccsok potyogtak be a vízbe. Valahol a bokrok közt fácán röp-dösött. A férfi, aki a karjai közt tartotta Elicát, újra fellélegzett, és ereiben erősebben áramlott a vér. Erős alsókarját hosszú, vörös szőrzet takarta. Az ingjeinek illatához, amely a szekrényéből áradt, most a testének új illata is párosult. Ez az illat legjobban a virágzó gesztenyefa illatához hasonlított, vélte Elica, és arra is gondolt, hogy ezt az emléket a gesztenyefasorban sétálva majd mindig felidézheti. Mindezek hatására belül mosolyra fakadt, és erősen remélte, hogy más férfiak csókolózás közben nem árasztanak ilyen illatot.

– Jó, hogy mindez velünk itt, a réten történt, ahova kevesen tévednek – mondta Iván, mintha ezzel is édesíteni akarná az együttlétet. – A mi szerelmünk itt vert fészket, és nem szeretném, ha ez bárkinek is felesleges nyugtalanságot okozna.

– Ezt nem értem – ismerte be Elica.

– Hiszen annyira egyszerű minden – mutatott kezével a víz felszínére Iván, miközben leültek a folyó partjára. – Mindig, amikor majd idejövünk, emlékezni fogunk – magyarázta komolyan Iván. – Amikor pedig többé nem leszünk, a mocsár is emlékezni fog ránk. – Valószínű, hogy hitt is a kiejtett szavaiban.

– Tetszik, hogy ez mindig így fog megtörténni – csókolta meg Elica Iván arcát.

– Így lesz – szólt Iván meggyőződéssel. – A nagy szeretet ugyanúgy hat, mint az erős gyűlölet, ott marad még akkor is, amikor az emberek régen meghaltak már.

Elica felállt és némán követte Ivánt a sűrű bozótos felé. Habár még mindig nem értette meg egészen, hogy mit is akart ezzel Iván közölni vele, de elhitte neki, mert szerelmet vallott neki, előzőleg ilyesmiről nemigen nyílt meg. Minden máshoz pedig volt még elegendő ideje és lehetősége is. Spransky Iván, az ő

szerelme olyan ember volt, aki magányosan viselte el a saját különégeit és feleslegesen nem tárta fel mások előtt a titkait. Időre volt szükségük, Iván a magázás helyett a tegezést ajánlotta fel Elicának. Amikor már valóban közel kerültek egymáshoz, akkor kezdtek tegeződni. Amikor egyedül ment hazafelé a harmatos parlagon, először érezte azt, hogy szívesebben van vele, mint mással. Bűntudata volt, hogy eddig ezt nem közölte vele. Óhaja újkeletű volt, de így történt, és a berekben sokkal több esett meg vele, mint amit el tudott képzelni a találkozásuk első napjától és az azt követő hetek során. Már semmit sem mérlegelt, hogy alkalmazkodni tud-e hozzá, meg tud-e előtte teljes mértékben hajolni, mivel rájött, hogy teljes mértékben hozzá szeretne tartozni. Félelme az úri élet követelményeitől és valóságától, amelyet csak elképzelni tudott, furcsa módon elapadt, mintha sosem merült volna fel benne.

– Miről van szó? – fordult Elica felemelt fejjel a fészület felé, amelyen bádogból készült Krisztus volt látható, jelzéseként szolgálva a mellette elhaladó embereknek. – Vagy mégis, valamit tartogatsz még a számomra? – kérdezte Ivántól bátran. – Hiszen még a te Elicád vagyok, és semmi különöset nem cselekedtem, amit meg kellene gyónnom – vetett közben keresztet. – Belőlem úgyszem tudnál már szerzetesnőt csinálni – kacsintott egyet a fészületre, és ez a cselekedete egészen profánnak tűnhetett a külvilág felé.

*

Senki sem tudta megmondani, hogy ki volt az, aki először hozta azt a hírt a regedei felügyelőről, hogy azért ment el a grófnő temetésére, hogy a szüzek gyülekezetéből kiválassza a mennyasszonyát. De az egyik okosabb volt, mint a másik, és mindenki tudott valamit hozzátenni a mondottakhoz. A zsidó kereskedő, aki néha kijárt Muraszombatból, azt állította, hogy a nagy úr, a Szapáry várának gondnoka és Kodolics írnoke, Rojko, akik már évek óta barátságban voltak a felügyelővel, fogadtak, hogy mi

lesz a kimenetele ennek, de hiába is próbálták Ivánt rábeszélni a házasságra, sehogy sem sikerült nekik. Aztán a muraszigeti molnárlányok azt a hírt hozták, hogy a vízügyi mester már valahol beljebb Szlovéniában házasságban élt, és elhagyta a szerencsétlen feleségét, mert nem tudott neki gyermeket szülni. Ez a hír nem volt éppen hiteles, de az emberek számára mégis csábító pletykának számított, hiszen éppen ezért volt ésszerűbb, hogy Iván a fiatal és egészséges lánynak udvarolt. De még azt is hozzátoldották a pletykálkodók a történethez, hogy a vízügyi felügyelő magányos udvarló, aki gyakran járt el temetésekre, ahova nem is hívták, s udvarolt a szűz lányoknak, akik nem zárkóztak el tőle, ezért az anyák a fehér ruhák varrása közben erősebben húzták meg a varrataikat azzal a céllal, hogy az eladó lányukat mégis megvédjék ettől az úriembertől.

Elicát nem érdekelték a pletykák, mert tudta, hogy azok irigységből erednek, amely a szegénység bugyraiból bukkan elő. Egyebet nem tehetett, mint nevetve ment el a menedemondák mellett, és felemelt fővel folytatta az útját, ügyet sem vetve a hallottakra. Gyakrabban utazott kocsival a falun keresztül, amelynek nem volt eléggé beolajozva a kereke és minden lyuknál meg-megzörrent. Bármilyen pletykát hallott, az nem kedvetlenítette el, mert tudta, hogy olyan házból származik, amely agyagból épült, amelyet szerencsétlenség és átok sújtott, de irgalmat érdemelt. A „hogyan is van a Srešéknél...” többször elhangzott a faluban.

Most pedig szépen minden fenekestül megfordult, veszélyt szimatoltak, attól tartva, hogy Elica jobban feltalálja magát, mint ők. A szegény lánynak a sorsa úgymond Istentől volt elrendelve, de egyszerre vita tárgya lett, mert nem tartotta magát a szabályokhoz, amelyek örökkévalónak tüntek, velük szemben önkényeskedve viselkedett, és ezért szükséges volt valamit tenni, hogy látszatra minden visszakerüljön az eredeti kerékvágásba. Annyiféle bolondos történetet mondtak el a józan emberek, hogy még a részegesek sem tudtak volna kitalálni ilyeneket, de még hasonlókat sem. Nagy volt ebben a pletyka és a kavarodás.

– Ma a tiszteletes urunk is olyan furcsa volt a gyóntatás közben – panaszkodott este Elicának az anyja. – Az emberek pedig kérdezték, hogy igaz-e az, amit beszélnek, hogy egy ideje már idegen jár a mi házunkhoz és sokáig itt marad? Természetes, hogy idejár, válaszoltam nekik. Majd folytattam nagy lelkese-déssel, hogy Iván, a vízügyi felügyelő jár ide, aki jó ember és nálunk nem számít idegennek, magyaráztam. A falusiak erre mutatták is, mennyire megbánták a dolgot, de csak kérdezősködtek, hogy igaz-e az is, hogy egyre gyakrabban jön és ajándékokat is hoz, tudakolták. Ajándékokat? – töprengtem. Halakat hoz és néha vadat, ha esetleg erre gondolnak.

– De nem értem, hogy miért fontos ez annyira? – kérdezte a lánya, amíg hallgatta az édesanyját, aki folytatta tovább a beszámolót:

– Kedves uraim, mondtam, mi van abban rossz, ha valaki nekünk segíteni akar? Semmi, kedves lelkem, válaszolták, ha nem várnak érte semmi ellenszolgáltatást, toldották meg sötét hangon, mint amikor haragossá válnak egyesek a prédikáció hallgatása alatt. Ellenszolgáltatást? – ismételtem. Ellenszolgáltatásért, miért is ne, estek nekem újra. Ellenszolgáltatásért márpedig nem, uraim, adtam meg a választ és elhallgattam, nehogy olyasmit mondjak, amit nem kellene. A valódi jóság nem vár semmilyen ellenszolgáltatást, erről lehet felismerni, mondtam még el, nem tudva visszafogni magamat, de ez sem volt elég nekik, végül azt mondták nekem: Jó lenne, ha a lánya eljönné gyónni. Lehetséges, hogy csoda fog vele történni.

Elicának ökölbe szorult a keze, a körmei a tenyerébe vágtak, ezzel is próbálta enyhíteni a felgyülemlett feszültséget, amely kialakult benne. A gyónás, amire ezek után várt, számára már bosszantó és kellemetlen eseménynek számított. A tiszteletes úr is megérzi bűneinek nyomát. Vagy annál is többet: előre tudja, hogy mi fog történni, s most már csak az alkalmat várja, hogy feloldozhassa bűnei alól. Világos volt, hogy valaki már előzőleg a tudtára adta, hogy mi történt vele.

– Mit is csinálhattam volna? – kérdezte kis idő elteltével Elica édesanyja, többnyire saját magában töprengve. – Azt mondtam, hogy már régóta nem vagy gyermek, és te ezt a legjobban tudod – közölte felsóhajtva. – Habár, azt is mondhatnám, hogy kicsit Iván is különös úriembernek tűnik – szolt aztán kissé megkavarodva. – Ki tudja, nincs-e valami takargatnivalója? – kérdezte mellékesen, majd lopva ránézett a lányára, akitől választ várt.

– Legyen, aminek lennie kell – felelt Elica. – Most, amikor elhatároztam magamat, bárki ellenkezhet velem – borzongott meg és a haragtól remegni kezdett a teste. – Ha mégsem tettem volna ezt meg, bosszúból akkor is így cselekednék most.

– No, no – csitította az öregasszony. – De gyónni azért mégis elmész – bízta közben a lányát.

– Édesapám sírjához megyek – határozta el magát Elica. – Tudom, hogy ezt mindenképpen megteszem – állt fel, miután eldöntötte, hogy el is indul. – Neki majd mindent elmondok, mert tudnia kell mindenről, nem törődöm a pletykával – mondta ki a véleményét. – Hiszen egymaga hallgatja majd a panaszoimat, abban bízom, hogy benne nem csalódom.

Az édesanyja elfordította fejét, majd letelepedett és békésen üldögélt egy helyben, szépen, mintha kirakatban lett volna. Elica pedig meg volt győződve arról, hogy megtalálta azt az erőt magában, amivel véghezviheti mindazt, amit szeretne. Végül is merhet neki bárki bármit is mondani, de az is igaz volt, hogy soha senki nem állt igazán mellette. Életében nem adatott meg, hogy legyenek testvérei, majd később elveszítette az édesapját is, az édesanyjából pedig a szomorúság valamiféle hóbotos árnyékot csinált, az otthonát végül a falusiak kellemetlen vádakkal ócsárolták. Néha úgy tűnt, hogy a szerencsétlenség fertőző, az egyedülálló nők pedig bűnösök, de olyan is akadt köztük, aki ezt a vádat elkerülte. Ő maga is számtalanszor magára maradt, és felmerült benne az önvád, hogy mit is vétett, ugyanakkor azonban nem is vétkezett valójában. Sokszor megtörtént vele,

hogy megtorpant és nem tette meg a megfelelő lépéseket, mert nem talált megfelelő indítékot a cselekedeteihez.

Most, amikor Iván felbukkanásával másképpen zajlottak a mindennapjai, mindez már csak keserű emlékezés volt a múltjára, amelyet nem tudott kitörölni az életéből, de nem szeretett volna egyfolytában abban élni sem. A mellkasa és a gyomra tájékán nehéz labdát érzett, amely időnként mint alvó kígyó tekergett benne, amikor ez kissé megmozdult, félelem töltötte el, félt, hogyha feléled, akkor hogyan lehet majd megfékezni, megszelídíteni. Könyörtelen gyóntatója az ördög mannájának nevezte ezt a szív vérét elszívó piócat, és valószínűleg igaza volt, mert mindenféle méreggel táplálkozott, amelyből jó dolog egykönnyen nem születhetett. A helyzet, amibe került, számára mégiscsak lehetőséggel csábított, és igazságos is volt, még akkor is, ha az egész világ ellene fordult, még a Teremtő is azt akarta tőle, hogy letérdeljen és könyörögve forduljon hozzá kegyelmért.

– Úgy cselekedtem, ahogy szándékaim vezettek, ahogy szerettem volna – mondta a tiszteletes úrnak.

Minden más szó, amit útközben kigondolt és összerakott, ebben a pillanatban szétszóródott, mint ahogy a tágas égbolton repülnek a madarak, egyre följebb merészkedve, majd idővel felismerhetetlené válnak a végtelenségben. Hallotta, hogy szótlansága kezd hasonlítani Ivánéhoz, ugyanakkor rájött, hogy ez a csendesség mégis összehozta őket, és nem volt üres.

Muraszombat

Ezen a délutánon Elica életében most ment be harmadszor Muraszombatba, habár a városba alig egy órába tellett begyalogni. Sötét és esős nap volt, így a Fő utca egyetlen, hosszan elnyúló pocsoljának tűnt. Ivánnal együtt otthagyták kocsijukat a katolikus templom melletti parókián. A kavicssal keveredett sár ellepte a házak környékét, a víz is megemelkedett az árkokban, és a fából készült bőrüket is elöntötte az víz. Az időjárás miatt hosszú és csapadékos őszt jósoltak, és ez a pannon város inkább elálmosodott falunak tűnt, amelyben a libák és a tyúkok meglehetősen hangoskodtak. A jószág az udvarokra totyogott, csipegette a kaszálatlan füvet. A kereskedők részére sem volt ez a nap kifejezetten kedvező, hiszen ilyenkor nemigen vásároltak az emberek. A lakosok szomorúan lépkedtek a járdákon, vagy mozdulatlanul néztek kifelé az ablakokból, mintha kísértetek volnának, és jobb időjárásért imádkoznának.

A Fő utcai Dobray Szálloda kávéházában is megjelentek a vendégek. Valószínű, hogy az álmos nap miatt tértek be ide. Minden asztalt elfoglaltak. Itt gyülekeztek a helybeli gazdag magyar és zsidó kereskedők, rangos beosztású állami hivatalnokok, földesurak, ügyvédek és orvosok. Véletlenül tévedtek be ide az átutazók és kereskedők is, akik titkos utakon jártak, vagy a széljárás és az érdekeltségük hozta őket erre. A kávézóba be-benéztek a diákok is, akik Kőszegre, Sopronba és Győrbe jártak iskolába. A jelenlevő úrhölgyek a külsejükkel, a gyönyörű cipőjükkel és a dauerolt hajviseletükkel azt akarták elérni, hogy a diákok melléjük üljenek és szerelmes regényekről beszélgessenek velük, komolyzenét hallgassanak, amelyet éppen akkor játszottak zongorán a vendégeknek. A dámáknak mindehhez kedvük és idejük is volt, hiszen odahaza a szolgálóik vegyették el helyettük a háztartási munkát.

Elica leült a párnázott szék szélére, a hátával nem akarta megérinteni a szék támláját. Az az érzete támadt, hogy mindenki az ő divatjamúlt, elhasznált cipőjét és ruháját figyeli, amelyet maradék darab

anyagokból varrtak. Most várja azt a pillanatot, amikor ezek a külsőleges ruházati kellékek elárulják, honnan is jött, és aztán majd szép lassan lelepleződik. Mérgező volt saját magára, hogy miért is van itt, miért követte birka módra Ivánt, vajon mit is akar neki a férfi ebben a kávéházban megmutatni. Még jobban bosszantotta, hogy semmi ilyesfélét mindeddig nem látott, és restellte az egész helyzetet, amibe most került. Az zavarta, hogy akaratlanul és egyszeriben a város úri társaságába csöppent, egy úri szalon kellős közepén, ahol szürke egérnek tűnt. Mintha nem a megfelelő helyen bújt volna ki a lyukból, most pedig szorong, mert nem találja a visszavezető utat.

– Mos' már elindulhatunk? – kérdezte suttogva.

– Két deci fahéjas forralt bort kérek még, amit ketten itt meginnánk – válaszolta Iván. Megérezte, hogy Elica kellemetlenül érzi magát ezen a helyen, és szívből menekülne. – Bejelentkeztem a szabóhoz, és még ki kell várnunk azt az időt, amikor sorra kerülünk nála – húzta elő a zsebóráját, és nézett rá az óra ezüstös számlapjára. – Megkértem, hogy ezidőtájt fogadjon, amikor mindketten el tudunk hozzá menni.

– Miért kell még elmennünk a szabóhoz? – kérdezte szorongva Elica.

– Azért, hogy levegye rólad a méretet – mosolyodott el Iván. – Meg hogy megmutassa a legszebb modelleket, amelyek lehet, hogy tetszeni fognak neked – magyarázta.

– Ezenkívül pedig – kacsintott rá –, amikor a mester méretet vesz, megrendelhetsz nála bármit, azután pedig nem kell majd minden kis apróságért sorba állnod.

– Ruhát fogsz nekem csináltatni? – értette meg végre, és alig jutott levegőhöz. – Azért is hívtál ide, még mielőtt elmondtad volna az óhajodat? – kérdezte örömmel Elica. – Nem tudom eltakarni az örömet az arcomon – ismerte be boldogan, kezével elfedte az arcát, amely tényleg úgy sugárzott az örömtől, mint amikor a cigányok örvendeznek a fehér kenyérnek.

– Szükséged van ruhára és még sok minden másra, ami egy hölgynek kell – szolt Iván, majd áthajolt az asztalon, és magá-

hoz ölelte Elicát. – Sok mindent be kell szereznem, ami hozzásegít téged ahhoz, hogy ne érezd magad kellemetlenül, amikor valahova elmegyünk – súgta a lánynak.

Elica belekapaszkodott Iván kezeibe, amelyek már nem segítőkészek voltak, hanem kitárulkozva és adakozóan tárták felé mindazt, amiről eddig nem volt szabad álmodnia sem. Belenézett a rezzenéstelen férfiarcba, és elcsodálkozott azon, hogy mindez megtörtént vele, ami most már nyilvánvaló volt. Nem is volt tudatában, de lassan Iván terveinek részesévé vált, amelyekről vőlegénye ugyan nem sokat beszélt, inkább tetteivel okozott meglepetést. Sosem engedte meg magának, hogy mindezt éreztesse Elicával, vagy azt az érzést keltse benne, hogy hálásnak kell lennie mindazért, amit tőle kap, vagy bármiért, amit Elica visszatérítendő tartozásnak vélné.

– Mi mást jelentene az úri világ, mintsem az öltözködést? – folytatta gondolatmenetét, amelyet semeddig sem tudott követni Elica. – Meg az a néhány kifinomult szó, amiket meg is lehet tanulni – fűzte tovább gondolatait. – Mindezek mellé oda lehet tenni még azt az emberi hiúságot, amelyet soha nem merünk kimondani, merthogy mindenki inkább önmaga hiúságával van elfoglalva, mint a máséval.

– Ez számomra sosem tűnt annyira egyszerűnek – húzódozott Elica.

– Valójában nem is az – helyeselt Iván. – Mi ketten itt csak jöttmentek vagyunk, idegenek. Mi közünk az ő beteges dolgaihoz? – súgta újra a fülébe Elicának. – Mindent, amire szükségünk van, most megvásárolunk – magyarázta felélénkülve. – Tiszta számláink még mindig vannak, ezek nyitják ki majd azokat az ajtókat, amelyek kellenek nekünk...

– Ne haragudj – vágott közbe Elica –, de nem értem, hogy mire gondolsz, és mit akarsz tenni – ismerte be. – Nem szabad elfelejtened, hogy én eddig mezítláb jártam – majd kis idő múlva így folytatta: – Nem vásárolnál nekem olyan cipőt, amelyet eddig csak messziről láthattam, és abban reménykedtem, hogy egyszer ilyenben fogok járni?

Iván összeszorította az ajkát és félrenézett. Úgy vélte, hogy Elica valamit kimondott, ami nem volt ínyére, ezzel ingerelte az idegeit. De mindenestre magában mégiscsak azt gondolta, hogy mindaz, amit Elica mondott, az megfelelőbezzhetetlen a maga igazságában, erre pedig tekintettel kell majd lennie. Tulajdonképpen azt is megbánta már, hogy eddig nem voltak a szabónál méretet venni. Most már túltette magát a dolgokon, ha nehezen is, de kimondta végre, amit akar, nem akarta már újragondolni az egészet. Közben tekintetébe visszatért a nyugalom, kék szemei tisztán csillogtak, mint a forrásvíz. Az asztal fölé hajolt és suttogva mondta:

– Nemcsak cipőt, hanem házat is veszünk.

– Házat!? – kérdezte Elica.

– Igen – erősítette meg Iván, és nem kertelt: – Így nekünk is lesz szalonunk, erkélyünk és zeneszobánk.

– Itt!? – kérdezte Elica félénken.

– Itt vagy valahol a közelben – válaszolt határozottan Iván –, de még nem akartam elmondani, mert még nem találtam meg a megfelelő házat, amelyet megmutatnék neked – magyarázta. – Most viszont úgy látom, hogy jó, ha tudsz róla.

Elica a pincér fehér kezére lett figyelmes, aki eléje tett egy csésze forralt bort, és úgy tűnt neki, mintha már a forró ital gőzölgő illatától is megrészegedett volna. A Dobray Kávéház és Szálloda vendégei annyira hangosak voltak, hogy már nem is hallotta a zajtól a saját hangját sem. Hallotta, ahogy düledeztek a dominók, ahogyan osztották a kártyát a preferánszhoz, miközben a biliárdgolyók kocogtak. Mindaz, ami benne volt, megmozdult, teret kapott, a kávéházi csörömpölést már meg sem hallotta. Olyan érzése volt, hogy ül a csiszolt, faragott asztal mellett, testét valami lehúzza, de lelkét viszont valamilyen erős örvény fölemeli az asztal fölé. Mindez alaposan megzavarta a gondolatait, mint amikor felferik a tojást, és megváltozik az állaga. Iván mondott neki valami váratlant, de most mégis örült annak, amit hallott. Félt az előre megjósolt költözködéstől és az újrakezdéstől, az új emberektől, akiket még nem is ismert. De végső soron mire való ez az örömmel vegyes félelem, miért kell

mindezt most átélni, amire csak ráadás volt a városi zaj, az unalmas beszélgetések és a háttérben zajló játék? Elkábult a felhevült és illatossá vált levegőtől, vagy a történésektől lett rosszul, amelyek egymást követték, mintha feltartóztathatatlanul sodorta volna őket eléje egy folyó? Úgy tűnt neki, mintha a távolból szólt volna Iván:

– Emeljük poharunkat! Egészségünkre, a mi egészségünkre!

– Értünk – ragadta meg a csészéjét mindkét kezével Elica, és Iván felé tartotta. – Meg hát a vadkacsákért – mondta, még mielőtt kiitta volna a forralt bort.

– A vadkacsákért? – csodálkozott el Iván.

– Értük, igen, értük – bólintott Elica. – Azokért a vadkacsákért, amelyeket az elsős olvasókönyvemben pillantottam meg, amelyek csak repülnek, repülnek, de sosem repülnek el véglegesen – mosolyodott el félszegen.

– Nos!?! – szólt Iván, és mintha azt mondta volna, hogy valóban zavarosak a gondolataid.

Elica visszatette a csészét az asztalra, majd elgondolkozott, hogyan magyarázza el Ivánnak a fejében feltorlódt gondolatokat. Képzletében ott voltak a vadkacsák, amelyek éppen megijedtek és felemelkedtek a látóhatár fölé, majd megálltak repülés közben. Úgy tűnik, hogy ilyenkor azok a madarak is megállnak, amelyeket nem rajzoltak a papírra. Már gyermekkorában észlelte azt, hogy az illusztrátor nem véletlenül ábrázolta őket ilyen perspektívában. Titkos üzenetként így maradtak meg emlékezetében. Most döbönt rá, hogy megfejtette a régi titkot, amelyet szavakkal nehéz lenne elmondani. ehelyett felállt, áthajolt az asztalon és megcsókolta Iván puha ajkát, amelyen osztozott a csodálkozás és az édes, fahéjas forralt bor illata.

*

Amikor bekopogtak a szabóhoz, Elica ereje visszatért. A ház, ahova beléptek, egyszerre volt műhely és lakás is. Az előszobában helyezkedtek el az állófogasok, amelyeken már lógtak a kész ruhák, a nappaliban állt a varrógép, a hálósobában raktározták el a méteráros anyagokat, a

konyhaasztalon intézte a szabómester a megrendeléseket, és fatáblára jegyezte le a kliensek méreteit. A ruhakivágások rongydarabjai, amelyek a nap folyamán felgyülemlettek, úgy hányódtak a helyiségekben, mint az őszi falevelek. A cérnaszálak pedig csüngtek lefelé a bútorokról és a kilincsekről, mintha sokszínű pókhálók lettek volna. Holsedl mester, aki ajtót nyitott nekik, körbevezette őket a lakásában, hiszen szerette volna megmutatni divatlaboratóriuma felszereltségét. Öreg, beszédes mester volt, a munkálatokat kézzel végezte. Az anyagok áráról, a gombok hiányosságairól, a cérnák rossz minőségéről beszélt. Még arról is beszámolt, hogy az egész Monarchiában nincsen olyan bársony, amelyet be ne tudna szerezni, és nincsen olyan ruha, amit meg ne tudna varrni. Közben levette a kerek, sárgaréz keretű szemüvegét, majd barna ingével megtörölte, közben jól megnézte vendégeit, mintha szemüveg nélkül jobban látta és jobban felmérte volna őket.

– Ilyen időket élünk – jegyezte meg Spransky Iván, akinek kezdett már a dologból elege lenni. – Furcsa lenne, ha ezt nem látnánk be – vélte.

– Szörnyű, igen – rezzent meg a szabó és megállt, mintha az egész testét hirtelen fájdalom járta volna át. – Körös-körül csak sziklákat látok, sehol egy galamb – sóhajtozott, és sírhatnékja támadt. – Csak sakálok párosodnak a királyi palotákban, a megtébolyodott népek pedig olyanok, akár a sáskák, amelyek mindent felfalnak, amit csak találnak.

– Igen – bólintott a felügyelő. – De a népek valószínűleg nem bűnösök – kifogásolta némiképp az elhangzottakat. – A fiatal emberek pedig inkább mással foglalkozhatnának.

– Igen – hagyta jóvá a szabómester. – Habár ne feledkezzünk meg arról, hogy a halálos félelem méreg – forgatta a szemét. – Az is elegendő, hogy az embereket eljuttassák a szakadékhoz, s azt követően a saját édesanyjuk sem ismerné fel őket, mivel a vadállat megelevenedett bennük – állította. – Ezenkívül nézzük csak, mit írt a költő – vett kezébe egy összehajtogatott újságot. – Még azok az emelkedett szellemiségek is be vannak szervezve a katonai hangulatkeltésbe... – mutatta ujjával.

– „Ha meghalok, azt gondoljátok rólam, hogy létezik egy olyan fűvel borított sarok, amely mindig is Anglia lesz” – olvasta fel hangosan a sorokat Iván.

– Egy Brooke nevű személy írta, aki áprilisban a Dardanel-láknál halt meg egy francia sebesültszállító hajón, így szerencsére nem nő ki belőle semmilyen fű – nevetett kesernyésen az öreg Holsedl.

– Nekem meg kifejezetten szomorúnak tűnik a költemény – szólt csendesen a felügyelő, aztán elővigyázatosan összehajtotta az újságot és az asztalra tette. – Több ezren vannak, akik ezzel vigasztalódnak, Anglia pedig azt a fűvet már régen el is felejtette – mondta.

– Németország is fűtől fog a saját fűvére – tette még hozzá kis idő elteltével a gondolatait. – Idővel úgyis mindent el fognak felejtetni.

A mester levette a szemüvegét, de nem törölte most meg, inkább a behajlított mutatójával megdörzsölte a szemét. Úgy tűnt, hogy a kuncsaft szavai nem voltak kedvére, de nem akarta elétárni a kifogásait. Az üzlet az üzlet, miért is vitatkoznának olyan dolgokról, amelyekről nem tudtak sokat, csak annyit, hogy más-más volt a véleményük.

– Bejelentettem már önnek, hogy mi járatban vagyunk – mondta Spransky Iván, megérezve, hogy az öreg szabó ismét rá figyel. – A jövődöbéli feleségem reméli a lehetőséget, hogy az ön kuncsaftjainak listájára kerülhet, hogy szép ruhákat varrjon neki – magyarázta mosolyogva.

– Természetesen, természetesen – fordult hirtelen Elicához a szabómester, majd hátralépett, hogy jobban szemügyre vegye a lányt, megbecsülve a méreteit.

– A kisasszony a mi legkedvesebb ügyfelünk lesz, ajánlom magamat, meg lesz velem elégedve – lépett néhányat, és oldalról is megnézte a lányt. – Ezt már most elmondhatom önnek – súgta bizalmasan a felügyelőnek –, hogyha én magam választanám, akkor sem találnék egészen Pestig a ruháinknak megfelelőbb ajánlót – tette fel

a szemüvegét, majd kibontotta a mérőszalagját. – Jól ismerem az elegáns hölgyek méretét, tisztában vagyok vele, hogy mennyi fáradtságot kíván... – mérte meg Elicának a derekát, majd a csípőjét. – De ez – mondta örömteljesen, amikor a hüvelyk- és a mutatóujjával leolvasta a méretet – ez, kedves uram, ez igazán tökéletes!

Elica szégyenkezve pislogott, de tartotta magát, nem különösebben hatotta meg a dicséret. Jólesett neki, hogy Iván is hallotta, hogy dicsérik a méreteit, ami alapján a városi hölgyekkel hasonlíthatta össze magát.

– Igazán az – mondta az öregúr. – Részemről a szerencse, efelől nem lesz kétségük – emelte fel a hangját, és a szemüvegén keresztül pislantott egyet. – Ígérje meg nekem, hogy sosem fog megváltozni és buta libává válni.

– Ó – sóhajtott fel Elica. – Hogyan is gondolhat ilyet?

– Csúnyát mondtam, elismerem – nevette el magát a szabómeister. – Habár nem elsősorban azokra a libákra gondoltam, akikkel számtalanszor lehet találkozni a sétálóutcán, hanem inkább arra, amikor maga a görög főisten is hattyúvá kellett változzon – közeledett újra bizalmasan Ivánhoz. – Nekem is volt hajdan ilyen fiatal, szép feleségem, így első kézből tudom mindezt – súgta közelről a fülébe. – Hattyú voltam, de oroszlánná kellett volna válnom.

– Igen – bólintgatott a felügyelő. – Az ember az, ami. – Majd megjegyezte: – Az is igaz, hogy a szavak kimondása nem elég ahhoz, hogy azonnal megértsük az elmondottak lényegét, hogy megtudjuk, mi volna a legjobb megoldás.

– Igen – kontrázott az idős ember. – Az én koromban már felfogja az ember, hogy sosem az segít, ami a legjobbnak tűnik, hanem az, ami valóban jó is – fejezte be.

– És a szerelem? – törte meg a férfiak elhallgatása után beállt csendet Elica, kérdése visszhangként hatott a sötét műhelyben.

– Nincs semmi köze az egészhez? – kérdezte tovább Elica, hogy valahogy feloldja a férfiak közti alkudozást.

– A szerelem? – csodálkozott rá az öregúr. – Inkább mondjuk úgy, hölgyem, hogy *coincidentia contrariorum* – oktatta ki

Elicát az öreg. – Ez a lényeg: az erő, amely megpróbál vonzást létesíteni az ellentétek közt, mégiscsak erő marad, az engedékenység nem jellemző rá – mondta prédikáló hangon.

– Olyanok vagyunk, amilyenek vagyunk, meg vagyunk győződve, hogy a szerelem engedékenység, de ilyenkor a tévedésünk katasztrofális helyzetet alakíthat ki – csípte meg az öreg Elica ujjhegyét.

Elica leplezte fájdalmát és visszahúzta a kezét. Hitte, hogy a bölcsesség beszél az öregből, de azt is érezte, hogy kérdése nem ragadta meg a férfiak fantáziáját, nem akart velük vitatkozni, mert ebben a helyzetben mindez kényelmetlen lett volna.

– Tudom, hogy nem hisz nekem, de ez így van, meggyőződhet róla – vonult vissza furcsa tekintettel az öregúr, de kisvártatva újra vitatkozni kezdett. – Ha a szerelem nem éri el a teljes egyesülést, hamar az ellenkezője történhet meg, a magukra maradt lelkek harca pedig kegyetlenebb, mint a harc a tatár hordákkal – majd így folytatta mondanivalóját: – Ezért tudnunk kell, hogy a szerelmi érzés ártatlan fiatal oltvány, amelyből idővel valami kinő – lendült bele újra, és vitatkozni kezdett Ivánnal: – A szerelemről pedig akkor érdemes beszélni, amikor már a ruházatot sokáig viseltük, elhordtuk, elszaggattuk.

– Valóban – válaszolt türelmesen a felügyelő, aki csak fél füllel hallgatta az eszme-futtatást. – Mi csak azért jöttünk, hogy megrendeljük a ruhákat.

– Természetesen, természetesen – fejezte be mondanivalóját a mester, majd tapogatva kereste az asztalon a mérőeszközét, amelyet előzőleg az anyagok közt hagyott. – Kérem, ne nehezítsen rám! – majd kereste azt a krétát, amellyel a táblára írt. – Legjobban a saját műhelyemben ismerem meg az embereket – morgott magában, elnézést is kérve. – De, itt nem kell elrejtteni a hiúságomat, hiszen a szabómester tükrében mindenki szépnek láthatja magát.

*

Az éjszakát a városban töltötték. A Fő utcán a villanydrótokon csüngtek a madarak, amelyek mint óriási szentjánosbogarak pattantak elő a ködből. A Dobray Szálloda magas ablakai világítottak a sötétségben, az épület messziről olyannak látszott, mint egy hajó, amely megfeneklett a sekély vízben. A zongorából áradó zene szétterjedt a szálloda más helyiségeibe is, majd hirtelen megszakadt, s ezután csak emberi léptek a visszhangját lehetett hallani. A széles Fő utcán összevissza futkostak a kutyák és macskák, utóbbiak közül kevesen tudták meghúzni magukat az ereszek zugaiban, ahova bebújtak, mint a láthatatlan kísértetek. Így észrevétlenné váltak.

Elica még mindig érezte a testén az öreg szabó ujjainak érintését, hallotta körülményeskedő beszédét, amelyet teljes egészében meg sem értett, s ez kellemetlen érzéssel töltötte el. Tudta viszont azt is, hogy a szabó mégiscsak eloszlatta a szorongását, sebezhetőségével pedig akár szórakoztathatta volna is az öregurat, de az, ami mégis sértette, bántotta az önérzetét, egészen más lapra tartozott. Úgy tűnt neki, hogy ezzel a leckével és kételkedéssel csakis Ivánt figyelmeztette. Ebben a helyzetben nem az ő fiatalsága volt a legfontosabb tényező, amellyel büszkélkedhetett volna, és a szépsége sem, amellyel hódíthatott volna, hanem a szerénysége, amellyel belebújt egy dáma kosztümjébe, és végeredményben szeretett volna a városban maradni. Felkavarta Iván kedélyét, amikor a szerelemről volt szó, és kénytelen volt a valósággal szembesülni. De bármilyen mély és tiszta is legyen Iván érzése, elegendő-e ahhoz, hogy jogot is formálhasson rá, hogy birtokolhassa? Erről Elica még nem volt egészen meggyőződve.

Muraszombat, amelynek utcáin sok idő elteltével most végigsétált, valahogy olyannak tűnt, mintha itt az emberek elfordított fejjel vagy teljesen magukba zárkózva haladnának. Sűrűn egymás mellé zsúfolódott telkeivel, nyílások nélküli falaival és zárt udvaraival élte a város a hétköznapjait. Elica a saját kényszerű testtartásában és a tekintetektől való félelmében, hogy fölényesen el-

utasítják, valami természetellenest érzett. Pontosan így félhetett a fiókáit féltő nőstény is. Vagy így húzta össze magát a tolvaj, aki hirtelenjében nagy zsákmányra tett szert. Vagy – ami a leginkább igaznak bizonyult – így védekezett az előkelőség, akinek nem volt annyi bátorsága, hogy megmutassa magát. Mindegy, hogy melyik megközelítés lett volna meghatározóbb, Elica belső feszültsége megnyitotta szívét és elsorvasztotta mosolyát, s ezt az érzést úgy élte meg, mintha az nagyon messziről érkezett volna hozzá ezzel a felismeréssel. Ezért így szólt:

– Nem tudom, hogy hozzá tudok-e valaha is szokni.

Iván feltette fejére a kalapját és szorosán átkarolta Elica vállát.

Elica engedett a férfinak, igyekezve lépést tartani vele.

– Alkalmazkodni fogunk – mondta Iván, amikor már elérték az utcai lámpákat, és az ablakokból kiszivárgó fény mutatta nekik az utat. – Megcsináljuk mindezt a gyermekünk érdekében – jelentette ki az éjszakában.

Elica lépett egyet a sötétségben és megbotlott. Fájdalmat érzett a hasa tájékán, ott, ahol még nem volt benne a gyermeke, akit Iván először említett. Mások már emlegették és beszéltek róla. Megkapaszkodott Ivánban, eltitkolva a görcsöt a testében, amely lassan elmúlt, de nem volt szabad bármit is mondania róla. Ezt követően azonban elfogta a félelem.

– Hogy ne történjen meg soha, hogy így bandukolunk a sötétségben, mint ahogy ezt most tesszük – suttogta Iván. – Meg, hogy ne idegen portákon keressünk nyugalmat – ölelte magához Elicát.

Elica reszketni kezdett és egyre inkább sírhatnékja volt. Mindjobban azt tapasztalta, hogy valósággyá válik mindaz, amit nem is olyan régen el akart utasítani, mivel hazugságnak vélte: eljött az idő, amikor teljes egészében oda kell adnia magát. Nem tudta megmondani Ivánnak, hogy szeretne megfelelni az elvárásainak, pedig testének minden porcikájával és lelkének minden rezzenésével ezt akarta. – Ha az Isten megadná – tudta csak mondani. – Hogy az imáinkat hallgassa meg az Úr...

– Meg fogja hallgatni – érintette meg kezével Iván Elica arcát. – Tudom, hogy meghallgatja.

– Honnét tudod? – kérdezte Elica gyermeki hangon.

– Érzem – csókolta meg Iván Elica homlokát. – Már a kezdetektől fogva ezt érzem – csókolgatta egyre melegebben és gyengébben. – Életemben sosem éreztem ennyire valamit, ezért hiszem, hogy ez be fog teljesedni.

Iván magába szívta az elhangzottakat, mellkasát melegség járta át, és megkönnyebbülten sóhajtott. Pillantása kifejezőbbé vált, érezte, hogy teste új elevenségre kapott. Sajnálta, hogy ebben a sáros és nedves környezetben kellett megélniük ezt, míg egy kis száraz területen akár nappal is szerethették volna egymást.

– És a szállodában? – suhant át Elicán a gondolat. – Hiszen ott is van ágy! – ragadta meg Iván karját. – Valószínűleg kibérelhetünk egy szobát – kapaszkodott Ivánba és többé már nem figyelt semmire sem.

*

A kávéházban egész éjszaka mulattak a magyar tiszték, az istállóban nyerítettek a lovak, a kerítések mögött kukorékoltak a kakasok. A hangok váltakoztak és elálmosították az embereket, majd belevestek a végtelenségbe, mint az elhalkuló férfiének. Elica átmeneti állapotban aludt, miközben éber is volt. Úgy érezte magát, mintha álmodna, de ugyanakkor a valóság vette körül. A valóság elveszett számára, majd újra visszatért. Az áhítat játéka még tartott, így azt gondolta, hogy ennek sosem lesz vége. Furcsa hangulat fogta el, büntudata támadt. Ebben az állapotban akart maradni még, és jól érezte magát a meleg paplan alatt, álmodozni szeretett volna. A Dobray Szálloda, amely kellemes éjszakai menedéket nyújtott a szerelmespárnak, olyan volt, mint egy hajó, amely zátonyra futott a Mura sekélyebb folyásánál, arra várakozva, hogy egy erősebb áramlat elviszi majd egyszer a világ közepén létező tájakra.

Aztán megérezte, hogy Iván már nincsen mellette, abban a pillanatban felébredt.

Iván teljesen mezítelenül állt a csipkés függönyök közt és bámészkodva nézett ki az ablakon az utcára. A reggeli fény oldalról ragyogta be az arcát és a vállán verődött vissza, a szőrzeten keresztül szinte az egész testét végigcirógatta, mintha valamiféle álomban járna. Laza tartása arra utalt, hogy olyan férfit ez, amely ma megengedhet magának bármilyen eshetőséget. Csontos arca olyan volt, mint a tükör, amelyben megláthatta Elica önmagát, hogy mennyire kedveli őt és mennyi mindent megtesz érte. Többé már nem kételkedett: Iván az ő embere volt, ez sok mindent jelenthetett számára.

– Nem fázol az ablak előtt? – kérdezte tőle Elica.

– Nem fázom, de valahogy furcsán érzem magamat – válaszolta csendesen, de nem fordult meg. – Azért jöttünk ide, hogy gyermekünk legyen – mondta halkán. – Úgy érzem, hogy ez megtörtént, habár ezt nem állíthatom biztosan.

– Azért jöttünk ide, hogy szeressük egymást – válaszolta Elica. – Ezért is jöttünk.

– De mégis... – fordult meg Iván. – Mi lesz, ha megtörtént? – próbált mosolyogni. – Akkor ezt nem szabad senkinek sem elmondanunk – szólt. – Ez végképpen maradjon a mi titkunk...

Elica magához ölelte és betakarta a lepedővel Ivánt, aki áthűlt a hidegtől, amelyet ő is érzett, mert sokáig állt az ablak előtt, tépelődött. De miért is töprengett, mi volt az a világraszóló titokzatosság? Elica nem értette, de nem merte megkérdezni tőle.

– A gyermeknek sem szabad megtudnia – emelkedett fel Iván, közletről belenézve a szemébe. – Ezt meg kell hogy ígérjek nekem – fordult hozzá, kérése parancsnak tetszett.

– Természetesen megígérem ezt neked – válaszolta Elica. – De miért? – kérdezte. – Mi van ebben olyan titokzatos? – firtatta kitartóan. – Gyereket nem szabad szállodában csinálni? – gondolkozott el ezen, habár a kérdésfeltevés nevetségesnek tűnt számára. – Gyerekeket bárhol nemzenek...

– Várj! – engedte el Iván Elicát és hátrább lépett. – Tudom, hogy nem könnyű ezt megérteni – mondta és leült az ágyra. –

Meg kell magyaráznom – győzködte tekintetével is, miközben melléült. – Hallgass meg! – érintette meg a kezét. – Ma, amikor először jöttünk Muraszombatba, elhatároztuk, hogy vásárolunk egy házat és beköltözünk – rajzolt egy kört ujjával a tenyerébe. – Itt lesz a mi otthonunk és itt fognak felnőni a gyermekeink is. Ebben a városban fognak megszületni, és senki sem mondhatja nekik, hogy nem ebből a városból származnak – emelte fel a hangját. – Tőlünk függ, hogy ez így fog-e történni. Valójában csak tőlünk függ – erősítette meg kézmozdulatával is a kijelentést. – Csak mi ketten tudjuk, hogy itt voltunk a szállodában, és itt kezdtük el megvalósítani a közös tervünket – érintette meg Elica kezét és azt követően meg is szorította. – El tudjuk-e valaha is felejteni azt, hogy mi mindent kellett átélnünk ahhoz, hogy mindezt megteremtsük?

Elica ráhajtotta fejét Iván vállára és mindent magába zárt. Megértette, hogy mi bosszantotta Ivánt és mire vágyakozott, és hogy mindez miért is fontos annyira számára. Felmerültek benne megválaszolatlan kérdések, de egyúttal érezte, hogy ezeket a kérdéseket most nem szabad hangosan kimondania. Egyedüli biztosíték az volt, hogy így is vállalja mindazt, amit a sors hoz, hiszen fontos volt számára Iván testi érintése és a meggyőződés, hogy rettenetesen szereti. Volt valami Iván viselkedésében, ami meggyőzte Elicát, hogy megbízhat benne, terveit is megoszthatja vele. De ennél többre is gondolt: lehetséges, hogy nélküle nem is próbálkozott volna terveket szőni.

*

Elica félúton megállt, elé tárult Belatinc felől a táj. Mindez akkor történt, amikor már Iván csézájával eltűnt a száraz kukoricatáblák között, és a lovak trappolását már nem lehetett hallani. Úgy érezte magát, mintha egy hosszú utazásról tért volna vissza. Őszre járt, amit tegnap észre sem vett, így idegennek tűnt minden, vagy csak ő volt idegen ebben a környezetben. Tudta, hogy Iván a falu közelében kiteszi majd a csézából, mert sietett, de maga is kérte, hogy le-

szállhasson, mert szeretett volna egy kicsit gyalogolni még, hogy közben gondolkodjon a törtéteken, de úgy sem volt igazán jó, amikor már magára maradt. A tágas reggeli ég alatt újra gyökeret vert benne a csend. A síkságon hideg szél fúj és háborítatlan béke áradt, s mindebből ugyanakkor nem egyebet, csak türelmetlen várakozást lehetett kiérezni. Egy új nap volt ott ígéretével, dolgozhattott volna a ház körül, de még ez sem volt kedvére való. Betakarja majd a kora őszi éjszaka, amely hosszú lesz ahhoz, hogy mélyen alhasson. De Elica napról napra egyre inkább kezd beleőrülni ebbe a várakozásba, és az idő, amely lassan múlik, elveszettnek tűnik majd. Így történt – a türelmetlenség, a bizonytalanság és a félelem hazahozta őt Muraszombatból –, és ebbe a helyzetbe valahogy vissza kellett találnia. Édesanyja az eresz alatt tököket magozott, éppen a fehér színű tököket belezte. Tekintetét Elicára fordította, de már messziről látszott, hogy nyugtalan, hiszen a lánya éjszaka nem aludt otthon. Elica érezte, hogy édesanyja úgy tesz, mintha nem történt volna semmi, de némaságával tudtára adja, hogy ennek meg kellett történnie, és még többször elő fog fordulni. Elica tudta, hogy édesanyja titkolja előle az aggodalmát. Amikor az édesanya látta a lányán, hogy minden rendben van, akkor pillantott végig rajta nagyobb érdeklődéssel. Meglehet, hogy Elica az előző napon még mindenért izgult, de most, hogy hazaért, már nyoma sem volt a titkolózásnak, feloldódott benne a feszültség, így szólt édesanyjához:

– Elmaradtunk a városban.

– A városban? – kérdezte az anyja, mintha a mennyországból csodálkozott volna rá a törtétekre.

– Elmentük megrendelni a ruhákat, aztán besötétedett, éjszaka lett, és ott maradtunk a szállodában. Részben azért is maradtunk, mert forralt bort ittunk, és nem volt kedvünk nekivágni a nagy ködnek, másrészt pedig azért is maradtam, mert kíváncsi voltam, milyen ott az élet – találta ki hirtelenjében.

– Nos, és milyen? – állt fel az édesanya és megtörölte a kezét.
– Oh – emelte fel a tekintetét. – Hiszen azt elmondani nem lehet – fújta ki az orrát. – Úgy szokott lenni, hogy az ember csak

nézi és lenyeli mindazt, amivel szembesül; el se hiszi, hogy megtörtént. Sok dolog van, amitől eláll az ember lélegzete. És Iván? – érdeklődött. – Meg volt elégedve veled?

– Megelégedve? – csodálkozott Elica a kérdésen.

– Először mentél el egy ilyen úriemberrel – világosította fel a lányát.

– Eh – legyintett Elica és szívesebben ment be a házba, mintsem beszélgetésbe elegyedett volna az édesanyjával.

De rögtön meg is bánta, hogy nem volt kedves az édesanyjához, és hogy egyáltalán mondott neki valamit, hiszen az idős Srešnét továbbra is az érdekelte, ami múlt éjszaka történt, főleg az, amiről nem szokás beszélni. Tudta, hogy épp emiatt aggódik ő is, azonban egyelőre csak találgathatott. Kedvetlenül befutott a hálószobába és valamiféle belső viszketést érzett, amelyet nem tudott kivakarni magából, és azt követően bebújt a paplan alá. Édesanyja nem sejtette, hogy ezen az éjszakán mi mindent élt át, és azon győzködte magát, hogy a benne rejlő tudatlanságért nem szabad hogy megsértődjön. Édesanyja mindezt az Istentől eredeztette, és várhatta ennek a beteljesülését is, de ő már nem akart a vak bizalomra hagyatkozni. Iván döntött, hogy elmennek Muraszombatba, hitt neki, de ez még csak a kezdet volt, az első nagy lépés afelé, ahol a szavak megsűrűsödnek és a tárgyak másféle jelentőséggel bírnak; a sakk-táblán fel vannak állítva a figurák, amelyek játékban szeretnének maradni, nyerni, de az utcáról látni a vesztesek befüggönyözött ablakait is. Egyre jobban kezdett kirajzolódni a gondolataiban az, hogy amikor szerencsétlenségében az uradalomból elmenekült, nemcsak a megkönnyebbülést hozta számára, hanem megpróbáltatásokat is.

– Csak mi ketten fogjuk ezt tudni – emlékezett Iván szavaira Elica, s megértette, mi járt Iván fejében. – Vagy mindezt elfelejtjük – akadt el gondolataiban, mert az otthonról való elmeneteléről még nem gondolkodott, és nem aggódott édesanyjáért, aki valószínűleg magára marad. Most azt sem tudta, hogy

mi lesz akkor vele és egyáltalán, ha elmegy, visszajöhet-e mindig, amikor szeretné, vagy amikor erre szükség lesz.

A gondolat örütségnek tűnt és az aggodalma sem volt helyénvaló, de felkavarta, eljutott a szívéhez és valahol elakadt benne. Elica ezután felkelt és kiment a levegőre. Mélyen lélegzett, majd leült az eperfa alá, habár Iván mellett szeretett volna lenni, és kikérdezni, hogy ő mit tart azokról a dolgokról, amelyek felmerültek benne. Sok minden másról is beszélne vele, hiszen most teljesen zaklatottnak érezte magát, és hibáztatta is Ivánt, aki nem mondott meg neki sok mindent. Az a benyomása támadt, hogy Iván mindig kigondolja és eldönti, hogy mit is fognak majd tenni. Néha még azt sem tudta, hogy hol van, mivel foglalkozik, amikor a folyójához sietett hosszú és kanyargós, szerteágazó, néha járhatatlanná váló utakon, Iván útjainak célját senki sem ismerte, titokzatosak voltak. Elica tudta, hogy Iván ellenőrizte az ún. *bürásokat*, a Mura partját egyengető és gátakat építő embereket, de látogatta a molnárokat is, akik lisztet őröltek a vízimalmukban. Megegett, hogy a révészeket kereste fel, akik az árut szállították át a folyón, hiszen nem voltak hidak a környéken. Társalgott a halászokkal és a vadászokkal is, akik közben megajándékozták a frissen lőtt zsákmányból. Elica még sosem járt nála Regedében, ahol egy Dorfer nevű, volt katonatársánál lakott, aki befogadta az otthonába, és nem kellett Szécsénykútra a Batthyány-birtokra menjen, ahol szintén volt egy kis szobája, ahol néha ott éjszakázott. Most pedig lehet, hogy ez is csak annak a múltnak a része, amelyet jobb elfelejteni, vagy éppen más okból nem akarta Iván részletezni, Elica ezt nem tudta még megfejtteni...

– Olyan furcsán szóltak ma a harangok, te meg még a kezeidet sem tetted össze – szólt az öregasszony, amikor a belatinci templomban a délutáni órákban harangoztak, Elica pedig csak üldögélt az eresz alatt, és elmerengett a muravidéki rónaság felett.

– Összetettem – válaszolta, de valójában mégsem így volt.

– Valóban – szólt vissza Srešné. – A malacot is megettetted.

– Anya!? – kiáltott fel kapva a szón, böszülten. – Miért kérdez így? – méltatlankodott Elica.

– Azért, mert valamit eltitkolsz előlem – válaszolt panaszosan az öregasszony.

– Semmit sem titkolok el – állította buzgón Elica. – Semmi olyanról nem tudok, amit ne tudna maga is – tette hozzá lélegzetvétel közben. – Csak az a különbség, hogy magának minden szépnek és igaznak tűnik, én pedig aggódom és emésztetem magamat.

Elica édesanyja ezt követően elcsendesedett és haragja megennyhült. Úgy tűnt, hogy vissza fog vonulni, és estig, mint a pity-pang, bevilágítja a környezetét. Aztán hirtelen megmozdult és suttogva mondta:

– Gyereket akar, tudom. Új néni mondta ezt nekem.

Elica csípőre tette mindkét kezét és megrázta magát. Újra szúró fájdalmat érzett ott, ahol még valószínűleg nem létezett benne a gyermek. Újra rosszul lett, s ezt az állapotot nem tudta eltitkolni. Új néni bűbájos öregasszony volt, aki a szegényeken segített, megesett, hogy ellenszolgáltatást követelt tőlük, akik ezt meg is fizették neki, de ezért nem szerették, lenézéssel beszéltek róla. Amikor pedig végképpen rászorultak a segítségére, amikor az egyedüli reménységnek számított, ezt úgy élték meg, mint a bűnbánatot, amely nem volt annyira nyomasztó, mint maga a szerencsétlen helyzet, akkor is, ha az átkozott öregasszony segítette őket, aki arra célozgatott, hogy az ördög is háttással van rájuk, a dolgában is segíti. Az a tény, hogy Srešné most szintén visszavonult az odújába, egyértelművé tette, hogy szerfelett aggódik, bár nem mutatta ki. Nem tudott meg többet, mint amiről már egy ideje pletykáltak a faluban; bizonyára még fizetett is azért, hogy az emberek számára lakatot tegyen, hiszen az efféle látogatás nem szokott észrevétlenül maradni. mindegy azonban, ez csupán újabb kérlelhetetlen bizonyítéka volt annak, amit Iván bevallott neki az éjjel, így most már az anyján sem volt mit számon kérni.

– Igen, gyereket akar – mondta Elica. – Bárki más se akarna mást.

– Új néni majd segít neked – lépett hozzá az édesanyja.

– Miért kellene hogy valaki is segítsen? – csodálkozott Elica.

– Azt mondta, hogy korán érkezzél és éhgyomorral – mintha meg se hallotta volna, szólott vissza az öregasszony.

– Elmegyek, ha szükséges lesz – utasította vissza az ajánlatot Elica.

– Elmész, mert ártani nem tud, csak hasznodra lehet – erősödött az anyja. – Két kappant már elvittem neki, de mást úgyszemint fog kérni tőlem – toldotta meg mondandóját.

Elica elnémult, hallgatólagosan elfogadta az ajánlatot, hiszen a boszorkányasszonyt nem volt ajánlatos megharagítani.

*

Új néni már régóta ott lakott a Kreslov-féle gazdasági épület egyik helyiségében. Senki sem tudta már pontosan, hogy lényegében milyen rokoni szálak is fűzik ehhez a gazdag családhoz, vagy már senki sem akart erre emlékezni. A rossz nyelvek arról pletykáltak, hogy boldogtalan szerelem gyermeke, régen elhunyt nagyapja egyik lánya román teknővájó cigánnyal jött össze, akinek Újas volt a neve, és tőle származik az Új név is, ami a vezetékneve. A történetet a teknővájó cigányok terjesztették el, akik kézzel vájt fateknők készítéséből éltek, amelyeket puha fából vájtak ki, és még manapság is megesik, hogy eljárnak a Mura folyó mentén fekvő falvakba és árulják a teknőket. De valójában senki se hitte el teljesen a történetet. Ugyanakkor a sorsára nem volt más magyarázat, ettől is volt hihető, hogy ilyen különös lény. Olyan időkben és körülmények közt jött a világra, amikor jobb lett volna, ha nem is születik meg.

Szerencsétlen anyja, aki jól tudta, hogy ezen a környéken nem tud feleségül menni a szeretett cigány fiúhoz, inkább elmenekült a teknővájókkal, akik ősszel át akartak kelni a Rábán, közösen akartak eljutni nagyobb magyarországi városokba, ahol jobban átvészsel-

hetik a telet. Az apa, aki megérezte, mit tervez a fiatal szerelmespár, a bátyjaival és falusi emberekkel együtt elindult utánuk, Szentgott-hárdnál szerették volna meglepni őket, amikor éjszakai álmukat alusszák. A rajtaütésben többen meg is haltak, a fiú elvérzett a kezeik közt, a lánynak pedig vissza kellett térnie. Az apa nem tudta, hogy lánya a szíve alatt, a hasában hordja a teknővájó gyermekét, de a lány sem merete ezt neki tudtára adni. A terhességét úgy titkolta el, hogy ruházatával azt a látszatot keltette, hogy minden rendben van vele. Amikor pedig világra jött a gyermeke, csak akkorácska volt, mint egy tenyér, Kreslovék sokáig csak reménykedtek abban, hogy életben marad. De Új néni lassan túlélte a gyengélkedés időszakát, és csak azért is legyőzött minden nehézséget. Az is igaz, hogy az anyaméhben történt szorongatások miatt később, a születését követően nem nőtt arányosan az életkorához képest. Amikor a füstökonyhába lépett Elica, a csodák asszonya csak a derekáig ért.

– Nos, nézzük csak, nos – mondta üdvözlés helyett a törpe asszony. – Valójában tiszta Srešné vagy – ismerte fel Elicát. – Egészségesnek nézel ki, mintha egész életedben abból a vízből ittál volna, amely a malomkereket hajtja – nevette el magát felszabadultan, azt a látszatot keltve, hogy nem is igaz, amit mondanak róla, hogy az ördög asszonya.

– Ittam belőle – bólintott Elica visszajelzéseként, hiszen tudta, hogy valamikor az anyja hordta a vizet a malomkerék alól.

– Tudom, hogy ittál belőle – fogta meg Elica kezét. – Még még fogsz is inni, ha szükséged lesz rá – nyomta lassan beljebb Elicát a füstökonyhába, amely egy kicsit magasabb helyiség volt. – Általa fogsz új erőre kapni, amit semmilyen tükör nem tud elvenni tőled.

Elica lehajolt az alacsonyan ácsolt gerendák miatt a konyhában, hogy elférjen, majd leült a felkínált zsámolyra, és innét kémlelt körbe. Ennek a helyiségnek csak egy ablaka volt, félig zsákanyaggal betakarva, amelyen alig szűrődött be valami kis fény. Annál inkább több volt a rés a ház falán, átszűrődött rajtuk a fény, amelynek játéka különös kavalkádban táncolt a fal

fagerendáin. A sötétség és világosság állandó váltakozásában különleges, szorongó érzés töltötte el, habár tudatában volt annak is, hogy kint, a szabadban már felkelt a nap, és reggeli fényben tündökölt a vidék, különösen a Kreslov család udvarán. Most elfogta ugyanaz az érzés, mint ami útközben: elindult, bár inkább visszafordult volna, maradt, pedig szeretett volna elmenni. Elhatározta, hogy nem fogad el segítséget, de ugyanakkor nem volt bátorsága ahhoz, hogy bármit is elutasítson, mert úgy gondolta, netán valamit még elront.

Az öregasszony leászott a zsámolyáról és a ládára ült, majd leporolta az ülővánkosát, amelyre lerakódott az egész éjszaka folyamán összegyűlt szenny, és az alsókarja alá helyezte. Valószínűleg konyharuhaként is szolgált ez a rongyszerű, durva anyagból készült vánkos. A sötét sarokból kihozott egy már eléggé viharvert állapotban levő lavórt, és a helyiség közepére tette. Mozdulatai, miután ezt megtette, egyre inkább lassulni kezdtek, ám Elica nem sejtette, hogy milyen cél vezet. Apró egérrarca elkomolyodott. Most leginkább törpére hasonlított, aki a házikója egyik sarkában hagyta a szakállát, majd nyugodtan továbblépett valami fontos teendő miatt. Elica az öregasszony tekintetéből nem tudta megállapítani, hogy mit akar, hiszen csúnyán összevonta szemöldökét, és ráncolta a homlokát is, de ez nem feltétlenül Elica elleni szándékot takart, mégis észrevehető volt, hogy valami nem tetszik neki, holott ő hívta a lányt, hogy segít neki.

– Az udvarlód úgy néz rád, mint ahogy az emberek néznek a mennyországban – szólalt meg hirtelen.

Elica megrezzent, mivel nem értette meg a célzását.

– Te pedig félsz ettől a tekintettől – tette még hozzá idővel. – Félsz, mivel jól tudod, hogy nem lát mindent – mondta panaszos hangon.

– Tényleg nem értem – ismerte be csendesen Elica.

– Jegyezd meg, valamikor majd emlékezni fogsz erre a beszélgetésünkre, akkor majd megérted – ugrott fel visszafogottan az öreg-

asszony, újra foglalatostkodni kezdett a sarokban, ahol az edényeket tartotta, és megint visszahúzódott önmagába.

Elica ült a helyén és nem gondolt többet az öregasszony szavaira. Kicsit világosabb lett, alaposabban megnézhetette a helyiséget, ahol az idős asszony lakott. Több mint valószínű, hogy valamikor pálinkafőző volt itt, vagy zsellérek lakhattak benne. A helyiség bútorzata, a zsámoly, a ládák és a polcok is kézimunkával készültek, de se fafaragás, se egyéb nem díszítette egyiket sem. A fazék eléggé kicsorbult és ütött-kopott volt, mintha a Mura folyó hozta volna magával áradáskor, de a falon levő tükörnek stílusos aranyozott kerete volt. A tükör minden bizonynyal a belatinci várkastélyba vagy a muraszombati szalonokba illett volna. Különben a helyiségben nem volt szinte semmi különös, amely ilyen furcsa személy esetében félelmet vagy tiszteletet keltett volna. Azt híresztelték, hogy Új néni a szavaival segített és a tekintetével gyógyított. Mindez hihetetlennek tűnt, Elica csendben várta, hogy valamit hozzon, de az öregasszony egyre csak szöszmötölt, majd hirtelen indulatában így szólt:

– Sót nem tett a bölcsődbe az édesanyád.

Elica kérdő tekintettel fordult meg, bár nem tudta igazából, hogy ez inkább kérdés volt-e, vagy megállapítás. A só, amely védett az átok és a varázslat ellen, a születésekor még ritkaságszámba ment, drágább is volt, mint ma, ezért bizonyára nem adatott meg neki, ahogyan a szokás elvárta volna.

– Lehetséges, hogy csak a só fog hiányozni – jegyezte meg az öregasszony. – Ezért először ezt kell látnunk – mutatott mindkét kezével a lavórra. – Guggolj le és ereszd ki magadból a vizeletet! – szólt parancsoló hangnemre váltva, ezzel kényszerítve Elicát, hogy tegye, amit mond.

– Vizelek? – kérdezte bizonytalanul Elica, szégyenkezve.

– Miért ne? – kérdezett vissza az öregasszony. – Hogyan volna lehetséges kipróbálni, ha nem így? – folytatta türelmetlen zsörtölődéssel.

Elica felhúzta a szoknyáját és leguggolt, habár úgy érezte, hogy nem tudná elvégezni a szükségletét, ezért aztán az öreg-

asszony elvárásainak sem tud most rögtön eleget tenni. Aztán mégis hallatszott a lavórból a surrogás, és a szégyenkezés ellenére az első cseppek után egészen beindult a vizelés. Még mielőtt leengedte volna a szoknyáját, az öregasszony a lavórt az ablakhoz vitta, hogy jobban lássa a beáramló fényben. Beleszagolt, egy ideig figyelmesen nézegette az állagát, majd a lavórt a ládára tette, aztán megmosta benne a kezét. Elica elszörnyedt a látványtól, de nem mutatta, nem nézett félre, amikor az öregasszony ízlelgette az ujjait és cuppogva választotta el az ízeket egymástól. Elica biztosra vette, hogy nem hiányozhatott a vizeletéből a só, hiszen már jó ideje vasárnaponként kakaslevest evett, amelybe az édesanyja mindig elegendő sót tett. Attól is félt, hogy az öregasszony a vizeletében valami mást keres. Minél türelmetlenebbül várta, hogy végre majd mond valamit, ami megváltást hozhat, az annál inkább csak egyre csámcsogott.

– Talált valamit? – kérdezte Elica bizonytalanul.

– Igen – válaszolta az öregasszony anélkül, hogy ránézett volna. – Nagyon is valószínű, hogy van valami – mondogatta magában, majd a lavórból pohárba öntötte a sárga folyadékot. – Valami, amit nem vártunk – mondta szenvtelenül, majd egy nagy, vörös színű követ tett bele a pohárba.

– Mit? – lépett melléje Elica.

– Várnunk kell – nézett Elicára. – Most már csak ki kell várnunk – áradt el rajta a mosoly a felismeréstől. – Az élő kő majd mindent elmond nekünk – mondta fáradtan a pohár mellől, és várt. – Nézd csak, milyen aprócska, de többet tud nálunk – dicsérte a követ, amely a vizeletben gubbasztott. – Közel s távol senkinek sincs a tulajdonában ám ilyen okos dolog, mint ami nekünk – szólt hízalgőn. – Senki sem gazdagabb nálunk, habár sokan vannak, akik valakinek tartják magukat, merthogy megfogták az Isten lábát – kacagott fel. – Nekik ez mit segíthet? – tárta szét diadalmasan karjait. – Meg fognak halni, amikor eljön az óra, se hamarabb, se később, én pedig itt fogok guggolni, mint egy csóka – mondta magabiztosan. – Csak hallgatok és

nézem, hogyan születik majd újjá a világ – mondta összekuporodva, s tényleg olyan volt, mint egy csóka. – Amikor mindezt megunom, lenyelem a kövemem, és úgy halok meg.

Elica csak tátott szájjal bámult, halálosan csodálkozott, mert meg volt lepődve a látottakon, még akkor is, ha nem hitte, amit az öregasszony mondott. Új néni néma megvetéssel vádolta a világot, de ugyanakkor nagy erővel kapaszkodott az életbe. Hogy volt-e hatalma az élet felett, vagy csak a mérhetetlen túlélési ösztöne adott neki erőt ehhez, Elica ebben a pillanatban képtelen volt eldönteni.

– Nézd csak! – rikoltott a vénség izgatottan. – Te is látod már?

Elica nézte és találgatta, hogy mit is kellene látnia.

– A foltokat – mondta az öreg banya. – Azokat a pöttyöket, amelyek annyira kicsik, mint a mákszem – bőkött oda a mutatóujjával, amely annyira vékonynak tűnt Elicának, mint az állatok karma. – Itt egy kicsit nagyobbak, amott egy kicsit kisebbek...

Elica lehajtotta a fejét és látta a piros kövön az apró barna és sűrű pöttyöket, amelyek olyanok voltak, mint a mákszem. Nem kételkedett abban, hogy valóban látható lett az a valami. De számára ez vajon jót vagy rosszat jelent?! Ellépett, de még mindig bűvületben nézett sorsa felé, amely egy számára ismeretlen írással íratott. Pillanatnyi ürességet érzett és vére lükte-tésének ritmusát.

– Elmondom neked, hogy mit jelentenek. – hallotta az öregasszonyt.

– Mondja el! – kérte az öregasszonyt Elica.

– Elmondom neked, habár, amit mondok, sokkal többet ér, mint két rossz kappan – meredt Elica arcába. – Mások jókedvvel adnának érte egy tehenet, a te urad pedig akár egy lovat is...

– Mondja már, kérem! – kérlelte ernyedten.

– Már nem kérek semmit, mert nem tőlem származik a kérés, hanem tőled – folytatta csendesen. – Te kívántad, meg is kaptad – nézett jóindulatúan Elica szemébe. – Meg is fogant és már a hasadban van.

– A baba!? – kérdezte Elica.

– A baba, aki élni fog – bólintott Új néni, majd fogta a követ és hosszasan törölgette egy ronggyal.

*

Iván szétvetett lábakkal állt Srešék kapujában és gondtalanul szemlélte a felhőket. Ha valaki távolról figyelte, azt gondolhatta, hogy valami nagyon feldühítette, most pedig egymagában azon háborog. Elica és édesanyja tudták, hogy imádkozik és hálát ad az Úrnak a tőle kapott kegyelemért. Ebben a magányos, de semmiképpen sem titkos tevékenységben volt valami, ami többet jelentett számára a puszta örömnél, amelyet alig mutatott ki, és a kimondhatatlan köszönetnél. Így csak az az ember tudott viselkedni, aki kivárta a számára kivárhatatlannak tűnő időt, de mégis meglepetésként érte végső reménységének gyümölcse. Ezzel eleget tett az akaratának, amelyet ezzel is próbára tett, vagy éppen ellenkezőleg, felszabadult az ismeretlen átok alól. Mindkét lehetőség már a múlté volt, nem volt fontos számára. Ott álltak a szegénységből kivezető küszöbön, ami önálló értelmet nyert, miközben meghatódva várták, hogy a férfi elvégezze ezt az egyszerre alázatosnak és egyenesnek tűnő, kizárólag férfias szertartást.

– Teodóra grófnőnek kellett volna vinni virágot – mondta csendesen az édesanyja.

– Elviszem a mennyasszonyi csokrot – válaszolta a leánya.

Majd mindketten egy megszentelt képecskével várták Ivánt, aki feltette a kalapját, és hosszú léptekkel tért vissza a tornácon keresztül. Most a valóságosnál még magasabbnak tűnt, a tartása határozottságot vagy harciasságot sugárzott, amely meglepte őket, ehhez eddig nem voltak hozzászokva. Ilyen lehetett az a férfi, aki apává vált. Valószínűleg ilyennek kellett lennie most, 1915-ben, a háború sejtelmes éveiben, amikor számos férfi bevonult. Ilyen érzéseket váltott ki azzal, ahogyan kézbe vette a dolgokat, kiállt önmagáért és szeretteiért.

– Holnap korán reggel már útra késznek kell lenned, felöltözve – mondta Elicának, aki kilépett az udvarra. – Nem sokkal miután felébredsz, eljövök érted – nyomta meg a szót.

Elica egyetértően bólintott, nem merete megkérdezni, hova is mennek ilyen korán. Az öregasszony is összekulcsolta a kezét és inkább hallgatott.

– Lehetséges, hogy egész nap a Muránál leszünk – magyarázta. – Talán éjszakára is ott maradunk, vagy holnap is, holnapután is – mondta, bár már nem egészen meggyőződve. – Eljött az ideje, hogy megismerd azokat a dolgokat, amelyeket az én feleségemnek meg kell tudnia – érintette meg kezével Elica karját és bevezette a konyhába. – A Mura menti kavicsos partoldalon van elvetve az én gazdagságom – mondta halkán, előtte azonban meggyőződött arról, hogy az öregasszony nem követi őket. – Találkozol ott majd azokkal az emberekkel, akik számomra dolgoznak, némelyikükkel meg is fogsz ismerkedni – vált egyre bizalmasabbá. – Akkor megérted, hogy a munkám miért függ össze azzal, amiről neked sosem szabad bármit is bárkinek mondanod – ölelte át Elicát, a szemébe nézve.

– Hiszen tudod, hogy nem értem – mondta Elica.

– Természetesen tudom – csókolta meg a füle tájékán.

– Nem kényszerítelek arra, hogy elmondd, ha valami olyasféle volna – szólt Elica, kicsit tartva ettől a bizalmasságtól és a kötelezettségtől, hogy hallgatnia kell.

– Az aranymosókhoz megyünk – mondta Iván halkán.

– Az aranymosókhoz!?! – lepődött meg Elica.

– Regedetől egészen Lakosig terjed a körzetem, amelyet felügyelek – szorította gyengéden magához Elicát, mintha attól félt volna, hogy hirtelen lélegzethez jut és sikítani fog.

– Egészen Letenyéig vannak embereim – fordult tekintetével a lány felé, jelezve, hogy maradjon csendben.

Itt biztonságban voltak, Elica beszélhetett volna annak ellenére, hogy a hallottakon elcsodálkozott és megrökönyödött: az aranymosók azok az emberek voltak, akik a folyók mélyén ke-

resték az aranyat, amit aztán mostak, tisztítottak. Iván titokzatos üzleteiről, titkos ismereteiről az emberek ezen a vidéken keveset tudtak, éppen ezért somfordi tekintettel beszéltek a gazdagságáról. Többször lehetett hallani arról is, hogy összetűzésbe került másokkal a zsákmány miatt, hogy holttestek sodródtak a folyó felszínén. Ha Elicának valaki régebben mondta volna, hogy Iván ennyire közel került ezekhez a dolgokhoz, nem hiszi el. Persze gondolhatta volna, hiszen a folyó az övé volt, és miért is engedte volna meg, hogy mások mindezt elhordják.

– Most már te is tudod – mondta Iván nekibátorodva. – Te is tudod, hogy ezen a világon kevés az olyan dolog, ami többet nyom az aranyból – folytatta, felemelve a mutatóujját. – De a legnehezebb az aranyosóknak az, hogy hallgatniuk kell az aranyról.

– Ne félj – biztosította Elica. – Még a tulajdon anyámnak sem fogom elmondani.

– Sem az édesanyádnak, sem a gyóntatódnak – emelte fel ujját Iván. – Senkinek semmit a dolgról, sem arról, amit neked bizalmasan elmondok, de arról sem, amit saját magad veszel észre – emelte fel a hangját – Még akkor sem, ha valaki eljön hozzád és azt állítja, hogy mindent bevallottam, neked akkor is hallgatnod kell! – parancsolta Iván.

– Ki is jönne erről érdeklődni? – kérdezte Elica félelemmel.

– Tudom is én – gesztikulált Iván. – Akárki beleavatkozhat: csalók, katonák, rablók, fegyverkereskedők, horvátok, pénzügyörök vagy a bírák!

– Valamennyien, akiket felsoroltál? – dermedt meg Elica atól, amit hallott.

– Kivétel nélkül – bólintott Iván. – Ők mind és mások is – válaszolta rideg mosollyal. – Mindenkinek csorog a nyála, de aztán mindannyiuknak beletörik a foga az egészbe.

A Mura

Az aranyosók a folyón csónakokkal közlekedtek és párban dolgoztak. A kavicsbányákat és a sekély vizek területeit keresték, ahol ázni lehetett, nehogy a folyó vize elvigye a zsákmányt a lapátjukról. A szűk, hét lépés hosszú csónakra volt felrakva minden felszerelésük, amire szükségük volt nehéz munkájuk során. Először mindig a lapátjukat vették elő és beleástak az iszapba, megbízható munkaeszközükkel jól felmérve a terepet, megállapítva a lehetséges lelőhely nagyságát is. Az aranyosók csak akkor maradtak a terepen, ha az első mosást követően a furcsa lapátot szegélyező, fából készült patkón legalább hús arany szemcse akadt fenn. Ezt követően tették be a vízbe a báránybőrrel bevont szőrös, durva felületű deszkát. Erre lapátolta rá az iszapos sódert az egyik ember, majd a másik vízszivattyúval távolította el a vizet és mosta le a homokot, amíg nem keletkezett egyfajta iszapos réteg, amelyben ott voltak az arany szemcsék. Ezt a viszolyogtató elegyet, amelynek a lényege mégiscsak az arany volt, fűzfaseprővel jól leseperték az úgynevezett lemosódeszkán, amely egy mélyedéssel ellátott faszerszám volt és arra szolgált, hogy kimossa a homokot, a kavicsos réteget a folyóvízből. Ennek a folyamatnak az utolsó szakasza volt az aranyosóknál a legfontosabb munkafázis, amikor is kimosták az aranyat a homokos, kavicsos, iszapos rétegből. Megesett az is, hogy a víz sodrása elvitt sok mindent az iszapos rétegből, s magával vitte az arany szemcsék javát is.

Spransky Iván felügyelő ezeket a magányos, feltűnően erős és rongyos aranyosókat már messziről felismerte, és szinte mindegyiket a saját nevéen szólította. Zömmel horvátok voltak, már több napja távol otthonaiktól, és amikor besötétedett, csónakjukkal beveztek a folyó partjának bozótos részébe, és ott töltötték az éjszakát. Néha az is előfordult, hogy feszült volt a helyzet, vagy nagy zsákmányra számítottak, ezért éjszaka sem

merték elhagyni a területüket, ott vertek tanyát, mert fennállt a veszély, hogyha elhagyják a területet, esetleg mások találják meg és mossák ki az aranyat a folyóból. Tüzet is gyújtottak a sóderen, amely mellett felváltva aludtak. Ha a Hold világított, éjszaka is dolgoztak. Ezek az aranyosók az állandó készültség és a csalódásokkal terhelt boldogságuk miatt igen megviselt emberek voltak, akik a sok mosás, a hideg élelem és a pálinkafogyasztás miatt sem néztek ki jól, mondhatni, meglehetősen elhanyagolt állapotban tengődtek. Az aranypor volt az egyetlen dolog, amitől még felcsillant a szemük, ezért akkor sem hagyták abba munkájukat, amikor Iván és Elica már egészen a közepükbe értek.

– Már megint öntözik a torkotokat, pedig a hátsótokat kellene megáztatni a vízben! – köszöntötte a felügyelő az aranyosókat. Amikor látta, hogy nem is hallgatnak rá, még azt is hozzátette: – Vagy azt próbáljátok megint tetetni nekem, hogy már nem éri meg az egészszel foglalkozni?

– Vigye el az ördög! – mutattak a folyó felé. – Jobb lett volna, ha ma nem is mártjuk a kezünket a vízbe – köpködtek válluk mögé a folyóba.

De persze Iván tudta, hogy hazudnak, mert a hosszú és széles sírok a kavicsbányában arról tanúskodtak, hogy a sok melékággal rendelkező, igencsak ígéretű ér tartotta ott őket. Ezért már tegnap merítettek, holnap is biztosan fognak meríteni belőle, így semmi ok nem volt, hogy az eredményt megkérdőjelezzék. Azon túl abban is biztos volt, hogy nem szöknek meg, el sem fognak bújni, hiszen az emberei. Ez alatt azt kellett érteni – legalábbis ezzel már tisztában volt Elica –, hogy nemcsak tíz százalékot adtak le neki védelmi pénz fejében, hanem ő volt az orgazda is.

Néhány szemcse erejéig megengedhető a csalás, még akkor is, ha tudjuk, hogy eldugnak egy-két aranyiszappal teli zacskót a cipőjükbe, vagy megtöltik vele a sajtárt – mesélte útközben Iván bizalmasan. – Senki sem fog jobban örülni ennek a kis félrevezetésnek,

mint a nadrágos aranymosó, aki hét napig guggol a vízben, aztán azzal a gondolattal tér haza, hogy valami kis haszonra is sikerült szert tennie – magyarázta tovább. – Az az igazság, hogy télen, amikor nem lehet már dolgozni a Murában, minden összeszedett rögg lassan visszatér hozzám – mondta meggyőződéssel. – Nincs az a zsidó vagy hun ember, aki számot adna róla, hogyan is tudja mindent megengedni magának Spransky Iván.

Elica követte a férfit, mint egy gyermek, és virágot szedett az úton, amelyet, mint az igazi aranyművesnek külön kellett választania egymástól és megszámlálnia, hogy felmérje a helyzetet. Valószínű, hogy Iván a saját felelősségére üzletelt, hiszen az aranymosókkal nem is kötött szerződést. Egyébként az aranymosás a Mura és a Dráva környékén már Mária Terézia ideje óta engedélyezve volt, ám a felügyelő a saját körzetében apránként külön törvényeket is bevezetett. Mindezt olyan módon tette, hogy ezeket a saját emberei be is tartották. Akadtak kivételek is, az itteni, Mura menti lakosok, akik néha kimentek a folyóhoz kis kannájukkal és szitájukkal, de ezeket nem ellenőrizte, a csónakos emberek pedig csak gúnyolódtak rajtuk. Messziről látnivaló volt, hogy ezzel a módszerrel nem tesznek túl a horvátokon, akik naponta húsz köbméter sódert dobáltak rá a deszkára, de tudott Iván olyan zátonyokról is, amelyeket mások előtt titokban tartottak a Mura menti vidék kincsekben gazdag részén, nehogy valaki felfedezze.

Az itteni emberek ezért is gyűlölték a horvát aranymosókat.

Marta őket az irigység, bosszankodtak a felhalmozott vagyonukról lábra kapott szóbeszédén, különösen érdekelte őket az aranytojás, amelyet bizonyos idő elteltével a molnárok és a csónakosok hordtak el. Emezek azt állították, hogy holdvilágos éjszakákon a vízben olyan örvényeket lehetett látni, amelyek a gyors folyásokban magukba szippantották az aranyport, a belsejükben csomóba rejtették, ezeket aztán a víz lecsiszolta, s olyanná váltak, mint az aranytojások. Előfordult az is, hogy ezek az aranytojások kacsatojásoknál is nagyobb méretűek voltak. Főképpen reggel felé, amikor a Hold ezeknek a vizeknek csodálatos erőt adott, az örvények kicsit veszi-

tettek erejükből, ilyenkor elernyed a szorításuk és lerakták a folyó medrébe nehéz hordalékukat. Bárki, aki ilyen éjszakákon elindult a fényes hullám irányába, azt állította, hogy a Mura folyó szelleme útközben többször megfordította a csónakot, és az orra előtt elvette tőle az aranyat. Megtörtént az is, hogy a vízi ember azon az éjszakán a Mura hullámaiba merülve megtalálta a vízi tündért és bent maradt vele az odújában. Így érintetlenül maradt az aranytojás, és ki más, mint az aranymosók megtalálták, akik már korán reggel elindultak a folyón a zsákmányért. Egyik pillanatról a másikra gazdagodtak meg, ami teljesen megváltoztatta az életüket. Egyeseknek közülük nem kellett soha többé keresgélnie a hideg vízben, és teljesen el is tűntek erről a vidékről. Többen voltak azok, akik a nagy öröm megélésével egészen elveszítették a fejüket és soha többé nem mostak aranyat, csak bolyongtak a szélrózsa minden irányában és vakon hittek abban, hogy még egyszer az életükben elérni őket a szerencse.

Ha valakinek a csónakból eltűnt a társa, akkor egész életében meg volt bélyegezve, mert azt híresztelték, hogy az aranytojáson veszték össze, ami aztán halállal végződött. Habár ezt senki sem tudta bizonyítani, évekig kiközösítették az illetőt, aki soha többé nem talált senkit, aki egy csónakba ült volna vele, attól félt ugyanis mindenki, hogy hasonló sorsra juthat.

Iván nem tudta, hogy az ő aranymosói is megtalálják-e az aranytojásokat. Sokkal bizalmatlanabb volt velük szemben, mint ahogyan ez Elicának első látásra tűnt, vagy amennyit meg szeretett volna Elicának mutatni. Az aranyiszap, amely a lemosódeszkán maradt, megtévesztőnek tűnt, hiszen nem lehetett tudni, hogy mennyi színaranyat tartalmaz. Ezért a tizedelés könnyen győzködésbe és alkudozásba csapott át, eközben súlyos szavak hangzottak el és felforrt az érintettek vére. Mindkét fél tudta, hogy az iszapot nem lehet csempészni, tudtak a kásaszerű anyagról is, amely sűrűbb volt és ezért is szerették volna megtartani. A felügyelő először nyugodtan hallgatta az alkudozást, látszatra még engedett is, majd megszólalt:

– Ha mindez semmit sem ér, akkor szeretnék ez alkalommal többet kapni belőle.

– Többet!? – kérdezték megrökönyödvé. – Aztán igazából mennyit is? – kérdezte tétován az egyik aranyosó. – Szegény emberek vagyunk, kevesebbet tudunk adni – mondta a másik.

– Három napig itt etettelek és állandóan rajtatok volt a szemem, hogy a csukák ne menjenek közel, most pedig azt látom, hogy hiába vitatkozom – csóválta fejét a felügyelő. – Ez aztán nem indok, az ember átkozottul meg kell hogy gondolja, hogy valaha is az aranyosás közelébe engedjen benneteket.

– Várj még, várj már! – riadtak meg. – Akkora nagy baj nincs – kezdtek engedelmeskedni. – De még a legelvetemültebb ember sem használná ki így a szerencsétleneket.

– Helyes – engedett valamelyest Iván is. – Mit gondoltok, mennyi tiszta hasznot hoz mindez a számunkra?

Az aranyosók egy pillanatra elhallgattak és összenéztek egyezkedő tekintettel. Megérezték, hogy nem ez a megfelelő pillanat az alkudozásra, felajánlották hát, hogy átalányban egyezzenek ki. Ebben is volt némi kockázat, hiszen sosem lehetett pontosan előre tudni, hogy mennyi nemesfémeket lehet kinyerni az iszaptól.

– Lehetséges, hogy ötvenet – saccolta az egyik és várt.

– Egész biztos, hogy ötvenöt grammnál többet nem lehet belőle kivenni – állapította meg kis idő múlva a másik.

– Ha Kapucinar megolvasztaná, akkor talán hatvan is kijönne belőle – mérte fel a helyzetet a felügyelő. – Vagyis ez az a mérce, amelyért kezeskedem – szögezte le határozottan. Ez azt jelentette, hogy a következő találkozáskor már pontosan hat gramm aranyat kellene érte kapnia.

Az aranyosók komoran egymásra néztek és legszívesebben a nyelvüket harapták volna. De hallgatásuk nem beleegyezést jelentett, hanem éppen ellenkezőleg, időt akartak nyerni ahhoz, hogy alaposan megfontolják az üzletet. Megmosták a lapátokat, letisztították a deszkákat, és amíg a szerszámokat rakták be a csónakba, magukban latolgatták, vajon hogy volna jobb:

ellenszegüljenek-e az ajánlatnak, vagy esetleg alkudjanak Iván ajánlatán. Úgy tűnt számukra, hogy vaktában zajlik az egész, amely többször is ugyanígy megismétlődött, lehet, hogy többet ad, de el is vehet abból a néhány gramm aranyból. Vagy csak megszokásból alkudoztak, ami számtalanszor ismétlődött meg ugyanígy, de a felek élvezték ennek az izgalmát, hiszen tudták, hogy mindez játék csupán, amelyben a résztvevők elégedettek a busás haszonnal kecsegtető üzlettel.

– Vagyis ötvennégy grammot most azonnal adok nektek – mondta a felügyelő, miközben a két férfi a lapátokat dobálta be a csónakba, és a lába elé tették azt az edényt az arannyal telített iszappal. Ezzel megköttetett a szerződés tanúk nélkül, amely nyomban érvénybe lépett, mintha feketén-fehéren lett volna leírva és ellátva a császár füstös szagú pecsétjével.

*

Most, hogy Elica megtudta, miből keletkezett Iván vagyona, azt is megértette, hogy miért vágyakozott Iván a muraszombati polgári életre. Egy volt a sok közül, aki így váltotta valóra nagy álmait: mindenki álmát, akiknek a Mura menti kavicsos területeken felbukkant az arany szemcse, és a szívükben felsejlett a csalóka remény, hogy csakis rájuk mosolyog majd a szerencse. Elica mosolya halovány volt, hiszen tudta, hogy a folyó a gazdagságát önzőn rejtegette, kiöntötte és megtartotta, mindig más-más helyre dugta, porlasztotta és elhintette, úgyhogy senkinek sem volt annyi szeme és keze, ami szükséges lett volna ahhoz, hogy mindennek nyomára leljen. A hozadék általában csak annyi volt, hogy lehetővé tegye a megélhetést, táplálja a reményt és ösztönözze az apákat, akik betanították fiaikat erre a munkára, de közben elhallgatták, hogy az évek során mennyire behatol a víz izmaikba és a nedvesség teszi tönkre a csontjait. Talán ez is csak annyit jelentett, hogy mindezt csak időleges helyzetként kell felfogni, hiszen a Mura folyó a kincsét senkinek nem adta a kezébe, lehet, hogy csak a fűzfá gyökerei és az emberi szenvedély dacoltak vele.

A Murasziget előtti mellékágnál, lépésnyire az ugar fölött terült el a belatinci grófok temetője, nem messze onnét a folyó sekély vízében állt a vízimalom, amely hatalmas kullancsként kapaszkodott a folyópartba. A malmot kötelekkel kötötték a parthoz, nem lehetett elmozdítani, máshova áthelyezni, mert a folyó holtágában végképp megtalálta helyét. Tulajdonosa tervezhetett volna ugyan egy újat, de már nem akarta elmozdítani az eredeti helyéről. Így maradt a holtágban, az állóvízben, senkinek sem állt útjában, s időnként a part menti növényzet annyira benőtte, hogy messziről észre sem lehetett venni. Ennek ellenére a folyópart sűrű bozótja mentén jól járható út vezetett hozzá, de a sekély vízben az aranymosók csónakjaikkal is el tudtak jutni a malomhoz vezető hídig. A vízimalom műhelynek is számított, hiszen közel körülakott tűzhely is volt benne, ahol Iván munkásai lecsapolták az iszapot és leszűrték az aranyszemcséket.

– Senkinek sem szabad megtudnia, hogy Kapucinar valójában nem létezik – súgta meg Elicának, miközben elindultak a malom felé. – Ha valaki mégis tudakolná, mondhatod azt, hogy már láttad őt – kacsintott Iván. – Kerek fejű, haja nincs – rajzolt kört az ujjával –, ilyen sörtés szakállú – mutatott köldökére –, és orrhagon beszélt, mint egy igazi francia.

Persze nem egészen értette Elica, miről is beszél Iván.

– Volt valamikor, de most már nem él? – kérdezte félénken, hiszen amit eddig látott, abból el tudta képzelni, hogy valami történt ezzel a személlyel, és most ezt el kell hallgatni.

– Nem, soha nem létezett, mert én találtam ki – magyarázta el Iván. – Arra kell, hogy emelje az arany árát – mosolygott hűvösen. – De ráküldhetem a csendőrt, ha éppen kellemetlenkednek az aranymosók.

Elica bólintott, szótlánul követte a fűzfák mentén. Mindez furcsának tűnt számára, de lehetséges volt, hiszen Iván semmiféle bizott a véletlenre. De az is felmerült Elicában, hogy mindenből csak féligazságokat tudhat meg, mert amit ezekben a napokban látott, abból csak arra juthatott, hogy az egészet úgysem tárja fel előtte Iván. Keskeny csípőjét nézte, mire akaratla-

nul is arra gondolt, hogy mi is hajtja Ivánt ilyen törtetően előre: megérezte újra az állati ösztönt, amelyből egyfajta titkos erőt meríthetett, és amely akár merre magával ragadhatta, de ezt csakis Iván tudhatta igazán. Ha mégiscsak állatról lenne szó, akkor nem földi, hanem földöntúli, nem olyan, amilyent Elica ismert, és amilyennel összehasonlíthatta volna. Nem hajsza, nem is a túlélésért vívott harc volt ez, hanem valami ennél is több, számára érthetetlen dolog. Ha telhetetlenségnek hívja, akkor sem ez lett volna a megfelelő kifejezés arra, amit Ivánban érzett. Nem tudta pontosan, részleteiben megragadni, amire gondolt. Nem kapzsiság, amely az embereket leleplezi és közbössé teszi. Inkább az hajthatta Ivánt, ami szerinte kijárt neki, s erről szentül meg is volt győződve, és nagyon vigyázott arra, hogy az asztaláról ebből egyetlen morzsa se essen le.

A hidacsán túl egy férfi nagy erővel fát vágott, fiatalabb volt Elicánál. Már megnyúltak az esti árnyékok, a hideg harmat is érezhető volt a fűben, a favágó derékig mezítelen volt, még a nadrágja szárát is felhajtotta. Szilaj teste a nagy szekerce súlya alatt megfeszült, mint hegedűn a vonó, és minden fejszecsapással láthatóan kidudorodtak a hátizmai. Ez a látvány messziről tehetetlen lepkére emlékeztetett. A fahasábok rendezetlenül estek mindenfelé, ezért mindketten megálltak a kerítésnél, és megvárták, amíg a favágó észre nem vette őket.

– Hé! – mondotta ezt követően Iván.

– Hé! – fordult feléjük a favágó, eldobva szekercéjét.

– Megint nincs itt Kapucinar? – kérdezte Iván mosolyogva.

– Itt volt, hogyne lett volna – nevetett a favágó is. – Csak közben elment a Budweisba, ott meg a papokkal berúgott – vicsgorgott feszült hangulatot teremtve, megmutatva a fogait is, amelyek szennyesek voltak, mint a szuvas tejfogak, és sárgák, mintha éjjel-nappal dohányt rágott volna.

– Ez a Lucifer! – legyintett a felügyelő. – Sosincs a helyén, amikor szükségem lenne rá – kacsintott Elicára és letette az iszappal teli edényt a földre.

– Hé! – most a fiú ismét felugrott, és letérdelt Iván mellé – Hé! – ismételte meg nagy lendülettel a favágó, és ujjával megkeverte az iszapot, majd megkóstolta és cuppogott is hozzá, mintha nagyon ízletes lett volna. – Ez pedig a máklevés – állította. – De lehet találni benne egy kis pikkelyt is – mutatott a kis szemétre, amely a nyelvéhez ragadt.

– Hagyd! – tolta félre Iván a lábával az edényt. – Ezt már nem fogod megenni.

– De fogom – vágott vissza a félmeztelen. – Most újra tudok egészségesen levegőt kifújni a tüdőmből – vett mély levegőt, majd kilélegzett. – A bolond anyám korbáccsal gyógyított meg – vigyorgott újra, kimutatva szénfekete fogait. – Azt mondta: Vagy a ház körül fogsz repdesni, vagy megdöglesz, másképpen nem tudlak nézni, mert rosszak az idegeim – hahotázott még, mint aki közben zokog. – Én pedig azt feleltem neki, hogy: repdesni fogok, amíg el nem érsz, azért is repdesek, aztán majd meglátom, hogy mi lesz.

– Természetesen fogsz majd repülni is – simogatta meg Iván a bozontos fejet, s ez önmagában is azt jelentette, hogy munkát fog neki adni.

Az arany elválasztása az iszaptól mindenképpen piszkos és kellemtelen munka volt. Először higanyt kellett hozzáadni, majd ezt összegyúrni vele, hogy felszínre kerüljenek az aranyszemcsék a gyurmából. Majd ezt le kellett szűrni egy vászonruhán, egy pálcika segítségével lecsapolni, ami meg megmaradt, azt meg kellett sütni egy forró téglán. Abból a mélyedésből, amelyben összegyűlt a folyékony arany, folyamatosan le kellett fújni a higany párlatát, s ehhez egészséges tüdőre volt szükség. Nem nagyon lehetett ilyenkor óvakodni ettől a bűdös méregtől, amely fojtotta a torkot, elzárta a tüdőt, és erőteljesen marta a fogakat is.

Éppen ezért megsajnálta Elica a fiút, aki ajánlkozott a munkára, nem értette, miért olyan eltökélt. Spransky Iván, aki rosszul fizette és nem szokta dicsérni a munkásait, másféle erővel rendelkezett, amellyel a folyóhoz vonzotta az embereket és lekötelezte őket. Valószínű-

leg azért sikerült így, mert nem sokat ígért nekik, ha egyszer szavát adta, akkor tartotta is. A munkásai azt is tudták, hogy nem tűr hazugságot és hanyagságot, s sosem felejt el. Aki becsapta, azt mindig emlékezetében tartotta, és nem engedte közel magához. Ezenkívül a felügyelő sosem alázta meg az embereit, nehogy azt az érzést keltse bennük, hogy alamizsnán tartja őket, ajánlatai az üzlet részének számítotak, s akkor adott megfelelő fizetséget, ha dolgukat jól végezték.

– Amikor befűtök, és látni lehet a füstöt, megjelenik a bolondos apám is – mondta a fiú, aki végre felvette az ingjét és ideoda ugrálva előkészítette a lábasokat a szűréshez.

– Tudom, hogy el fog jönni – bólintott Iván. – Azt fogja mondani: ha te be bírnád fogni a szádat, mi ketten már gazdagok lennénk.

– Én viszont azt, hogy befognám, ha te helyettem elmennél gyónni. Ő pedig olyan káromkodásba kezd erre, hogy még a Hold is megijedne, és a fák is félnének tőle, közben még a csengetést sem meri meghallgatni a templomban. Sajnos a szerencsétlen hamarosan azt fogja ismételtetni: ha minden esetben valamicskét félretennénk, egy hónap múlva már lenne belőle egy kancsónyi...

– Te, pedig azt fogod mondani: inkább dolgozzunk és merjünk egymás szemébe nézni.

– Azt bizony – köpött egyet a fiú. – Hiszen csak ezzel tudom még magamhoz láncolva tartani.

– Csak tartsd is, hiszen nem megy nektek rosszul – kacsintott rá a felügyelő. – Naponta fogtok dolgozni, ásni, szűrni, szitálni és mindkettőtöknek jut majd. Az öreg vásárolhat majd egy ládát, te pedig elviheted valamelyik lányt a belatinci vásárra.

– Azt mondta a lány, hogy ne nyissam ki a számat – nevette el magát zavarában a fiú.

– De te mégis kinyitod – kacsintott rá a felügyelő és elindult.

Elica pedig lépkedett a nyomában, és alig tudta kikerülni a gallyakat, amelyek hozzácsapódtak és jéghideg harmatot permeteztek rá. A folyó holtágaiban brekegtek már a békák, és a medre felett a tündérek ködből szótták a pókhálójukat. A folyó esti zúgása ugyanolyan sötét

volt, mint a vize. Elica hitte, hogy a folyó mélyében még nem alszanak a halak, és ott lapítanak azok a sötét lények is, amelyekről a hajós- és molnárlegények beszéltek. Úgy tűnt neki, hogy a Mura most, amikor senki sem háborgatta, más életet élt, egészen magának való, vízi életet, annak nem voltak kiszámítva a percei pontosan, mint az embernek, az egész évezred lüktetett benne. Ebben a végtelenségében nappal senki-re sem haragudott meg, most estefelé nyugodtan elcsendesült, gyógyította sebeit, és rejtelmes szándékát szőtte tovább. De végül is ki annak a megmondhatója, hiszen soha senki nem fogja véglegesen megtudni, hogy milyen érzés folyónak lenni.

*

– Ha fiúgyermekünk születik, Julián lesz a neve – mondta Iván, amikor megálltak a folyó töltésén, majd hosszan nézték ezüstös vizét, felszínét. – Ez volt a keresztnéve a nagyapámnak, Spransky Marovskinak, aki itt állt, amikor ez a föld Gyika Dadanyi Anasztázia grófnőé és gyermekeié volt – magyarázta elragadtattva Elicának kicsit később.

– Ő is gróf volt? – csodálkozott el Elica, hiszen ezektől az ismeretlen, sosem hallott nevektől kissé összezavarodott.

– Nem, ő csak fűzfapoéta volt – válaszolta Iván. – Nyitra volt a szülőföldje, onnét hozta ide, Regedére Stadion Emerich gróf, aki szintén fűzfapoéta volt, és egész életében összevissza vándorolt egyik híres várkastélyból a másikba – folytatta halkán. – Gyikov várkastélya rendkívüli hely volt, hiszen abban az időben már rendelkezett kerti pavilonnal, ahol olasz operát is énekeltek, Beethovent hallgattak és ropták a csárdást. Volt egy könyvekkel teli szoba is, ahol Helena Kolzow Massalski hercegnő, akit szélesebb körben Dora d'Istria írónőként ismertek, felolvasta írásait, és csak tanult embereket választott társaságnak. Éppen neki szerette volna bemutatni Stadion gróf az új komornyikját, akivel együtt látogatták végig a tél folyamán a kocsmákat, és együtt ittak Nyitra és Pozsony környékén. De úgy hozta a sors, hogy a következő év tavaszán Julián nagyapám a belatin-ci várkastélyban találta magát.

Juliánt lenyűgözte a síkság, amelyről állítólag gyakran mondta, hogy sehol sem látott még ehhez hasonlót, mert úgy tűnt neki, mintha egy lekerekített csészealjon járna. Vonzotta a folyó is, amely szélesen terült el, ugyanakkor sekély vízűnek tűnt, az emberek mégis félték tőle, mert a végtelen tengert látták benne, amelyből a Faronika halfajta tátogott rájuk. Mindenképpen elbűvölte, amikor megérkezett Katalin grófkisasszony, aki Anna nővére zongorakíséretével énekelt, és aki időnként szemezett vele. A grófkisasszony szépségének híre messze eljutott a tartományban. A kastélyt elhunyt édesapjától örököte, aki a moldvai fejedelem családjának sarja volt, ezért is mondogatták, hogy a Gyikoviak szemefényét hordozza.

– A Gyikoviak szeme – suttogta Elica, akit ez a történet eléggé fölka-vart. – Ma is így mondják, ha valakinek ilyen szeme van? – húzta fel mutatóujjával a szemöldökét.

– Igen, így – bólintott Iván. – Gyikov gróf arról a vidékről származott, és ezt már a tekintete is elárulta. Apja moldvai fejedelem volt, de megharagudott rá a török szultán, aki a futárjával selyemzsinórt küldött neki. Ezt jelképesen úgy kellett érteni, hogy aznap éjjel fel kell hogy kösse magát, ha nem teszi meg, akkor másnap reggel eljönnek érte, majd pedig lefejezik. De a fejedelemnek sikerült valahogyan elmenekülnie a királyi Magyarországra, és átmentenie a vagyonát arany koronában. Nos, ebből az átmentett aranyból sikerült a fiának, Konstantin grófnak megvennie a belatinci várkastélyt a hozzá tartozó birtokkal együtt, amely nyolcezer arany tallért ért. Átköltözött, magával hozta nagy családját is és azokat a szokásokat, amelyet az itteni uraság csak csodálni tudott. A várkastély kapuját pirosra festette át, de éjjel-nappal nyitva volt az emberek előtt, mint például Stadion Emerich gróf és Spransky Julián előtt, még a cigányprímások is maradhattak, ha valami szívhez szólót tudtak eljátszani a főuraknak.

Katalin grófnő, a legfiatalabb az öt Gyikov leány közül, ezekkel a meghívott vendégekkel késő éjszaka is együtt maradt, és

szünni nem akaró érdeklődésével hódította meg őket. Fennhangon, irigykedve szólt mérhetetlen szabadságukról, aprólékosan rákérdezett a férfiak pikáns kalandjaira, amelyeket reggelig is elhallgatott, még akkor is, ha felfűjt, dagályos, vagy csak kitalált történetek voltak. Szerette a szerelmi kalandokról szóló beszámolókat, főleg azokat, amelyek szerencsétlenül végződtek, és nyugtalanították a gondolatait, ami miatt napokon át nem tudott megvigasztalódni. Bolyongott a lépcsőkön, sóhajtozott és minden percben sírás környékezte, ilyenkor voltak legszebbek a szemei. És ilyenkor pedig mindig, ahogyan a nagyapám írta, ezek a szemek olyanok voltak, mint „két zafír, amelyek rád tekintettek a szív legmélyebb üregéből”. Sokan a vendégek közül csodálták is, de kevesen merték a saját helyzetükből kifolyólag ezt bevallani. Spransky Julián még verset is írt a tiszteletére, amelyet a grófnőnek titokban mutatott meg Stadion gróf úr, tudván-tudva, hogy a grófnő nem lesz közömbös ez iránt, még álmában sem mert arra gondolni azonban, hogy mi következik majd. A várkastély úrnője a szép szavaktól el volt bűvölve, megköszönte a neki írt verseket, amikor Julián éjszaka titokban belopózott hozzá, és ez a továbbiakban is megismétlődött. A festői szépségű és nyüzsgő látogatóktól mindig teli várkastélyban dült a titkos szerelem, de nem bujkálhattak örökké.

A Gyikov fiúk, akik a gróf hirtelen halálát követően hárman lettek a várkastély urai, a szerelmes fűzfapoétát keményen megverték és lóra rakták, amelyet kihajtottak a síkságra. A ló öreg volt, nyerge alatt meg volt sebezve, ezért nem jutott vele messzire a szerencsétlen Julián, aki az erdőben elbújva nyaldosta sebeit és kereste az utat, hogy visszataláljon a grófnőhöz. De a várbeliek újra elfogták, és a grófok még aznap este családi bíróság elé állították, amely élet-halál felett ítélkezett. Az ítélet maguk között hozták meg, ahogy még azokban az időkben volt szokás, amikor az elődeik még a Ghica nevet viselték, ám az is igaz, hogy a szerencsétlen nagyapámmal súlyosabb dolog nem történhetett volna. Az ítélet értelmében száműzték a Murán túlra és megtiltották neki, hogy visszatérjen

valaha is erre a területre, vagyis a Mura folyó bal oldalán elterülő vidékre. Ha visszajött volna, akkor végrehajtják a rá kiszabott, szigorúbb ítéletet, hiszen a várkastély személyzetének és a szolgálalegényeknek kihirdették, hogy ezer forintos vérdíjat tűztek ki a fejére.

Spransky Juliánnak a sors végzéséből kellett volna újra átlépnie folyót, ha vissza akar térni szülőföldjére, Nyitra vidékére, de semmi cél nem ösztönözte erre. Évekig a folyó jobb partja környékén bolyongott, és az itteniek, akik találkoztak vele Hrastjé-től Gibináig, először egy nagy termetű, rongyos erdészben vélték felismerni, akiben nem volt tanácsos megbízni, aki egyébként is csak ijesztgette a gyermekeket. Valójában ez az elvadult ember csak járt-kelt észrevétlenül, és megszállottan hitt abban, hogy egy akárcsak egy pillanatra is megláthatja elérhetetlen szerelmét. A halászok és a kubikosok nyomába eredt a folyó mentén, érdeklődött a belatinci grófnő felől. Megkérte az átutazókat, hogy útközben térjenek be a belatinci várba és adják át az üzenetét. Ezek az üzenetek sosem érkeztek meg, hiszen versformájuk miatt az emberek számára nevetségesek voltak, vagy egyszerűen nem tudták ezeket megjegyezni. A nagypapa, amikor átkergették a folyó jobb oldalára, többé nem írta le verssé formált gondolatait, féltékenyen mégis emlékezetében tartotta mindezt, amely a szíve mélyéről fakadt fel. Ezeket a verseket el is énekelte a folyó partján az alkonyat ritka perceiben, amikor magányában sírva fakadt, úgy énekelt, vagy jóval később, amikor a pohár mellett megoldódott a nyelve, és ezzel szórakoztatta a társaságot.

Különleges strófák voltak, amelyeket azidőtájt költött, amikor a veržej malmoknál tartott vásáron megtudta, hogy Gyika Katalin grófnő férjhez ment egy várvidéki grófhhoz, és már el is költözött Belatincról. Fájdalmában elrohant a templomba és sok év elteltével meggyónt. A tisztelendő úr a földönfutó, nincstelen, szenvedő embert, aki valójában felvilágosult és művelt személyiség volt, és a távoli Felvidékről, Nyitráról került erre a vidékre, őszintén megsajnálta, így aztán meghívta a paró-

kiára vasárnapi ebédre. Egy-két pohár bor mellett, amelyet együtt fogyasztottak el, a költő a következő sorokat írta hálóját kifejezve a plébánosnak:

*„Mindegyik koszorú fehér, csak az enyém zöld,
amelyet könnyimmal öntözök.*

*amikor az én könnyem a kőre esik,
az a kő kettéhasad, három részre esik.”*

Elica meghallgatta a verset, amely ismerős volt neki, hiszen hasonlított azokhoz a népdalokhoz, amelyeket esténként a berekbeli lányok énekeltek, miközben akaratlanul is átnéztek a folyón. A történet élő volt, és Elicának az volt a megérzése, hogy az eltévedt, felvidéki szlovák férfi egyszer csak előlép a bozótból, és megáldja azzal a reménységgel, hogy vele ez a történet sose fordul majd elő. Ez már nem volt lehetséges, de mégis valami különös szomorúság fogta el a szívét, hiszen volt köztük valami kötelék, amely legyőzte az időt: a hasában hordta, és az ő nevét fogja viselni. Azt is megértette, hogy Iván ezzel szeretne a nagyapja emléke előtt tisztelni. Mintha ez is valamiféle meg nem valósult vágyának a beteljesülése lett volna. Ez a mozzanat megragadt benne, és baljóslatúan visszahangzott.

– A gyónás után nagyapa nem tért vissza a Mura folyóhoz – magyarázta el neki Iván, aki nem látott bele Elica gondolataiba. – Néhány évig még szolgalegényként éldegélt Slovenske gorice térségében, majd Ptuj környékén vette feleségül a nagyanyámat, aki fiatal lány volt és a Furman-kocsmában dolgozott.

Elica némán bólintott és ezzel valahogy megnyugodott.

A narancs

Spransky Iván és Sreš Elica a csendlaki, Kisboldogasszony tiszteletére szentelt templomban esküdtek meg. A vőlegény oldalán állt Dorfer Simon regedei marhakereskedő, a menyasszony oldalán pedig Balcz Alfred, a Zichy-várkastély intézője, aki egyébként is a kereszt- és bérmaszülője volt. A meghívott vendégek – akiből annyi gyűlt össze, hogy megállhattak az oltár előtt – az esküvő végeztével hét lovas fogattal indultak el Szécsénykútra a Batthyány-kastélyba, ahol télidőben csak a tisztartó lakott a cselédséggel. A felügyelő úgy rendezte le vele a dolgait, hogy itt tartotta meg a lakodalmát. Ezen a birtokon, amely kiterjedt egészen a folyó partjáig, Iván sokat tartózkodott, és a férfiak, akiket Elica most látott először, valószínűleg besegítettek neki titkos üzleteinek lebonyolításába. Az idegen tájak és többnyire idegen arcok miatt az esküvőjük nem egészen olyanra sikerült, amilyennek Elica elképzelte. Előtte éjjel újra végigálmodta azt a jelenetet, amikor a grófnő bársonycipőcskéjét látta a parkban, aranyozott kapcsával együtt.

Nyomasztó álmai visszaidézték emlékezetébe a temetés előtti éjszakát, majd a temetés napját, amikor először látta meg Ivánt. A különbség csak abban volt, hogy az emberek, akik a ház mögött járkáltak, nem találgatták, hogy miért is került oda az ablaka alá a bársonycipellő, hanem mosolyogva tekintettek rá, kezükkel takarogatva vigyorukat. Az egyik nő közülük suttogva mondta: „hittem benne, hogy előbb-utóbb megtalálom, mivel meg voltam győződve, hogy nem tudok ellenállni a féktelen, visszataszító emlékeimnek”. Elica tudta, hogy a grófnő már halott, nem hozhat rá bajt, de mégis eljött az ablaka alá ez a nőszemély, felrótta nekik: „Még mindig bolondoztok és szórakoztok, pedig vissza kellene üzni mindenkit abba a sötét boszorkánysarokba, a mi szeretett grófnőnknek pedig visszaadni a jó hírnevét!” Amikor mindenki odafigyelt rá, még hozzátette: „A ti butaságotok miatt a szegény grófnőnek most egyik lába cipő nélkül maradt, szegény korán eltávozott, így végül is a sírjából nem tud eljutni a mennyországba!”

A figyelő arcokon ekkor megdöbbenés villant fel, az emberek kezdtek lassan eltávolodni a helyszínről, a nő pedig szorongva leguggolt, és bizalmasan így suttogott: „Semmivel sem könnyebb a szívem, hiszen tudom, hogy a grófnő köreihez tartozom, de mégis rosszul érzem magam, hogy egy ilyen finom nő előtt nem tudom magam megvédeni”, sajdult fel benne a fájdalom.

„Buta vagy és nagyon alantas dolog kerget téged”, mondta Elica. „Volna olyan egészséges anya, aki elemésztene magát, hogy a fia így választott?”

„Hiszen nem is a fiam volt, hanem a férjem”, nyögött fel fájdalmában.

„A férjed!?” szolt megdöbbenve Elica és valahogy úrrá lett az álmon, amely már rémálommá kezdett válni. Felült az ágyon, mély lélegzetet vett az éles levegőből, amely reggel felé már teljesen eloszlatta a meleget, amely este a jól befűtött kályhából áradt szét a szobában. Vele szemben a széles dunyhán volt elhelyezve csipkés mennyasszonyi ruhája, mellette a fogason pedig a rókaprémgalléros kabát lógott, amelyet szintén a muraszombati szabómester, Holsedl úr varrt meg. Átfutott rajta a gondolat, hogy az elhunyt Teodóra grófnőnek odaígérte a saját esküvői csokrát, és hitt abban, hogy az álmok figyelmeztetnek valamire. Ezeket az álmokat nem tudta sehogy sem elfojtani a tudattalanjába, újra feltörtek benne, nem tudott miattuk elaludni. Olyan sejtés kezdett megfogalmazódni benne, hogy az álmokban megjelenő alakok mást is jelenthetnek, vagyis a megszokott jelentésükön túlmutathatnak. Ma felsejlett benne az a gondolat is, hogy Iván a mai naptól kezdve már a férje, és ezzel megkapja tőle azt a hűséget, ami kijár neki. Ez ártatlan, apró gondolat volt ugyan, de elég szilárd, nem is eresztette el, mert Iván körül sok minden felgyűlt az utóbbi időben. Vajon hinni lehet-e az embereknek, akik még mindig azt híresztelték, hogy a felügyelő úr az elmúlt évek során molesztálta a szüzeket? De senki sem tudta ezt Elicának bizonyítani, ő pedig nem kérdezett rá soha senkitől sem. Ez a múltra tartozott már különben is, a legényeknek az

ilyesmi megengedett volt valamikor régen. A valóságban azonban már más dolgok történtek. Most, amikor a Batthyánykastély nagytermében, amelybe a vendégek tiszteletére külön bútorokat hoztak, mellette ült Iván, a férje, és pohárköszöntőt mondott a jobbra férfiaktól álló násznép előtt, Elica újra emlékezett a hajnali álmának apró árnyképeire. Iván kikeményített fehér ingben és selyem mellényben kifejezetten elegáns úr volt, aki markáns, néha egészen erős mozdulataival, gesztusaival az érett férfit testesítette meg. Mindketten Muraszombatba vágytak, ahol már megbeszélték, hogy melyik polgári házba költöznek, amelyet Elica egyedül még nem is nézett meg, de Iván Regedétől egészen Letenyéig ide-oda utazgat a vidéken egymagában, miközben Elicának otthon kell majd maradnia.

– Szeretném, ha nevetne ma az én menyasszonyom – tekintett Iván Elicára, mikor észrevette, hogy a nő egészen elmélázott.

– Hiszen nevetek – mosolygott Elica, nem volt rá oka, hogy szomorkodjon. A mennyezetet háromrészes csillárok fénylettek, a falakat papírvirágokkal és aranszínű szalagokkal díszítették fel. Az asztalokon feltálták a vadhúsból készült pecsenyét, bécsi szeletet, ezüstét készlettel fogyasztották a menüt, és csiszolt poharakból itták hozzá a Ljutomer községben termelt szőlőből a jeruzalemi bort. Csicsery bandája jó hangulatot muzsikált a vendégseregbe, három prímás is gondoskodott a mulatságnál a jókedvről. A menyasszony csodaszép volt, ilyenben régóta nem gyönyörködhetek a környéken, de a mosolyára is nagyon vágyott a vőlegény, aki aranypálcákkal fizette meg a lakodalom költségeit.

– Valami mégis bánt téged? – kérdezte egy idő múlva Iván a menyasszonyát.

– Nem, nem!– ijedt meg Elica hirtelen, mert azt hitte, hogy Iván még tovább kérdezőgeti és belelát borongós gondolataiba. – Semmi olyant nem érzek, amit ne érezhetne bárki más a helyemben – folytatta Elica, válaszát Iván elvárásaihoz igazítva. – De nem tudom, az ember érzései kifejezhetőek-e szavakkal – fejezte be mondandóját.

Iván megérezte valahogy Elica eltitkolt félelmeit, ez pedig nem tetszett neki.

– Megtettük, amit megtettünk, most már nincs visszaút – mondta Iván határozottan, de halkán és gyengéden. Szavai Elicának mégis nehéznek és keménynek tűntek, mint a kupacba rakott kövek, amikkel a gátépítők és a folyópartot karbantartó munkások erősítették meg a folyót, megszelídítve árját. Az oltár előtt egymásnak tett ígéretük ismétlődött újra, amihez még valami adódott. Iván határozottsága volt az, amely egyben volt odaadó és követelő, adott és elvett, ajándékozott és büntetett. Biztosította Elicát, hogy mindig számíthat rá, de egyben félenkké is tette, hiszen Elica nem tudhatta, mi lesz olyankor, ha egyedül nem tudja majd megoldani a gondjait, és nem tud eleget tenni Iván elővigyázatos intésének. Ezért néha úgy érezte, olyan viszony fűzi Ivánhoz, mintha az édesapja volna. Ilyenkor inkább távolodott tőle, vagy bolondozott, ezzel semlegesítve haragját, megakadályozva, hogy szembeszálljon vele.

– Ugyan, ne gyerekeskedj! – szólt hozzá Iván. – Kedves aszszonyom – folytatta –, eljött a tánc ideje. Felkérhetem?

Elica Ivánra bízva magát, lépést tartott vele a táncban, végiglejtettek a széles tölgyfaparkettán. Iván magához szorította Elicát a táncolók közé irányítva. Elica átengedte magát Iván ölelésének, mialatt egyetlen egyszer sem tévesztette el a lépést. Most már igazi párként viselkedtek, akiknek a szeráfok szárnyakat adtak, szeretettel küldve el nekik azt a mennyei sugarat, amely felmelegítette és a föld fölé emelte őket. A muzsikások is mozgásba lendültek, mintha a szél fuvallata irányította volna őket, és Csicsery, az aranyfogú muraszombati cigányprímás úgy játszott fekete hegedűjén, mintha az ki akarna szökni a kezéből. A vendégsereg pedig felállt az asztaloktól és elindult ropni a táncot. Elica látta a násznép szemeiből, hogy mennyire boldogok, és sajnálta, hogy miért nem részesülhettek ebben a belatinci berekben azok, akik általában lógó orral néztek rájuk, köztük Juš is, aki a legjobban kibeszélte őket. Egy pillanatra észrevette édesanyját is, akit ma este a várkastély hivatalos kocsisa szórakoztatott, örömkönnyei

hullottak, az édes bortól pedig pirosposzsgás lett az arca. Majd újra magán érezte Iván tekintetét, felfedezte benne a mosolyt, amely elárulta, hogy Iván is boldog, és úgy érezheti, hogy az egész világ csak körülötte forog. Belenézett Iván szemébe, és magában arra gondolt, hogy „megtettük, amit megtettünk, most már nincs visszaút”. Ezek a szavak valamivel korábban Iván szájából hangzottak el, de most már Elica szavai lettek, és valami egészen mást jelentettek. Nem valamit ígértek, nem követeltek semmit, csak a hitüket fejezték ki a közös sors iránt, amely csakis nekik volt szánva.

Iván megállt és szorosán magához ölelte Elicát, aki hozzábújt, forró homloka Iván frissen borotvált arcához ért. A zenészek eljárt-szották az ünnepi köszöntőt, az összegyűltekek elkezdtek hangosan tapsolni, közben Elica észrevette, hogy a legényemberek lehúzták lábáról a cipőjét és átnyújtották a primásnak. Ez a régi esküvői szokások közé tartozott, amikor a férfiak ellopták a menyasszony cipőjét és annak adták oda, aki többet fizetett érte. A pénzt, amit ezen a bohózatba menő árverésen összeszedtek, a zenészeknek adták, a cipőcskét pedig a tánc végén a vőlegény édesapja szokta megvásárolni és a vőlegénynek visszaadni.

A vén, ravasz cigányprimás öltönye felső zsebéből kivett egy selyemkendőt, amivel gondosan letörölte a cipőt, majd összehajtogatta a kendőt és visszatette a zsebébe. Hosszú és mozgékony ujjával minden oldalról megvizslatta a lábbelit:

– Ilyen kedves tárgy sosem volt a kezemben. Mindazok a túl világos cipellők, amelyekkel dolgom volt Pesten, inkább férfilábra illetek volna, de azok a bécsi cipellők..., azokról tudvalevőleg nemigen lehet nyilvánosan beszélni. Halkan mondom, hogy ezeket a császár felségterületén nem is lehetett volna ám árverezni, ezeket inkább hazavitem volna.

– Oh! – támadt mozgolódás a násznépben, akik bekapcsolódtak a játékba. – Ezt márpedig nem hagyhatjuk! – topogtak erősen a lábaikkal. – Nem adjuk oda a cigánynak! – kiabáltak összevissza. – Na, ezt aztán végképp nem! – vette elő valaki a násznép közül a pénztárcáját, és a cipellőbe helyezett néhány darab pénzértét.

– Tudtam, hogy ebben a társaságban nem lesz kegyelem – fintorgott furán Csicsery. – Eladom ezt a drága dolgot egy vacak garasért, ettől aztán nem leszek gazdagabb – nézett bele a cipőbe. Még mielőtt elkezdődött volna az árverés, már két pénzérme bele is esett, az esemény komolynak látszott, mint ahol a légkör veszeke­dés­sel fenyeget. Tolakodtak a résztvevők, dobálták a pénzt egymás fölött, licitáltak, méltatlankodtak, ha valaki többet ígért az adott kikiáltási összegnél. – Harmincért először, harmincért másodszor – harsogta egyre rekedtebb hangon a kikiáltási árat a prímás, de mielőtt még a „harmadszor” elhangzott volna, megtetézték az ajánlatot, úgy látszott, hogy az erszények nem fognak sosem kiürülni. Voltak a vendégek közt olyanok is, akik meg akarták mutatni, hogy nem üres zsebbel jöttek a lakodalomba, megengedhetik maguknak azt is, hogy kiürítsék zsebeiket, megválva egy kis aprópénztől, mi­közben nagyszerűen szórakoznak.

Elica Iván ölelésébe bújtt, és egyre jobban várta azt a percet, amikor a vendégsereg ráun majd az egészre. A cipő, amelyet most árverésre bocsátottak, végül is az ő cipője volt, és tudta, hogy az övé is marad, mégis kellemetlenül érezte magát, mert roppant vágyakozással beszéltek a cipőjéről, amelyet minden­képpen meg is akartak szerezni. Úgy érezte, hogy ki kellene venni a muzsikus kezéből a cipellőt, a sok pénzt pedig rá kelle­ne szórni a zsíros, kopasz fejére. Jó ötletnek tűnt, persze gyere­kes lett volna megtenni, hiszen senki sem tudta, hogy ez vele már egyszer „megtörtént”, amikor álmában hasonló helyzetbe került az aranyozott kapsokkal ellátott cipővel. Úgysem tudták volna megérteni őt, ha elszaladt volna a cipőjével együtt...

– Száz koronát a menyasszony cipőjéért! – hallatszott a hát­so­ sorokból Balcz gondnok végső ajánlata.

A násznép elcsendesült, lassan eltávolodtak az árverést kez­deményező személytől. Az ajánlat megduplázódott, egyesek tudták, hogy az úr, aki Elica tanúja volt, annak elhunyt édesap­ja helyett ajánlotta a legtöbbet a cipőért, ezért senki sem vállal­kozott arra, hogy fölülmúlja ezt.

– Száz koronát, először! – mondta rekedt hangon Csicsery, amikor a gondnok átnyújtotta a pénzt. – Száz koronát másodszor! – emelte fel a cipőt magasan a feje fölé, és újra mély lélegzetet vett...

– Kétszáz koronát a menyasszony cipőjéért! – lépett hirtelen a színre Iván.

Az összegyűltek körében csend támadt, érdeklődve figyelték a két férfit, akik a kínos csendben egymással szemben állva néztek farkasszemet. A grófi gondnok nyugodt, kerek arccal, egyfajta rideg fölényességgel egyre inkább fixírozta Ivánt, aki Elica elé lépve lassan kinyitotta pénztárcáját, határozott testtartásával is utalva arra, hogy nem óhajt kiszállni.

– Ugyan mi értelme van-e ennek? – kérdezte kisvártatva Balcz.

– Igenis, van – vágott vissza nyersen Iván.

– Helyes – mozdult el a belatinci úriember, és felemelt fejvel ment vissza az asztalához.

*

Elica lesütötte a szemét, mert nem akarta látni a megnyúlt arcokat, és azt sem akarta kitalálni, hogy ki mit gondol a történetekről. Kellemetlen volt számára főleg az intéző miatt, aki a sok keresztgyereke közül csak néhánynak az esküvőjére ment el. Sajnálta az édesanyját is, aki térden állva könyörgött, de biztos volt benne, hogy Ivánnak megvoltak a maga indítékai meghívni a lakodalmukra. Lehet, hogy erszényét kinyitva adta mindenki értésére, hogy Elicával nem kell félniük a bizonytalan helyzetektől, és hogy a közös terveik előtt nem lehet akadály. De az is lehet, hogy már megelégette a színészkedést, az idegeire ment az egész, és ezzel akart véget vetni a játszmának. Bár valószínűleg volt egy harmadik ok is: Iván semmiképp nem akart elfogadni olyan adományt, amely valamilyen formában is kötné. Elica egyetlen kelengyéje csak a szüzessége volt, ami Ivánt olyanynyira vonzotta, aztán jött az áhított gyermekáldás. De erre most Elica nem akart gondolni, mert ami történt, az megtör-

tént. Most annyit tudott tenni, hogy élvezettel szemlélte a muraszombati cipőt, amelyet a vőlegénye a lába elé helyezett. Ez már az ő sorsa volt, érthetetlen írásjelekkel megfogalmazva, amit senki sem tudott elolvasni.

Odatartotta lábát Ivánnak, engedve, hogy felhúzza rá a cipellőt.

*

A Csicsery banda ezen az estén annyi pénzt keresett, ami csak cigánymosollyal megszolgálhatatlan, ezért a muzsikások levetették a mellényüket, felgyúrték az ingujjukat és felléptek az asztalra. A csárdás miatt elpattantak a húrok, a vendégek izzadni kezdtek, ami átütött a ruhájukon. A konyhából még a lányokat is becsalogatta a zene a táncterembe, a pitvarban pedig a szolgálányok is táncra perdültek. A násznép vacsorája pillanatok alatt féktelen vigadozássá alakult át, az idősek elkezdtek bolondozni, még a legelőkelőbb vendégek is borral öntözték egymást. A tánc ragályként terjedt a helyiségekben, furcsa izzadságszag áradt el, amelytől az ablakok is párássá váltak. A kalapok a mennyezetig repültek, a gyertyák kialudtak a gyertyatartókban, pislákolta a fény. A rivalgás kiszárította a torkokat, a vihogás felrázta a mellkasokat, egyre bűnösebb gondolatok ébredtek a mulatozóknak, egyre sikamlósabb célzások hangzottak el. A kivilágított épületben tetőfokára hágott a vigalom, a végtelen pannon éjszaka pedig kezdte lehunyni szemét, mert nyugovóra szeretett volna térni. A megismerés ilyen fullasztó, aprócska szigetei is feltételezhetően egyre inkább megritkultak, ha pedig Kut al-Amara, Gallipoli és Szaloniki irányába szállt volna el az emberi tekintet, akkor ez már Istennek végképp nem tetszett volna, de lehetséges, hogy a világ e nélkül még szomorúbb lett volna, a kilátástalanság számtalan utóddal szaporodott volna.

Iván felsegítette Elicára a hosszú kabátját és az eresz alatt végigkísérte a várkastély körül. A hó térdig ért, de könnyű volt, mint a kóc, a nagy, szálldogáló hópelyhek némán szaporodtak az ablakon át kiszűrődő fényben. A fagy enyhe volt, ezért a tervbe vettnél hosz-

szabb időn át tartózkodtak kint a szabadban. Tulajdonképpen úgy érezték magukat, mint ahogy az elvégzett munka után szokás, ami megtörtént, azt úgy hagyták, ahogy volt, s ebben a fergetes vígaságban senki sem hiányolta őket.

Vagy, ahogy Iván mondta: „Most még Ferenc József is megkapná a magáét, ha véletlenül idetévedne.” Csak akkor keresnék a fiatal párt, ha fogytán lenne a bor, de ez a jól gazdálkodó Batthyány-birtokon nem történhet meg.

– Remélem, hogy nem leszünk elvágva a világtól – suttogta Elica, belekarolva Ivánba.

– Semmi ok, hogy ez történjék – szólt meggyőződéssel Iván. – Ebédig az áruszállítást végző kocsis annyira lejárt a havas utat, hogy úri módon bekocsikázhatunk Muraszombatba – karolta át Elica vállát. – A szobalány, aki hétfőtől éjjel-nappal fűti a házat, az előszobában vár ránk, hogy megmutassa az otthonunkat – ölelte meg, homlokon csókolva.

– Nem is említetted nekem, hogy lesz szobalányunk – csodálkozott Elica, visszafogva érzéseit.

– Ez a nő már évek óta szolgált a családnál, ezért nem találtam annak értelmét, hogy mást keressek – válaszolta Iván, nem is észlelve Elica csodálkozását. – Már elég idős ahhoz, hogy valaki megsajnálja, így még hálás is lesz nekem – magyarázta meg döntését. – Ezenkívül jobb sorsa lesz nálunk, hiszen az előző gazdája eladósodott már egy ideje.

– Én is tudok neki segíteni – vélte Elica.

– Nem kell – utasította el Iván az ötletet. – Az ilyen házban, mint a miénk, tudni kell, hogy ki kit szolgál, ki kinek áll a rendelkezésére – mondta határozottan, még a tekintetével is nyomatékosítva közlendőjét.

– És én mihez kezdek majd magammal? – hökkent meg ezt hallva Elica.

– Mihez? – kedvetlenedett el Iván. – Úrihölgy leszel – emelte fel a hangját. – Úrihölgy és édesanya – tette hozzá mohón. – Rengeteg mondanivalóm van még, hogy mi mindent kell majd megtanulnod – tárta fel gondolatait, újra átölelve Elicát. – Ezer és ezerféle dolgot

már vérükben hordoznak a muraszombati úrihölgyek, neked pedig a bőrröd alá kell hogy kerüljön mindez – súgta a fülébe.

Elica állával a szőrmebundába burkolózott, szívesebben elhallgatta azokat a kérdéseket, amelyek még mindig a fejében jártak. Az úri élet mi más lehetne, mint ruhaviselet, előkelő szavak elsajátítása, amelyeket gyorsan meg lehet tanulni, mondta Iván, amikor először jártak Muraszombatban, most pedig ez ezer szóvá szaporodott, amelyek közül egyre sem emlékezett, mert valószínűleg nem ismerte őket. Iván azt is megígérte neki, hogy közösen keresnek házat, és az Elicának legjobban tetszőt választják majd új otthonuknak, de most már megvan a ház, ki is van fizetve, befűtött a szobalány, aki ott maradt, hogy várja Elicát. Apró, elejtett megjegyzéseket kellett tudomásul vennie, melyekben örömét lelhetne volna, ilyen időkben ugyanis kevesen engedhették meg maguknak, hogy házuk legyen, de Iván meglepetései folyton felülírták az Elica fejében kialakult képet. Úgy érezte néha, hogy Ivánnal olyan a viszonya, mintha nagy vízbe került volna, amely lassan emelkedik, és egyre megállíthatatlanabban sodorja távol eredeti helyétől, a folyóparttól, amelyet még talán ebben a pillanatban elérhet, de lassan mégis egyre inkább távol kerül tőle. Az is lehet, hogy ezt a bizonytalan érzést mindig a tudattalanjába fojtotta, mert nem bírta volna soha kimondani, hogy esetleg rosszul választott, különben hogyan is változtathatná meg Iván viselkedését.

– Ne mondd, kérlek azt, hogy tudod, hogy menni fog – szólt szégyenkezve Elica. – Nem... – ocsúdott fel elmélyüléséből, mintha még egy kicsit visszhangzott is volna a szava. – Igazán nem félek már semmitől – állapította meg, és valóban így is gondolta. – Most már semmitől sem félek – jelentette ki. – Ma két lábbal lépem át a küszöböt – kereste a szót hirtelen döntése megfogalmazásához.

Iván csontos arca és hullámos haja, amelyre rárepültek a szállingózó hópelyhek, szépen kirajzolódott az épületből kiszűrődő fényben, bearanyozott szentképnek tűnt, kék szemei úgy ragyogtak, mintha nem is igaziak lettek volna. Feleségére nézett, le nem vette

róla a tekintetét egész éjszaka, de szemei nem árultak el semmi mást. Elica arra gondolt, hogy a hópehelyzuhatag helyett most újra azok a vadludak repülnek feléje, amelyeket az olvasókönyvében látott, a vadász pedig lesben áll, várakozó helyzetben. Valami olyasfélét mondott, amin Ivánnak el kellett tűnődnie, talán a határozott szavaival lepte meg, de visszafogta az érzéseit.

– Sokat gondolkoztam, míg végül döntésre jutottam – folytatta Elica. – Van aranyunk és eszünk is hozzá, már csak a szív erejére lenne szükségünk.

– Szívre?... – élénkült meg végre Iván, figyelve a hallottakra.

– Igen – állt mellé Elica. – Nem tudom pontosan, hogy miért, de így érzem.

– Mert nem ismered Muraszombatot – legyintett Iván. – Semmi közük sincsen a szívedhez. A zsidók még a saját édesanyjukat is eladnák, meg az evangélikusok, akik levették az oltárról Szűz Máriát – mosolygott fanyarul. – Csak a pénz az úr – mondta meggyőződéssel. – Akinek van, annak adatik, akiknek kevés van, attól az is elvétetik – magyarázta Elicának. – Hasonló a helyzet a hírnév, a becsület esetében is, és más dolgoknál is ez a valóság.

– Távolról így tűnhet – erősködött Elica. – De kell valami többnek is lennie.

– Azért megyünk oda, hogy egyszer majd megértsük ezt – engedett valamelyest az igazából Iván. – Vagy, hogy legalább megértsék majd a gyermekeink – érintette meg Elica gömbölyödő hasát.

Elica hálát érzett Iván iránt, hogy végre valamelyest alábbhagyott a szigora. A mindkettejükre nehezedő bizonytalanság megfelelőbbnek tűnt a vakmerőségnél. Összekötötte őket Elicában megfogant közös gyermekük, amelyet Iván most meg akart érinteni. A magot elvetették, ami nőtt az anya méhében. Gyermeük már élt valamilyen formában, még akkor is, ha a sors keze még nem érintette meg, jövője valójában csak óhajukban és terveikben létezett. Elképzelt gyermeküknek jó volt így, annak ellenére, hogy még nem érintették meg a sors istennői, senki sem mondhatta

biztosra, hogy minden simán alakul majd az életében. Csupán a kezdet volt valóságos. Egy élet, amely éppen csak megtalálta a helyét a nap alatt. A lehetőség, hogy megszülessen, nem az ő terve volt, főleg nem olyan, amelyet mindenképpen véghez kell vinni. Az ő lényege most kezdett el létezni és sok minden még várat rá, amely idővel majd követeli a magáét.

Visszamentek a verandára, lerázták magukról a havat, és elindultak a hálószoza felé, ahol egész éjszaka várta őket a pazarul megvetett ágy. Közben a zene, amely a szarufákon keresztül elért hozzájuk, rikoltozássá, a tánc pedig nyaktörővé változott. A svábok örjögve tomboltak és ujjongtak, mintha az éjszakát meg lehetne bűvölni, hogy ne illanjon el túl hamar. De Elica és Iván már a reggel felé tekintettek, s a varázslaton áthaladva, észrevétlenül távoztak. Érezték a következő nap fehérségét és tisztaságát. Szerették volna ezt egészében átélni, megfigyelni és belélegezni mindazt, ami várt rájuk, aztán megesküdni mindenre, ami boldogságukat megerősíti.

*

Az emeletes ház a Regede felé vezető úton állt, közvetlenül a kastély parkjának szomszédságában. Tetőzete a Szapáry-kastély tölgyfáinak magasságával mérhette magát, emeleti ablakaiból kilátás nyílt a földszintes házak csoportjára egészen a turopoljei mezőig, amely a város másik oldalán terült el. Az eddigi tulajdonos, Schweiger Mihály azért építette a házat, hogy földszintjén hitelszövetkezetet nyisson, de üzleti terveit a muraszombati iparmágnások elutasító viselkedése miatt nem válthatta valóra, így aztán minden vagyonát eladta, és húsz év idegenben telt tartózkodással a háta mögött, visszatért Burgenlandba, vagyis az Őrvidékre. A tágas, világos emeletes villa még új volt, kialakítása és a benne maradt beépített bútorzat arról tanúskodott, hogy az előző tulajdonos jólétben élt. A gazdagság ékeiként lehetett elsorolni mindazt, ami benne volt: az intarziák a parkettában, a fafaragások és öntöttvas díszek az ajtókon, a fogadószobában Szent

Mihály-freskó a mennyezetén és a tüskerózsás kép a hálószoba falán, amely a rózsakereszt allegóriájának felelt meg. Efféle gazdagsággal csak kevesen dicsekedhettek a pannon síkság városában, Muraszombatban, ahogyan a környéken is. Hogy megnyit fizetett a házáért Spransky Iván, a titokzatos vízügyi felügyelő, a körjegyzőnél pontosan le volt írva, de ez csak pusztá szám volt, amelyről senki sem kérdezősködött, hiszen régen is úgy volt, hogy a nagy üzleteket négy szemközt bonyolították le, a pénz pedig zsebből zsebbe vándorolt. Hogy szerencséje lesz-e, jobban feltalálja-e magát az előző tulajdonosnál, olyan kérdés volt, amelyet most még nem lehetett megválaszolni, találgatni sem lett volna bölcs dolog. Választ a kérdésre csak a bizonytalan jövő adhatott, amelyet az egyre inkább ellehetetlenülő világban zajló, Muraszombatig is kiható, innen továbbgyűrűző események befolyásoltak, így nehéz lett volna jóslgatni.

Rosa asszony, akit Schweigerék az elköltözésükkor bocsátottak el, illetve a házzal együtt hagytak itt, fiatalabb volt, mint ahogy ezt Elica elképzelte. Kissé halovány arca még fiatalosan sima volt, amit még jobban kiemeltek álmos szemei, ezek mellett már kezdtek kialakulni a mosolya keltette ráncok. Élete felén is túl járt már, hiszen megereszkedett mellei elárulták, hogy termékeny éveit már maga mögött hagyta. Ha így is volt, Elicának már az első találkozásukkor megakadt rajta a szeme, és később is vonzónak találta. Volt benne valami, ami a férfiak számára már nem jelentett szépséget, ugyanakkor lány kecsesség sugárzott belőle, ami megigézte őket. Lehet, hogy ez azért volt, mert folyton mosolygott, vagy azért, mert olyan apró léptekkel járt, mint a madarak, esetleg volt benne valami rejtelmes, ami nem volt látható. Rosa asszony ragyogott, örült, hogy végre megjöttek, és a következőket mondta:

– Egész éjszaka azon töprengtem, hogy mivel kedveskedhetnék önöknek, mit süssek fogadásukra, majd reggel eszembe jutott, hogy lakodalomból érkeznek, ahol mindenből volt elegendő. Egész délelőtt azon tépelődtem, hogy is lehetek ennyire fe-

ledékeny, majd pedig a következőt gondoltam ki: „Most pedig büntetésből szépen felöltözöl!” egy-kettő-háromra már fel is öltöttem, majd elsétáltam a várba Erzsikéhez, és halkán így szóltam neki: „Az uram és úrnőm érkezik, én meg, szegény lélek, teljességgel összezavarodtam, hogy mivel is kínáljam meg őket.” No, aztán az én Erzsikém valamit a szoknyám zsebébe tett, ami Muraszombatban kevés család asztalán található meg – lépett be a konyhába. Letett eléjük egy porcelánedényt, amelyben négy tenyérnagyságú gyümölcsfésülés volt.

Mindketten az ajándékot bámulták, amire nem számítottak, és elcsodálkoztak, habár ezt nem mutatták ki, de közben köszönetet sem mondtak.

– Sosem láttam ilyet – mondta Elica, aki megérezte, hogy Iván is kínos helyzetben van, neki szeretett volna segíteni, azonban úgy, hogy ne tegye magát nevetségessé mások előtt.

– Semmi sem olyan egészséges, mint ez a narancs – magyarázta el Rosa asszony. – Erzsike azt mondta, hogy ilyen édes gyümölcsök csak Egyiptomban teremnek, ahol sosincsen tél – azzal fogta a drága gyümölcsöt a tenyerébe, majd elkezdte elővigyázatosan hámozni. – László gróf személyesen járt Egyiptomban, karácsonykor látott ilyen gyümölcsöt a fán, azért mondják, hogy benne van elbűjtatva a nap, ami most itt nálunk annyira hiányzik.

Elica megkóstolt egy gerezdet a narancsból, és beszívott egy cseppnyi keserédes ízt belőle, amely eddig ismeretlen volt: semmilyen más ízhez nem volt fogható. Lehet, hogy az örök nap nektárja volt ez abból a messzi országból, de neki az itteni új világ egyik ízének számított, ahova megérkezett, ezért is volt ez a különlegesség olyan étvágygerjesztően jóízű és csábító. Ez az íz immár rendelkezésükre állt, teljes joggal próbálhatta ki, mert egészen más volt, mint amikor Ivánnal először ültek be a muraszombati Dobray Kávéházba, és a fahéjas bort itták. Most már városi polgároknak érezhették magukat.

– Úgy látom, hogy jólesik önöknek – mondta a szobalány, aki már ismerte a jó ízt, máris bontotta fel a következő narancsot.

– Igen – ismerte el Elica –, érezni belőle az egészséget – tette hozzá.

– Máskor is hoz nekünk ilyet a házukba, amely jó lesz az anyának és a gyermeknek is – emelte fel hangját Iván. – Ilyen portékának minálunk sosem kérdezzük az árát.

– Oh – virágzott ki egészen Rosa asszony ettől a bóktól. – Hiány sose lesz belőle persze – hajolt meg ültében. – Jól ismerem az ilyen eledelt és a mindenféle más titkos szereket is, amelyek nem kaphatók még a Bölcsei Gyógyszertárban sem. – Már meséltem önnek, hogy akármilyen baj akadt, a gyerekekhez nem hívunk orvost – kopogta le behajlított mutatójával az asztalon.

– Jó, hogy efféle dologban megbízhatok magában – bólintott a ház ura. – Minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy ne később kelljen magyarázkodnunk, hogy mi miért is történt valójában, meg arra hárítanunk, hogy szerencsénk volt – folytatta parancsoló hangon. – A gazdagságot nem kell alázatosan dicsérni, de szükségtelen alamizsnával mérni – emelte fel a hangját, ellenvéleményt nem tűrve. – Azt javallom ezért, hogy a szolgálólányának, ott a várban mihamarabb viszonzza a gyümölcsöt valamivel.

Rosa asszony szokása ellenére összeszorította az ajkát, és fejbólintással jelezte, hogy megértette, mit várnak tőle.

– Ez számomra fontos, a mai naptól pedig ebben a házban törvénynek számít – állt fel Iván, majd mindkettejükhöz intézte szavait: – Minket úgy ismernek, mint akik tiszta lappal indulnak és tartják a szavukat. Az összes többi majd csak azután következik – mondta határozottan.

Elica szótlánul bólintott, noha sajnálta, hogy a férje ilyen módon némította el a szolgálólányt, aki érdekes dolgokról beszélt: az új ízről, ami biztatással töltötte el és egy csapásra meghódította őket, amihez hirtelen utóíz tapadt. De Spransky Iván újsütetű muraszombati mágnás volt, hát ennek megfelelően kellett viselkednie. A felső szint ablakaiból a város még nagyobbnak tűnt, mint amilyennek általában látta, sok minden rejtőzött benne, de nem az érdek vitte rá őket, hogy a csupa fényűzéssel teli villát

megvásárolják. Az is lehetséges, hogy éppen ellenkezően állt a helyzet, ezért naivitást nem mutathatott. Épp elég teher volt számára, hogy egyfajta átlátszó tudatlanságban élt, amelyet palástolni lehetett, gyógygyulni belőle azonban nem.

– Akkor ezt megbeszéltük? – kérdezte Iván, megtörve az egyre kínosabbá váló csendet.

– Igen – felelt a szobalány –, természetesen – állt fel hirtelen, az elismerést tudomásul véve meghajolt és elkezdte összeszedni a narancshéjat.

Elica is megmozdult, körülnézett, mintha a bútorok közt lett volna valami dolga, de hirtelenjében nem talált semmiféle tenivalót. Majd kezdte túltenni magát az eseményeken, és valahogy kényszeredetten elmosolyodott. Ha egyedül van, elmondhatta volna magának, hogy „butuska vagyok”, az adott helyzetben viszont lassan kiment az ajtón.

A hosszú folyosóra hét ajtó nyílt, a végén pedig felfelé, az emeletre vezetett a fakorlással ellátott kőlépcső. A lépcsőház fordulójában sötétzöld szerpentinmintás szőnyeg terült el, amelynek mintáit később a falon is felfedezte. A sarok ívelt mélyedésében valamikor házi oltár állt, de most ide egy nagy, fehér porcelánváza került, amelybe csak egy papírrózsát helyeztek, a falra pedig üres, sárgaréz szenteltvíztartót rögzítettek. Ezért érezte magát Elica kissé olyan helyzetben, mint aki egy nagy templom hátsó részében áll, miközben egyre erősebb szorongás kerítette hatalmába. Elindult futva a lépcsőn a fény felé, s közben kezdett megszabadulni ettől a szorongató érzéstől, mert úgy érezte, mintha fekete piócák lepték volna el. Majd kinyitotta az ajtaját a három hálószoba közül az elsőnek, aztán leült az ágyra. Úgy érezte magát, mint aki látogatóba érkezik, habár ez most már az igazi otthon volt, de ezt nem tudta még felfogni, átérezni.

– Meg fogod szokni – szólta Iván a küszöbről, aki hangtalanul jött utána. – Mindketten meg fogjuk szokni – ismerte be, hogy még nem nyugodott meg ő sem.

– Megengeded, hogy kiválasszam a hálószobánkat? – kérdezte halkán Elica. – Ma ezt aligha tudom megtenni – tette hozzá kis idő múlva. – Először is mindent meg kell érintenem, csak aztán fogom biztosan érezni, hogy hol lesz a mi sarkunk – magyarázta el. – Így történt gyerekkoromban is.

– Várni fogok – ült mellé Iván, átkarolva Elicát. – Időnk van elég.

Elica Iván vállára hajtotta fejét és kinézett az ablakon. Az ég Muraszombat felett kék volt, mintha az égi mezőkön most virágozott volna a len, egészen a látóhatárig nem látszott egyetlenegy kis felhő sem. A hazai parlagok élet nélkül tengődtek a harmatos rónaságon és végtelenül távolinak tűntek, noha a major alig több mint egy óra járásra volt. De a távolságot, amelyet most érzett, lépésekkel úgysem lehetett mérni. Sokkal jobban érzékelhető volt ez madártávlatból, láthatatlan határral, amelyet Iván szabott meg, vagy ketten együtt. De végül is el kellett ismerni, hogy kezdettől fogva engedelmesen kísérte, és megosztotta vele a reményeit, amelyek egyébként is közösek voltak.

Egyébként meg mi olyasmi maradt a túloldalon, ami hiányérzést ébresztett volna benne? Valószínűleg édesanyja meg az eperfa. Talán legfeljebb a mezei utakat és dűlőket körülölelő látvány dacolt egyedül mindennel, az évszakok egyformán változtak és újítták meg arcukat. Vagyis ez is csak emlék lett, akár az újonnan varrt ruha, amelyben egy délelőtt háromszor is végigment a falun, mutogatta magát, amíg észre nem vették és meg nem dicsérték. Ez az emlék már valamit jelentett, amit magával hozhatott a faluból. Elrejtett és titkosan őrzött hozománya volt, amelyből el-elvehet valamit, de sosem fogja teljesen elhasználni.

– Holnap már kora reggel elutazom – mondta Iván. – A Mura Graznál már félig befagyott, de az ég semmi jót nem ígér – magyarázta. – Még időben kell meglátogatnom a molnárokat, különben ezen a télen is befagynak a malomkerekeik.

– Már holnap? – csodálkozott Elica.

– Igen – rándult meg Iván. – Ennek mindenképpen meg kell lennie.

– Na és én? – kérdezte suttogva Elica, mint a gyermek, aki nem szeretne egyedül maradni.

– Neked melegben kell lenned – tette rá kezét a hasára. – Látnod és meg kell érintened mindent, estefelé csak így tudod meg, hogy hol lesz a mi megáldott sarkunk – ölelte magához Iván, és megcsókolta a homlokát.

*

Reggel mindkét nő magára maradt a házban, holott még nem is ismerték egymást. A fiatal hölgynek egyedüli feladata volt az anyaság és az Ivánt hűségesen szolgáló feleség szerepe, akire aznap még sok dolog várt. A tél, amely az északi ablakokba az éjjel jégvirágokat varázsolt, beszorította őket a falak közé, mintha ezzel is kedvezni akarna sorsuk alakulásának, ugyanoda tartottak. Elica semmiképpen sem szeretne volna magát átadni a megérzéseinek, hiszen tudta, hogy semmi sem történhetett volna másképpen. Eljött az a nap, amikor végre sajátjában lehetett, és kedve szerint láthatott neki otthona rendezgetésének. Félig bebútorozott vagy üresen kongó helyiségeket látott, de olyan darabok is szemet szúrtak neki, amelyek ódonnak számítottak és elnyűttnek tűntek, ezeket a bútorokat fontos volt mielőbb kicserélni. Zavarták a megsötétedett szőnyegek, meg a függönyök, amelyek sok fényt szívtak magukba. Mindig olyan dologra bukkant, amit előbb-utóbb ki kell cserélni, vagy más-hova tenni.

Rosa asszony nem tágított mellőle, közben mintha érezte volna tekintetét és olvasott volna gondolataiban is. Ő is biztos volt benne, hogy a Schweigerék mindent értékeset elvittek magukkal, amit le lehetett akasztani a falról, ezért helyeselt Elica minden gondolatára, de volt, amiben még tanácsot is adott. Ebből Elica azt hallotta ki, hogy jól ismeri a muraszombati tehetős családok polgári lakásainak a berendezését, hiszen az asszony meg is jegyezte:

– A vendégszobának majdnem olyan nemes a kinézete, mint azt Dittrichéknél láttam. – Vagy: – Csak Trautmanéknál van a hálószo-
bában olyan tükör, amelyben az ember teljesen láthatja önmagát. –

Aztán: – Ebbe a sarokba Schweigerné olyan zongorát óhajtott, mint amilyen Cveticséknél található, de szegénynek ez az álma sosem teljesedhetett be. – Amikor megkérdezte tőle, hogy mitől ilyen tájékozott, a komorna megrezzent és ezt felelte:

– Kedves úrnóm, hamarosan önnek is lesz alkalma ezt megismerni, főleg azt megtapasztalni, hogy Muraszombatban a kis madarak tollaik alapján társalognak, a nagyok pedig párosulnak a ház tetején. A pápisták, az evangélikusok és a zsidók úgy kapaszkodnak a saját felekezetükhöz, mint ahogy a részeg ember fogja a kerítést, a vendek, a magyarok és a németek is betartják adott szavukat, de az igazi urak emiatt nem zavartatják magukat, csak az érdeküket nézik.

Elica feszülten figyelte és próbálta megérteni. Rosa asszony csendben élvezte Elica érdeklődését, és ügyelt, hogy feleslegesen ne hozza őt kellemetlen helyzetbe. Egyre kevesebbet tapogatóztak, inkább a nőknél szokásos módon, barátnőkként fogtak össze saját sorsuk alakításában.

– Még sok mindent el kell hogy magyarázzon ahhoz, hogy itt egyáltalán az emberek közé merészkedjek – ismerte be végül is a fiatalasszony.

– Ha élete végéig tanulná, az sem lenne elegendő, hogy a muraszombati szeszélyeknek eleget tudjon tenni – mondta mérgesen a komorna. – Előre kell tudnia, hogy egyesek mindig meg fogják adni önnek a tiszteletet egészen odáig, amíg nekik ez szükséges, és amennyit elvárhat – oktatgatta Elicát. – Azok, akik önt emberként valóban tisztelik, támogatni fogják, és rokonszenveznek önnel.

– Ha nem is tisztelnek, csak nevetséges ne legyenek a szemükben – töprengett hangosan Elica.

– Nevetséges az, ha valaki más akar lenni, mint amilyen valójában – nevette el magát Rosa asszony, aki megismerte Elica történetét. – Csak a bolondok nevetségesek, ha az ember valamit nem tud, akkor kérdezzen – foglalta össze. – Az ilyen rátarti személyeket, ha csak lehet, jobb elkerülni – ingatta a fejét.

Ebéd előtt megmutatta Elicának, hogyan ülnek le az úrihölgyek az asztalhoz, elmagyarázta, hogyan szokás ilyenkor viselkedni, és mire kell különösen ügyelniük. Elica összeszorította térdét és könyökét, kiegyenesítette vállait, megtapogatta az evőeszközöket és vakon vett a kanállal, de nem volt neki cseppet sem kellemetlen ez a mozdulat, hiszen a szolgálólány házias volt, mintha már régóta ismerték volna egymást. Hozzá pedig mindez a közelség és szeretetteljesség, ami Rosa asszonyból sugárzott felé, ahogyan közeledett hozzá és segíteni igyekezett neki, sokat jelentett számára, sok mindent meg akart tőle tanulni. Isteni ajándék volt, és mindenkinek nem adatott meg. Elica hálás lehetett Istennek, hogy eléje sodorta Rosát, és felajánlotta segítségként éppen most, amikor annyira szüksége volt támaszra. Rosa így folytatta:

– Össze fognak csiszolódni az urával, még mielőtt ennek tudatára ébrednének – biztatta a kedves komorna, aki bizalmasa lett. – Nem sok idő kell, a farsang eljövetelével majd beindul az élet, a korzó is megélénkül, kizöldülnek a kertek, az ön ura pedig addigra annyi embert megismer, hogy majd nem győzik lemondani a sok meghívást.

– Jó volna, ha mindez valóra válna – mondta ki kendőzetlenül reményét Elica, magában beismerve, hogy ez az, ami vonzza. A város, amelyre gyermekkorából emlékezett, nagy vásárcsarnoknak tűnt, ahol mindenfélét lehetett kapni, amit először látott. De akkor még más dolgok kötötték le figyelmét, és a vágyait is betöltötte az apróbb dolgok megszerzése. Később megismerte a mindennapi kényelmet, amelyet a város nyújtott a benne lakóknak. Most, hogy itt volt, tudatosult benne, hogy a városi életet behálózza valami titokzatosság, amelyre előbb-utóbb fény derül, vagy majd saját magának kell megfejtienie. Hogy mi lesz ez, azt még pontosabban fel kell derítenie, számára ez még ismeretlen volt. Úgy tűnt, hogy a választ Iván sem tudta, aki egyébként is azzal volt elfoglalva, hogyan fog gondoskodni a gyermekükről. De úgy érezte, hogy az a legjobb, ami még ismeretlen számára, felfedezésre vár, de ha az embereknek, akik itt élnek ebben a városban, ez az élet tetszik, akkor számára is jó megoldás lesz.

II. RÉSZ

Az úrnő

Az üvegházban Spransky Iván villájának a kertjében 1918 tavaszán először virágzott ki a narancsfá, amelyet a ház urának Nagy Imre ajándékozott, a Szapáry-kastély gondnoka, a gyermek keresztelőjére. Hét virág egyszerre nyílt ki rajta, mintha csak csoda történt volna, távolról is láthatóak voltak, mint a Göncölszekér csillagai az égbolton. Minden vendégnek megakadt a szeme ezen a szépségen, mind csodálkozott rajta, mert a természet véletlen játékaként is lehetett érteni, de sajátos módon mégiscsak arra utalt a jelenség, hogy a ház új lakói szerencsés csillagzat alatt születtek.

Már-már érthetetlen volt, miért is vélekedtek így a mura-szombatiak. Ha csak a család anyagi helyzetét nézték, akkor mindenképp láthatták, hogy Spransky úr vásárolt közben Baty-tyánfalván egy birtokot, majd ménteleppé alakította át. Feltűnt az is, hogy Spranskyné „en vogue” stílusban öltözködött, Weis úr kereskedésében vásárolt, aki még tudott árut beszerezni Grazból. A szabásnál és a kiegészítők megtervezésénél Alfred Marie ismert divatházának eljárásait követte, amely a messzi távolban, Berlinben működött. Úgy látszott azonban, hogy mindez a drága és választékos viselet nem volt annyira döntő, hogy csupán ebből lehetett volna következtetni az életminőségükre. Mindketten tiszteletreméltóan visszafogottak voltak, az úr a békés, néha mesterkéltné testtartásával, közszeretetnek örvendő és kíváncsi felesége már az első pillantásra azt bizonyították, hogy összetartoznak, egy párt alkotnak, amelynek a mu-

raszombati kispolgári közömbösség és zsémbelés, csipkelődés sem árthat. Éppen ezért voltak kivételesek, mert le tudták győzni a hátuk mögött folyó kibeszélést, másrészt akadtak olyanok is, akik mellettük álltak, hálásan közeledtek hozzájuk.

Elica a megvalósuló álmainak világában is egyre inkább feltalálta magát, jobban, mint ahogy elképzelte azelőtt. Úgy érezte magát, mint aki a sokéves várakozás során kilép a gyermekkor bizonytalanságából, s belép a rég neki szánt világba, ezért többé nem mondott köszönetet a sorsnak, de nem is rettegte azt. A napi teendői új felfedezésekkel jártak, sok minden újjal megajándékozták. Mindez valóságosabbnak tűnt, mint a múlt, amellyel már nem tudott mit kezdeni. Muraszombat a sétálóutcáival, teadélutánjaival, vásáraival és fogadásaival sokkal valóságosabbnak tűnt, mint a másik, idegen világ, amely teli volt ellenállással és vibrált a gyűlölettel. Csak egyetlen, a Saint-Quentin és Amiens közötti frontvonalon, amit a Somme folyó keresztez, állítólag egymillió-kétszázezren haltak meg, és mégsem mozdult meg semmi, sem a földön, sem az égben ilyen példátlan számú lélek újjászületése érdekében. Maga a legszentebb Ferenc József császár is meghalt már, aki hatvannyolcévnyi uralkodása ellenére elmozdíthatatlannak tűnt, mintha örökéletű lenne, de aztán Károly főherceg követte a trónon, aki a végsőkig szipolyozta a népet, saját maga és az országa érdekében. Oroszországban forradalom tört ki, a hatalmat a bolsevikok vették át, Miklós cárt elkergették a trónról, őrizetbe vették és családtagjaival együtt megölték, szintén kegyetlen és mindent felemészítő polgárháború dúlt. Mindez szerencsére valahol távol tőlük. Ha férfiak beszéltek róla, félelmes volt, egyúttal viszont kételyeket ébresztett, olyan érzést, hogy semmi sincs úgy, ahogy, de ha mégis, az sem maradéktalanul igaz. Elicát is ilyen érzések rohanták meg, persze idővel hozzászokott a be nem váltott fenyegetésekhez, könnyen úrrá lett látomásai keltette félelmén. Azt is belátta, hogy hiábavaló mindezzel törődnie, amikor nap mint nap arra ébred, hogy érzi, hogy a hasában van valami szépséges, és ez változatlan örömmel

tölti el, hiszen közvetlenül a vérkeringésében rejlett ez az érzés. Az volt az igazság, hogy boldoggá tette ez a semmittevés és kényelem, amelyet Ivánnal együtt építettek fel, az arany – az ő titkos barátságuk és biztos záloguk is egyben – elkezdett olyasvalamivé átalakulni, amelynek értelmezésére csak az alkímia képes.

Nem tudta volna megfogalmazni ennek valódi mibenlétét, de benne volt mindaz, ami valaha történt vele. Julián, aki már az ősz folyamán elkezdett járni, próbálta a szavakat összerakni, majdnem minden éjjel hangosan nevetett álmában. Iván, aki elképzelni sem tudott volna szebb emléket fia gyermekkorából, a vendégek előtt feleségének anyai gondoskodását magasztalta, és további gyerekekre vágyott. Rosa asszony Iván akkurátusságát megszokta, teljesítve, amit csak kívánt, akkor is, ha Elicának az idegeire ment, dacosan Iván pártját fogta. A család ismerőseinek és barátainak a dolgok természetéből fakadóan bővülő köre örömmel jár hozzájuk látogatóba, egyre inkább visszaszorult az úri körökre jellemző szertartásosság és a formális udvariaskodás. Egy asztalhoz főleg teázás és édességek fogyasztása során ültek a szalonban az Elica társaságához tartozó úrihölgyek, mind első gyermekes édesanya. Köztük Nevenka asszony, a varazdi Črten ügyvéd leánya, Šafarič kapitány felesége, a tiszt tudniillik, Muraszombatban szolgált. Jelen volt Zsófi asszony, a megözvegyült Olasz nevű banktisztviselő második felesége és Gita asszony is, a horvát pék legfiatalabb leánya, aki édesapja akarata ellenére ment feleségül egy Lenhardt nevű zongoraművészhez, amiért is a családja kitagadta. Elica és ezek között az asszonyok között összekötő kapocs volt az anyaság érzése és a fiatalságuk megélése, közös érdeklődésük, ahogyan a világra figyeltek, de leginkább közös sorsuk révén kapcsolódtak egymáshoz. Mindegyikük a maga módján közeledett a másikhoz, ebben kiterveltségnek vagy megszokottságnak nyoma sem volt. Akárhogy is volt, éppen általuk értette meg Elica, hogy a muraszombatiak sablonos álarca nem egyéb hamis felszinnél, fondorlatos úriaskodásnál meg jelmezes ruhamutogatásnál. Ám a

kerítések, házfalak, színfalak mögött, a belső terekben, belül, a szív tájékán megállíthatatlanul folyt és zajlott az élet, amely nem volt istenigazából más, mint amilyen az övé is.

Ettől a felismeréstől hamarosan könnyebb lett a lelke, és a saját útját kezdte járni. Otthagyta Holsedl régimódi szabóműhelyét, hiszen a bogaras szabómester volt az egyedüli, aki még tudott volna valamit mondani a múltjáról, már a szalonba járt, ahol üres prédikáció és locsogás helyett tanácsot adtak neki a divat legújabb fortélyairól, de más gyakorlati tudnivalókkal is ellátták. A jó megjelenését Elica a szalon színvonalának köszönhette, és ezt nagyra értékelték, nem is vitakoztak vele ezen a téren, a kinézete pedig azt bizonyította, hogy az úrias külsőt valóban meg is lehet venni. Nos, Elica tudatában volt, hogy mindezt csak a kellékeknek köszönheti, amelyek lehetővé tették, hogy a vasárnapi misén emelt fővel ülhet a Szent Miklós-templomnak abban a padjában, amelyet a férjével vásároltak meg. Amúgy pedig elégedettnek kell lennie, hogy többé nem csúszik el a síkos parkettán, és viselkedésével pedig nem lóg ki a társaságból, amivel elárulta volna tapasztalatlanságát. A polgári modort, amelyet nem lehetett megvenni a muraszombati boltokban, helyettesítette fehér fogait látni engedő mosolya, amely önkéntelenül is hangosan csilingelő kacajjá tudott átalakulni. Elica tudott egészen felszabadult lenni, felhívva magára a figyelmet, aminek az volt a következménye, hogy háta mögött össze is néztek. Spransky úr olykor szóvá is tette neki a hahotázását, amely hangos és néha kokettáló volt, idővel azonban ő is elfogadta, hiszen Elicából ez akaratlanul tört fel, ebből kifolyólag pedig semmi kivetnivaló nem volt benne. Ilyen volt valójában Elica, akinek egy éjszaka alatt kellett Muraszombatban úrihölgygé válnia, más választása nem volt.

– Reggel a téren nagy hálával beszéltek önről – lelkesedett Rosa asszony Elicának, akit még mindig jó szándékkal oktatott.
– Elga asszony, aki szakácsnő Trautman nagykereskedőnél, hozta a híreket, hogy mit beszéltek az úrihölgyek a tegnapi teadélutánon – számolt be Elicának felhúzott szemöldökkel, mint ha valami nagyon fontos dolog történt volna. – Knavs asszony

azzal a gondolattal hozakodott elő, hogy bővíteni kellene a tagságot a jótékonyági egyesület női tagozatában még nyár előtt, a felsorolt hölgyek közt pedig az ön nevét is említette – forgatta szemét fontoskodva. – Az volt a véleményük, hogy valószínűleg vállalná, ezért hamarosan meghívják önt is.

– Azért fognak meghívni, mert azt hiszik, hogy sok pénzt adhatok nekik – ijedt meg kicsit Spranskyné.

– Ne így magyarázza, hiszen tudvalevő, hogy az adományozás a férfiak dolga – oktatta ki a szobalány. – De az is világos, hogy kit vehetnek fel a tagozatba, és ez mivel jár – tette hozzá, miközben levegőt vett. – Sokan a hölgyek közül ott szeretnének lenni a kaszinóban az úrihölgyek estéjén karácsonykor, ezért hajlandók volnának akár nélkülözni is, csak hogy megszerezzék az ahhoz szükséges anyagiakat. Nem megy olyan könnyen ám. Muraszombatban úrihölgynek születni kell, máskülönben a rangért vért kell izzadni.

– Hogyan!?! – szólalt meg Spranskyné. – Épp én lennék az, aki ezt megérdemli? – ez sehogy nem ment a fejébe. – És végül is mivel szolgáltam volna rá erre a megtiszteltetésre?

– Nem tudom, no – válaszolt a komorna. – Azt viszont tudom, hogy egy úrihölgy jobban el tudja fogadtatni magát a férfiakkal, mint a nőekkel, ezért az egészben van valami titokzatos – terelte más irányba a beszélgetés menetét.

– Lehetséges, hogy így szeretnének közel férkőzni Ivánhoz? – töprengett Elica, hiszen tudta, hogy bizonyos jómódú személyek irányában Iván tartózkodó volt, hiába is törekedtek közelíteni felé.

– Ezt most úgy mondta, mint a régóta egy tányérből ették volna a cseresznyét, én viszont azt gondolom, hogy ebben az esetben igaz csak téved – szólt Rosa asszony némiképp ingerülten, szokása ellenére. – Vannak úrihölgyek, akiket nem érdekel a férjük árnyéka, vagy megpróbálnak időnként abból kilépni – kockáztatta meg az ellenkezést. – A jótékonykodás olyan lehetőség, amikor a nők valamit tehetnek a szegényekért, s ezt nem kell nagydobra verni, a szegényekkel való törődés nem rossz dolog.

Elica nem teljesen értette a vélekedést, miszerint férje árnyékában élne, de nem szólt semmit. Az is igaz, hogy Ivánnal a mindennapi dolgokban egyre jobban megértették egymást. Hogy ez miért volt így? Lehet, hogy túlságosan megalázkodott előtte és szófogadóan követte utasításait? Ő inkább úgy vélte, hogy közös életük során egyre inkább összeszoktak. Ami nem volt tetszésük szerint való, arról pedig hallgattak. Iván a háztartásban teljes önállóságot adott Elicának, Elica a maga részéről nem faggatta Ivánt az üzleti dolgairól, meg volt győződve arról, hogy ez így van rendjén, más se kívánna ennél többet. De Rosa asszonynak volt egy harmadik szeme is, amelyet ezúttal nem tudott behunyni.

*

Spransky úr eladta a Hidra nevű lovát, vásárolt helyette egy kelet-porosz kancát, amely az Aranka nevet kapta Forgas Jenő lovászmestertől, aki Batthányfalván, Spransky birtokán gondozta a lovakat. A felújított istállóban négy nóniusz és egy telivér arab kanca volt beállítva. Az arab lovat Elicának szánták. Nemes állat volt, hiszen a híres radautzi lóistállóból hozták, ahol a Habsburg Császárság testőrségébe szánt lovakat nevelték. Drága ló volt, hiszen ilyen fajtát nem lehetett találni sem a Szapáryak, sem a Zichyek istállóiban, ezért csodájára jártak az említett várkastélyok lovászmesterei. Muraszombatban pedig elterjedt a híre a drága lónak, amelyet Iván vásárolt a feleségének. Ezt a lovat joggal irigyelhetette bárki, hiszen nem mindenki tudott volna ilyenre szert tenni, még ha szeretett volna is.

Elicának a szeretet efféle kinyilvánítása különösen öröme volt, amely egyben Ivánnak arról a kielégíthetetlen vágyáról is árulkodott, hogy a felesége életében legyen valami kivételes. Elica önmagában is élvezte ezt, de még nem akart nyeregbe ülni. Úgy rémlett neki, hogy mindez csupán úri dolog, hosszúlábú fehér paripán száguldozni, és a magasból végigtekinteni a síkságon, amely egykor poros bölcsője volt, nem olyan régen pedig

még a sorsa is. Ezenkívül úgy érzete – és egyre inkább beleélte magát –, hogy a lónak sem ragadta meg mindez a tetszését. Látta a ló mély és merev szemeiben, hogy nem bízik meg benne. Vagy talán az ötlött fel a ló lelkében, hogy nem ide tartozik, nem ehhez a tájhoz, hiszen udvari parádékra volt idomítva, most pedig Jenő sétalovaglásra viszi ki az itteni kocsiutakra.

Nos, egy téglából épített nyári konyha is állt az istálló mögötti ugaron, ahova szívesen járt Spranskyné. Ez általában vasárnap és ünnepnapokon fordult elő, amikor az úr a napot a családjával töltötte, és az öreg istállómesternek is éppen akkor volt ideje, hogy a háziasszony helyett befűtsön a kandallóba. Az ő feladata volt, hogy előkészítse a bográcsfőzéshez az üstöt – s amikor a bogrács keserűedes illata kezdett terjengeni, estefelé pedig már a lovak keserű szagú izzadságával elegyedett, a síkság titokzatosan feltárult előtte egészen a távoli magyar pusztáig és az erdélyi sztyeppés földekig, amelyet fiatalkorában keresztül-kasul bejárt. Történetei ilyenkor csodálattal és sóvárgással ígérték meg a hallgatóságot, úgy tűnt, mintha tündérmesét mondott volna. Elica csak később ébredt tudatára, hogy ezek a tájak a valóságban is léteznek. Többször meg is kérte a férfit, hogy magyarázza el neki, mekkorák ezek a nagy távolságok, amelyeket mérni csak úgy lehetett, hogy hány napi lovaglás után jut el oda az ember. Arra is rácsodálkozott, hogy milyen nagy ez a világ, amellyel az itteni, Mura menti síkság nem tudna versengeni, még akkor sem, ha minden irányban ezerszeresére tágulna ki. Hogy miért is izgatták fel ezek az elképzelt végtelenségek? Erre nem tudott választ adni. A világ egyszerűen nagy volt, az ember pedig ebből csak csekély részt tudott birtokba venni, az volt tehát a legjobb megoldás, ha ezt elfogadja, és nem akar már más tájakra költözni. Azonban a lovászmester, Forgás Jenő, így szólt:

– Ott már tisztába jön az ember azzal, hogy mennyire nagyhatalmú is az Isten, és körös-körül mindent lát. Csak akkor ismerjük meg igazán az Istent, ha felfogjuk, hogy minden az övé,

az egek meg a föld, amely az ő birodalma, de még az a tűz sem az emberé, amit éppen csak most gyújtottam meg – közölte gondolatait mély, rekedt hangon. – Aztán nem perel az ember vele, csak ezt mondja: „Küldj nekem olyan szelet, amely már régóta úton van, sok dolgot megérintett, sokféle csodás dolgot látott meg” – érintette meg kezével őszülő szakállát Jenő, ahogy Istenhez szólt. – Ő pedig egyszer tényleg elküldi a te síksági szeledet, amelynek megadod magad, minden érzékszerveddel átérzed, és végre néhány perc erejéig úgy érezheted magad, mintha te volnál az Isten.

– Mondtam én magának – legyintett egyet kedvetlenül az efféle beszélgetésekre Spransky úr, aki hamarosan a saját ménesgazdáját is bolondnak nyilvánította, de elismerte, hogy ropantul ért a lovakhoz. – Azonnal, amikor keresnek a zsinagógában egy rabbit, magát fogom ajánlani, mert máshol úgyszem fogadnak be – mormogta magában. De máskor mégis megkérdezte tőle: – Maga tényleg azt hiszi, hogy az urak képesek mindezt végighallgatni?

Az uraknak csodálatos módon mégis volt kedvük végighallgatni Jenőt.

– Valami van a dologban – gondolták. – A bolondok ennyi hülyeséget nem is tudnának kigondolni.

Jenő abban a pillanatban rájött, hogy az úr mégsem lett túl dühös, így folytatta hát:

– Az az érzés, amelyen egy pillanatig az ember az Istennel osztozik, mindörökre felejthetetlen marad. Mindent, amit még ezen a földön ezek után elvégez az ember, egyre inkább az Istenhez kapcsolja, végül pedig beismeri, hogy arra vár, bekövetkezik-e mindez valaha újra. Isten tudja, hogy az ember többet kapott már itt a földön, mint amennyi megjár neki, a végén pedig csak a szél megérezésével hagyja el ezt a földi világot. Igaz, már a szellőcskék is borzolgatnak. Egyszeriben igénye támad az embernek az északkeleti szélre, várja az első, fodrozódó déli fuvallatokat. Érzi őket a hangjukról, érzi őket a falakon kereszt-

tül is, végül aztán felismeri őket a legmélyebb álma közepette is. Akkor is hallani fogod a szeleket, amikor mélyen a fű alatt nyugszol. Végül is mitől veheti az ember biztosra, hogy éppen akkor fúj szembe az a bizonyos szél?

– Azt ne mondja nekem, hogy abban a maga pusztájában kel-lene elvermeltetnem magam – mondta mosolyogva Spransky úr, aki már jól ismerte ezt a panaszkodást.

– Sokba kerülne az önnek, és miképp is magyaráznám meg a feleségének, hogy elvittem önt egy kicsit a szelek útján?

– A feleség ezt meg fogja érteni – szólt fojtott hangon Elica, aki már szorongást érzett a mellkasában, a férje tréfája kegyet-len volt.

– Kérem, csak ne aggódjon feleslegesen! – legyintett a lovász-mester, Elica felé fordulva. – Én inkább maradok a lovaimmal itt, hiszen ők is ismerik a titkot – állt odébb szépen, nem akart tovább vitatkozni.

Elica is elcsendesült és elhatározta, hogy a lovának – amely-nek a törzskönyvében az volt beírva, hogy Shagya Gazal III. Amanda – a mai naptól Pusztá lesz a neve.

Abban a pillanatban határozta el magát, amikor meghallotta, hogy a ménesmester az üres vasárnapi csevegés helyett egészen izgalmas dolgokról beszél. Habár nem értette meg teljes egészé-ben, most már közelséget érzett iránta, amely vonzotta és felka-varta a gondolatait, de közben ugyanakkor félelmet is érzett. A különcnek mondható Forgas Jenő már ősz volt, dadogott és tév-eszmékkal küszködött, a távoli Debrecen végtelen pusztaságá-ból érkezett, a Mura mente számára ismeretlen táj volt. Valószí-nűleg tud valamit, amit ő is megérezett. Bármilyen nagylelkű is volt az élet, valahol mégis volt valami, ami túllépett rajta. Kel-lett hogy legyen valami, akár a vágyakozás, mert a dolgai kezd-ték elveszíteni egy idő elteltével az értelmüket. Nem mondhatta el azt, hogy ez az életérzés ellentétben lett volna a polgári ké-nyelemmel és fényűzéssel, amelyet kitartóan és egyre megszá-lottabban biztosított számára Iván. Ezek olyan percek voltak,

amikor először érezte azt, hogy üresség is van az életében, amit semmivel nem képes betölteni. Persze, csak Elica érezte ezt, ami miatt büntudata is volt, de Ivánnak ezt nem akarta kimutatni. Nem volt bizalmasa, akivel erről beszélhetett volna. Különben is hiúságnak, hálátlanságnak és istenkáromlásnak tűnt volna. Az viszont szabadságában állt – senki számára sem volt ez érthető, a legcsekélyebb mértékben sem belátható, sőt egyenesen félreérthető –, hogy felüljön a saját, fehér lovára, és egész testét átengedje a szélnek.

– Egyszer csak megérti majd a lovas, hogy a ló nem olyan állat, mint az összes többi – mondta az idős lovászmester, aki először kísérte el Elicát a virágba borult ugaron. – Éveken keresztül vezetheti, hajthatja, meghatározhatja számára a célokat, a ló szófogadóan fogja követni. Ha a lovas egyszer megvakulna, akkor ezt a lova megérzi, és abban a percben vezetőjévé változik át – magyarázta neki. – Akkor mondják, hogy az ember és a lova átlépik a titkok kapuját, ahogy ezt csak a huszárok ismerik, amelyről népdalokat is énekelnek.

Az, amit hallott, Elicának kevés volt ahhoz, hogy megbízzon a lóban, még nagyobb félelemmel közeledett hozzá.

A nagy és rugalmas állati test, amelyet saját maga alatt érzett, úgy hatott rá, mint egy irányíthatatlan hullám, amelyben megállíthatatlan erő halmozódott fel, és a büszkén felemelt lófejben egyfajta titkolt akaratot vélt felfedezni, amelyen nem mert és nem is óhajtott uralkodni. Kezdetben nem is lovagolt, tulajdonképpen csak ődöngött, eközben a két test megpróbált egymásra figyelni. Nem lehetett meghatározni az irányt, a ló patkóját véletlenszerűen emelte. Az öreg egyszerre nevetett és dohogott, majd elmagyarázta Elicának, hogy az állat így sosem fog neki szót fogadni, sőt az ilyen laza lovaglás akár veszélyes is lehet, de Elica inkább kockáztatott, mintsem a neheztelést tűrje. A türelme pedig idővel meghozta számára a megérdemelt gyümölcsöt. Azt érezte, hogy Puszta lova idővel megunt a saját maga választotta szakaszokat, és igyekezett testének jelzése-

it követni, amelyek még mindig nem a tapasztalt lovagló megtanult parancsai voltak, hanem inkább a kimondatlan óhajai. Megértették egymást kengyel és nyereg nélkül is, úgy kommunikáltak, mintha olvastak volna egymás gondolataiban. Spransky Ivánnak a hitetlen ménesmester be tudta bizonyítani, hogy az ember és a ló csodálatos módon eggyé váltak, de mindazok, akik a síkságon ennek tanúi lehettek, ezt a látványt erősítették meg.

Spranskyné mindenekfelett leírhatatlanul élvezte a vágat.

Muraszombatban a telt árkok búzlóttek a szennyvíztől, az akácfák fehér koronája pedig bódító illatát árasztotta. Az év ezen szakában ez volt a környék legjellegzetesebb illata, amely semmi másra nem hasonlított, mint a síkságon megjelenő tavasz virágzására. Elicát az az illat csapta meg, ahogyan a határ illatozik, ahol vége a városnak és kezdődik a falu. A határt szemre nem lehetett kijelölni, pontosan kicövekelni sem lehetett. Elicának eleven tudatába a múltjának vadregényes tájai-ként, a mának pedig a rendezettségeként hatolt tudatába, amelyet szintén nem volt könnyű behatárolni, és mégis a legjobban abban a szétáradó illatoázisban lehetett megélni, amely szétszóródott a védett területeken, vagy amelyet szertevitt a szél. Néha még a Fő utcán is lehetett érezni ezt az illatot, máskor, ahogyan a lovával együtt járta be Elica a várost, alig lehetett érezni. Elica néha szándékosan kereste ezt a szellemi élményt, ami valamilyen nyugtalan szorongásként gyülemlt fel benne, amitől pánikérzete támadt, máskor viszont nem volt hiányérzete, nem is gondolt rá.

Iván figyelt a szokásaira, így észrevette, hogy egyre többször indul el magányos sétákra, így ha lehetőség volt, és az ideje is megengedte, vele tartott kísérőként. Az is igaz, hogy Elica sosem mondta neki, hogy egyedül szeretne lovagolni, de Iván fiatal lova alig tudott lépést tartani Pusztával, az már jól ismerte ezeket a járatlan utakat, s bátran ugrott át árkon-bokron. Ivánnak úgy tűnt, hogy Elica sem vágyik a társaságára, de az állat-

nak nem tehetett szemrehányást, eltitkolta inkább ezt az érzést, mindenesetre ezeken a kiruccanásokon valamiképp feleslegesnek is érezte magát. Vagyis, ha mindez igaz is lett volna, nyíltan bevallaná Ivánnak – ezt az élvezetet nem szeretete volna megosztani vele, mégsem érzett ebben semmi rosszat. Elica lett az a nő, aki fehér lovon lovagolt, akit a muraszombatiak már messziről felismertek és lassanként hozzászórtak a jelenlétéhez. Aki pedig először találkozott vele, általában el volt bűvölve, hiszen egy tetszetős és álombeli szépségű, magányosan lovagló úrihölgyet láttak, és kérdezték is, hogy igaz-e mindaz, amit látnak. Ha valaki sokáig követte a tekintetével, megérezhette, hogy ezt a hölgyet nem evilági célok vezették, hanem valami egészen más, amely nem volt elérhető és megfogható az emberi kéz számára.

*

Május hetedikén Julián második születésnapját ünnepelték.

Rosa asszony, aki a dajkája volt, a Dobray Cukrászdában rendelt számára egy kétemeletes tortát, amelynek a tetejére egy marcipánból készült őrangyalka volt rátűzve. A torta alján pedig fatörzseken és gombákon erdei manócskák ültek és kívántak neki boldog születésnapot. Nádai úr, a muraszombati nagykereskedő pedig egy hordóval a legjobb jeruzalemi borából ajándékozta meg a családot, Fliszár úr kitüntetett figyelmére jeléül ezen a napon becsukta a vendéglőjét, és odaküldte a hozzáértő pincéreit, hogy szolgálják ki az ottani vendégeket. Sok meghívott gyűlt össze a kerti helyiségben és a nyári üvegház teraszán. Sokkal többen voltak, mint a lakodalomkor, sőt jöttek új és előkelőbb vendégek is, akik régebben nem voltak a meghívottak közt. Sokan nem mondták ki hangosan, de gondolatban valami ilyesmit fogalmaztak meg: Spransky Ivánnak ezekben a furcsa időkben tényleg jól megy a sora, hiszen az udvarán összegyűltek azok a személyek, akik egymással máskülönben nem szoktak nyilvánosan társalogni. Muraszombat, ez a kis Babilónia, Pannó-

nia térképén egy nagy falu, amely várossá szeretne volna kinőni magát, magyar építéssel, zsidó civilizációval és szlovén lélekkel, még mindig csak egy szarkafészeknek néz ki, amelybe a múlt század mozgalmas időszakában mindenki idehozott valamit a sajátjából. Most a világtörténelem sorsfordító perceiben, amikor sok ember átlépett az örökkévalóságba, vagyis a halálba, most mindenki azt akarta mindenáron megőrizni, ami a sajátja. Időközben, amíg a falvakban tengődő szegénységben élő embereknek csak sóra és petróleumra futotta, a városi uraság már érzékelte, hogy a Mura menti világba kezdtek behatolni azok a széttöredezett és zavaros hullámok, amelyek a nagy világegést, a világ szétesését sodorják erre a vidékre. A katonaság harci kedvének hullámozása és a félelmetes mézszárlások mégsem hoztak végső, tökéletes diadalt senki számára, azonban elérték a csúcspontjukat. Ám az iszapos és véres vizek – amelyek apálykor hajlamosak visszahúzódní – vélhetően épp annyi tajtékot vetettek és áldozatot nyeltek el, mint az érzelmek.

Thomas Woodrow Wilson amerikai elnök az év elején nyilvánosságra hozta nézeteit az új világrendről, amely megteremtette a nemzetek önrendelkezésének a jogát és nemzetközileg szavatolta számukra a függetlenséget. A tervekkel összhangban, amelyek megteremtették a győztesek és vesztesek nélküli békét, ezt kínálta lehetőségként valamennyi olyan haderőnek és országnak, amelyek az imperializmus korában figyelembe vehették a határok új meghúzását és az új hatalmi berendezkedést. Ez térképek átrajzolásához vezetett volna, olyan változásokat vonva maga után, amelyek elképzelhetetlenek voltak. Németországnak távoznia kellett volna Oroszország földjéről, az Oroszországban élő nemzetek önrendelkezéshez juthattak volna, az ország pedig önálló döntéseket hozhatott volna arról, hogy milyen politikai vonal mentén kíván továbbhaladni. Franciaország újra megkapná Elzász-Lotaringiát, Belgium és Lengyelország önállóvá válhatnának, de Olaszországnak is a nemzetiségi közösségei által benépesített területek mentén kellene kialakítania a határait. Az Oszmán Birodalom nem török nemzetisé-

gú népei és a kis nemzetek az Osztrák–Magyar Monarchiában viszont autonómiát kapnának. Az is tény volt, hogy a német–orosz tárgyalások résztvevői Breszt-Litovszkban ezeket a terveket már elkezdték megvalósítani, hiszen az önállóságukat kikiáltó Finnországhoz és Ukrajnához még csatlakozott Litvánia és Lettország, de hasonló szándékot jelentett be Grúzia is. A Duna menti monarchiában a nemzetek, amelyek egy fedél alatt éltek, szintén egyre inkább hallatták a hangjukat: Bécsben sztrájkoltak a gyári munkások, a Kotori-öbölben fellázkodtak a tengerészek, a szlovén, horvát és szerb képviselők pedig kezdeményezték a délszlávok közös államának a létrehozását.

Vajon mit jelentett volna a délszláv állam a Mura és a Rába között fekvő területen honos szlovéneknek, akik több száz éve együtt éltek a magyarokkal? Ez az a fontos kérdés volt, amely ezekben az időkben izgatta a muraszombati polgárokat, de ezt még kimondani sem volt ildomos. Mindenféle mendemondák keringtek már egy ideje, ám senki sem dughatta be a fülét, a baljós elképzelések már ott lógtak a levegőben, de a pontosan kimondott gondolat még kényelmetlenebb volt, és olyan megoldásokat kívánt, amelyek nem egyformán voltak mindenki kedvére. Látható volt és kegyetlenül valóságos: azokban az időszakokban, amikor a közös dolgokról a fellázadt csoportok döntöttek, akiknek nem volt mit elveszíteniük, hiszen csak a saját vérüket áldozhatták fel, a gazdagság is egészen más csereértéket kapott. Ilyenkor könnyen el lehetett veszíteni a címet és ezt a győztesek vették át. A cári Oroszországból pedig már olyan hírek érkeztek, amelyek félelmet keltettek és uszítottak, hiszen Lenin kikiáltotta a bolsevik köztársaságot és az országot kegyetlen polgárháborúba taszították. Hatalmuk a munkássztaályt emelte hatalomra, és olyan társadalmi berendezkedést vezettek be, amely mindent a feje tetejére állított.

– A zsellérek és a földnélküli emberek Oroszországban megnyerhetik a csatát, hiszen a mérsárláshoz, szétveréshez, romboláshoz, gyújtogatáshoz és a zsákmányoláshoz nem használnak

az erős öklökön és üres fejeken kívül egyebet, de tegyük fel mégiscsak a kérdést, uraim, mire alapozzák majd ezt a győzelmet – hangzott fel a hivalkodó Hartner Géza, lendvai malomtulajdonos szájából, aki Spransky Iván hosszú, terített asztala mellett foglalt helyet. – Képzeljék el kérem, hogy holnap az ilyen örültség az én malmomból is kikergeti a munkásaimat, akik tudnak összeadni és kivonni – bökött a levegőbe félig tréfásan mutatóujjával a malomtulajdonos. – Nemde tudvalevő, hogy akkor aztán a Hartnerék finom malomkövei nem sokáig fogják ám örölni a lisztet!?

– Ha mégis örölnék, akkor azt a szolgalegények a kötényükben hordják szét az én magtáramból, azt követően pedig már nem lesz érdemes meghajtani a kerekeket a vízen – mondta magasztosan, emelkedett hangnemben Vogler Josip földbirtokos. – A következő évben sem lesz sokkal jobb a helyzet, hiszen nem lesz mit vetni a földbe, de az is lehetséges, hogy el is felejtik azelőtt még felszántani azt a földet – sikerült tréfás csattanóval zárni felszólalását, mire a többiek nevetésre fakadtak.

A nevetés azért volt hangos, mert túl tudta harsogni azokat a súlyos aggodalmakat, hogy vajon a doni kozákoknak majd sikerül-e megállítaniuk a Vörös Hadsereget, lehet-e hogy a józan ész képes lesz felülkerekedni a beteges képzelgéseken, amelyek a kommunista jólétet hirdetik. A baljós előérzet, miszerint keleten valóban valami példátlan van kialakulóban, pont ezért sokkal veszélyesebb, ami egyre jobban kiolvasható volt a hallottakból, volt benne valami felismerhetetlen fenyegetettségérzet is, amely bizonytalanná és dühössé tette az embereket.

– Az pedig végképpen nevetségessé tette az egészet, hogy a bolsevikok ezeknek a szerencsétleneknek nemcsak a vagyonukat akarják elvenni, hanem a szavazati jogukat is – mondta Vályi Sanyi ügyvéd, aki arról volt híres, hogy a városban a legjobb gazdasági ügyvéd. – Mindenki, aki az ő meggyőződésük szerint kihasználja a bér munkásokat, vagy megadatik neki, ha Isten is ráadná az áldását, hogy munka nélkül tudjon élni, s egyenlő lesz a lelki betegekkel és a

cigányokkal – magyarázta szakmai szempontból, miközben komor képet vágott a dologhoz. – A kérdés az: kinek szabad az ilyen államban egyáltalán szavaznia, és ki lesz végül is megválasztva?

– Ki, ki!? – fújták ki a füstöt szájukon, mialatt alig bírták visszartartani felgyülemlett nyálukat, amelyet legszívesebben kiköptek volna. – Akkor a kis fajankók lesznek polgármesterek – háborodtak fel. – A disznópásztorokat pedig országgyűlési képviselőkké fogják választani – bosszankodtak a társaság tagjai.

– Minden nemesi címet természetesen elvesznek – folytatta az ügyvéd személyes hangnemben, mint aki kezeskedik is mindezért. – Még a kitanult, művelt embereknek is újra iskolákba kell járniuk, mert a korábban megszerzett tudás nem lesz érvényes.

– Nos!? – maradt tétován nyitva a szájuk. – Mert csak az lesz az igazi, amikor a diákok kioktatják a tanáraikat, az egyetemisták pedig az akadémikusokat – néztek üres tekintettel egymásra, annyira abszurdnak tűnt az egész, de megvolt az esélye, hogy mégis bekövetkezzen, hiszen Oroszország, mint egy nagy homokóra egészen megrokkant. II. Miklós cár pedig a fogságban tanult lapátolni és valamilyen rikkancsot és ingyenélőt, Vlagyimir Iljics Lenint pedig a cári palotában vörös kaviárral kínálgatnak a komornák.

– Uraim, ne pletykáljunk, mint a vénasszonyok! – mondta türelme határán a házigazda, Spransky Iván. – Az emberi ostobaság valószínűleg határtalan, és még sok egyébbel szembe kell néznünk, de bárki is jusson hatalomra, mi legalább tisztában vagyunk azzal, hogy a pénz az úr minden helyzetben – állt lábujjhegyre, majd széttárt kezeivel az asztalra mutatott, amelyen a feltálalt étel, úgy festett, mint egy barokk csendélet – A pénz szerencsére nem a fán terem, meg kell tanulni, hogyan teremtsük elő – kacsintott cinkosan a vendégekre, majd galánsan a poharához nyúlt és pohárköszöntőt mondott.

A férfiak egymást követték, felemelték a poharaikat a pohárköszöntőhöz, s a házigazda megváltó beszédével egyezve poharaikkal együtt csillogón néztek a fénybe ezen a napsugaras dél-

utánon, emlékezve arra, hogy bolondos időket élnek, s ezt még a bor erejével is látványosan megerősítették. Az arcukról leolvasható volt, hogy van önbizalmuk és rendezettek a viszonyaik, mintha megesküdték volna arra, hogy a barátságukat, amelyben a pénz volt az összekötő kapocs, még inkább tiszteletben tartják. Valamely pannon istenség számára, aki a háztetők felett nézte őket, ezek az emberek csüggedtnek tűntek, viszont bárki látta őket az ablakból és az utcáról, tudhatta, hogy ebben az időben mégsem volt a Mura vidékén az övéknél jobb baráti társaság. A szűkszavú jövevény, Spransky Iván, valóban csak gazdag embereket válogatott maga mellé, akik ezekben a szűkös években sem lettek hozzá hűtlenek. Zsidó kereskedők, magyar földesurak és szlovén iparosok voltak, akiknek az útja ritkán keresztezte egymást a korzón, de sokkal több volt az, ami összetartotta őket, bár erről Elicának nem volt tudomása. Észrevette olykor, ha valaki Ivántól pénzt kölcsönzött, és Jenővel elintézték az áruszállítást, amely Regedéből és Ljutomerből a Murán keresztül általában éjszakánként egyre gyakrabban bonyolódott. De ezek csak apró szolgálatok voltak, amelyeknek nem tulajdonított nagy jelentőséget. Ezért abban hitt, hogy Iván ezekkel az apróságokkal tulajdonképpen valamilyen szinten határozottan távol tartotta magát tőle, aki nem kelhetett ki a dolog ellen, mert nem ismerete ezeknek a szolgálatoknak mibenlétét, habár, volt, amikor emiatt kellemetlenül érezte magát, vagy csak magában idegeskedett.

Most is, amikor lerészegedve ott ültek, Spransky Iván is hallgatott, mintha minden szó felesleges lett volna. Hartner Géza nekibuzdulva mondta:

– Csak egyet mondok nektek, uraim: fűtülök én Pétervárra, amely nem tudta eltartani a szegényeit és koldusait. Pesttel sem kell cseppet sem törődnünk, ha meg nem jön az esze. A mi Muraszombatunkat azonban nem engedhetjük ki a kezünk közül.

– Muraszombat csakis a mi hatáskörünkbe tartozik, szigorúan ehhez kell tartanunk magunkat – szólalt meg Vályi Sanyi,

mintha valamilyen összeesküvésre kellett volna igent mondania. – Mindenki megfélekezett róla, ezért most nincsen mit kikövetelni – tette hozzá, a férfiak pedig mélyen bólítottak, s újfent vitába fogtak arról, hogy miként tudnák rászedni ezt a bizonytalan kort, amely nekik is egyre kedvezőtlenebb volt.

A buján virágzó és szépen gondozott kertben pedig felhangzottak azok a dallamok, amelyeket Lenhardt Simon házi zenetanár és kávéházi zongorista játszott Schumann a-mol zongoraversenyéből a csillogó Broadwood zongorán. Ez a könnyed és érzékenyen romantikus zene, amely telítve van bravúros mutatóványokkal és a zseniális, zene utáni sóvár vágyakozással, valójában a zongoraművész kiapadhatatlan megszállottságára és rajongására utalt. Számталanszor hangosan fejtette ki a sajnálatát ez a fiatalember, hogy nem adatott meg neki életében egyszer sem zenekari kísérettel ezt a dalt a nyilvánosság előtt eljátszania. Mindannyiszor, amikor a hosszú vékony ujjai lebegtek a hangok felett, amelyet a boldog zeneszerző a saját feleségének, Clara Wiecknek szerzett, a figyelmes hallgatónak is feltűnt, hogy valójában egy óriási zenekarral társalog, amelyet csak ő hall.

Az ő zenei előadása azért volt annyira izgalmas és szaggatott, mert az élénk zenei indulókat szünetek, majd ismét hosszú, elmélázó szakaszok követték, amelyek felfelé íveltek, majd elcsendesültek, mintha széthordta volna őket a szél. E fölött, mintha időtlen időben lebegett volna a fiatal muzsikuszűk és érzékeny arca, aki sosem fog zenekarban játszani, de lehetséges, hogy nem éppen véletlenül személyesíti meg ennek a magányos pannon városnak a hangulatát és lényegét, amely szintén többet akar, mint ami megadatott neki.

*

– Szeretem ezt a zenét, amely semmiről sem szól, közben pedig mindent képes elmondani – mondta a fiatal zongorista a hölgyeknek, akik összegyűltek Spranskyéknál az új zongora mellett társalogni és zenét hallgatni. – Ez a zene még azelőtt jött

létre, mielőtt a komoly zeneszerzők verbunkosokat kezdtek írni, és valószínű, hogy örökérvényű is lesz – állította, a hölgyek pedig szótlanul is egyetértettek vele, habár nem teljesen értették, amit mondott, mert semmit sem tudtak a magyar katonanépek és a cigányzene hatásáról az európai zeneszerzőkre.

– Meséld el inkább Clara Wieck szerelmi történetét – mondta a felesége, Gita asszony, aki árnyékként kíséerte, de ennek ellenére mindig új izgalmakat ébresztett benne a férfi muzsikája, és sóhajtozott a szép szavak hallatán.

– Ó, vagy úgy! – pillantott fel Lenhardt Simon. – Szívesen teszem – fordult meg a széken. – A zeneszerző Ziláját jobban dicsőítette Szent Ceciliánál, a zene és a zenészek védőszentjénél is, amelynek alapján választotta nevét, ezzel sorsszerűen kötődik hozzá – húzta végig kezét kurtán a billentyűkön, majd lassan lehajtotta a billentyűzet fedelét, mindkét könyökével rátámaszkodva. – Friedrich Wieck lipcsei zongoratanár leánya volt, aki tizenegyévesen Európában hangversenyezett, és ragyogó pályafutást jósoltak neki. Aztán megismerkedett a szászországi Zwickauból származó Robert Alexander Schumann sikertelen joghallgatóval, aki édesapjánál tanult zongorázni, vágya az volt, hogy zongoraművész lehessen. Az alig tizenhatéves lány és a kilenc évvel idősebb, jöttment fiatal zenész között heves szerelem lángolt fel. Erről a gazdag és fukar zsidó apa hallani sem akart, hiszen minden elé elsősorban a leánya tehetségét helyezte. Elkergette a betolakodó zenészt a házából, és megfenyegette, ha találkozik Clarával, akkor megöli. A lányának pedig, aki házi őrizetben maradt, azt mondta, hogy az összes pénzét, amelyet a koncertjein szerzett, megkapja, amikor majd huszonegyéves lesz, de ha előbb az ő engedélye nélkül menne férjhez, akkor egy garast sem. – A történet végeztével a zenész újra felhajtotta a zongora fedelét, és ujjával ráütött egy billentyűre, amely alig hallhatóan visszhangzott a döbbenettől megnémult közönség soraiban.

A hölgyek mély levegőt vettek, és beletelt némi idő, mielőtt felkeltek volna a helyükről.

– Sosem hittem volna, hogy egy ember, aki ilyen gyengéd zenét játszik, ennyire kapzsi lenne, mindent a pénzzel szerezne meg – forgatta a szemeit Nevenka asszony.

– Lehetséges, hogy nem a pénzről volt szó, hiszen a kis-asszony túl fiatal volt, az úrfi pedig csak egy átutazó jöttment lehetett – vitakozott velük Trautman asszony, akit inkább a zsidó kapzsisága miatt volt érintett.

– Oh, pedig el is ment! – vágott szavaikba Gita asszony, aki ismerte a történetet. – Olyannyira messzire ment, hogy a gonosz apa minden eszközt megmozgatott, hogy tönkretégye Clarina pályafutását, amelyet előtte ő is egyengetett – sietett megmagyarázni a véleményét. – Számos alantas és igaztalan levelet küldött szét aláírásával, amelyekben a pártfogókat és a hangversenyek programjainak a vezetőit igyekezett meggyőzni, hogy a lánya hírneve alaptalan és kitalált dolog...

– Természetesen pénzről is szó volt – vágott tapintatosan a szavába a történetet elmondó művész, aki újra lehajtotta a zongora fedelét, és rákönyökölt. – Az egész történet a bíróságra került, lassanként közérdeklődésre számot tartó botránnyá dagadt. Négy évig tartott a bíróságon a per, sok busásan megfizetett ügyvéd be akarta bizonyítani, hogy a fiatal zeneszerző rendezetlen életet él és alkoholizál, s ezért nem léphet házasságra a kiskorú zongoraművésznővel. A bíróság négy évig húzta a döntést, amely lehetővé tette volna a nagy szerelem megerősítését is. A sors úgy hozta, hogy a bírák 1840 augusztusában olyan döntést hozták, ami a fiataloknak kedvezett: szeptember 12-én össze is házasodtak, éppen egy nappal a menyasszony huszonegyedik születésnapja előtt, aki minden ördögi megpróbáltatás dacára sem várta be a felnőttkort, amikor már apja beleegyezése nélkül is férjhez mehetett volna.

Az életnek ez a hamisítatlan, de különleges ironiája volt az a valami, amitől a hallgatóságnak elállt a lélegzete. Megdöbbenő volt a hasonlóság is, hiszen Lenhardt Simon és neje, Gita évekkel ezelőtt épp ugyanebben a cipőben jártak Muraszombatban,

a hölgy ellenük intrikáló apja mindmáig elfedi az arcát a kalapjával, valahányszor a lányával és vejével találkozik össze az utcán. Ez a történet sajátos módon adta vissza a valóságot, de még meggyőzőbb volt a történetmondás fonalát újra felvevő elbeszélő kisugárzása:

– Az első években az esküvő után Schumann a nagy ihlet korszakát élte, de Clara is felkéréseket kapott. Vendégszerepeltek Moszkvában, Prágában, Berlinben, Bécsben, rövid időre Drezdába költöztek, majd Düsseldorfban állapodtak meg, eközben a tizenkét év során hét gyermekük született – sorolta fel a fiatal zongoraművész látható csodálattal azokat a városokat, amelyeket ő személyesen valószínűleg nem fog felkeresni, a hölgyek pedig el voltak ragadtatva ettől a széles világlátástól, amelyről beszélt a művész, és egy művészházaspár sikertörténetére vonatkozott.

– Ennyi utazás és még hét gyermek hozzá? – kérdezte Knavs asszony.

– Hát akkor mikor találtak rá időt, hogy életre hívják őket? – kérdezte nevetve Sidonia asszony.

– Hét és még Félix, a legkisebb – szólt közbe újra Gita.

– Csak lassan – helyezte mutatóujját az ajkára a férje, figyelmeztetésképpen. – Hiszen a történet igazán csak itt kezdődik – fordult meg a széken a jellegzetes gesztusával, s ezzel is magára irányította a figyelmet.

– 1853-ban, Düsseldorfban a Gabenstrassei villába belépett egy fiatalember, és alig láthatóan, de mégis hajbókolva az egyik legnagyobb zeneszerző előtt, akit megkért, hogy néhány percig hallgassa a zongorajátékát. Schumann úrnak ez a merészség igen megnyerő volt, és az akkor alig huszonegy éves Johannes Brahms Hamburgból eljátszotta neki a saját szerzeményét. Az előszobában furcsa hangok terjedtek el, amelyek teli voltak vad lelkesedéssel és egyben lírikus szépséggel, amely a fiatal zongoraművésznak bele volt ültetve a fülébe és a szívébe, lehetséges, hogy Reményi Ede, magyar barátja hatása lehetett ez, aki főképp magyar cigányzenét játszott. A

nagyerejű Schumann úr néhány percre megtorpant, majd így kiáltott: „Clara, ezt meg kell hallgatnod!”

A felkiáltás visszatartóan lelkesedése nyomán tört fel belőle, sajnos később ez teljesen megváltoztatta az életét. Clara asszony tényleg odament és meghallgatta a zenéjét, majd szemkontaktusba került a fiatalemberrel. Ez pontosan akkor történt, amikor a férje a furcsa jövevényben felismerte a jövő lángelméjét. A hölgy szemei pedig már felismerték azt a valamit, amelyet csak az a nő képes felismerni, aki már nem közömbös a férfi iránt. Mindez még mélyebben hatott a messziről jött, látszatra viharos természetű, érzékeny fiatalemberre, aki ezen az elvarázsolt délelőttön az első látásra szerelembe esett, de a saját múzsáit azt követően is változatlan hévvel szerette. – A zongorista ekkor ismét felhajtotta a zongora fekete fedelét, és Brahms 2. zongoraversenyéből játszott.

– Hiszen hét gyermeke volt – jöttek izgalomba a hölgyek már a gondolattól is, akik tudták már nem is hallották a zenét. – Egy ilyen hölgynek nem szabadott volna ilyesmit megengednie – voltak felháborodva. – Mindenkivel megtörténhet, hogy ilyen helyzetbe kerül, de abban a korban a nő nem tud parancsolni az eszének – mondták, habár mindegyik meg volt győződve, hogy mégis lehetséges.

– Furcsa, hogy nem tudott ellenállni neki – mondta határozott hangnemben Gita asszony. – Clara Schumann ekkor már harminchat éves volt, a férjével pedig várták a nyolcadik gyermeküket – öntött még kis olajat az amúgy is lobogó tűzre. – Ezenkívül pedig elfelejtette, hogy mi mindent kellett a férjével elviselnie azóta, amióta összeházasodtak?

*

– Kedves hölgyeim! – kiáltott fel Lenhardt Simon, és alig kitérve két karját a hölgyek közé lépett. – Ennyire szigorúan ne ítéljük meg a dolgokat, amelyekről senki sem tud manapság sokat – lépett az élő kör középebe és kereste a szavakat, amellyel a különös viszonyokat meg tudta volna magyarázni. – Mindhárman

művészek voltak, de a mély érzéseik mellett még sok egyéb volt bennük, s ezt is számításba kell vennünk.

– A művészek is csak emberek! – fejtette ki ellenvéleményét Knavs asszony.

– A férj márpedig férj, a gyerekek pedig egy nőnél legyenek az első helyen! – fejezte ki magát egészen nekihevülten Trautmanné.

– Természetesen, természetesen, valahogy így is volt – igyekezett csillapítani a közönség kedélyeit a fiatal zongorista. – Brahms valóban szenvedélyesen beleszeretett ebbe a kivételes hölgybe, imádta a kiapadhatatlan érzékiségét és életvidámságát, de a leveleiből kiolvasható volt, hogy mennyire csodálta benne a gondoskodó anyát is és azt a módot, ahogyan mindezt összeegyeztette a művészettel. Valószínű, a gonosz sorsnak róható fel, hogy Schumann alkotó lelke éppen ebben az időben kezdett el bolyongani, tévelyegni. Azt állította, hogy hallja az angyalok énekét és ezt az isteni zenét mégsem sikerült neki leírnia, rögzítenie. Aztán ismét csak hangokat hallott, ezúttal a démonok sutogását, és teljes napokon át félelemben élt, amely nem akart elmúlni. Attól félt, hogy ebben az örülettől megszállott állapotában veszélyt jelent a feleségére és a gyermekeire. Ezért is szánta el magát, hogy télen véget vessen a levetségének és belevetette magát a jeges folyóba, a Rajnába, de még időben megmentették. Ezzel végképp meggyőző érvet adott az orvosok kezébe, akik felvették egy elmeegógyintzetbe, ahonnét soha többé nem tért vissza.

– Nohát, látják? – kapkodott erőtlenül levegő után Trautman asszony. – Nem végződhetett volna másképpen – mondta később, már felengedve.

– Lehetséges, hogy másképpen is végződhetett volna a sorsa, ha a szerencsétlen ember nem lett volna művész – mondta vállát megvonva Nevenka. – Az én szívem biztos megvasadt volna már első nap.

– De hát rendelhettél volna másikat valahol máshol – javasolta megoldásként felajánlva Sidonia asszony.

– Lehetséges, de hát az ilyen fajta szerelmet elpusztítani úgysem lehet, ezt az embernek be kell látnia, nemde? – mondta csendesen Spranskyné, aki a beszélgetés idején a háttérben bújt meg.

A hölgyek azonnal elcsitultak és csodálkozó tekintettel fordultak Elica felé, mint a valamilyen istenkáramló szavakat ejtett volna ki. Valószínűnek tűnt, hogy egyedül ő próbálta másképpen felfogni a szerelmespár történetét, ami viszont még kínosabb volt, a véleményét el is merete mondani. Később megbánta, hogy ebben a kínos helyzetben mégis elmondta a véleményét, de a tekintete nem árulta el, hogy mire is gondolt. Sajnálta ezt a szerencsétlen férfit, aki bizonytalan helyzetbe került és tévelygve élte az életét. Ő is itt állt, mint a megtorpant állat a tisztáson, és nézte a jelenlevőket, és ezzel a néma bámulattal védte meg tulajdonképpen saját véleményét, amelyet igazán nem tudott megvédeni, de annál inkább át tudta érezni. Szerelem? Görcsbe rándulva gondolt rá. Hogy létezik, hogy ez a szó, amely érthetetlennek tűnt a hölgyek körében, most kicsúszott a gondolatokból ebben a kellemetlen, nem megfelelő percben? El tudta-e valaki egyáltalán hinni, hogy Schumann a nőt ennyire tudta szeretni és ezért is vonult vissza?

– Volt, ahogy volt, így kellett történnie – szólalt meg a történetmondó, s ezzel feloldotta a kényelmetlen helyzetet, felismerve, hogy a vitában nem lenne köszönet. – Brahms szobát bérelt abban a házban, ahova Clara költözött, és gondját viselte a gyermekeinek, később is, amikor gyakran és újra otthon volt a hölgy. Elutasította mások segítségét, akik rajongói voltak Schumannnak, aki hangversenyezéssel tartotta el a saját családját. Férjét csupán két év múlva láthatta, az orvosok ajánlása értelmében a látogatások rossz hatással lehettek volna az egészségére, s ezért szigorúan eltiltották ettől. Ekkor már eszméletlen volt, később el is hunyt. Clara elhatározta, hogy Brahmsnak is azonnal el kell hagynia a házat. Kikísérte a vasútállomásra és búcsúzáskor a következőket mondta neki: „Úgy érzem magamat, mint egy temetésen.” Valójában ez a helyzet is temetésnek számított, hiszen Clara Wieck ebben a nehéz és egyben méltóságteljes percben lemondott az életéről és örökös házasságot kötött a zenével.

A bűn

Az öreg Srešné Spransky Ivánnak nem róttá fel, hogy az esküvő után nem dicsérte meg az ő hagyományos kakaslevesét, de azt sem, hogy a fiatal pár ritkán látogatta, hiszen számára a helyzet önmagától értetődő volt. Úgy látszott, hogy ismerte a fiatal pár zavarát, és a saját maga háttérbe helyezésével még segíteni is próbált; a roskatag vályogház a gazzal benőtt kocsitak közt csak mélyítette a sebet, amely arra utalt, hogy el kell hallgatni a múltat, ami rájuk vonatkozott, a penészes kéreg alatt pedig gyógyul a seb, amelyet jobb volt nem bolygatni. Spranskyné némán hálás volt az édesanyjának, hogy megérti őt, de még jobban amiatt, hogy az anyja nem panaszkodott azért, hogy nem látta még egyáltalán az új muraszombati otthonát. Talán elképzelve még hatalmasabbnak és fényesebbnek látta, mint amilyen tulajdonképpen volt.

– Ma, amikor az ablakpárkány közelében lépéseket hallottam és még sokáig ültem az ágyamban és álmodoztam, egy furcsa félelem kerített hatalmába, nevezetesen az, hogy Ivánék palotájában nem történt-e valami veszélyes esemény, és a lakások rossz hírt hoznak nekem – mondta. – Valójában mi történe?- tettem fel később mégis a kérdést. – A tűz azokat a vastag falakat mégsem képes ledönteni, a tolvajok az örökkel szemben tehetetlennek érzik magukat, az orvosok pedig mindig kéznél vannak, még ha valami baj is akadna.

Elicának az ilyen képzelgések hallatán összeszorult a szíve, hiszen megsejtette, hogy az édesanyjának miért van szüksége ilyen magyarázatokra. Többször el akarta neki mondani, hogy a dolgok valójában hogy állnak, amely önmagában is már világos volt, de újra győzött benne az az érzés, hogy ezt mégsem hinné el, vagy kételkedne az ő boldogságában. Ennek a tudatát mégsem szabadott elvennie az édesanyjától – azt a gyermeki bizalommal teli, mélységes meggyőződést, hogy az ő áldozatos sor-

sa valamely magas cél érdekében meghozott áldozat –, ez tartotta őt egész idő alatt felszínen, ettől bírt egész nap a küszöbön ülni és énekelni. A kisleány, Julián volt a másik szent ügye, a férfiutód, aki majd valóra váltja a Sreš nemzetség álmát, akinek egy másféle világba kellett megszületnie mint az új nemzedék képviselőjének, hiszen Isten sem engedhette azt meg, hogy a kisleány egy sáros berekben tengődjék egész életére. Elica örömmel szemlélgette a kisleányt, szemével pedig már rendszerint messziről követte, s úgy tekintett rá, akár a Megváltóra. Amikor a kisleány az első lépéseket megtette, Elica édesanyja felé igyekezett lökdösni, anyja viszont rezzenéstelen megmaradt, csak kiegyenesedve állt előtte, sosem simogatta meg a haját. A kisleány, aki érdeklődő és élénk természetű volt, szintén megállt nagyanyja előtt, mert nem tudta eldönteni, hogy hozzá akarjon-e simulni, vagy bizalmatlanságában ne közelítsen hozzá.

Hogy miért történt így, nem tudta megmagyarázni.

Így történt, majd ugyanígy megisméltődött, mintha mindkettőjük számára eldöntött tény lenne, hogy ne kerüljenek egymáshoz közel, ne érintkezzenek. Ezenkívül lehetett azt is érezni, hogy ebből a távolságtartó helyzetből hogyan alkalmazkodnak egymáshoz, ahogyan sajátos módon beszéltek egymással. Juliánt szórakoztatta, amikor Srešné a pillanatnyi élmény hatása alatt egyszer csak keresztet vetett, a kisleány megpróbálta ezt a mozdulatot utánogni. A nagymama pedig a gyerek csicsergését és alig érthető halandzsáit ismételte. Így beszélgettek egymással – a távolság ezáltal egyre csökkent unoka és nagymama között, s kifürkészhetetlen volt, hogy ezt ez a távoli sors milyen rendelkezésének engedelmessé teszi.

Most, amikor a gyermek a második életévét is betöltötte, Elica néhány nappal a születésnapja előtt arra gondolt, hogy meg kellene látogatni újra az édesanyját. Tisztában volt azzal, hogy Srešné ilyen időpontok megválasztásának nem tulajdonított különösebb figyelmet, mégis arra gondolt, hogy belső megérzésére kell hallgatnia, mely nyugtalanságában is arra intette,

hogy még vasárnap előtt kellene kikocsikázni, olyankor Iván is otthon szokott lenni, de most mégis megkérte Jenőt, hogy dél előtt vigye ki őt kocsival az édesanyjához. A lovak, amelyek enyhe ügetéssel kikanyarodtak a városi utcára, lassan izzadságszagot kezdtek árasztani, a síkságról, a Mura folyó irányából pedig a föld szaga jött feléjük. Mostanra valahogy Elica már nem tudott, és többé már nem is tud engedni ennek a mámor-nak, amit útközben érzett. Félelmet érzett, s olyan előérzete volt, hogy a benne egyre halványabbá váló gondolat, amely út-nak indította édesanyjához, nem hoz számára jót. Az idős, da-dogó kocsis is megérezte ezt a hangulatot, illetve Elica türel-metlenségét, ezért keményen szólt a lovakhoz, majd középük csapott az ostorral, hogy szaporázzák és minél gyorsabban re-pítsék a kocsit.

– Nem tudom, mitől van ilyen rossz előérzetem – szólalt meg Spranskyné.

– Az csak egy érzés – mosolyodott el Jenő enyhén.

– Igen – bólintott Elica. – De mégiscsak furcsa...– hallgatott el hirtelen, mert nem találta szavakat érzései megfogalmazásá-hoz. – Mintha édesanyám a minap hívott volna – szúrte lassan a szavakat: – Biztosan oka van annak, hogy hív...

– Nem lehet, hogy csak azért hibáztatja magát, mert már régóta nem járt nála? – szólalt meg az öreg kocsis és biztatni kezdte a lovakat.

– Ezt nem állítanám! – mondta csaknem hangos kiáltással az úrnő.

– Mit? – kérdezte békésen az öreg.

– Nem érzem magamat vétkesnek – mondta keményen, te-kintetével kényszerítve az öreget, hogy ránézzen. – Semmi okom arra, hogy vétkesnek érezzem magamat – mondta és de-rűsen nézett a szemébe. – Az, hogy Ivánhoz mentem férjhez, inkább anyám kívánsága volt, mintsem az enyém, ezért jól tu-dom, hogy nincsen joga semmit sem számonkérni tőlem – ma-gyarázta meg neki.

Tekintetével a kocsis már újra az utat figyelte és akaratlanul rácsapott a lóra az ostorral. A kocsi könnyedén siklott tovább a felázott úton, a kerekek végig csúsztak a sárban. Julián felemelte kezeit a magasba a feje fölé, és azon igyekezett, hogy elkapja a szelet. Úgy tűnt neki, mintha a fogat egy időutazás része lenne, közben valójában egy helyben állnak.

– Ne haragudjék, ha nagyon goromba lettem volna – mondta Elica suttogva. – Ugyan, mit is törődik maga ezzel? – próbálkozott még az elnézésért.

– Felőlem ahogy van, úgy van – mormogta magában Forgas Jenő. – Igazság szerint ez nem rám tartozik – azzal kihúzta magát az ülésen, éreztetve Elicával, hogy félig lehunyt szemmel nem is figyel már reá, nincsen több kedve a beszélgetéshez.

*

Az öregasszony már messziről észrevette a csézát és megszokásból elindult a kerítés mentén feléjük. Amikor felismerte a lányát és a kisfiút, mint aki megdermedt, megállt a virágok közt a fűben és kezét a nap felé fordította, hogy jobban lásson. A szemével, amely meg sem rebbent, csak a mozgó csézát figyelte, ahogyan az élősövényt elkerülve begördült a ház udvarára, s a gyerek kis fejét hirtelenszőke hajával elfordította, ahogyan a napraforgó fordul a nap felé, erre ő is hasonló mozdulatot tett. Ezek olyan megszámlálhatatlan és leírhatatlan percek voltak, amelyeket se hazugság, se szemfényvesztés nem tudott volna kikezdeni – még mindig folytatódtak és valamennyi részletük azt igazolta, hogy édesanyja nagyon várta őket.

Elica átkarolta Juliánt és akaratlanul magához ölelte, aki rugdalózott az ölében és próbálkozott kikerülni anyja öleléséből, amely egyre kellemetlenebb volt számára, és nem is értette meg, miért is történik mindez vele. Elica visszaemlékezett édesanyja kemény szavára, amelyet kimondott, és rendszerint csak azt követően gondolt át, hogy mennyire igazágtalan is volt, habár az édesanyja sosem követelt meg tőle semmit, in-

kább nagyon is ráérezett a vágyaira, talán az is lehet, hogy hangosan imádkozott azért, hogy ezek megvalósuljanak. Ezért sem akarta őt hibáztatni. Még kevésbé kívánta neki, hogy magára maradjon, pedig ez az érzés fogta el a házban, ahogy belépett.

– Néni – mondta Julián, amikor megpillantotta az öregasszonyt.

– Ez a néni a te nagyanyád – mondta neki Elica, majd elhárítva a kocsis segítségét, leszállt a csészáról.

*

Jenő kioldotta a lovat a hámból, hozott neki szénát, az öregasszony pedig egyre a rét közepén állt rájuk várva. A magas fű, amely éppen ezen a héten virágzott el, még csupa harmat volt, ezért Elica fölvette a fiát az ölébe. Ahogy sejtette, az édesanyja nem mozdult, hogy elébük jöjjön, ezt is vette ki a tartásából, a látogatásukon érzett meghatottság miatt dermedt meg. Ilyen volt valójában Srešné: egy pillanat alatt felbuzduló és csapongó, akár egy haszontalan ragadozó madár, aztán meg újra zsibbadt és a belső érzéseitől hajtott, partra vetett hal. Nos, amikor a lánya közelebb lépett hozzá, akkor érezte meg a tekintetében a várakozást vagy elfojtott türelmetlenséget, s már abban a percben érezte, hogy az előérzete nem csalta meg, az édesanyja valóban fontosat mondanivalót tartogatott a számára.

– Történt valami? – zihálta, rosszat sejtve.

– Nem is tudom – suttogta az öregasszony. – Úgy történt – lépett mellé, és jelentőségteljesen körülnézett, hogy senki sem hallja-e meg, amit mondani készül. – A Škafaréknál a szolgálólánynál egy koldusasszony megaludt, aki a faluban kéregetett, mikor hirtelen ráesteledett – mondta, s a tenyerét a szája felé emelte, a szél nehogy valahogyan továbbvigye a szavait.

– Senki sem hallja meg, amiről beszélünk – mondta Elica, aki megnyugodott, amikor megértette, hogy csak pletyka az egész.

– De akár az is lehetséges, hogy kiderül, hogy igaz!?! – mondta az öregasszony és tovább suttogott. – minden házhoz már másnap

eljutott az a pletyka a Škafarék fekete kunyhójából, hogy ez a szerencsétlen asszony már kilencedik éve keresi azt a férfit, aki őt valamikor a Mura túlsó partján az oltár elé vezette, majd elhagyta – ráncolta össze a homlokát. – Bizonyosságul ez az asszony egy faládában magával hordja azt a cipellőt, amelyet menyasszonyként viselt...

– A cipellőt? – rezzent össze Elica.

– A cipellőt – mondta az anyja, miközben felsóhajtott.

– Furcsa, hogy éppen a cipellőt – adta tudtára, mint valami átfutott volna eközben a fejétől elindulva az egész testét átjárva, mint a parázshoz ért volna.

– Bizony furcsa, nagyon furcsa – csóválta a fejét az öregasszony. – Ugyanezt mondtam neked, amikor a fülembe eljutott a hír – mondta a lányának suttogva. – A Škafarék zsellére meg, jól nézünk ki, ha tud az álmaidról, de remélem, mindezt csak képzelgésnek hiszi. – Túl szép lett volna, ha mindez úgy történt volna... – kámpicsorodott el, mintha rátört volna a sírhatnék.

– Hogyan? – engedte le Elica a gyermeket karjai közül a földre. – Mondd el végre, mi történt – fogta meg a kezét és megrázta.

– Vasárnap, amikor megjöttem a szentmiséről, ott ül a kapár mellett a te kis vadkörtefádnál egy nő, amint a karjai közt egy faládácskát ringat.

Nem volt az nagyobb annál a ládánál, amelyben elhunyt apád borotváját, a szappant meg a papírjait tartjuk. Mindjárt megértettem, minek jött – tárta szét a kezeit erőtlenül, az ég felé pillantva. – A bestia ezután fel is emelte a fedelet, kivette az aprócska cipellőt, haragos szemeihez emelte, míg így suttogott: „Kilenc éve már a legnehezebb körülmények közepette is, a legkegyetlenebb fagyban is magammal hordom, hogy még egyszer felhúzhassam ezt a cipellőt megfáradt, elgémberedett lábaimra. Majd meglátod, Isten segítségével hamar eljön az ideje, amikor ezt majd meg is teszem.”

„Nem tudom, miért épp nekem mondd?” – szóltam és leköptem, mert biztos voltam benne, hogy látomás lehet csak, nem a valóság. A nő viszont egyre mondta a magáét:

„Tudod te azt, persze, hogy tudod!” – nevette el magát. „Jól tudod, hogy Ivánt keresem!” – mondta. „A férjemet, aki egy év után elhagyott, mert meddő voltam, szerencsétlen lelkemmel nem gondolt. Aztán megtudtam, hogy ott, Csendlakon feleségül vette a te gyermekedet és elköltözött abba a nagyvárosba, ahol szombatoként jószágvásár van” – dühöngött, mindenről pontosan tudott. Ugyan mit felelhettem volna neki? – sóhajtotta keservesen, majd elhallgatott.

Elica révülten futott Julian után, aki a magas fűben botorkált, és a virágok tépkedésében lelte örömét. Leguggolt a gyerek mellé, a homlokával egy pillatara megérintette a vállát. Az iménti történet iszonytatóan kavargott benne, cseppet sem volt valószínű, amitől inkább ugyanaz az érzés lett rajta úrrá, mint régóta visszatérő álmaiban, mindez viszont most vajmi kevés segítségére lehetett – ha egyszer az édesanyja is csak álmodta az egészet, jelenthet-e ez bármit is? Viszont az, hogy akár mindez igaz is lehetett volna, vagyis ez a hús-vér nő egészen idáig vándorolt valahonnét a Murán túli szlovén vidékről, már majdnem elérve Muraszombatig, nagyon is valóságos volt, amelyet ugyan sehogy nem akart elhinni, nehogy sebeket hagyjon benne. Nem akarta elhinni, hogy máris emberi lény, aki abból a rettenetes álomból hirtelen a valóságba lépett és elkezdett követelőzni.

– Biztos vagy benne tényleg, hogy láttad? – kérdezte, amikor a gyermekével az ölében visszatért az édesanyjához.

– Igen, őt láttam – bólintott rá szomorúan Srešné. – Emiatt aggódtam ezekben a napokban a kicsiért – nyújtotta felé a vékony, csontos, áttetsző kezeit, majd életében először simogatta meg a kisfiú fejecskéjét. – Már hajnalban, csillagom, úgy gondoltam, hogy elmegyek hozzátok, hogy jó időben figyelmeztesselek benneteket – vetett keresztet, mint akkor, amikor az egész felfogta, akkor is ezerszer vetett keresztet. – Aztán rámtört a félsz, hogy eltévedek, bokám ficamítom még az úton, inkább megvártalak titeket.

Elica magához ragadta a gyermekét és a fullasztó bizonytalanságtól megbénult.

– Mi más lehetne ennek a gonosz háрпиának jobb zsákmány, mint Iván gyermeke? – súgta az anya Elica fülébe. – Tüstént tudatnod kell Ivánnal, és megkérned, a hallottakra be ne dugja a fülét, járjon nyitott szemmel – ezzel lassan kezdte is kifelé tessékelni a lányát az udvarra, hogy siettesse a hazaindulást, mert minden perc végzetes lehetett.

Előlépett és görcsösen találgatta, hogy lehetséges-e, hogy ez a nőszemély veszélyt hoz rájuk, és mivel árthat nekik. Ha igaz, hogy teljes kilenc éven át járta a világot, hogy mindenfelé kérdezősködjék, ahol hajlandóak voltak meghallgatni, akkor korántsem biztosan épelméjű, hogy történetével másoknak előmerészkedjék. Beleértve az útonállókat, akikkel vándorlása során összeakadt. Végül a muraszombati cigányok fogadták be és viselték gondját. A hirtelen rájuk zúduló vihar valószínűleg egyáltalán nem volt olyan nagy, mint amilyennek még mindig tűnt az anyja szemében – gondolta Elica, míg tudatát gyermekének a védelme foglalta le, így fel sem fogta azt a kegyetlen tényt, hogy az ólálkodó, kellemetlenkedő asszony mégiscsak Iván törvényes felesége.

De lehet-e vajon ennek hinni? Megtorpant, amikor felötlött benne ez a gondolat, szívéen áthatolva, mint amikor a katonát váratlanul eltalálja a golyó.

Feleségül vette volna-e Iván, ha már előzőleg házasságban él? Próbálta rendezni a benne kavargó gondolatokat, amelyek az imént rátörtek, és nem eresztették.

Aztán eszébe jutottak azok a pletykák is, amelyet a zsellérek kárörvendő feleségei a muraszigeti malmok környékéről meséltek neki hírként. Közben a délelőtti égbolt végre megremegett. Úgy érezte magát, mintha egy parányi hídon állna, és kezdene meginogni, miközben alatta folyik a patakvíz, amelybe kislány korában többször is megmerült, most viszont szeme előtt kivájt, üres szakadék tátongott, amelyből nincs szabadulás. Juliánt átad-

ta a bogaras kocsisnak az ölébe, ő pedig az ülésbe kapaszkodott, mert különös módon meg volt győződve arról, hogy innét nem mozdíthatja el semmi, nem veszi el az egyensúlyát. Pontosan így történt: a tenyerével tapintotta az érdes fafelületet, a kocsi deszkáit, újra érezte, hogy lelkét ismét átjárja az élet, amelyet annyira megtépázott az a láthatatlan golyó. Testét erő töltötte el újra. A régi Elicává vált, aki úrihölgy szeretett volna lenni, és hitt magában, hogy nem véti el, sikerülni fog.

– Jobban van? – kérdezte Jenő.

– Rendben vagyok – bólintott Elica. – A kicsire jobban kell vigyáznunk, hogy útközben ne hogy valami baja essen – tette hozzá.

– A kicsire? – rándult össze Jenő, hirtelenjében nem értve a célzást.

– Veszélyben vagyunk – tért rá a dologra. – A gyereket bánt-hatják.

Az öreg feléje fordulva figyelte Elicát, s várta, hogy mindezt megmagyarázza. Ezután a tekintetét felemelte, odalépett a kocsihoz, a kocsi ládájából pedig kivette a kétcsövű puskát.

*

Spransky úrnak már a kocsi hazaérkeztevel feltűnt a istállómes-ter látogatása és a puskája is, hiszen az utóbbi tartozékként a kocsin volt. Mint mindig, most is odafordult a házvezetőnőhöz, aki segített neki lehúzni a cipőjét, friss inget adott rá, majd Iván csendesen odaült az imént érkezett férfi mellé és kért egy kis kupica diópálinkát. Ilyen volt Spransky úr tartása, ez volt jellemző, aki szavak nélkül is tudta a dolgát és a felelősségét is, aki időben átlátta a veszélyes helyzeteket, vagy képes volt a megérzéseire hagyatkozni. Nos, Elica már tudta, hogy a délelőtti élményeiről sejtelve sem lehet, ezért bénult állapotában úgy érezte magát, mint egy szerencsétlen magatehetetlen. Spransky démonja, amely a hiúságából termett, állandóan azt sugallta, hogy sebezhetetlen, és ez a képzelgés egyre veszélyesebben

kezdte magával ragadni. Férje, aki fiatal muraszombati házasember volt, a murai arany- és vegyesáru-kereskedelemben vett részt. A férfinak nem kellett híd, hogy átjusson a Murán, szent meggyőződése volt, hogy a múltat el lehet taposni, a jövőt pedig pénzzel ki lehet kövezni. A férfi érzékenysége a hétköznapi dolgok iránt, amelyek a mindennapi apróságokra is kiterjedtek, azt bizonyították, hogy Elica is ezt akarja, a múltat lezárni, de egyre nehezebben képzelte el a holnapot, a jövőndőt, amelyet régóta dédelgetett magában.

Arról is meg volt győződve, hogy a nő, aki a mennyasszonyi cipőjét hordozta magával a hóna alatt, végeredményben meg is találta Ivánt, s nem csupán egy őrült, szegény asszony, aki gondot okozhat a családjuknak, hanem egyfajta intelem, figyelmeztetés is volt számukra. Éppen akkor bukkant fel, amikor nekik egy pillanatra megállva, fel kellett tenni a kérdést, hogy a Regedei utcai villában tényleg minden olyan fényes, szilárd és örökkevaló, mint amilyennek első látásra tűnt. Ez a beszélgetés nem tartozott sem az istállómasterre, sem a házvezetőnőre, Spransky né tehát hallgatott és várt, a többiek is vártak, mert fogalmuk sem volt arról, hogy mi történik, mitől kell annyira a házat óvni és őriztetni. Az üres szavak hol gördültek, hol megakadtak ebben a várakozással teli beszélgetésben, hiszen nem volt mondanivalójuk. A néma szünetekben pedig egymást fürkészték, megéreztek valamit és szorongtak, mintha a közömbösség az utcáról közvetlenül beköltözött volna a jól elzárt helyiségekbe. Legalábbis így tűnt Elicának, aki a közömbösség álarca alatt újra és újra ismételtette magában anyja szavait, és kérdéseket tett fel önmagának, hogy fényt derítsen Iván hazugságaira. A történetek okán esett felháborodását hirtelen rosszullét követte, amelyet még akkor sem érzett Elica, amikor terhes volt a fiával. Napközben fásulttá vált, többé nem firtatta, hogy is tudott a férfi ilyen vagy olyan dolgokat megtenni, ám ennél fontosabb kérdésnek tűnt az, hogy a kialakult helyzettel hogyan lesz képes majd együtt élni. Mégis, amikor egy este belépett Iván a lakás-

ba, már nem tudta kikerülni Elica tekintetét, akinek úgy tűnt a férje, mintha tehetetlen búvópatak lenne, amelyet egy alkalommal el is mentek megnézni a tóhoz, és mulatságosnak tűnt számukra. Mindez valójában igaz is volt: mint az a madár, amely nem volt óvatos, és valahol a Dráva mellett, Ptuj környékén egy pillanatban meginogott és belesett a folyóba, utána nem marad belőle semmi, csak a folyó sodrása. Még mielőtt végleg eltűnt és feloldódott volna a folyó hullámaiban, már kidugta a fejét a Murából, valahol Regedénél, és úgy viselkedett, mintha mindig is ott lett volna, és közben semmi sem történt volna vele. Vagyis: ahogy a más fajtájú madarak nem tudtak semmit kigondolni, neki ez természetesnek tűnt, és ki tudja, hogy meg tudja-e neki magyarázni, hogy valami rosszat cselekedett. Iván nem tűrte, hogy viselkedése miatt szemrehányásokat tegyenek neki. Ha nem volt elég, hogy hallgatásba burkolózik, duzzogott és kikövetelte, hogy engeszteljék ki, ha pedig mindez hatástalan maradt, akkor előhúzott valamit, ami mellett a hiba jelentéktelennek tűnt.

Elicának el kellett mondania azt a valamit.

Jenőt megkérte, hogy Iván megérkezéséig maradjon a házban, mert veszélytől tart, a férfi ott is ült és várt a fogadószobában. Rosa asszony is megérezte, hogy valami kellemetlen dolog készülődik a levegőben, de nem merete egyenesen megkérdezni, hogy pontosan miről van szó. Elicát egész nap majdnem szétvette a méreg, mégis elsősorban Julián miatt aggódott, ezért aztán legszívesebben az egész ügyet elhallgatta volna. Meg kell hagyni, bánta már, hogy elment az édesanyjához. Úgy tűnt neki, hogy az őt annyira megrázó hír a külvilágból jött, az előzőből, amelyre aztán még ráadásul hozzáadódott az irigység, ebben a tehetetlenségben pedig az ő boldog élete katasztrófa felé sodródott. Elica nem engedhette meg, hogy másoknak meglegyen az az elégtétele, hogy valaha is megsebzettnek és megaláztattnak lássák. Valójában mit is tehetett volna? Megmondhatta volna neki, hogy mennyire neheztel rá. Kimutathatta volna a

fájdalmát, elérve, hogy a férfi kiengesztelje. Ez azonban nem vallott volna rá. Sosem folyamodott ilyen megoldásokhoz, mert tudta, hogy Ivánt ez nem rendíti meg. Ivánnak ilyen volt a természete. A férfi az elsős olvasókönyvéből, a vadludak repülését figyelő vadász, egy idegen, akibe titokzatos élete miatt szeretett bele, s akit gyűlölt megcsontosodott viselkedése miatt.

Ebben a pillanatban kezdett el Elica félni.

Mert tudatosult benne, mennyire Iván birtokában van.

*

– Délelőtt elmentem az édesanyámhoz – mondta Spranskyné, amikor a férje vele ment a hálószobába. – Magához hívott, mert furcsa dolog történt vele – jött kapóra az apróbb hazugság, bevezetésképpen. – Meglátogatta őt egy asszony, aki azt mondta neki, hogy valamikor a te feleséged volt, de egy év múltával te elhagytad, mivel nem tudott szülni.

Spranszky úr ránézett Elicára anélkül, hogy megrándult volna az arcán egyetlen ránc is. A szemeiben sem volt semmi, mintha a hallottak iránt közönyt érezne.

– Édesanyám nagyon félt, hogy ez az asszony megtudja, hogy Julián is létezik – tette hozzá. – Ezért kértem meg Forgas urat, hogy maradjon még a házban.

– Helyesen tetted, hogy elővigyázatos voltál, habár nincsen különösebb okod emiatt aggódni – bólintott, majd egy pillanatig hallgatott, hogy meglátogassa, hogy az asszony egyáltalán kiérdemelte-e ezt a köszönetet. – Mindenképpen beszélhetünk róla később – intett a kezével, majd sarkon fordult. Aztán ismét visszafordult Elicához és megkérdezte: – Jenő és a házvezetőnő? Remélem, nekik nem mondtad el, amit édesanyád pletykált?

– Természetesen nem – bólintott igenlően. – Annyit mondtam csak, hogy veszélyben vagyunk.

– Jól van – helyeselt ismét Iván. – Kellemetlen volna nekem, ha egész Muraszombat erről beszélne – emelte meg a hangját, a lépcsőház felé indulva.

Elica megállt a szoba közepén, és ujjaiával az ajka felé nyúlt. Meglepetésként érte, hogy Ivánt a hallottak nem lepték meg, az egésztől nem is volt mondanivalója. Elica arcán hidegségérzet futott végig, majd elhatolt a tudtáig, s elgondolkozott. Ebben a pillanatban nem tudta felfogni, hogy korábban nem gondolt efféle meglepetésekre. Vajon a nő hazudott, vagy isten tudja miért, az édesanyja?

*

A gyertyák félig már leégtek a kétágú gyertyatartóban, mire Iván újra elkezdett beszélgetni Elicával.

– Hogyan lehet ember ép ésszel efféle dolgokban? – törte meg Iván a hálószoba síri csendjét, amely a félig kinyitott ablakon át egybeolvadt a Muraszombat feletti égbolt éjszakai csendjével. – Hogyan is képzelhet olyat, hogy egy férfi, aki hisz az Istenben, kétszer kötne házasságot? – emelte fel a könyökét, és a sötétségbe bámult.

Elica már ismerte Iván éjszakai elme-futtatásait, így mióta befeküdtek az ágyba, csak arra várt, hogy elkezdjen beszélni. Elkezdett fészülkődni és felült az ágyban. Iván szavaiban nemcsak felháborodást, hanem vádat is vélt felfedezni, mindez félténné tette, és nem ígért semmi jót a számára. Mindazok után, amin kénytelen volt keresztülmenni napközben, és amit elhallgatott, mégis az derül ki, hogy ő lenne a hibás? Végül is, miben állt volna az ő bűnössége? Abban persze igen, hogy végighallgatta az édesanyját, kételkedett Ivánban, csendben elítélte ahelyett, hogy inkább vakon bízna abban, amit Iván mondott neki. Közben Iván újra megpróbálta elvenni az önbizalmát, butácskának gondolta mindezért, mert nem tudott felnőni az ő terveihez, lélegzetén is érezhető volt a csalódás.

– Sosem beszéltél a múltadról – mondta Elica. – Hagytad, hogy ez előttem titokban maradjon, így aztán bármi lehetséges – igyekezett megmagyarázni, hogy mi miatt bizonytalanodott el. – Azután, hogy mindezt elmondta az édesanyám, halálra rémültem, s nem értem, hogy mindezen miért csodálkozol.

– Kiderül, hogy amit anyád háza táján hallottál, nem igaz és sosem lesz az – fortyant fel Iván –, az egészet csak a te bolond anyád találta ki.

– Igazán!?! – szúrta szíven a vád Elicát. – Meg azok az asszonyok is csak mindent kitaláltak?

– Milyen asszonyok? – kérdezte Iván.

– Akik látták azt a szegény asszonyt, és akiknél ott éjszakáztott, amikor már nem volt hova mennie késő este – erősködött, habár tudta, hogy édesanyja is kigondolhatta az egészet.

– No és?! – nyújtózott Iván, majd felült az ágyban. – Történt ott valójában bármi is? – azzal megfogta a gyertyatartót, majd az éjjeliszekrényre tette, hogy a gyertyaláng megvilágítsa az arcukat. – Boszorkányos ostobaság, érted, amellyel nem kell hogy foglalkozzunk – hajolt felé. – Pont ezért világos, hogy igazam volt, amikor azt mondtam, hogy valahol meg kell húznunk a határt – szúrta a szavakat. – Csak így lehet úrrá lenni azon a sáron, amely újra meg újra ráragad az ember cipője talpára – adott egyre inkább szabad folyást a benne felgyülemlett dühnek, amelyet lassan, a levegővel együtt adott ki. – Hadd legyen mindez kimondva, erről többet nem fogok vitatkozni, márpedig ebben a házban mindenkinek tudtára is adom.

Elica pislogott, egy kicsit várt, hogy kiadja heves dühét, hiszen egyre erősebben fojtogatta. Ha Srešné mégiscsak az igazat mondta, akkor semmiben sem volt bűnös. Ezt most viszont nem mondhatta el a férfinak, mert felbőszítette volna vele.

– Ez a nőszemély betévedhet akár Muraszombatba is – mondta Elica.

– Jól tudod, hogy nem fog – felelt Iván keményen. – Ilyen kísérteteknek, Istennek hála, nincsen erejük – mondta meggyőződéssel.

– Mégis féltém a kicsit – kardoskodott Elica.

– Egy darabig őt állítunk a házunkhoz, ha ezt óhajtod – hajolt feléje, és száraz ajkával megérintette a homlokát.

– Te is azt teszed, amit én tennék, de akkor sem találod helyénvalónak? – húzódott vissza különös mozdulattal Elica.

– Mindezt érted teszem – csókolta meg Iván ismét. – Van néhány emberem, akinek nincs rendes munkája, szóval nem is tudom, miért nem gondoltam erre korábban – suttogta a fülébe, és még egyszer megcsókolta. – Furcsa időket élünk, lesz tehát valaki majd melletted, hogy vigyázzon rád – gombolta ki a hálóingét, és megcsókolta a hasát. – Ha mást nem is érek el vele, de időben küldhetsz értem, ha szükség lenne rám, s nem kell hosszasan azon törnöd a fejed, hogyan oldd meg, ha esetleg gond merül fel... – ujjával beletúrt a szőrzetébe.

Hátán fekvé átengedte magát Iván érintésének, annak ellenére, hogy ehhez nem volt nagy kedve. Kellemetlenül és furcsán érezte magát, hiszen a férje szemében újra hibás volt, habár a férfi a gyöngédségével ajándékozta meg. Ez részéről megszokott mozdulat volt, noha sosem értette meg egészen. Mint ahogy most sem értette azt, hogy Iván miért vádolja az édesanyját és veti meg a volt nejét, aki egy szerencsétlen asszony, akinek a történetét csak úgy kitalálta valaki, s ezért megtiltotta neki, hogy visszajárjon a berekbe édesanyjához, még strázsát is állított a háza körül. Az ellentmondásos, megválaszolatlan kérdések úgy lebegtek felette, mint nyári felhő a rónaság felett. A feszültség, amit a tarkója alatt érzett, ahhoz az elviselhetetlen súlyhoz hasonlított, ami az égboltot üli meg vihar előtt, amikor a felhők lomhává válnak, és a legnagyobb madarakat is lehúzza a földre, ez a súly az emberekből félelmet vált ki, úgy érzik, hogy ilyenkor az istenek haragjától kell félni. Elica teste nem érezte Iván ujjainak a közelségét, amelyek kitartóan keresték a régi beidegződéseket és a belső érzéseit, s abból fakadó ismeretlen szikrákat, amelyek már nem léteztek. Habár nem akart ellenállni férje közeledésének, vagy méregbe gurulni, de mégis akaratlanul eltitkolta a szándékát és egy fájdalmas, türelmes várakozásba gubózott be, hogy abbahagyja majd, vagy ő adja meg magát, ahogy ezt mindig tette, amikor nem tudott eléggé kitárulkozni előtte.

Most viszont Iván megérezte Elica hidegségét.

– Ilyen vagy, mert a valóságban sem hiszel nekem – húzódott vissza Iván.

– Azért vagyok ma ilyen, mert ma sok félelmen mentem keresztül – válaszolta csendesen Elica.

Iván felkönyökölt, oldalról figyelte Elica arcát.

Habár Elica nem emelte fel tekintetét, érezte a vádat Iván szemében. Mindig így nézett rá, amikor nem figyelt arra mit mond, bárhol is történt az ágyban vagy az utcán. Úgy tűnt, hogy nem tudta megérteni az ő visszafogottságát vagy akaratosságát. Ezért később büntudatot érzett, néha éppen ezért macskodott, s ilyenkor furcsa módon közömbössé vált. Úgy érezte mintha mindez nem vele történne. Még akkor sem feküdne le vele, ha térden állva kérlélné, hogy végre olvadjon fel benne ez a hidegség, tartózkodás. Fekve maradna akkor is, ha elátkozná vagy megütné. Egyszerűen szüksége volt időre, amit magára szán. Meg kellett teremtenie magának a saját idejét, ellopni, vagy kierőszakolni és behelyezkedni, elengedni magát az időben, mint az arany szemcsék a homokban, amikor a folyó vize lassan mossza ki őket...

– Pedig el kell hinned – mondta Iván kimérten. – Legalább annyira kellene hinned, mint amennyire én is hiszek neked – s nekilátott újra, hogy elsorolja az éjszakai kételyeit. – S mindez hova vezet, ha jobban hiszel másoknak, mint mi hiszünk egymásnak? – emelte fel a hangját. – Hamarosan majd azt érezzük, hogy mások a hibáinkat figyelik, könnyen megtalálják a módját, hogy kárt okozzanak – ismételte, amit Elica már annyiszor halott tőle.

Ám ő egyre mélyebbre került, gondolatban sem reagált, szenttelen maradt. A folyó, amely benne hömpölygött és átfolyt rajta, lomha volt, nem lehetett visszaparancsolni. Iván, aki saját tervei szerint megteremtette a közös világukat, most mindhiába nyújtotta felé a kezét, hogy kirántsa a folyó erős sodrásából. Ez a folyó volt az életük, s minél jobban próbálta Iván a feleségét a hullámokból kimenteni, az asszony annál job-

ban megmaradt annak, aki volt, Elicának, akit nem lehetett kiszámítani. Elege lett a céltalan prédikációkból és a kifogyhatatlan gyámkodásból, nehogy önálló lépésre ragadtassa magát, és Isten ne adja, hogy ez a lépés esetleg helytelen, elhibázott legyen. Kifogásolta a férfi nem csillapuló igényét, hogy mindenről egymaga döntsön, és álméltkodott a kőszívűségén is, amellyel vissza is élt, e tulajdonságát játszotta ki, ha a neki tetsző igazságot akarta érvényre juttatni. A feleletek nélkül hagyott kérdések pedig egyre gyűltek Elicában, és összeálltak egy nehéz, szorongástól feszített golyóvá, amely azt vetette fel, hogy mi értelme van mindennek. Úgy tűnt, hogy csupán a gazdagság és a tekintély vezérli Spransky urat, megingathatatlanul és kitartóan megy előre, de nem tudták megtölteni azt az ürességet, amely körülöttük kezdett felgyűlni és egymást is kezdték ezzel felőrölni. Kellett lennie valami másnak, amit még nem ismertek, vagy nem tudtak felismerni. Tehát az úri élet mégsem ringott velük együtt a bölcsőben, és valamennyi reményük talán kudarcra volt ítélve?

Az Őr

A nap zenitre ért a síkság fölött, Muraszombat pedig máris forró volt még az árnyékok zugaiban is, Spranszkyné azonban változatlanul szundított, paplan alá rejtve az arcát. A folyó, amely előző este előntötte a testét és megvédte az ura elől, ezen a reggelen lassan leapadt és kitisztult. Végtelen felszíne most már csak az álom áttetsző hárttyája volt, amelyből csak egy pillanatra emelkedett ki, majd elengedte magát és visszahúzta a lustaság. Kellemes és egyszerre furcsa érzést teremtett ez így együttesen – a tegnapi események még mindig jelen voltak, hiszen egyetlen éjszaka leforgása alatt semmi sem tudott megváltozni, most már megvoltak a tények is ahhoz, hogy meztelenül, önmagában szembesüljön a dologgal, mint a hordalékkal árvíz idején. Ebben a kitárulkozásában volt valami szépség, hiszen érezni lehetett az Isten kezének az érintését. Úgy tűnik, ennek egyszerűen meg kellett történnie, és most már így kell lennie. Az állóvizekben és az áporodott pocsolyákban a világ előtt meggyalázottan, a friss vizekben tisztuló álmok berkéből származó Elicának most körültekintésre volt szüksége.

Julián, akit Rosa asszony megetetett és felöltöztetett, az ágyhoz tipegett, majd lehúzta édesanyja arcáról a takarót. Puha, meleg kezecskéivel megsimogatta az arcát, kis ujjjaival megérintette a szemhéját, mintha ki akarná nyitni a szemeit. Anyja volt a reggeli játék, ebben Elica furcsállotta a kisfiú kitartását: addig sosem hagyta abba, amíg el nem érte, hogy felébredjen és ölbe vegye. Ilyenkor, amikor kinyitotta szemeit, úgy tűnt számára, hogy a kisfiú örült neki, hallotta, amint a szobákban bóklászva szívből fel-fel kacag, az arra emlékeztette, ahogyan a diók gurulnak szét. Mellmagasságig emelte a kisfiút, belenézett szép kék szemeibe, amelyek úgy ragyogtak, mint a széles és végtelen tavaszi égbolt Muraszombat felett.

– Mama úrhölgy nem alszik – mondta a kisfiú, és megcirógatta az orrát.

– A mama nem úrhölgy – csókolta meg apró ujjait az anyja. – A mama az csak mama – oktatta. – Vagy Elica mama – próbálta neki megmagyarázni. – Úgy kell mondani, hogy Rosa asszony. Minden nénit úgy kell nevezni, hogy asszonyom.

– Mama úrhölgy most mérges – próbált megkapaszkodni a vállában, és lassan távolodott tőle.

– A mama sosem lesz mérges rád, ne félj – ölelte magához, és az ablakhoz vitte. – Az édesanyád mindig szeretni fog, mindig mosolyogni fog rád – súgta a hajába, miközben kinézett az ablakon a háztetőkre.

Úgy állt a dolog, hogy rendkívül kedves volt számára ez az emberke, aki már beköltözött a belső világába, és naponta egyre nagyobb teret kívánt magának. Nem azért szerette, mert benne látta az utódját és egy új, talán szerencsés nemzedéket, sokkal inkább látta a nyugtalanságot, tudásvágyat és vad vért – vagy mindezt feltételezhette, álmodozhatott róla és csendben reménykedhetett, hogy még többre is viheti, ha lesz hozzá elegendő ereje. Elica tudta, hogy lesz olyan időszak is, amikor kegyetlenül egyedül lesz Iván, és döntenie kell, hogyan lépjen, lehetséges, hogy az egész Spransky-örökség nem lesz ehhez elegendő segítség. Azt is megértette, hogy minden születéssel a világ újra kezdődik, az egyén élete pedig egy olyan megismételhetetlen folyamat, amely sokszor csak abban nyerhet vigasztalódást, hogy megismételhetetlen, a valóságban viszont mégiscsak arról van szó, hogy hogyan kell a lehetőségeinket valóra váltani, és megtölteni minél több tartalommal, aminek valós értelme és értéke van. Ezért azokban a pillanatokban, amikor ő maga is úgy érezte, mintha valami felsőbb kegyelem folytán túlélte volna az áradást, ennél az aranyozott örökségnél és névénél, amely tiszteletet követelt, sokkal többet remélt a számára.

Rosa asszony, aki nem merészkedett odáig, hogy a saját visszafogottságából adódó korlátokon felülkerekedjen, s már egy ideje a küszöbnél állt, most mégis köhintett. Fiatalos arca még mindig visszatükrözte a tegnapi izgalmakat, egész arcán elomló

mosolya sem tudta azonban elfedni a ráncokat, amelyeket az éjszaka vájt az arcán.

– Jaj! – pattant fel a helyéről Spranskyné. – Mi ketten csak játszadozunk – magyarázta, viszont inkább azt szeretne volna megkérdezni, hogy odalent nincs-e valami baj.

– Minden rendben van, minden – mosolyodott el a komorna, finoman nyugtatgatva. – Csak azért jöttem, hogy közöljem a hírt, hogy az őr lent várja, végre megnyugodhat – mondta hal-
kan, mutatóujjával pedig csókot dobott Juilánnak üdvözlés-
képp.

– Az őr? – lepődött meg Elica a hallottakon, s azon, hogy Iván állta a szavát, őrt fogadott.

András a neve, kellemes ember – rándította meg a vállát Rosa asszony. – Úgymond Lendva környékéről származik, vagy azt is mondhatnám, hogy magyar – magyarázta. – A bejáratnál megkínáltam egy kis erős itallal, körtepálinkával, majd magára hagytam.

– Végül is elküldte? – torpant meg a gondolata Elicának ebben a pillanatban, hiába is próbálta megérteni, hogy mi következik ezután.

A komorna felfigyelt Elica csodálkozására és várt, hogy megmagyarázza neki a történeteket. A fejét kissé oldalra billentette, amitől olyan volt, mint a kakas, amelyik megállt a tyúk kotkodácsolásától, ugyanakkor a szemében látni lehet azt, hogy fél. A szegény komornának sejtelve sem volt, hogy az őrt milyen célból alkalmazzák, és hogy egyáltalán szükséges-e, de éjszaka mégis megsejtett valamit abból, ami ebben az esetben a lényeg volt, valami felfoghatatlant. Attól minden bizonnyal megnyugodott volna, ha azt a magyarázatot adja neki valaki, hogy az egész zúr csak a kísértetasszony miatt van, az izgalom először őt, aztán Ivánt nem hagyta nyugodni. Bárki is volt ez az asszony, és bármi is történt vele, a titkát hordozza magával egyre, azt pedig még a megbízható őrök sem tudják megakadályozni, hogy a titkát a nyilvánosság előtt felfedje. Elica tudta,

hogy ezúttal hallgatnia kell az őt nyomasztó szorongásokról. Ha mindaz, amit gondolt, igaz, nincs más választása, csak hallgatni.

– Nem tudom, hogy szükség van-e örre – mondta Elica.

– Az úr már kora reggel mondta, hogy jönni fog – mondta ki végezetül a komorna. – Ki lett adva, hogy ne menjünk ki a házból a gyermekkel az őr kísérete nélkül – tette össze a kezét, mint a mozdulattal kérné, hogy Elica is tartsa be a szabályokat. – De ha valaki kérdezi, mondta az úr, akkor csak annyit mondjak, hogy egy ismerős fiatalember, aki náluk éppen látogatóban itt száll meg.

– Ha ez így van – legyintett látszatra gondtalanul Spranskyné –, Iván tudja a legjobban, hogy ilyenkor mit a teendő – s mialatt beszélt, igyekezett meglepettségét elfedni.

– Mi mást is tehetnék – mondta Rosa asszony is végre bele nyugodva. – Furcsa időket élünk és egyeseknek ebben a szerencsétlen helyzetben még nyomorúságosabban megy a sora – sóhajtotta.

– Igen – helyeselt Spranskyné, habár más véleményen volt.

A komorna valószínűleg a katonák halálára gondolt, ami Elicának régóta nem a legrosszabb dolognak tűnt, ami az embert életében érheti. Meg volt győződve, hogy Iván az éjszaka hazudott neki és elhallgatott valamit előtte. Elmagyarázta neki, hogy az ő ok nélküli félelmei miatt védik őrséggel a házat, pocskondiázta az asszonyokat a majorból, hogy mindenfélét kitalálnak, aminek ő látja a kárát. Nem utolsósorban a gyermekhez kíséretet rendelt, éberren figyelteti őket, értelmetlenül. Az esküvői cipellőjét mutogató nő egyre valóságosabbnak tetszett. Kezdetlen története csakis Iván önimádatáról szólt, de a közömbössége is arról tanúskodott, hogy már régóta mindent a saját céljainak rendelt alá, és ebből semmiképpen sem fog engedni. Elica édesanyja volt Iván utódjának, fiának, ezzel bírta Iván közelségét. Belőle elegáns muraszombati úrihölgyet csinált, megváltoztatta az énjét, vállfává alakítva, amelyre a legdrágább grazi

ruhákat lehetett aggatni. Másoknak is kérkedett önelégültségében, ő volt Iván nagy győzelmének a bizonyítéka, ezután egyre kevésbé törődött azzal, hogy a nő mit is érez valójában. Süket és néma volt Iván arra, hogy ő kellemetlenül érzi magát a bőrében, és túlérzékenysége, tartós magányossága sem érintette meg, inkább kötekedővé tette Ivánt, aki nem vette észre, hogy élete egyre inkább egyetlen nagy várakozásba fulladt. Ezen a tavaszon egyre gyakrabban üldögélt a kertben, miközben az elvirágzott barackfa alatt teljes némaságban és tétova bámszkozásában úgy érezte magát, mint hajdan, amikor kis eperfája alatt üldögélt otthon a berekben. Az idő lassan múlt, az az igazi, teljes élet eközben mintha máshova folyt volna el.

Mire is várakozott vajon, igazából nem tudta.

Az egész talán csak túlzott önteltségéből fakadt – a kielégítetlen vágyakozásból és álmódzásból ebben a megnyomorított korban, amikor túl sokat senki sem várhatott, hiszen a háború dúlt, politika zűrzavart okozva, egyre fékezhetlenebbül tova-terjedve. De Spranskynében még élt az az Elica, aki már gyermekkorra óta dacos volt és makacs, kitartott az igaza mellett, és elégtételét követelt. Ugyanígy nem lehetett igaz az sem, hogy az Isten csak úgy teremtette volna, csak a várakozásra, egy számnak a sok közül. Szánalmasnak tűnt az egész, sorsa így nem volna méltó arra, amit eltervezett. A testét sem kizárólag arra kapta, hogy erő töltse meg, szívének pedig a parttalan reménykedésen kívül egyéb ne jusson.

*

Ebéd után Zsófia asszony idősebb mostohalánya hozta a hírt, hogy Gita férje, Lenhardt Simon úr megkapta a császári behívót, már hétfőn tizennégy szerencsétlen muraszombati társával együtt be kell vonulnia Szombathelyre, ahonnét kiküldik a frontra. A behívók, amelyeket délelőtt osztottak szét az egyházközségi hivatalban, váratlanul érték az érintetteket, először történt ugyanis, hogy azokat a férfiakat hívták be, akik egészségi-

leg kevésbé voltak alkalmasak, vagy más indok miatt a hadkötelezettség alól fel voltak mentve. Elica meglepetéssel nézett a sápadt leányra, aki lesütött szemmel mondta el ezt a hírt, hinni sem akarta. Amikor Rosa asszony levetette a kötényt, és letörölte vele a könnyeit, a háború valósága hasított belé, és halálosan megrémült. A háború, amely egy határozott lépéssel közelebb került hozzájuk, mint mindenkinék a bőre alá bújt volna, egész délelőtt komoly töprengésre készítette: eljutott addig az emberig, akit meggyőződése szerint az Isten magasabb szintű küldetéssel áldott meg, és nem ok nélkül ajándékozott meg földöntúli szépséggel, ennek ellenére a fiatal pár szentnek hitt szerelmes életébe berobbant a háború: őket sok más ember mintaszerű párnak látta, vagy titokban netalán irigyelt is. Mindezt már nem lehetett véletlennek mondani, így Elica szomorúság helyett eszeveszetten dühös volt. Olyannyira dühös és felháborodott, hogy csak visítozni és hangosan káromkodni tudott tehetetlenségében.

– A Szentháromság és minden szent nevében – kérlelte a kormona. – Ne tessék így beszélni a gyermek előtt, aki semmi miatt nem hibás, nem is tudja felfogni, mi történt – próbálta lecsillapítani.

– A gyermek tényleg semmi miatt nem bűnös, de még ha fel sem tudja fogni a dolgokat, akkor is meg kell tudnia, hogy mi a valós helyzet – tárta a lányka felé karját, aki remegett és még jobban magába zárkózott. – Az Isten, aki egyfelől intő módon világosít meg, míg másfelől másképpen cselekszik, hogy is van akkor az Istennel? – emelte kezeit a feje fölé. – Vagy már az első szakramentumnál elmondja, hogy neki minden ember csak Jób!

– Végül is elmondja, mindig ezt mondja el először – ijedt meg Rosa asszony az Isten haragjától, majd összetette a kezét, mintha imádkozna.

– És ez igaz is volna? – pillantott most már rá is megdühödve. – Ha ez így van, akkor menjen az az Isten a fenébe – gondolta, hogy ezekkel a szavakkal visszavághat neki.

Rosa asszony azonban csak még inkább forgatta a szemeit, a konyhába futott, ahol Elica bűneiért is imádkozott, aki sebtében átöltözött, hiszen be akart menni a városba, majd kiszaladt az utcára. Gita asszonyhoz igyekezett, aki férjével együtt a Faflek Kávéházban bérelt lakást, útközben azonban mégis meggondolta magát, megérezvén, hogy ebben a kánikulában úgysem tudna illendően a szerencsétlen barátnőjével elbeszélgetni, akinek vigasztaló szavaira volt szüksége. Zsófia asszonyhoz indult el ezért, aki már értesült, hogy a szerencsétlen asszony milyen helyzetbe került. Az a hír járta, hogy van remény, a város nagyjai és személyesen Szapáry gróf is úgy akarják, hogy Simon urat, aki gyakran játszott és tanította gyermekeiket is, ne adják olyan könnyen, valahogy megakadályozzák, hogy elvigyék katonazenésznek, hiszen vékony ujaival nyilvánvalóan semmi mást nem fogott, csak a hangszereket meg az eszcájgot. Sok értelme annak tehát nem volt, hogy puskát dugjanak bársonyos kezébe, azt a személyt pedig, aki a behívókat hozta, az is lehet, hogy meg lehetett volna győzni. Papír szerint ezer emberből Lenhardt Simon csupán egy volt, ám ha bármit is tudott volna arról, hogy lényegében mit jelent a behívó, akkor személy szerint semmi kétsége nem marad, hogy közvetlenül az értelmetlen halálba küldik ezzel a bizonyos papírral...

Valaki szólt már az érdekében? – kérdezte üdvözlés nélkül Elica, amikor belépett az Olaszék, tágas, vendégek számára mindig nyitott fogadószobájába. – Egyáltalán valaki gondolt arra, hogy a zenész érdekében felemelje a hangját, megoldva ezzel nehéz helyzetét? – állt szembe Elica barátnőjével, aki meg volt lepve ezen a kérdésen. – Mindannyian tudatában vagyunk annak, hogy Simon úgy megy majd oda, akár egy birka, és úgy is fogja az életét elveszíteni...

Zsófia asszony csendben mellé lépett, és nem mindennapi, ám hideg járomcsontjával Elica felhevült arcát érintette.

Elica érezte a hamar felszáradt könnyek nedvességét és ízét, de ez csak ráadás volt.

– Az is igaz, hogy birkák vagyunk – mondta Elica. – Mi is csak birkák vagyunk – bontakozott ki sietősen az ölelésből, döbbenetében nem jutott szavakhoz, hogy kimondja újsütetű csalódását.

– Kedves barátnóm – szólította meg gyengéden Zsófia a karosszélig kísérve. – Közülünk ugyan ki is nem tenne meg mindent Simon úrért és Gita feleségéért, amit csak megtehet, hiszen mindannyian tisztában vagyunk vele, hogy mi mindent el kellett viselniük, és mit élnek most is át. Nem különben azzal is, hogy mi is a katonaság, és mit jelent a háború, így hát nem marad számunkra más, mint az, hogy velük együtt szenvedjünk, reménykedjünk, hogy jobb lesz – folytatta elrészékenyülten. – Lehetséges, hogy az egész előbb véget ér, mint mielőtt kiérne a frontra, talán közbejön valami számunkra pillanatnyilag elképzelhetetlen esemény – vont vállat erőtlenül. – A hadseregnek saját zenekara is van, fordulhat a helyzet, Simon úr pedig belép oda, s ott fog muzsikálni.

Spranskyné fájdalmában ajkát harapdálta, erővel próbálta lefojtani a belőle kitörő haragot. Gyűlöletesnek érezte a vigasztalást, melyet semmitmondó szemfényvesztésnek tartott, megvetette a megalkuvást, hogy átengedje magát a sorsnak. Legrosszabb az volt, hogy a nála csupán néhány évvel idősebb barátnőjének, mégiscsak igaza volt, kedvessége azonban véleménye szerint csupán körültekintésből fakadt. Valamit ez is jelentett, amit egyedül nem tudott volna felfogni. Talán ezért nem tudott soha igazi úrihölgygé válni. De ez most legkevésbé volt fontos.

– A mi drága, szerencsétlen Gitánk – sóhajtott. – Indulni készültem hozzá, de aztán nem mertem – ismerte be végül is a barátnőjének.

– Elmegyünk, természetes, hogy elmegyünk hozzá – bólogtatt Olaszné, hogy biztosítsa határozottságáról az ügyben. – Noha most minden perc számít, látogatásunk esetleg kellemetlenül érinti őket.

– Erre nem is gondoltam – szólalt meg hirtelen Elica. – Mindössze két napjuk maradt – akadt el a szava. – Ugyan, mit is jelent a két nap az ő bizonytalan jövőjük szempontjából? – tört rá a sírhatnék. – Érthetetlen számomra, hogy miért éppen őket szakítják el egymástól, akik annyira szeretik egymást – mondta ki végül.

– No, no! – intette Olaszné, hogy őrizze meg önuralmát.

– Miért azt akarja a sors mindig tönkretenni, ami szép és jó?

– Tényleg szépen kérlek, hogy ne csináld ezt! – emelte fel végsőként a hangját. – Rájuk szakadt az egész, nehéz helyzetben vannak, de éppoly nehéz lenne nekünk is, ha a mi férjeinket hívnák be katonának. Igazából több millió embert hívtak már be és még többet fognak.

Elica ismét ajkába harapott, nem mondta ki, hogy gondolatban már felmerült benne, hogy egészen másképp állna a helyzet, ha mondjuk, Ivánnak kellene a frontra menni, aki egyébként is olyanak tűnt számára, mint aki egész életében katona. Iván folyamatos koncentrációja, éles elméje, valamint a kifinomultsága és jártassága, készségei azt a reményt táplálták benne, hogy nem adná fel egykönnyen, akár hősként térne vissza. Ugyanígy viselné el ő is az egészet – ebben a pillanatban úgy tűnt számára –, hiszen távollétét könnyebben viselné, különben is sokszor volt egyedül, és Iván titkos útjait, még ha veszélyesek voltak is, sosem szenvedte meg. Nos, az ilyen gondolatok meg lehet, hogy istenkáromlók, félelmet is ébresztettek benne, hogy minderre egyáltalán gondolt, de ezekben a napokban annyi minden felgyülemlett benne, hogy ettől teljesen összezavarodott...

Aztán hirtelen bekopogott a házvezetőnő, és belépett Nevenka asszony.

Úgy néztek egymásra, mint azok szoktak, akiket szerencsétlenség ért, már abban is volt valami rendkívüli, hogy előzetes megbeszélés nélkül, mintegy sugallatra gyűltek össze, főleg azok, akik gyakran ültek egy asztalhoz Gita asszonnyal egy-egy teadélutánon.

Eljönnének akkor is mindannyian, ha bármely másikkal történe ez, ugyanúgy együttéreznének vele. Ebben a pillanatban csupán ennyit tehettek, Elica érezte ezt az átható melegséget.

– Simon úr már délutántól a kávéházban ül a zongora mellett, mindenkinek játszik, aki csak kíváncsi rá – mondta halkan Nevenka asszony. – Szegény felesége odament érte, de nem volt hajlandó meghallgatni – számolt be. – Úgy rendelkezett, hogy a takarékpénztárból tüstént hozzák el a pénzét, és mindenkinek fizessenek egy italt, Benko úr személyesen alá is írta a csekket, majd gyorsfutárral küldte a pénzt.

– Szegény emiatt valószínűleg már le is itta magát, és minden nyomtalanul a semmibe vész – aggaldalmaskodott Elica.

– Egy ideje már attól félttem, hogy ez az ember a nagy szomorúságba bele fog őrülni – jelentette ki határozottan Zsófia asszony.

– Szegény felesége pedig egy szót sem szól majd, még ha az egész vagyonát is elveri, a semmibe szórja el, ő meg emiatt koldusbotra jut – mondta keserű szájjal Nevenka asszony. – De ilyen helyzetben mit is csinálhatna az ember? – tette hozzá. – Ki tudna ilyen helyzetben egyáltalán segíteni? – tette fel a kérdést kiábrándultan.

– Ha belegondolunk, tényleg nehéz helyzet – szörnyedt el Elica. – De látni kell és legalább belekóstolni – állt fel hirtelen. – Meg kellene valahogy értetni vele, hogy a nagy keserűség nem lehet indok, hogy a feleségét cserben hagyja.

A két másik nő egymásra pillantott és elhallgatott, mintha megijedt volna Elica hirtelen határozott kijelentésétől. Különben sem kérte őket, hogy a kávéházba menjenek, hogy észhez térítsék a művészt, arról beszélt, hogy nem ülhetnek itt ölbe tett kézzel, csodát várva. Ilyen volt Elica, kimondta, ami a szívében volt, még ha furcsának vélte is, noha nem tudta, hogy hogyan is fejezze ki magát, miközben a másik két nő önkéntelenül is elzárkózott az egyszerűségétől.

– Valakinek cselekednie kell – mondta ki, azzal leült.

– Meg fogom kérni a férjemet, hogy nézzen be a kávéházba – bólintott Olaszné.

– Az én férjem is odamegy – tette hozzá Nevenka asszony.

*

A muraszombati zenetanár és alkalmi zongorista, Lenhardt Simon a vendéglősnél letétbe tette a pénzét, kibérelte a kávéházat az utolsó hangversenyére. Az öreg, roskatag zongorát, amelyen némely billentyű már alig adott ki hangot, a pincérek a kiszolgálópulthoz tolták, a zenész feleségének pedig nagy betűkkel kellett ráírnia a hirdetőtáblára a férje noteszéből átmásolt következő feliratot: „Odi profanum vulgus et arceo!” A verssor Quintus Horatius Flaccus költő-mester latinul írt verséből való, amelyet itt senki sem értett meg, de a szöveg enigmatikus kommentárként szolgált a napi eseményekhez, ugyanis kétségbe vont mindent, ami aznap a kávéházban történt. Leginkább azoknak, akik véletlenül betértek és elidőztek egy pohárka ital mellett, amelyet egész nap ingyen szolgáltak fel, de később a torkos vendégek is kezdtek feltűnedezni, hiszen fülükbe jutott az a hír, hogy itt nem spórolnak a kiszolgáláson, egy fillérbe sem kerül. Itt voltak Dittrich kovácslegényei, Kiskanizsáról a zsellérek, a város utcaseprői, már csak a cigányok hiányoztak, a jókedvű regruta pedig senkit sem utasított el, nem vonta meg senkitől az italt.

– Istenem, ég atyja, aki a homályban terjeszted az illatodat, miért permetezel minket ilyen kevés esővel? – koccintottak óbégatva a részegek, a zenész pedig játszott a billentyűkön, és dalolt a vendégekkel együtt.

– Lenhardt, te vagy a gazdám, én pedig az aratód, én spórolok neked, te pedig pazarolsz! – ugratták egy dallal, hogy megköszönjék az italt, mire ő csak nevetett.

– Te a szent és az ismeretlen mártír, ifonti, mint a virágszirom, katonának besoroztak, életedet elvesztetted – búcsúzkodtak el tőle előre a dallal, ő pedig teljes hévvel vezényelt, habár csak a verbunkosokkal volt dolga, azokban fölényesen eligazodott.

A felesége, Gita is érte küldött és feladta, aztán már ő nem maradt otthon sokáig. Megfésülködött és kikészítette magát szokás szerint, ahogyan férjével korábban előkelő fogadásokra indult, végül pedig belépett a kávéházba. Nem volt más lehetőség arra, hogy még a számukra szűkre szabott percekben együtt lehessen vele. Ez a viselkedés talán szokatlan volt egy nő részéről, számos más ember szemében sem az alkalomhoz illő, valami egészen mást váltott ki, a fiatal feleség azonban egyetlen szóval sem hívta már haza, semmiel nem ingerelte a férjét, nem is adta tudtára, hogy az efféle pénzszerzés nincsen ínyére. Annyit lehetett csupán érzékelni, hogy kisvártatva eléggé könnyedén átengedte magát a mindenkit magával ragadó hangulatnak, amely mint a hullámzó víztömeg, meglódította a kávéház hajóját, közben megnyugtatta patetikus hangon a közönséget, ahogyan az egyházi istentiszteleteken szokás a meghalt üdvéért imádkozni, de minden olyan visszataszító röhögéstől megremegett, ami a falusi bálokat idézte. Egyesek tisztában voltak vele, érezhető is volt: Gita és Simon összetartoztak, hiszen az ereikben ugyanaz a vér csörgedezett, kapcsolatuk erősebb volt annál a templomnál, amelyben megesküdtek.

Spranskyné sokáig toporgott a fogadó magas kerítése mögött, mielőtt belépett volna a hátsó ajtón. A barátnői minden tartózkodást mellőzve adták tudtára, hogy a hátsó ajtón érkezni egy fiatal hölgy részéről elfogadhatatlan, de az a gondolat kerekedett felül, hogy ezekben a percekben vétek a szerencsétlen feleséget magára hagyni. Csak meg akarta érinteni, azt akarta, hogy tudja, hogy osztozik fájdalmában, ezt pedig nem lehetett a hírnévvel összemérni.

– No lám, nézd csak! – kiáltott fel Gita asszony, amikor megpillantotta az ajtónál. – Örülök, hogy itt látlak – lépett közelebb hozzá és megcsókolta, mintha véletlenül találkoznának a sétáló utcán. – Csak nem ijedjél meg ettől a cirkusztól? – nevette el magát hirtelen, majd megfogta a karját, és az asztalok felé húzta. – Simon elküldött azokért, akik neki fontosak, nemsokára itt lesz az egész zenekar – mondta hirtelen elánnal, nem engedve

szóhoz jutni. – Majd meglátod, hogy Muraszombat sokáig emlékezni fog arra, hogy kinek is fordított hátat, és kit is küldött el a frontra.

– Valójában nem Muraszombat küldte? – csodálkozott el Spranskyné.

– Mégis, mégis, úgy gondolom, hogy így volt! – mondta ki a barátnő, majd toppantott egyet a cipője sarkával. – Az az átkozott apám addig bújt a polgármester fenekébe, amíg ő el nem kezdte sürgetni a dolgot – magyarázta, és keserűen nyelt egyet. – Azt kívántam, bár csak elevenen rothadna el, a férgek rágnák szét.

– Ha ezt el tudta intézni, akkor el tudja azt is érni, hogy a behívót érvénytelenítsék – futott át Elica agyán a gondolat.

– Kedvesem – mosolyodott el keserűen –, te mindig is egy nagy gyermek voltál, és az Isten adja meg neked, hogy ez továbbra is így maradjon – szólalt meg kedveskedve. – Jól tudod, hogy elmennék én, letérdelnék akár Lucifer elé is, ha még lenne miben reménykednem – rázta meg alig érzékelhetően a fejét. – Már semmit sem lehet tenni – mondta ki hangosan és határozottan. – Ez olyan, mint amikor megáll a szív, és már nem lehet visszacsinálni. Nem lehet visszaadni a behívót, ha már egyszer kiküldték.

– De hát ez igazságtalan – szorította kezét ökölbe Elica.

– Ilyen kutya a mi életünk – bólingatott Gita asszony. – Ma gondolni sem akarok erre – azzal intett a pincérnek. – Az én Simonom ebből az állóvízből úgy megy el, ahogy idejött: sok zenével a fülében és vörös rózsával a mellén. Én pedig itt maradok, és úgy járom az utcákat, mint eddig; igazsággal a szívemben és emelt fővel.

Némán ráhagyta csupán, hiszen ő sem tett volna másképp. Az embereket szembesíteni kell azzal, ami az igazság, főleg azokat, akik egyebet sem tudnak, csak saját magukat tisztelni. Simon álmai számára felfoghatatlan fantáziaképek voltak, a zenéje pedig olyankor érintette meg, amikor már elkezdődött a

mulatozás, a szórakozás. Ez különös alkalmakkor történt, amelyeket elsősorban maguk számára vagy mások tiszteletére rendeztek. Az erre szánt pénz rendszerint soknak tűnt, ezért nem lehetett kétségük, hogy már régóta túlfizették, Simon pedig tulajdonképpen máris az adósuk. Ezért volt érthető számukra a viselkedése is, hiszen ezáltal ugyanazt tette, mint amit ők, vagyis azt, ami őket szűk látókörűvé tette.

– A szerelmetekre – mondta Elica, és felemelte a poharát.

– Szerencse, hogy a szerelem nem vér, amely elfolyna – érintette meg Gita asszony poharával az ő poharát. – A szerelem az ember akaratát fejezi ki, amely akkor is megmarad, amikor már a csontja is elporladt.

Elica bólintott, habár nem teljesen értette.

Tehát valószínű, hogy a nagy érzelmek láthatóvá teszik azt a titkot, amellyel most a fiatal nő vigasztalódott. Egyre jobban felbátorította ez a tett, várva várt próba volt. Egyszeriben felnőtt ahhoz, hogy átélje a rá váró tapasztalatokat. Emlékeiben megjelent Zichy Gusztáv belatinci gróf meghalt lányának, a szerencsétlen Teodórának a temetése. Újraélte azt a kíváncsi tehetlenséget és gyerekes naiv kívánságot, hogy valamikor egymaga képes lesz átlátni a halálon túli világba, vagyis a túlvilágba. Ugyanilyen csábító reménység indította el azon az úton, ami a berek felé vezette, most azonban egyedül van itt, teli csodálkozással és döbbenettel, mintha egy nagy hal rejtőzött volna el benne, amely a nagy állkapcsával a semmibe ásított. Megbánta, hogy megszegte szent fogadalmát, hogy elviszi a mennyaszsonyi csokrát a grófnő sírjára...

A kávéházban már gyülekeztek a férfiak, akik hozták a hangszerüket. Elsők közt érkezett a kistermetű Cizek, aki esténként a templomlépcsőkön üldögélve harmonikáján teljes hangerővel játszott a himnuszokat Szűz Máriához. Észrevette a Csicsery-banda prímását is, aki bandájával az esküvőn játszott. Jelen volt a messze földön cigányzenéjéről híres Baranya-banda is. Sokan eljöttek még, akiket nem ismert, de az arcukról leolvasta, hogy életükben az éj-

szakák és a nappalok már rég megfordultak, miután mindenféle mulatságból kiábrándultak. Az érzés, amelyet a szakmai szolidaritás ébresztett fel benne, megható volt, hiszen ilyen szép számban még temetésére sem gyűltek volna össze. Közben a levegőben valami rejtett gonoszság húzódott meg, érzeni lehetett, hogy még a zenészek is módfelett megharagudtak a császárra, hogy egyiküket behívta közülük. Ezt mégsem szavakkal fejezték ki. Hangos volt a terem, a hangszerek zavaros brummogásától, csicsergésétől, hallani lehetett, ahogyan a poharak összecsendültek, találkoznak a túl sok bortól megmámorosodott tekintetek. Az est vendéglátója, Lenhardt Simon, a fiatal, gondtalan, szétszórt regruta már eléggé eláztatta a nyelvét, nem tudott hát semmi okosat mondani. Egyre verte a zongorát, amely csak nyögött, mintha éppen szétesni készülne, eközben vezényelte a zenekart, amely olyan volt, mint a forgószél, jött mindenfelől, így játszottak a közönségnek.

– Ugyan miféle multság ez? – kérdezte képmutatóan a kávéház tulajdonosa, akinek a mai bevétel miatt nem volt aggód-nivalója. – Ezt ti muzsikának nevezitek? – emlékeztetett tréfá-san a kávéház hírnevére, ahol ritka volt a táncmultság.

– Amilyen a bor, olyan a muzsika – hangzott a felelet, figyelmeztetően, hogy jobb nem okoskodni a zenészekkel, máskülönben megjárhatja.

A karmester pedig csak ezt kiáltotta: „Odi profanum vulgus et arceo!” – Már a zongorán állva vezényelte a zenészeket.

– Haza szeretnék menni – ismételte meg Spranskyné, azonban mégsem indult el.

– Én ugyan már azt sem tudom, hogy mit is szeretnék – fogta a fejét Gita asszony, és újra rendelt valamit.

A muzsika mindent elárasztott, a ritmusok pedig úgy változtak, mint az árvíz idején a hullámok. A muraszombati muzsikások zenéje ezen az éjszakán örületesen és megszelídíthetetlenül árasztotta el a várost. Ebben is volt valami szépség, hiszen, amikor a csontok porrá válnak, csak ez az emlék lesz maradandó; legalábbis így tűnt Elicának, aki megmámorosodott a

bortól, és elbűvölték a szépség hullámai. Nagy volt a kísértés, hogy a férfiak meztelen könyökei közé vesse magát, és kimerültségig táncoljon. Aztán azt szeretete volna, hogy ez sose múljon el, minél tovább tartson, a muzsika pedig sose érjen véget. Amikor ismét a poharához nyúlt, és véletlenül megfordult, az ajtónyílásban meglátta Spransky Iván fagyos tekintetét.

*

Iván elkapta Elicát a hónalja alatt, és állati ösztönrel kirángatta az ajtón keresztül az éjszakába.

Minden irány megszűnt a sötétben, aztán a férfi még meg is lökte, megtántorodott, a lüktető fájdalomtól a falba kapaszkodott. Érezte a lökés erejét, eljutott tudatáig, hogy mennyire felbőszült a férje, s azt is tudta, hogy ez nem fog egyhamar elmúlni, ezért nem is ellenkezett, nem könyörgött. A lökés, amelyet még mindig a vállán és a hátán érzett, erőteljes volt, de iránya adott volt. Megfutamodott, mint a rossz gyermek, aki el szeretne futni az apja elől, ha épp kijött a sodrából. Tudta bár, hogy bűne nincs, de a férje nem vesz tudomást panaszairól. Ítélezett felette és megalázta őt anélkül, hogy érdekelte volna, vagy akár megpróbálta volna megérteni az okait. De még most is ő, a tekintélyes Spransky Iván tudott mindent, mindig neki volt igaz. Ha Elica elmondhatta volna neki, mit érez Gita és Simon iránt, Iván meggyőződhetett volna, helytelenül cselekedett. Ha beismeri neki, hogy a zene révülete ragadta magával, biztos megőrül. Ha mindazt a képébe vágja, ami benne forrongott, s erre minden esély megvolt, a férfi akár végezhetett volna is vele. Bár alig tudta megállni, mégsem tudta elmondani, amit annyira akart, hogy ott valami mégis csak kialakult benne, ami a férjét sosem fogja megérinteni, de neki mindig megmarad a szívében.

Igen.

Ezek után saját magában mindig ott lesz az a határ, amit Iván sosem léphet át.

– Még jó, hogy az éjszaka sötétjében senki nem láthatott annak, ami vagy – sziszegte a fogain keresztül Iván, majd amikor kissé magához tért, elindultak egymás mellett.

Elica valójában arra vágyott, hogy mielőbb keljen fel a nap, láthassa meg mindenki a férje eltorzult arcát.

– Holnap már mindenki tudni fogja, hogy olyan lettél, mint a cigányok – rúgott bele egy láthatatlan kőbe.

Elica pedig bánta, hogy mégsem könnyebbült meg igazán.

– A végén még megkapják, amire kezdettől fogva várnak – fokozta tovább a férfi. – Hülyének fognak majd tartani, akinek a felesége eltékozolja, aprópénzre váltja a férje nevét.

Ajkát összeszorította, tartva magát, legszívesebben azt kívánta volna neki, hogy bolondnak nézzék, a háta mögött kinevessék. Egyebet sem érdemelt volna, hiszen fölfelé törtető úrként, aki kétszer nőült, őt azért vonta felelősségre, hogy túl soká talált elüldögelni a kávéházban.

– Tüstént megmosakodsz, és lemosod magadról azt a szennyet – mondta neki az ajtó előtt Iván.

Elica felemelte a tekintetét, felháborodottan bámult rá.

– Azt gondolod, hogy nem ismerem a szennyet, ami a bódulatába kerített? – mondta szárazan Iván. – Pokolian jól ismerem, tudod – hunyorított a szemével. – Pontosan tudom, hogy mit teszek, és mitől védelek meg – nyitotta ki az ajtót, majd keresztüllökte rajta Elicát.

Elica kitért előle, hátával a falnak dőlt. A fény átszűrődött a konyhaablakon és megvilágította Iván arcát. Halványnak és sápadtnak látszott, csak a szemei ragyogtak belső tűzzel, amitől örültnek látszott. Az is lehet, hogy valóban örült volt, máskülönben ilyen képtelenségeket nem kívánt volna meg a feleségétől.

– Ezentúl – hajolt fölé kényszerítve, hogy meghallgassa –, az őr, aki a házat őrzi, érted is felel – mondta csendesen, megittasulva, kárörvendően. – Jegyezd meg, jól vigyázz: ennek az embernek az a dolga, hogy tudja, hogy hol vagy, mit csinálsz és az helyes-e.

Elica behunyta a szemét és elsírta magát. Hangja elárulta, hogy mi rekedt a torkában, bár ezt követően nem volt nehéz kitalálni, hogy sebzett lelkét mi nyomta, de gyorsan elhallgatott. Majd újra csend lett. Az a jól ismert csend, amely beszorult a kerítések mögé. Sűrű volt, mint a kocsonya és hideg, mint a magány. Minden ebbe szorult be, és benne minden a fény felé törleszkedett, szemei azonban csukva maradtak, amíg Iván odébb nem lépett, és nehéz lépteit nem hallotta a lépcsőkön visszhangzani.

– Disznó – mondta.

Disznó, disznó, disznó, visszhangzott az éjszakában.

A sebek

Rosa asszony a konyhai tűzhelyen vizet forralt és szótlanul segített Elicának, aki lefekvés előtt még megmosakodott. Ezzel eleget tett Iván szent haragjának is, és ez a jelképes megtisztulás több mint valószínű segített, hogy a botrány miatt többé ne bosszankodhasson. Lenhardt Simon leköpködté a zsandárokat, akik nem sokkal éjfél után érkeztek meg, hogy nyugalmat teremtsenek a rendbontók között, már csak azért is, mert ezek meggyalázták a császár becsületét és nevét, így bent tartották őket a muraszombati börtönben, majd másnap onnan a szombathelyi katonai bíróságra elvitték. A férfi úgy ment el, hogy Gita asszony nem is láthatta. Borotvakészlete és friss alsóneműje is ott maradt a poggyászában, amelyet a váróteremben hagyott, néhány nap elteltével azonban mégis megkaphatta elvesztett holmiját minden további nélkül. Ez rossz ómen volt, mert szinte meztelenül, mezítláb vitték el, mintha egyenesen a vesztőhelyre vinnék. Szerencsétlen felesége mindhiába érdeklődött felőle, sosem tudta meg, hogy tulajdonképpen mi történt vele.

Elica hallgatott Iván gorombaságáról, eltitkolta a szorongást, amelyből nem lelt kiutat. Ami aznap éjjel történt a szűk és sötét utcákon a Faflek-féle kávéház és a Regedei utca közt, azt valójában nem tudta más, csak ők. Kötelező titoktartás hóhér és áldozat között, átkozott csend a történelekről, amely miatt többé semmi sem úgy volt, mint régen. Még azt sem voltak képesek kimondani, hogy mindent megbántak, és hogy mindkettőjük szégyelli azt, ami megtörtént, de még arról sem voltak meggyőződve, hogy ezt egymásnak képesek lennének elmondani. Talán még örült is annak, hogy anélkül büntetheti meg, hogy Elica ellenállna neki, mint általában, és mostanra sejtette, hogy végre kitalálta a módját. Lehetséges, hogy Elicának is szükséges volt arra, hogy átélje ezt az igazságtalanságot és mártíromságot ahhoz, hogy meglássa az előtte feltárulkozó valóságot, és meg-

találja a mentségét arra, hogy miért idegenedett el tőle, miért hidegült el Ivántól. Bárhogy is volt azonban, mindez azt jelentette, hogy sok minden nincsen rendjén közöttük, csupán kívülről látszanak párnak, akikre a muraszombati kispolgárság változatlanul példaképként tekint.

Nos, bebizonyosodott az is, hogy Spransky Iván komolyan számolt az ő segítségével.

Ezt közölte a házvezetőnővel, aki elrendezte a mosókonyhának használt faházban a hálóhelyet a fiatalember részére, aki kezdetben csak nappal jött, de később már náluk tölti majd az éjszakát.

*

Sziget András, a Regedei utcai villa új lakója jó egy évvel volt idősebb Spranskynénál. 1916 tavaszán újoncként Dobrudzsában a harctéren hamarosan súlyos sebesülést szerzett, azt követően hat hónapig Szegeden volt katonakórházban, aztán Pécssett, legutoljára Pesten, ahol a férgekkel teli sebei elkezdtek üszkösödni a combjain, hadirokkantként elbocsátották. A kálváriája, amelyet átélt, tulajdonképpen szerencséje is volt egyben, mert sosem kellett visszatérnie a frontra. Hazament Lendvára, de falába miatt nehéz munkára nem volt képes, így aztán kocsisként helyezkedett el Muraszerdahelyen az Esterházy-birtokon. Itt figyelt fel rá Spransky Iván, a folyó ura, akinek egyre több megbízható emberre volt szüksége kétes üzleteinek lebonyolításához. Fiús arcával, szívós, kissé vadnak tűnő természetével a fiatal férfi megfelelő volt a titkos üzleteihez, amelyeknél elkélt az ösztökélés. Erre András megfelelt, aki fiatalsága ellenére hidegvérű is volt, alkalmas a csempészésre is, elég bátor ahhoz, hogy kereket oldjon a hatóság elől. Mellette hűségesen kísérte az urát, szolgálta becsületesen, ami az ilyen természetű embereknel már-már ritkaságszámba ment.

Nem volt furcsa ezek után, hogy Iván őt választotta ki háza őrzőjének, aki helyettesítette a kutyát, ugyanakkor szemmel

tartotta a ház úrnőjét. A férfi a ház urának bizalmasa lett, megtiszteltetésnek érezte a megbízatást, készen arra, hogy mindent megtegyen értük, mivel ebben látta a felemelkedést még akkor is, ha megbízatása nem számított különösebben fontosnak. Legalábbis így gondolkodott el ezen Spranskyné, aki, ha tehetne, kerülte a ház őrét, ahogy egy ideig a tekintetét is. Nem számított másnak, csak a férje árnyékának, pártfogó kezének volt meghosszabbított mása, ami nap mint nap azt jelezte, hogy a ház ura nem bízik meg benne teljesen. Ebből adódott, hogy kezdetben nehezen tudott kiegyezni azzal, hogy minderről a ház őrzője valójában nem tehet, ugyan nehezen tudta türtőztetni magát, de ingerültségét sosem mutatta ki.

Mindezt a fiú is megérezte, ezért is előzékenyen visszavonult. Fát vágott, fűvet kaszált, gyomlált a kertben, apró-cseprő feladatokat teljesített, amelyek egyébként a háziasszonyra hárultak volna. Tekintettel a segítőkészségére Rosa asszonnyal együtt próbálkoztak közeledni Elicához, rajta keresztül összetartás alakult ki közöttük, ami egyébként is jellemző volt, szobalány és szolga mindig közel állnak egymáshoz. Így a jövevény már bizonyos előnyökhöz jutott, miközben sok mindent megtudott az úrnő kérdése nélkül is. Hogy egyáltalán bizalommal közeledett volna hozzá, erről nem tudott semmit Spranskyné, de bolygatni sem akarta mindezt. Az a megaláztatás, amelyet ezekben a napokban élt át, már épp eléggé fájdalmas volt, egészen a fájdalommentességig érlelte, így közömbössé vált, nem érdekelte már senki véleménye, minden tanács haszталannak tűnt számára. Igazából arra vágyott, amikor a lovak közé hajítják a gyeplőt, s a kocsi elszabadul, a szél szétzilálja a haját, így megkérte Ivánt, hogy engedje el Battyánfalvára.

A férfi ránézett, mintha furcsának vélné a kérdést, ha nem is egyenesen örültségnek, majd hosszasan mérlegelt. Már úgyis külön voltak, ami egyben azt jelentette, hogy nem képesek megkülönböztetni az árnyalatokat, bizalmuk is megfogyatkozott, mint amikor kezd eltűnedezni a hó a déli napsugár erejé-

től, nyilvánvalóan képtelen volt megítélni, hogy az asszony zavarban van, vagy tényleg ezt kérdezi.

– Mi bajod? – szólalt meg végül. – Megtagadtam-e tőled valaha is valamit abból, ami a miénk? – kérdezte Iván Elicától. – Nem számított mindaz, amit érted tettem? Vajon csak görcsösen igyekeztem, hogy eleget tegyek neked? – felemelte a hangját. – Volt-e valaha annál nagyobb félelmem, mintsem hogy megkívánsz valamit, s ne tudnám teljesíteni? – lélegzett fel és várt.

Elica csak bámult és töprengett.

Ajkát harapdálta, miközben azon gondolkozott, amit Ivántól hallott, s ami vádaskodásnak tűnt, bár lehetséges, hogy nem is annak szánta. Ugyanakkor a szabályok azt jelentették, amit már eddig is tudott Spransky Iván csak akkor lett volna nyugodt, ha Istennek érzi magát. Talán azonban még akkor sem adott volna neki elegendő szabad akaratot. Elica pedig nem kívánt egyebet, csak hogy teli tüdővel lélegezhessen. Szeretett volna megmártózni a nyárban, amely telve volt kinyílt virágokkal és tiszta volt, mint a gyermekszem. Remélte, hogy legalább ezt nem találja bűnösnek.

– Még Pusztának, a lónak is szüksége van egy kis sétára – szólalt meg végre Elica, mintha meg se hallotta volna Iván szokatlan, felszínre törő őszinteségét.

– Erről még beszélnünk kell – mondta, megérezve, hogy Elica ki akar maradni a beszélgetésből. – Meg kell értened, hogy az élet tőlem is sok mindent megkövetel – folytatta. – Most sokkal inkább olyan emberekre van szükségem, akikben megbízhatom, a feleség pedig az első, aki nem szabadna hogy cserbenhagyjon.

– Sosem hagytalak cserben – bólintott, vonaglott meg egész testével. – Semmi olyat nem tettem, ami szégyent hozna rád – jelentette ki határozottan Elica.

– Mit vétettem én neked? – emelte fel újra a hangját Iván. – A fertőből ragadtalak ki, amelyet később bekerítettek a zsandá-

rok, és az ott levők egy részét börtönbe is zárták – tárta szét a két kezét, amellyel úgymond védelmezte őt. – Csak ezt tettem – mondta és már el is hitte, hogy aznap este egyéb sem történt.

Elica levette róla a tekintetét, és újra magába zárkózott. A zsandárok az éjjel valóban rajtaütöttek a muzsikusokon, ezzel Iván elmefuttatása is indokolt módon bizonyítást nyert, minden egyéb csak elhanyagolható. mellékes mozzanat volt, amelyet minél előbb el kell felejteni. Ám Elica nem így gondolkodott, ezúttal így nem tudott neki megbocsátani. Még érezte markoló ujjait, amelyekkel taszigálta, belemart, megragadta őt. Érezte azt a megsemmisítő dühöt, amelyet szeretett volna valakin kitölteni küzdelmének legvégső magjaként, ugyanakkor érezte az urát elszigetelő közönyt, aki alárendeltjeit arra igyekszik kényszeríteni, hogy zokszó nélkül szolgálják.

– Nem tettem mást – győzködte önmagát. – Más nő lehet, hogy hálás lett volna a törődésért, mert megesik, hogy az ember kissé megfélelkezik magáról, vagy nem tudja időben felmérni a kellemetlen következményeket – magyarázta a maga módján, miközben feltehetően tudatára sem ébredt, mennyire hasztalan is szónokolnia, és mennyire elutasította Elica azt a szemképráztató megtévesztést, amellyel valójában Iván csupán tetteit igyekezett mentegezni.

Megfellebbezhetetlen igazság volt, hogy Elica már nem volt többé Iván rendíthetetlen, sziklaszilárd férfiasságának büvkörében, ugyanakkor dühítette az aggódó apai tekintet, ezt az aszszony már rövid időre is alig volt képes palástolni. Egyre távolibbnak tűntek, egyre inkább a múltba vesztek azok a napok, amikor még fenntartás nélkül hitt, és megbízott Iván egyenesességében. Az eseményekhez, amelyek Elica szeme láttára egymás után lepleződtek le, csupa rossz kötődött, ezt már megmásként nem lehetett. Hogy vajon mi volt ennek az oka? Iván hallgatagsága vagy Elica feltétel nélküli hite? Ez most, ebben a pillanatban kevésbé volt fontos. Szerelmük az eredeti bűnben fogant, lemosni, eltüntetni ezt már nem lehet. Mindkettejük-

nek mostantól ezzel kell együttélnie. Ezzel, elsősorban Julián miatt. Elica becsapottnak érezte magát, Iván pedig nem ismerte be bűnösségét, de abból sem engedett, amit gondolt. Vagyis egyre inkább úgy tűnt, hogy a bizonytalanság érzése csak rontott a helyzeten. Ha kellőképpen előrelátó, a sajnálat kerekedik felül benne, bocsánatot kér Elicától, ehelyett azonban büntette, falhoz szorította engesztelhetetlenül, végleg ketrecbe zárva.

Elica azzal is vigasztalódhatott volna, hogy mindez csupán a véletlen műve, vagy Iván mindenben öntudatlanul cselekedett. Arra gondolt, hogy mindez már annak az árában volt benne, hogy a polgársághoz tartozhasson. Szorongása ettől nem csökkent, másfelől vigaszra sem lelt. Tudatosult benne az is, hogy a sors rabja, amiről hiába panaszkodott volna bárkinek is. Muraszombat, ahova az élet kényszerítette, és amely hermetikusan el volt zárva a külvilágtól, nem értené, hogy miért fontosabb számára a megfoghatatlan igazság a megfogható gazdagsággal szemben. Arra is rádöbrent, hogy a berekben élő rokonai sem fogják ezt megérteni soha. Vagy nem is hinnének neki, Sreš Elicának, aki valódi énjét egy falat fehér kenyérért megtagadta. Kárörvendhetnének végre, hogy lám, valamiben megbotlott. Szívből ezt kívánnák neki, ez lenne nekik az elégtétel. Mi aztán megmondtuk, mondanák. Hogy is történhetett volna másképp, pöffeszkednének. Mert másképpen nem is lehetne, hajtogatnák egyre, úgy volnának vele, hogy ők az okosak, velük ugyan semmi ilyesmi nem történhet...

De mi van, ha Elicának ebben az egyszerűségben tényleg volt valami bölcsesség, ami nem volt nyilvánvaló számára? Ezt mondogatta, vagyis: „Be kell látnod ezt is!” Iván is ezt a mondatot hajtogatta szüntelenül, Elica pedig nem értette. Ha végiggondolta az egészet, akkor egyre inkább valamiféle keserűség fakadt fel benne. Ott volt benne, és nem akart távozni.

Az idő viszont Julián növekedésével együtt szaladt, aki valójában Elica órája volt.

– Amikor majd nagy leszel – mondta neki türelmetlenül, mintha kész lett volna lemondani azokról a hosszú évekről,

amikre a fiúnak még szüksége volt ahhoz, hogy eljusson oda, akkor minden másképpen lesz... Elica ezekkel a gondolatokkal eltelve a fiával szemben sokszor büntudatot érzett, s ezt túlzott engedékenységgel ellensúlyozta. A gyerek pedig kiélvezte ezeket a helyzeteket, mindent megkapott, az édesanyja ilyenkor neki áldozta minden idejét, hogy bepótolja az, amit elvesztegetett, amikor nem volt gondolatban vele. A fiú tudta, hogy ilyenkor mindent megenged neki, és bármely csínytevést megbocsát, amit különben nem tett volna meg. Az volt az alapvető gond, hogy Julián legjobban az utcára vágyott, Spranskyné azonban nem akart az őr kíséretében sétálni a városban, aki egyébként is Rosa asszony unokaöccse volt, valahányszor látogatóba jött hozzá, tovább maradt, mint ahogy azt eltervezte. A gyereknek viszont ezt nem tudta megmagyarázni, így sok furcsaságot kitalált, csak hogy otthon tartsa. Nos, persze ez sem tartott sokáig, így már tudta, hogy végül ő lesz az, aki összeszorítja a fogát és beadja a derekát.

*

A fiú elcsodálkozott, amikor Elica hozzálépett, szemlátomást elöntötte a pír.

Felegyenesedett a kerítésnél, amelynek éppen a javításán dolgozott, széttárt kezeivel megfogta a vékony léceket, mintha a folyamatos hajlongástól fájt volna a dereka. Ezután karjával a lécre könyökölt, arra várt, hogy Elica megszólaljon. A férfi törékenynek látszott, éppen csak pár ujjnyival volt magasabb nála, ugyanakkor vékonynak tűnt, mintha a háború, amin keresztülment, megviselte volna, összement volna. Meglehet, hogy katonás vonása nem volt sosem, erről a komorna úgy nyilatkozott, hogy olyan fiús és laza, akár a város peremén élő cigánygyerek, aki a senkiföldjén lebeg, s aki a zsandárok jelenlétében sem zavartatja magát. Ez a benyomás Elicára meglepetésként hatott, aki az őrben a merev katonát kereste, aki cinkkel talpalt bakancsban jár, aki már több napja megkeserítette az életét, most

úgy tűnt neki, hogy itt néhány kölyökkutya ugrándozik a fűben, s a képzelgése vezette félre.

– Szeretnék magával beszélni – szólította meg végre.

– Igenis – válaszolt neki a férfi alázatosan, tudatosítva benne, hogy ő is arra vár egy ideje, hogy hajlandó lesz odafigyelni rá.

– Úgy néz ki, hogy egy darabig itt lesz nálunk – szólt hozzá tapintattal. – Maga és én is tudjuk, hogy nincs más választás, ezért ok nélkül ne úgy nézzünk egymásra, mint a kutya a macskára – mondta, miközben mély lélegzetet vett.

– Mint a kutya a macskára? – rágta a szót a férfi.

– Magának végeznie kell a dolgát, nekem pedig az a dolgom, hogy ebben segítsem – folytatta Elica.

– Pontosan így van – bólintott rá a férfi. – A kicsire kell vigyáznunk.

– Vigyázni kell rám is – mosolyodott el az asszony, noha nem akarta, hogy ez méltatlankodásként vagy panaszként hangozzék.

A férfi közelebb lépett, arcába nézve, mintha azon töprengene, hogy milyen is volt Elica elfeledett mosolya. Tágra nyílt szemekkel mérte végig termetét, anélkül, hogy megrándult volna, vagy más módon jelezte volna, hogy zavarban van. Úgy tűnt neki, hogy nem érti a megjegyzéseit, ezért is kérdezte:

– Miért éppen magára?

Elica tisztában volt azzal, hogy nem bízhat benne, nem szabadna beavatnia őt a küldetésébe, ezért nem is várta el ezt tőle. Elégtételül szolgált az az érzés, hogy nem valamiféle kicsapongó nőt lát benne a férfi, hanem épp ellenkezőleg, csendben az oldalára állt. Elica abban reménykedett, hogy a férfi nem látja majd bűnösnek, ahogy bűnei nincsenek is. Bízott benne, hogy a férfi nem fog unos-untalan nyugtalankodni, majd bemártani őt.

– Akárhogyan is, nos... – kontrázott. – Szeretném, ha ez a cirkusz, amelyet életnek nevezünk, legalább elviselhető lenne, és örülnék, ha maga is ezt gondolná – ismerte be végül Elica.

– Részemről – kezdte az őr, s halkabbra fogta. – Első napomtól kezdve tisztelettel állok a rendelkezésére – hajolt meg, kifejezve szolgálatkészségét. – Meggyőződésem, hogy a banyát egykettőre elkapom – zárta le. – Vigye el az ördög, ott, ahol van! – ráncolta vonakodva a homlokát

– Bárcsak úgy lenne! – bólintott, és visszafogta izgatottságát. A férfi szavai most végleg meggyőzték arról, hogy a nő, akinek kilétét Iván hosszú ideje titkolta, csak most lépett be igazán az életükbe.

– Azonban nem háborús kémet keresünk, hanem egy örültet, aki már messziről kirí a mindennapi emberek közül – nyugtatgatta a férfi.

– Persze – helyeselt, noha alig várta, hogy mit mond majd.

András, legalábbis úgy látszott, megérezte a kimondhatatlant, erősebben figyelt. Mozdulatlan tekintetében, amely a gyerekek érését jelző kíváncsiságot idézte, mégiscsak volt valami felkavaró. Ezekben a pillanatokban érezte úgy, hogy nem szemben állnak egymással, mint az őr a fogollyal, hanem, akár két gyermek, akik nemrég együtt játszottak, bemenekültek a sövény mögé, és félelemben várják, hogy valaki leleplezze őket. A minden bizonnyal csupán látszólagos érzés megtévesztette Elicát, tudta, hogy jobb volna most elmenni, amire már készült is, de valami mégis volt ebben a rajta átsuhanó gondolatban, amely a belső parancsnál is erősebb volt. Lehet, hogy csupán egy alkalmatlan pillanatban előbukkanó emlék volt, amely a tapintatosságához kötődött, vagy pedig tényleg olyasvalakivel állt szemben, aki egy pillanatra együttérzett vele. Végeredményben hálás volt neki aggodalmaért, amely nem várt ujjongást ébresztett benne. Sokat jelentett, sokkal többet, mint amit ez a férfi képes volt felfogni, még akkor is, ha meg tudta volna magyarázni neki, hogy már régóta nem nézett így senkire.

– Tudom, hogy ezt nem szabadna elmondanom magának – szólalt meg végül a férfi. – De minden jel szerint a nőt megtalálták a mieink, aggodalma tehát felesleges – mondta halkán, és

megfordult, hogy meggyőződjön róla, hogy nem hallja-e valaki, amit mond.

– Igazán? – sóhajtott fel mélyen Elica. – Akkor mire való ez az egész? – futott át rajta a gondolat. – Minek ez a játék? – ez sehogy sem ment a fejébe.

– Nem tudom én azt, nem is akarom tudni – felelt csendesen a férfi.

– Őrködik felettem, noha jól tudja, hogy amiatt a nő miatt nem is kell őrködni? – húzta ki magát Elica.

– Őrködöm – bólintott. – Meg fecsegek, – zárta le a gondolatát. – Ma tényleg fecsegek – vakarta meg a nyakát, és szétzilálta a hosszú haját.

– Ajaj – lélegzett fel Elica. – Nem mondaná mindezt nekem, ha nem bízna meg bennem – mosolyodott el keserűen. – Mindketten tudjuk, hogy nem árulnánk el egymást – kacsintott rá.

– Tudjuk, amit tudnunk kell – lépett odébb a férfi, a további beszélgetésnek elejét véve. – Azért mondtam el magának, hogy hiába ne legyen kétségbeesve – húzta ki magát, mintha tisztelgne. – folyton azt látom, hogy nem akar a gyermekkel kilépni a küszöbön, mert kerüli, hogy kísérem magukat – emelte rá a tekintetét. – Így valahogy megbeszéltük a közös dolgokat, nyugodt lehet, én pedig annak rendje-módja szerint fogom végezni a szolgálatot, a közelben leszek, így mindig elmondhatom, hogy a szemem magán tartom.

Elica engedett a férfi határozottságának, bár legszívesebben elmondta volna neki, hogy örömmel menne vele a városba. Ám lehet, hogy ez nevetségesnek tűnt volna, a hála gyermek kifejeződésének. András mégiscsak Iván hűséges szolgálója volt, Elicának ehhez kellett tartania magát.

*

Forgas Jenő lovászmester felnyergelte a Puszta lovat, sokáig igazgatta a szíjakat a lószerszámon. A mozdulatai lassúak és határozottak voltak, mintha nem bízott volna meg a felszere-

lésben. Spranskynének is feltűnt, hogy miközben nem volt az istállóban, Jenő megöregedett az évek múlásával, látnivaló volt, hogy ujjai nem engedelmeskednek, mintha megdagadtak volna, mezítelen alsókarja pedig remegett, ha nekiállt dolgozni. Csendesebb is volt a szokásosnál, a lovakkal sem beszélgetett. Hogy mi nyomta lelkét, csak találgatni lehetett, de azt is tudta, hogy faggatózással nem sokat tudhat meg a pillanatnyi lelkivilágáról. Inkább hallgatott. Az öreg lovász magának való volt, de természetéből adódóan kétarcú, ezek forgása egy ismeretlen erőnek volt alárendelve. Ha valami belső kényszer feszítette, mindig bőbeszédű volt, egyébként is szeretett beszélgetni. Elica kíváncsi volt, mert úgy érezte, hogy valamit mégis elhallgat, ami talán rá is vonatkozott, sőt érezte, hogy ha nem tudja hallgatását feloldani, esetleg még nagyobb csapás érheti, így feltette a kérdést:

– Azt hittem, hogy megkérdezi majd, hogy miért nem jártam erre felé ilyen régen.

Az öreg tekintete a távoli látóhatár felé tévedt, úgy látszott ebben a pillanatban, hogy Elica jelenlététől még inkább elkomorult. A mutatóujjával az ajka melletti ráncot kezdte el kapargatni, majd megszólalt, mint aki magában beszél:

– Minek is alkalmatlankodnék ilyen kérdéssel, ha egyszer tudom rá a választ?

– Tudom – bólintott Elica. – Magának is az volt a feladata, hogy tartsa rajtam a szemét – mondta aggályosan.

– Nekem? – mosolyodott el alig láthatóan a lovász. – Nekem ugyan feladatot nem ad senki régóta – pásztázta végig Elicát szürke szemével. – Nekem! – piszkálta meg az ujjá hegyével a mellkasát. – Én csak saját magamnak adok feladatokat, Isten engem úgy segítjen! – biccentett. – De az irgalom miatt, nekem elhiheti – révedt újra a messzeségbe. – Ahogy nem lehet irgalommal végignézni azt a jelenetet, ahogyan a vadállatok lopva nyomában vannak az őzikének, hegyezik a fülüket, és várják a megfelelő pillanatot, hogy földre teperjék – mondta, közben

hangja elváltozott –, különösen akkor, amikor az ember tudja, hogy az őzike is csak az a bárány, aki a kegyetlen uralomnak csak a lelke ereje által tud ellenszegülni.

Elica végighallgatta, úgy tűnt neki, hogy érti, amit mond, úgy, ahogyan értette a szélről elmondott hasonlatát is. Ezek szerint Forgas Jenő az ő oldalán állt, vagy legalábbis vele együttérez, ez pedig Elicát feltűzelte. Olyan dolgokról is tudott minden bizonnyal, amelyeket ő csak találgathatott; érezhetően körülötte olyan dolgokat terveltek ki, amelyek rosszabbak voltak talán, mintsem gondolta volna.

– Tudtam, hogy számíthatok magára – felelt elpirulva Elica.

– Rám? – kuncogott a lovász, mintha valami érdekeset mondott volna Elica. – Rám számítani? – ez különösnek tűnt számára. – Az is igaz, hogy régóta küszködök ezzel a kegyetlen idővel, éppen ezért tudom aztán, hogy attól erősebb nem lesz az ember – hallgatott el, miközben el is komolyodott. – Még mindig hiszem, hogy az efféle öregedés az embernek bölcsességet is hozhat – állt meg Elica előtt, és széttárta a karjait, felfelé emelve, mintha megadta volna közben magát.

– Mégsem értett meg egészen – rázta meg a fejét a fiatalasszony. – Semmit nem követelek, még csak el sem várok, de sokra becsülöm, ahogyan gondolkodik – tette hozzá magyarázatképpen.

– Ah-ha!? – álltak meg a karjai a levegőben, mint a madarak szárnyai, amelyeket széttárnak, valahányszor a levegőbe emelkednek.

– Különös dolgok történnek, amiktől egy kicsit összezavarodtam – vallotta be Elica. Küszködöm, pedig közben valamit tehetnék is. Ha viszont megpróbálom, büntudat fog el – folytatta. – Senki nem állítja, hogy a dolgok úgy vannak, ahogy nekem tűnnek. De azt is mondhatom, hogy az egész csak kitaláltam – fogalmazta meg a bizonytalanságát, amelyet egyre csak ismételtgetett, annyira eltöltötte. – Azt viszont nem tudom, hogy van-e jogom egyáltalán valamit is mondani, vagy jobban tenném, ha hallgatok, titkolva a szorongásaimat!?

Az öreg leengedte a kezeit a teste mellé, mutatóujjával pedig megérintette a derekát. Ezzel a jellegzetes, lovászokra jellemző tartással és szakállal emelte fel a tekintetét, ettől egy csapásra megfiatalodott. Megérezte azt, hogy Elica megbízik benne, hiszen, ha kimondatlanul is, de feltárta az életét előtte, ezzel pedig a személyisége mégiscsak felkavarta. Az öreg felmérte a jelenlétét, s mintha nem kötné semmi, így szólt: – Azt beszélnek, amit maga gondol, asszonyom. De a férje tudja, hogy magának nincs más választása, ettől megint ő az erősebb. Már régen összeállt azokkal az emberekkel, akik az ön sorsát irányítják. Ezért senki sem képes velük szembeállni. Jól tudja, hogy a martalócai függnek tőle, mert megélhetésből szolgálgják. Ha né tán valaki faképnél hagyná, akkor besározná magát, viszont senki nem merészelne Spransky Iván körül szaglászni.

– Ugyan, én mégiscsak a felesége vagyok – rezzent össze ezt hallva Elica.

– Nem mondtam, hogy nem az – mondta. – Azt is mondtam, hogy valószínűleg az is marad – nevetett teli szájjal.

Elica sóhajtott, majd hallgatásba burkolózott.

Úgy érezte magát, mint aki nem számít rá, s hirtelen hurokba gabalyodik, valamilyen bizonytalanságban lóg a mélység felett, alatta tátongó üresség, sehol egyetlen kapaszkodó. Természetesen felfogta, hogy házassága nem más, mint szolgálat, jó lett volna ha ezt jól tudja elvégezni. Így azonban csak a fejét törte, napjai egyre szomorúbbak lettek, amivel nem is szabadott volna törődnie. Átnézhetett volna ugyan az egészen úgy, hogy észre sem veszi. Mennyit is számítottak valójában ezek a megfogalmazódó kérdések, amelyekkel mindenkit csak bosszantott, és saját magának is ellenszenves volt? Beteges kérdés, meglehet, de alapjában ez a személy még ő? Végső soron az, de lehetséges, hogy nem volt ugyanaz a szerencsés és szenvedélyes Sreš Elica, hanem már a beképzelt, olykor szomorkás Spransky Elica úrhölgy. Már igaz, ami igaz, a dolgok épp olyanok voltak, amilyenek látszottak – így beszélt Jenő, miközben őt hasonlí-

totta az őzikéhez – , ha pedig most Elica leül, soha többé nem indult volna el az ismeretlenbe, nem érezte volna ezt az ismeretlen nyugtalanságot, amely a lovakhoz hajtotta.

– És a lelki erőm? – kérdezte Elica. – Tényleg nincs remény? – szállta meg hirtelen valamiféle kellemes, kissé gúnyos érzés.

– Ó, de igen, persze, hogy van – fogta fel a gondolat élet, még nevetett is hozzá egy kicsit. – Éppen a reménység ad erőt az egészhez – mondta tréfálkozva. – A remény sosem fogy ki magából, ezért kezeskedem.

– Tényleg így gondolja? – lépett hozzá Elica, majd arcon csókolta.

– Hogy a fenébe ne gondolnám így!? – tette a öreg a tenyerét oda, ahol megcsókolta.

– Akkor minden a helyére is került – nyúlt a kantárért szenvedéllyel Elica. – A szavak már csak olyanok, amilyenek, én is lehetek olyan, ami lenni szeretnék – majd a lovász segítségével nélkül felkapaszkodott a nyeregbe. – Az uramnak pedig mondja azt, hogy ma mindenhova elmentem, ahova kellett, bár lehet, hogy nem tetszik neki, arról viszont egy szót se, hogy a körbeügettem a majorságot – kacsintott a lovász felé, majd csettintett a lónak.

– Ej, haj! – kiáltott fel Forgas Jenő, és utána eredt. – Majdnem elfelejtettem mondani... – néhány lépés után szaporábban vette a levegőt. – Jó volna, ha meglátogatná az édesanyját...

Megfordította lovát, lefelé hajolt a lovászhoz. Valami volt a hangjában, amire Elica felfigyelt. Pislogásából is érezni lehetett, hogy jó hírré nem számíthat.

– Nem tudom, hogyan is mondjam el azt, ami történt – várta meg a hölgyet ezzel a kérdésével. – Ez úgy volt, hogy – széttárt karral folytatta – péntekről szombatira virradó éjjel, amikor Lángossal együtt Besztercéről szállítottuk a petróleumot, szerettük volna kikerülni a csendőrök által felügyelt területet Cserföldnél, egykettőre letértünk ezért a főútról a postánál, utunkat pedig a réteken keresztül folytattuk. Világos volt az éjszaka,

majdnem úgy látható volt minden, akárcsak nappal, ezért aztán Belatincnál már a szántóföldeken keresztül jártunk, amikor a bereknél majdnem elértük az ugart. Abban a pillanatban, amikor a lovakkal együtt meg akartunk egy kicsit pihenni, hiszen a zombékos már süppedezett a súlyunk alatt, hirtelen furcsa hangot hallottunk a síkság felől – sóhajtott, összeszedve magát. – Olyan hang volt, amit az én fülem még sosem hallott, Lángosnak is csak meredezett a szeme – mondta tovább, miközben ismét az éjszakai történéseket élte újra. – „Valamilyen állat vajon beleszorult valami csapdába, vagy valami tébolyodott madár, amely álmatlanul virraszt?”, kérdeztük egymástól, meresztgettük mindenfelé a szemünket. „Vagy valami egészen más, amiről jobb nem gondolkodni, s tüstént megindulni a lovakkal?”, szólalt meg a társam, aki azt hitte, hogy ebben az ezüstszínű éjszakában valami olyannal találkozunk szembe, ami nem evilági. Aztán láttuk csak mindketten a fehér, vékony valakit, aki mintha siklott volna, még csak nem is súrolta a földet...

– Anya? – döbönt rá a titokra Elica.

– Igen – bólintott a férfi. – Nem messze tőlünk, egy kőhajításnnyira nőtt ki a mélyből, még ma sem tudom hogyan, de abban a minutumban megismertem, hogy ő az – mondta, majd megvakarta a fejét. – Így is volt. Tudtam, hogy ő az, noha teljesen másnyennek látszott, mintha nem ebből a világból való lett volna. A nevén akartam szólítani, de nem tudtam a nevét, mivel sosem hallottam magától az édesanyja nevét...

– A mezőn bolyongott és énekelt? – vágott türelmetlenül a szavába Elica.

– Hogy énekelt-e? – kérdezett vissza. – Azt nem tudom, hogy valójában énekelt volna – vakarta meg megint a fejét, ezúttal hallhatóan. – Nem tudom, hogy a hangját lehet-e éneknek nevezni – mondta. – Azt sem mondhatnám, hogy úgymond sírt volna, mindamelllett a dolog inkább a síráshoz volt hasonló...

– És mi történt aztán? – faggatózott Elica, képtelen lévén kivárni, míg rátér.

– Hozzánk közel jött, de nem vett észre – vont a vállát.
– Meglepő módon még a fagyoskodó lovak sem riasztották el. –
magyarázta. – Megmondom én magának: valami gonosz erő
hozta oda, hagytuk hát, menjen csak a maga útján, a saját akara-
rata szerint...

*

A disznóól ajtaja ki volt tárva, mindkét koca a tyúkokkal együtt
legelt a fűben. A konyhaajtó is ki volt tárva, a tűzhelyen egy
nagy fazékban főtt az ennivaló. Elica belépett a gőzbe, amely
erősen és fullasztóan áramlott kifelé, répaszagot hordozott,
majd az ajtófélfá alól benézett a kamarába is. Elsősorban azt
furcsállotta, hogy édesanyja nincs az udvaron, ugyanis napköz-
ben általában nem tartózkodott a házban, szerencsére azonban
mégis rátalált tekintete a sarokban, az oltárnál. Ott volt, háttal
neki, belemerült a délutáni sötétségbe, s észre sem vette a lá-
nyát, a vörös virágokra nézett: túszerózsák voltak, melyek sza-
badon terjeszkedtek az ablakok alatt, s melyeket Srešné sosem
szakított le. Ez is igen szokatlan volt Elicának. Lehajolt, átlépett
a küszöbön, ám az idős asszony nem vette észre, vagy nem adta
jelét, hogy mégiscsak látná. Arca, amely most oldalról láthatóvá
vált, szépnek tűnt Elicának, mozdulatlan volt, akár a fából kifa-
ragott Szűz Mária arca a szobrocskán, a falon. Különben is volt
valami hasonlóság közte és a szüette, féregrágtá kegytárgy közt.

Hozzá lépett, köhintett, az édesanyja viszont, aki végre meg-
mozdult, nem nézett rá. Ujjai megmozdultak, újra imára kul-
csolta kezét, befelé figyelt csak önmagára, bezárkózott a lelké-
be. Elica gyerekkora óta szokva volt ehhez az állapothoz, ami-
kor édesanyja más világokban lebegett, túl zaklatott volt ahhoz,
hogy várjon.

– Magához jöttem látogatóba – szólította meg.

Az öregasszony megrezsent és hátranézett a válla fölött. Te-
kintete rideg volt, rendreutasító, mint a lelkipásztoré, amikor a
gyerekek az oltár előtt izgágáskodnak.

– Szépen kérem, nohát – türelmetlenkedett Elica. – Miért csinál így? – fakadt ki anyja előtt akaratlanul. – Azért jöttem, mert magáért aggódom, de nem tudok sokáig maradni.

A töpörödött asszony elfordította a fejét és úgy nézett rá, akár a betolakodóra, akit legszívesebben elkergetett volna. A szeme szürke volt, mint az őszi mezők, és volt benne valami, amivel a lányának megálljt parancsolt. Vagyis valami szomorúság volt édesanyja szemében, amit eddig még sosem látott. Kétségbeeséssel és dühvel párosult szomorúság.

– Nem való, hogy vele vitatkozzom – szólalt meg Srešné.

– Nem értem, kivel vitatkozik maga – lépett közelebb hozzá Elica, átkarolva a vállát. – De dühösnek látom, ez pedig aggaszt.

– Tőle sem való, hogy nincs hozzám egy jó szava sem – nézett vissza a fából készült Szűz Mária-szobrocskára. – Egyebet sem csináltam életemben, csak egyre hozzá könyörögtem kegyelemért, tisztességgel szót fogadtam neki, a végén pedig ez sem ér semmit...

– Igen, Jézusom!? – ocsúdott fel Elica. – Hát, hogyan érne az sokat – ölelte magához. – Hogy is gondolhat ilyet?

– Nem, nem – rázta a fejét. – Nem és nem! – próbálta magát kiszakítani az ölelésből. – Nyáron, hetvennégyben az Isten magához vette az én Elekemet – tört ki belőle a vallomás, nem tudott parancsolni a feltörő szavaknak. – Négy éves és hét hónapos volt, amikor megtaláltam a málnásban, már merev volt a teste. Ott feküdt és rám meredt azokkal a nagy szemeivel, mintha még látna. Kijött Muraszombatból az orvos, hiába kereste az testén a kigyómarást. Jött a bábasszony is, aki a világra segítette, megmosdatta, de a halotti víz sem mutatott ki semmit. Megsimogattam még egyszer az én Elekemet, és a következőt mondtam neki: „Rendben van. Te vagy az én vezetőm, s te tudod, hogy ennek miért kellett így lennie” – emelte fel a kezét az oltár felé és felsóhajtott.

– Szépen kérem, nohát – próbálta meg Elica erőnek erejével elmozdítani édesanyját az oltártól. – Semmi értelme nincsen ennek, semmi jóra nem jut ezzel – kérlelte szelíden.

Az öregasszony nem engedett, nem akart hallgatni a lányára.

– Ősszel, nyolcvanegyben az Isten magához vette az én Jenőmet – áradt belőle feltartóztathatatlanul. – Erős, egészséges gyerek volt mindaddig, míg csak nem kellett elfutnia azok elől a fehér kísértetek elől. Minél jobban futott, annál inkább utolérték. Aztán már hiába kértem a városból a doktort, hiába jöttek sorba az asszonyok, akik egész éjjel érte imádkoztak. A fehér kísértetek ott tanyáztak a padkán, szüntelenül rémisztgettek mindaddig, amíg a szegény lelke ki nem múlt. Akkor kilenc éves és két hónapos volt az én Jenőm, akit megsimogattam és újra ezt mondtam neki: „Rendben van...”

– Semmi értelme sincsen ennyi év után ezzel küszködni – adta fel a lány, azzal leült a bevetetlen ágy mellé. – Jó volna, ha itt élné le öregkorát, miben látna hiányt? – ellenkezett erőteljesen vele.

– Tavasszal, kilencvenhétben az Isten magához vette az én Pistimet is – szólt vigasztalhatatlanul Srešné. – Valamelyest összeszólkózott Kontrecel, a pallérral, aki erősen haragtartó volt. Már aznap este ez az ördög be is ment a istállóba, titokban elvezette a fiatal csikókat. Mikor Pista hajnalban az istállóba bement, az állatok megijedtek és keresztülgázoltak rajta. Két nap és két éjjel feküdt a nyílt sebbel, és segítségért könyörgött, de még a gróf orvosa sem tudott rajta segíteni. Egyedül maradtam a kisgyerekekkel, akinek a szerencsétlen férjem nagyon örült, de akkor is összeszedtem az erőmet, és újra az oltár elé léptem, és a következő kéréssel fordultam hozzá: „Semmit sem értek, te viszont tudod...”

– Sosem beszélt nekem eddig, hogy az édesapám halála valójában büntetés miatt történt – döbönt meg Elica.

– Igen, az volt – felelte minden mozdulatával Srešné, hogy így történt a dolog. – Habár Kontrecet sosem ítélték el, de a halálos ágyán mégis megbánta bűneit – a szemei is ugyanezt mondták. – De mit is jelentsen mindez nekem? Isten adjon neki örök békét és nyugodalmat, hiszen én már réges-régen meg-

bocsátottam neki – vetett gyorsan keresztet. – Nem hiszek benne, hogy a Szűzanya erről meg tud világosítani, hogy miért kellett ennek így történnie, és hogy egyáltalán miért is volna jó.

– Ne beszéljen így, mert magán ez úgyse segít – kérlelte gyengéden az édesanyját Elica, akinek úgy tűnt, hogy az öregasszony már összeszedte magát. Az azonban csak:

– Télen, 1916-ban a nagyméltóságú szlovén uraság elvitte az én Elicámat – mondta hirtelen az öregasszony, majd két tenyerét eltorzult arcához emelte. – „Már kezdettől tudtam, hogy Isten gyermeke vagy”, mondta a férjem, én pedig hittem abban, hogy a gonoszság valahogy elmúlik felőlünk, csak kegyelemben lesz részünk. Annyira hittem ebben az egészben, hogy napokig se nem láttam, se nem hallottam, csak a köszönetet rebegtem a Szűzanyához, imádkoztam. Erre... mit kellett megérem – halált el, majd hozzálépett.

– Mit? – kérdezte félve a lánya.

– Tudom, hogy neked ott rossz – mondta határozottan az édesanyja. – Tudom, hogy rossz neked ott, szenvedsz igencsak – nyújtotta ki vékony kezeit, azzal megsimogatta a lánya haját.

Elica megremegett a szokatlan érintéstől, nem jutott szóhoz, amellyel leplezni tudta volna a szorongását. Valami rátelepedett a mellkasára, mintha jéghideg vízbe kellett volna lemerülnie, a sírás a torkába szorult. Összehúzta magát, mint egy csesemő, és görcsbe rándulva várta, hogy elmúlik az egész.

– Tudom, hogy már ez sem helyénvaló – fordult Srešné aggodalommal a szobrocska felé. – Már régóta nem értek vele egyet, magyarázom neki – szétzilált, kusza hajával a Szűz Mária-faszoborhoz fordult. – Minden edénynek megvan a maga pereme, a szenvedésnek is létezik valahol mércéje – emelte fel a hangját. – Isten elégedettsége is valahol véges – kiáltotta. – Mi marad, ha teljesen kifoszt mindenemből, aztán meg csak nézi, hogy mezítelenül bolyongok mindenfelé? – sehogy sem akarta kiegyezni azzal a helyzettel, amelybe került. – Ne higgye ez a keményszívű Urunk, hogy még akkor is vele fogok törődni, amikor már kiterítetek...

Elica sosem tudta meg, hogy édesanyjának mi nyitotta fel egyik napról a másikra a szemét.

Attól a naptól fogva, amikor Elica édesanyja meghallotta, miképpen alakult a városban lányának a sorsa, halálosan megharagudott a szentséges pártfogójára, és mindenben megváltozott, még a hétköznapi dolgokról sem lehetett vele beszélni. A kocáknak, amelyek egy ideig ide-oda bóklásztak az udvaron, feltúrták a kertet, utóbb nyomuk veszett a karók között, vagy valaki levágta őket, a tyúkokat pedig, amelyeket éjszakára senki sem zárt be a tyúkólba, valószínűleg a rókák fogyasztották el lassanként. Srešné mindezt észre sem vette és nem is értette, ha valaki figyelmeztetni próbálta, hogy jobban vigyázzon az állataira

Egyre többen látták őt holdvilágkor a mezőn, vagy hallották a szomorú énekét. Ezek a jelenségek egyedülállóak voltak, amelyek azt jelezték, hogy az öregasszony nem hasonlítható élő emberhez. Hogy miért is tűnt mások számára az öregasszony éjszakai bolyongása olyan, valóságon kívüli jelenségnek, amely félelmet okozott az emberekben, akik menekültek tőle? Ezt senki sem tudta megmagyarázni, hiszen minden a valóság határát súrolta, nem lehetett valós ismérvekkel megindokolni. De végül is az a mendemonda járta, hogy a Kísértő a hatalmába kerítette, és a belatinci pap is jónak látta, ha az öregasszony nem jár többé a templomába, aki gyónás közben bosszantotta őt azzal, hogy vádolta a Szentháromságot és a szenteket.

Elica is próbált vele beszélni, de csak találgatni tudott, vajon mi a baja, hiszen az édesanyja összetévesztette a valóságot a gyermekkorának és az ifjúságának az álmaival, már nem volt tisztában a valósággal, amelyben élt, és az elméje nem tudta már befogadni a körülötte zajló, mindennapos eseményeket sem. Tudata egyre inkább több arcúvá vált, ezek annyira különbözőek voltak, hogy nem lehetett azonosítani őket, viszont régi szerénységének és gyengédségének nyoma sem volt. Természetesen viszont még egyre űzte. Bóklászott naphosszat, panaszkö-

dott, kardoskodott az elvei mellett és várta a megváltást. Ez azonban még mindig kevés volt ahhoz, hogy édesanyja visszajöjjön ebbe a világba. A lánya nem adta fel a reményt.

A büntudat ellen csak azzal védekezhetett, hogy anyja valószínűleg Iván keménysége miatt tört össze. De itt már az ő ereje kevés volt, mindezzel fájdalmas volt szembesülnie. A seb nem tudott begyógyulni, erős sav marása okozta. A valóságba visszatérni nem tudó, éjszakánként bolyongó kísértet Elica sorsának állandó kíséretéül szegődött. A muraszombati emeletes ház gazdagsága és a látszólagos polgári boldogság, amely már az édesanyjának sem okozott örömet, kezdte elveszíteni a létjogosultságát. A legkellemesebb vasárnapi sétája közepette is csalódottan állt meg a levegőzőktől ellepett ligetben, ilyenkor távolba révedő tekintetével kérdezte, hogy mit is keres itt, mire való neki ez a kifinomultság és kulturáltság, miközben a hazug, kétszínű élet még boldogtalanabbá teszi.

– Mi egyéb lenne az úri élet, mint hogy az ember elegáns ruhákat visel, és kifinomultan beszél, amelyet el lehet sajátítani? – mondta neki egykor Iván, és annyira meggyőző volt, hogy Elica nyomban elhitte neki, vakon követte. – E mögött, akárhogy is nézzük, valójában az emberi hiúság áll – tette hozzá, de Elica ekkor még nem értette ezeknek a szavaknak az értelmét. Nem volt képes megítélni, hogy nem a ki nem elégített hiúsága révén jut el a boldogsághoz. De most már beismerheti Elica, hogy valójában nem hazudott neki. Iván tudta, hogy mi vár rá, és mindent a saját kívánságainak rendelt alá. Elica pedig, lévén tapasztalatlan és felkészületlen, érzékeny lány, csupán valami elérhetetlen után sóvárgott. Megmaradt a félreértés, a lány egy ponton megrekedt, és így néha nem lehetett érteni. Valószínűleg ez amiatt volt, hogy képtelen volt kellő időben elmondani, hogy igazából mit is szeretne. Ezért azzal gátolta meg a szembesülést, hogy a dolgokat halogatta, félretolta, vakon reménykedve abban, hogy minden magától rendeződik majd el.

De valamikor nem ugyanez történt az édesanyjával?

III. RÉSZ

Az érintés

A nyári kánikula eltikkasztotta a mezőt, és Muraszombatban, mint a lusta tyúk körül, kavargott a por, egyes helyeken bokáig ért. A napok egyre hosszabbodtak, a felforrósodott padlások pedig nem tudtak visszahúlni olyan mértékig, ahogy ez kívánatos lett volna. A forróság megritkította a sétálókat is az utcákon, a helyieket az árnyékba kényszerítette. Az ügyintézészt halogatni nem tudó alkalmi látogatók tétovasága, az esténként üres pénztárral záró kereskedők kedvetlensége folytán az utcákon síri csend uralkodott, érezhető volt, hogy megváltoztak. Úgy tűnt, mintha az idő megrekedt volna valahol, a forróságtól kialakult levertség végső soron rosszabb volt, mint a téli, végtelen hőtömegek sokasága.

Spranskyné, aki újra az utcára vágyott, megállt a Fő utca és a Regedei utca széles kereszteződésénél, nézte a poros járdaszéleket, ahogyan remegett a levegő felettük. Az elhagyott utcák képe az ő lelkét idézte. A világ, amelyben most léteznie kellett, épp olyan üres, néma és mozdulatlan volt, akár az utca. Senki sem futott el előle, de senki sem közeledett hozzá. Minden maradhatott volna a régiben, egyszer csak minden megváltozott azonban, tébolyultan más lett. Amióta csak Iván durván kirángatta a kávéházból és őr rendelt mellé, Elicának sem Šafaričné, sem Olaszné nem adott életjelt, ezt azonban csak most fogta fel. Lenhardtné felől sem tudakozódott, aki hiába utazott az ország belsejébe, azt remélve, hogy megtalálja a férjét. Nem mondhatta ugyan, hogy az említett hölgyek kerülték, ám az is

lehetséges volt, hogy ő mellőzte a velük való találkozást. Persze volt egy harmadik lehetőség is, ez az ördögi hőség ugyanis tetet-lelket megnyomorított. Magányosságát azzal igyekezett ezekben a napokban elűzni, hogy – be kellett ismernie –, a legtöbbet Sziget Andrással, az őrral társalgot.

A férfi, akinek az első napokon alig-alig köszönt, később sem keltett benne különösebb érdeklődést, akkor sem, amikor már otthonosan járt-kelt az udvaron, majd észrevétlenül egészen közel jött Elicához. Elica megszokta a férfit, mint ahogy az ember a kóbor macskához szokik hozzá, amely többször odatéved a küszöbre, majd befogadja, vagy ahogyan megtűri a vadrózsát a kertben. Habár még mindig nem sokat tudott meg róla, a férfi pedig a megengedettnél több figyelmet nem tanúsított iránta, otthonának része lett. Létezésükkel nem zavarták egymást, nem okoztak egymásnak kellemetlenséget. Sem az időjárásról, sem a közérzetükről, sem azokról a dolgokról nem beszélgettek, amelyekről mások szoktak, ez számukra nem volt érdekes. Elica akár azt is mondhatta volna, hogy az a közeli viszony sorsszerű, melyet nem ők választottak, ezért is nem tudták megváltoztatni. Elica tisztában volt vele, hogy többről van szó. Valami olyan hitelességet és közelséget érzett, amelyet gyerekkora óta nem. Ha András hallgatott, másképp hallgatott, mint Iván. András tekintetében nem volt semmi fátyolos. Éppen ellenkezőleg, András a következő szabályok szerint gondolkodott: itt vagyok én teljes lényemmel, ez is vagyok, semmit nem kérek és nem kínálok, emiatt pedig nem szomorkodom, de másnak sem kívánok rosszat. Elicának el kellett ismernie, hogy az effajta feltárulkozás kellemesen érte. András olyasvalaki volt, aki az ő kis eperfája alá ülhetett, várakozva, reménység nélkül.

– Az ember ilyen, aki túlélte a halálos sebet is, ezért aztán tudja, hogy mekkora Istentől származó ajándék is az élet – mondta a házvezetőnő, de Spranskyné nem hitt neki egy szikrányit sem. Ő másképpen képzelte el azt az embert, aki túlélte a halált. A fagy és a puskapor egészen más sebeket ejtettek raj-

ta. Sok katonát látott, aki hazatért a frontról Muraszombatba. Keserű szájjal, mardosó haraggal telten nem tudták a szerencsétlenséget kellőképpen feldolgozni, azt azonban tudták, hogy a császár örökké adósuk marad. Meg voltak győződve, hogy a halál azért távozott tőlük, mert az életben további szenvedés vár rájuk. Ezért nem voltak senkinek jó beszélgetőtársak, az emberek inkább kerülték őket. Sokuk koldusbotra jutott, a piacokon mutatták, amijük volt. Megmutatták a lecsonkolt végtagjaik sebhelyeit, kikényszerítve az emberektől azt az alamizsnát, ami ezért megjárt. Nos, Sziget András nem tartozott ezek közé, habár ő is otthagytott egy darab húst a testéből Dobrudzsánál, falábát gyors járása ellenére is észre lehetett venni. Fialat lelke a pokolból való visszatérés után is tiszta maradt, szenvedése nem tett kárt egészséges szellemében. Legalábbis így tűnt Elicának, aki a teljes érzéketlenségéből lassan megnyílt feléje, de egyben el is csodálkozott ezen a merészségen.

Most is, amikor hirtelen meglátta őt a Dobray Szálloda árnyékos homlokzata előtti kihalt sétány közepén, furcsa módon pontosan ugyanazok voltak az érzései: valahogy felvidította, pedig tudta, hogy a férfi valójában követi. Volt valami a pillantásában, ami nem hatott dermedtnak vagy távolinak, mint abban a régi emlékképben, ahova az ember nem tud visszalépni. András fejbólintással köszöntötte, intett neki, hogy a sufni mellett várja meg, ahol a találkozásuk nem tűnik fel senkinek. Aztán kezét mélyen a nadrágzsebébe csúsztatta, majd a porba lépve belerúgott egy kőbe, ami többször is felpattant, mintha a víztükörről emelkedne fel újra. Elica értette a célzását, hiszen a kő néma üzenet volt, valami, ami már felzaklatta a férfit, aki ezt a megfelelő időben akarta elmondani neki.

Elica biccentett és követte.

Lehetséges, hogy a férfi észrevette, ahogyan megdermedt és azt szerette volna, hogy visszanyerje a lélekjelenlétét? Ezt is átgondolta Elica. Vagy megérezte, hogy ebben a hosszú folyamatban mennyire egyedül volt és most szeretne rajta segíteni?

Ha így is történt volna, most szeretett volna vele találkozni. Előtte nem volt zavarban, és semmit sem akart eltakarni. András az adott pillanat tanúja volt, közben Elica megértette ennek a találkozásnak a titokzatosságát, és megnyílt végre a szemei előtt egy kép, amely éveken át tért vissza újra és újra az életébe, és úgy hatott rá, mint egy könnyörtelen gondolat. Ugyanúgy, mint a belatinci Zichy Gusztáv gróf alakja annál a jellegzetes temetésnél, amikor ránézett. Elica is ugyanúgy megrekedt ebben a száraz, pannon, poros levegőben, amely körülvette. Ezt a világot mindig is uralni akarta, és mindent be is tudott belőle fogadni, de legbelül most végtelen ürességet érzett, amelyet nem tudott semmivel sem helyettesíteni, kitölteni. Megértette, hogy Zichy Gusztáv, a pannon vidék egyedülálló személyisége, miért is fogta meg az elhunyt feleségének a kezét és egyezett bele abba, hogy elvezesse őt a felszentelt kápolnájukig.

Ő most nem foghatta senkinek sem a kezét, számára nem volt semmilyen szentély, ahol menedékre talál. Olyan volt, amilyen volt – ezt szabadon beismerhette –, lelki szegény, ezen felül semmi kézzelfoghatót nem talált. Csak annyit tehetett, hogy nem hibáztatott mást ezért a sorsért. András sem vádolt senkit, néhány lépéssel haladt előtte, majd bevárta Elicát.

– Történt valami? – suttogta, amikor végre utolérte.

– Valami történt – húzta a fejét a vállai közé, és nem nézett Elicára. – Valami, ami másokat kellemetlenül érint – mormogta magában szokatlanul mély hangon.

– Valami, ami engem is érint? – ért akaratlanul a férfihoz vállával.

– Azon gondolkoztam, hogy egyáltalán elmondjam-e – távolodott el néhány lépéssel Elicától. – Rájöhetett volna másképp, akkor még inkább fájt volna a szembesülés – vont a vállát, majd elnémult.

– Mondja, mire gondol! – alig bírta visszatartani a kíváncsiságát.

– Megtalálták – mintha félvállról mondaná. – A nőt az esküvői cipellővel – magyarázta, amikor látta, hogy Elica nem érti a célzást.

Belekapaszkodott a férfi karjába, megtorpant. Ez olyan hír volt, amire nem lehet számítani, nyomban eloszlott a kétely azzal kapcsolatban, hogy egyáltalán létezik-e az a bizonyos nő.

– Nos? – kérdezte, mintha csak azt mondaná: Tudtam, hogy egyszer eljut hozzám ez a hír is.

– Igen – válaszolt óvatosan András. – Turopoljén a nagy szárazság miatt idő előtt megcsappant a víz. Ezért Korong környékén, ott, ahol a földbirtokosnak találhatók a birtokai, azt találta ki, hogy megmélyítteti a használaton kívül álló kútját, amelyről azt beszélték az öregek, hogy egy olyan vízáramlás területén van, amely egészen a Muráig ér, onnan pedig több vizet kap – magyarázta. – De amikor a szataházi vízmester, Pörš úr lement a kútba, az talált rá benne ennek az asszonynak a holttestére...

– Holttest? – szeppent meg Elica.

– A holttestre, s vele két pár cipőre – bólintott András. – Épp a cipők alapján ismerték fel a szegény asszonyt, aki régóta erre kóborolt...

Elica fájdalmat érzett a mellkasában, valami erős nyomást. A gondolat úgy hasított belé, mint a villám, kegyetlenül, nem hagyva kétséget: épp Iván szokta mondani a saját embereinek, hogy szabaduljanak meg azoktól, akik kellemetlenkednek, terhükre vannak. A nőnek azért kellett meghalnia, mivel túlságosan közel jött, kóborlásai során nem ébredt a tudatára, hogy nem szabad többé a férfi útját kereszteznie. Iván tekintélye védelmében bármire képes volt, gyaníthatóan így fogja végezni a következő is, aki szembeszáll vele. Most megtalálták a nő holttestét, aki ezt tanúsíthatta volna, noha már nem beszélt. Ugyan, jelentett ez valamit?

– Délutántól fogva a mészben fekszik a temető mögött, ki van adva, hogy aki bármit tud róla, menjen a csendőrállomásra és jelentse – beszélt tovább András, aki rádöbbsent, hogy az egészről mi foroghat Elica fejében. – Azt remélik, hogy nem akad majd senki, aki ismerné az ismeretlen származású asszonyt – próbálta megnyugtatni Elicát. – Ebben a forráságban

minél előbb meg kell lenni a temetésnek, mert a maradványok fertőzést hozhatnak...

Elica a rohamokban feltörő sírás közepette a férfit nézett, mialatt beleélte magát annak a nőnek a sorsába, akinek nem volt egyéb bűne, csak annyi, hogy lankadatlanul, a büntudattól tébolyultan kereste a férjét. A férje pedig, akit egykor szívből szeretett, hidegvérrel megrendelte a legyilkolását. Elica azt sem tudta felfogni, hogy az őr miért bízik abban, hogy a holttestet senki sem ismeri fel, vagy senki sem tudja okát adni a gyilkosságnak, pedig ami történt, az elvetemültség, s nem szabad hagyni, hogy titokban, következmények nélkül maradjon. Az is lehetséges, hogy a nő halálával belenyugodtak, mondván, úgyis szerencsétlen volt, inkább szemet hunyt mindenki, elfordította a fejét, arra számítva, hogy idővel kihullik az emlékezetből.

– Maga biztosan tudja, hogy ki volt az a nő? – kérdezte András.

– Én? – remegni kezdett, mint a vessző a szélfúvásban. – Nem elég világos!? – lépett hozzá. – Hiszen a maguk társai ölték meg és dobták a kútba! – lépett szembe vele, közvetlen közélről nézett a szemébe.

– Akkor világos az egész – a férfi nem moccant, noha érezte Elica türelmetlenségét. – Viszont fogalmam sincs, mi szüksége lehetett annak az asszonynak erre – húzta el a száját András, mintha egyszerre leesett volna neki a tantusz. – Olyan érzésem támadt, mintha a nő maga kereste volna a halált.

Elicán felháborodás lett úrrá, nem is talált szavakat, hiába is vitázna. A férfi előtt talány volt, mi hozta be a halott asszonyt Muraszombatba, mitől óvták Spranskyék házában Juliánt, a szemében megmagyarázhatatlannak látszott a kétségbeesés is. De valami igazságnak mégiscsak kellett lenni a megérzésében, hiszen mi mást várhatott az ember a szalajtott nőtől, akit hosszú ideje maga volt elhagyottságában, miközben a másik házasságát Iván titkolta?

– Egy embert mégsem lehet csak úgy legyilkolni, még akkor sem, ha maga hajtja oda a fejét – szólalt meg Elica.

– Ez azért van – mondta ki a férfi–, mert mostanság minden megtörténhet.

Ezután mindketten elhallgattak.

*

Spransky Ivánon cseppet sem látszott, hogy a holttest megtalálása, amelyet még másnap felirat nélküli keresztrel el is temettek a sírásók, feldúlta volna. Arca merev volt, abban a rendíthetetlen meggyőződésben élt, hogy nincs az a célzás, feltételezés, bizonyosság vagy panasz, ami őt elcsüggeszthetné, az ügyet pedig még saját felesége előtt sem hozta szóba. Bár nagyon is tudta, hogy kié volt ez a második pár cipő, minden oka megvolt, hogy feltételezze, hogy a friss muraszombati pletyka már el is jutott Elica füléhez. Ilyen volt Iván, vazallusai és lelkeik ura. Ennek a megítélésében nem sokat tévedett. Összességében mit tehetett volna Elica? Még ha összeszedi magát, és elmegy a csendőrségre, hogy elmondja az igazat, akkor sem valószínű, hogy hisznek neki. Biztosan azt hitték volna, hogy az igazságszolgáltatás álcája alatt akarja férjét bevádolni. Azt is hihették erre, hogy valamilyen más oknál fogva akar megválni a férjétől.

Mindez forrongott benne, éjszakánként egyre gyakrabban ébredt fel, nyomasztotta a tudat, mintha ő is bűnös lenne. Álmaiban annak az idegennek az arca bukkant fel szüntelen, aki a használaton kívüli kút mélyén feküdt, és tehetetlenül múlt ki. Ámulatba ejtő kielégülésvágya időközben elapadt, ahogyan az érzés is elhalványult, hogy a leggonoszabb démonok is segíthetik, de csendes jelenléte emiatt nem volt kevésbé nyugtalanító. Jéggé dermedt, örökkévaló szomorúság lett a társa, végleges, elviselhetetlen állapottá rögzült. A romlottság lassan egy kelepcebe esett lélek képévé vált, amely csak bocsánatos bűnt követett el, nem a pokolban volt ezért a helye, gonosz akarata miatt viszont nem reménykedhetett az üdvösségben. Elica ezt egyfajta figyelmeztetésként fogta fel, kimondatlan intésként, hogy szerencsétlen helyzete nem szabad hogy megmérgezze a lelkét.

Rosa asszony, aki ezeken a szokatlanul meleg reggeleken egyetlen szemtanúja volt annak, ahogyan a fiatal úrnő megpróbálta elűzni tudatából a szakadék látomását, amibe az éjszaka rántotta, a nappal biztonságos áramába evezett, gyorsan ráérezett az úrnő görcsös igyekezetére, hogy mielőbb visszanyerje önuralmát. Csupán ragadós vidámságával szolgálhatott neki. Ezekben a napokban az apró figyelmességek, amelyekkel az úrnőt, ha kicsit is, iparkodott felvidítani, kivétel nélkül gyógyírt jelentettek. Egyformán jó hírekkel állt elő reggelenként, melyek szájról-szájra jártak utcákon, udvarokon át, ki tudja, mióta, Rosa asszony tálalta fel neki azt a friss tavaszi gyümölcsöt és zöldséget, amit a háziasszonyok egymást közt cserebréltek, vagy amik az ország belsejéből titkos, ősidők óta ismert ösvényeken keresztül jöttek, Juliant várakozásra intette, míg összeszedi ötleteit. Még ha ebben kudarcot is vallott, csupán ennyit mondott: „A mai napot nem az önsajnálattal fogjuk tölteni.” Vagy egyszerűen parancsba adta: „Cselekednünk kell, hogy a mai nap akaratumk szerint alakuljon!”

Spranskyné ilyenkor rendszerint elmosolyodott csupán, hála-lásan igyekezett kedve szerint cselekedni. A csillogó szemű nyuszik gyanánt a házban cikázó apró örömek sorsukra nem voltak befolyással, mindennapjaikat azonban némileg gördülékennyé, elviselhetőbbé varázsolták. Szerénysége, ami nem engedte, hogy az életet nagykanállal egye, ahogyan azt sem, hogy a mélybe merüljön, nevelő értelmet nyert. Lehetséges, hogy éppen ebben az irányban kellett volna keresnie a boldogságot is, amire egyedül nem lelhetett rá. Rosa asszony egyebet sem csinált, mint csak főzött, felszolgált és másokért aggódott. Meglehet, hogy álmai és legmélyebb, rejtett kívánságai is csak segítőkészségével egyesültek, ami annyira sajátja volt, hogy másokra is ezt sugározta. Vajon honnét eredt ez a kiapadhatatlan belső erő? Spranskyné ezt nem tudta, és a válaszokból sem lehetett megtudni. Ha baj történt a házban, mindig ezt mondta: „Ha nem lennék ilyen buta liba, akkor rendje-módja szerint menne

minden.” Ha pedig épp holtpontra jutottak, így igyekezett mentetetni a helyzetet: „Másképpen alakulhatott volna, ha én nem rontom el.” Így aztán mindig elmondhatta, hogy gondjaiért csak ő a felelős, csupán másokat ne kelljen megvádolni. Ezzel szemben mások számára mindig valamilyen mentséget kellett találnia. A háborút viszont sosem értette, nem is tudta megbocsátani. Számára a háború nem embereket jelentett – nem katonákat, nem generálisokat, nem császárokat, akik egytől-egyig tehetetlen áldozatok voltak csupán –, a háború számára azt a szörnyűséget, rosszindulatot és csonkítást jelentette, amikor a szellem kiszabadult a palackból és egy szörnyű, ragályt terjesztő felhővé alakult át, amely lassanként a világon mindenkit kezdett magába szippantani.

A háború volt szerinte hibás azért, hogy Spransky Iván úr farkasarcúvá változott, beképzelten és távolságtartóan morgása egyre állatiasabbá lett. Esténként, amikor titkos útjairól hazatért, változatlan szeretettel mosta meg a konyha közepén álló mosdótálban lábait, kora reggel pedig, amikor még a legelszántabb zsidó kereskedők is az igazak álmát aludták, ő begombolta az ingét, megkötötte a cipőfűzőjét.

– Csak ennyit tudok, ezért a mi Urunknak hálásnak kell lennünk – mondta, mintha csak az alázatosságát igyekezne igazolni. – Ha ebben a nyomorult városban mindenki kidől, mi akkor is biztosan talpon fogunk maradni.

Spranskynét valójában ezek a szavak tudták meghatni. Iván valószínűleg még mindig kézben tartotta az szálakat, hiszen gazdagsága olyan kősziklára épült, melyet még a föld mélyén folyó víz sodrása sem tudott megingatni. Mindennek viszont ára volt, amelyért fizetni kellett, mégpedig aranyban, amiből volt neki elegendő. A Gólemje, legfőbb istene úgy hajtotta be az adót, hogy látszatra annak nem volt értéke. Megtiport érzelmek, halálra sebzett lelkek, megnyomorított remények, melyeket az áldozati oltáron hagyott a legcsekélyebb irgalom nélkül. Ezek jelentették számára a legfőbb eledelt, amitől csak nőttön-

nőtt és még inkább telhetetlen óriássá vált. Tudatában volt-e mindazonáltal mindannak, ami történt vele? Talán elérkezik az idő, amikor beismeri a benne lakozó végtelen éhséget és kapzsiságot, fel is tudja számolni ezeket, és a benne fészket rakó gólem egyetlen nagy agyaggombóccá esik össze, maga alá temetve. De ekkor szeretteinek már késő lesz. Tehát legalább ebben nem akart Rosa asszonnyal egyetérteni.

– Az marad meg mellette, aki tud még nevetni a dolgon, holt sírnia kellene – mondta Elica az asszonynak kihívóan.

A házvezetőnő azonban az ilyen természetű megjegyzéseket meg sem hallotta, hiszen csak így tudott mindkettőjükhöz egyformán viszonyulni és alázattal szolgálni.

A kegyetlen forráság mindinkább kivette a síkság erejét, szerencsétlenséget jósolt. Korán beérett a gabona, így hamar rothadni kezdett, csak a búzavirágnak volt némi ereje, megnőtt, az aratókat akadályozta az aratásban. A termés a kukoricaföldeken aszalódott, a repce megdőlt, így az őszi aratás sem sok jóval kecsegtetett. A veszélyt a földbirtokosok pontosan felmérték, híre nyomban elért a városba, ezért, akinek még pénze volt, a raktárkészleteket kezdte felvásárolni. Ínség köszöntött rájuk, az emberek Istent kezdték kérlelni, hogy adjon esőt, hiszen az ingyen lett volna végső mentsvárúkként.

Forgas Jenő már kora reggel vizet hozott a Murából Spranskyék udvarára, azt András segítségével a hársfa alatti három nagy kádba töltötték. Ezzel a vízzel öntözte meg Rosa asszony reggel és este a kertet, jócskán maradt víz a kerti veteményre, az ablakokban növvő virágokra is. Az aszály a Regedei utcában levő villában nem kerekedhetett felül, noha forráság dühöngött még a virágoskertben is.

Az aszályos napokban Julián nagy felfedezése a víz lett, lassanként minden egyéb játékszerét otthagya érte. Kényekedvére öntözgetett, sár kikeverésére használta a vizet, fürdésre is jószerével, arra kellett csak vigyázni, hogy mindig legyen vele valaki az udvaron, hiszen a kádak mélyek voltak, ez pedig

veszéllyel fenyegetett. Legtöbbször András vigyázott rá, akinek egyébként sem volt saját zuga a házban, a neki átadott faházban az udvaron pedig nem tudta, hogy mit is kezdjen magával. Így aztán nagy barátok lettek, a gyerek és az őr – annak dacára, hogy az asszonyok ezt furcsállották –, mindketten belemerültek a közös játékba. András gyermek lett ismét, a sár pedig, amelyben dagonyáztak, hatalmas várakká, csillogó királyságokká változott át lelki szemei előtt.

Elica tudatában volt ennek a tökéletes önfeledtség és távolságtartás érzésének, hiszen emlékezetében elevenen megmaradt gyermekkorának az a darabja, amely az álmaiban zajlott, és hasonlíthatatlanul szebb volt annál, mint ami a valóságban a zsellérek életében megvolt. Később is előfordult vele, hogy álmodozni kezdett az eperfája alatt, ilyenkor csodálatos világot álmodott, amelyben semmi sem tűnt lehetetlennek, minden vágya megvalósulást ígért. Aztán egyszer csak úgy tűnt neki, hogy mindez a saját, valóságos világában is megvalósítható, a varázslat azonban földi életében is lassanként megszűnt, megdőbbsent, miközben a valóság perceit tapasztalta meg, kedvetlenségében álmodozásra sem maradt már ereje.

Elica felgyúrta a szoknyáját egészen a térdéig, meztelen lábbal lépett bele a vízbe. A hideg csípte a lábszárát, ez a kellemetlen érzés egyre inkább fölfelé hatolt a testében. Birodalma erre a néhány kanna vízre korlátozódott – mosakodásra a lavórban, ahogyan mondta –, a falakon túl, amelyek egyre jobban katakombákra emlékeztették, ott folyt az a kiapadhatatlan folyó, amely hívta magához. A folyó medre még mindig széles volt, és számos örvényével mélynek tűnt. Messzi tájakról folyt erre a vidékre, másfelé tartott, és nem jelenthetett veszélyt ezekre a kicsi, kapzsi világokra, amelyekkel útjában összetalálkozott.

– Ha ugyanígy léphetnék még a Murába – súgta Andrásnak, mikor a házvezetőnő elvitte Juliánt a konyhába.

– Nem értem, miért is ne tudnánk ezt megtenni? – álmélkodott el a férfi.

- Nem tehetem - válaszolta. - Jól tudja, hogy nem tehetem meg.

- Spransky úr biztos elrendezné, ha megkérné - gondolkodott el.

- Spransky úr lehet, hogy megengedné, én viszont nem akarok az ő folyójába lépni - mondta keményen.

A férfi felemelte a tekintetét, mert szeretett volna valamit leolvasni az arcáról, aminek révén pontosabban érthette volna ezt a határozottságot. A fiatalasszony igyekezett érthetővé tenni a dolgot, de minden erőfeszítés túl bonyolultnak tűnt. Spransky Iván nemcsak a folyót sajátította ki magának, hanem Elicát is, aki viszont szerette a Murát, szeretett volna megmérítkezni benne, hiszen a folyót az Istentől kapta, s csakis neki lehetett érte hálás.

- Nem tudom, hogy jól értem-e - felelt András.

- Magam sem tudom - nevette el magát keserűen a fiatalasszony.

- El szeretne menni a folyóhoz anélkül, hogy ezt elmondaná a férjének? - kérdezte csendesen.

Összeszorította az ajkát és elhallgatott a férfi váratlan kérdésre, amely végül is ajánlatféle volt. Elicának az volt a benyomása, hogy mindez lehetetlen, hogy kockázatot vállaljon miatta, közben ráébredt, hogy a férfi már határozott.

- Megtenné értem? - kérdezte meg újra tőle.

- Tényleg ezt kívánja? - kérdezett vissza.

- Azt kívánom - mozdult az ajka, bár nem egészen határozottan. Az a tény, hogy érte hajlandó volt a gazdájával is szembeállni, némiképp meglepte. Kétkedett abban is, hogy Iván emberei képesek-e egyáltalán ilyesmibe akár csak belegondolni is, de ezen már túlléptek. A cinkosság önmagától jött létre, egyszerűen ingerlő lehetőségként elevenedett meg, merész kihívásnak látszott.

- Helyes - mosolyodott el András. - De azt ígérje meg nekem, hogy nem fog megfulladni.

– Megígérem – válaszolta negédesen Elica. – Ezt megígérhetem.

*

A kavicsos part mindkét oldalon lejtősen a folyó medrének irányába tartott, de fehér volt, mint egy hattyú széttárt szárnya. A két part köveit olajként nyaldosó vízben a feltartóztathatatlanul nyugatnak tartó kerek nap fénye sárgán játszott. A folyóparton is csend volt, mielőtt leszállt volna az est, a folyó áramlását lehetett hallani, amely rettenetes iramban futott a két part között, mintha tudomást sem venne mindarról a szépségről, amelyet maga mögött hagyott. Ez a megállíthatatlan szükséglet, hogy mozogjon, a folyó legbelső lényegéből fakadt, emellett sok mindent fel lehetett sorakoztatni, ami a folyónak hírnevet szerzett, ez adta lelkületét. Éppen ezek a sajátosságok kínálkoztak a két magányos jövevénynek arra, hogy látványukat megcsodálva, néhány percre megálljanak.

– Érti-e már, hogy miért is akartam idejönni? – szólalt meg hal-
kan Elica, aki már attól sem félt, hogy Iván esetleg utoléri őket, de
bűntudat sem nyomasztotta amiatt, hogy, házasságuk óta először
merészkedett ide, hiszen a saját feje szerint cselekedett.

– Néhai édesapám úgy tudott kacszáni, hogy a kő kilencszer
pattant vissza a víz színéről – szólalt meg csendesen András. –
Nekem meg sosem sikerült még.

– Azért nem sikerült, mert ebben az esetben nem a szeren-
csén múlik a dolog, hanem az ügyességen – mondta erre Elica.

– Igen – szólalt meg félig-meddig egyetértve. – Lehet, hogy
tényleg nem a szerencsén múlik? – tette fel újra kisvártatva a
kérdést. – Lehet? – ismételte, mintha minderről nem egészen
lenne meggyőződve.

A nő felemelte szoknyáját, lábujjhegyen lépve be a sekély
vízbe. A víz, mely körbenyaldosta bokáját, kezdetben jéghideg-
nek érzékelődött, majd egyre kellemesebbé vált. Olyan érzése
támadt, mintha az egész teste szomjazott volna erre, kívánta
volna a fürdést, s megkapja az első merülésnél azt, amit élvez-

zetnek szokás nevezni. Elica a víz élvezetében fürdött. Ezután még feljebb emelte szoknyáját, egészen térdig, a folyó hűvössége pedig egyre jobban mámorítóbbá tette a megmerítkezés élvezetét. Elnézett András válla felett, aki a kavicsos parton állt keresztbefont kézzel, majd zavarában így szólt hozzá:

– Szeretnék egyet mártózni a vízben...

– Igen – bizonytalanodott el újra. – Nem is tudom, miért nem hoztunk magunkkal legalább törölközőt? – mormogta. – Sem törölközőt, sem pokrócot, semmit, amire szükség lenne... – vonogatta a vállát.

– Erről nincs szó – mosolyodott el Elica András zavarán. – Annyi lenne a kérésem, ha lehet, közben csukja be a szemét – mondta.

– Becsukom – tárta szét a kezét.

– Becsukja a szemét, egy pillanatra sem nyitja ki, amíg nem szólok, hogy lehet? – kérdezte, miközben visszajött a partra.

– Úgy lesz – bólintott elkomolyodva.

– De tényleg úgy lesz? – kérdezett rá másodszor is.

– Megesküszöm rá, ha akarja – mondta.

– Esküvésre nem kérem – szögezte le Elica.

– Kérem, hogy ne menjen túl mélyre – hirtelen mozdulatot tett. – A Mura örvényeit ember nem ismeri, amíg egyszer csak a hullámok sodrásában nem találja magát, így mondják – figyelmeztette. – Ne maradjon túl sokáig, mert a víz sokkal hidegebb, mint amilyennek elképzelem – kérte ismét, majd becsukta szemét.

Elica megállt előtte, a férfi ettől a perctől kezdve vaknak mutatkozott, ahogyan a kövek is, vagy lehet, hogy nem is volt egészen vak, hiszen fiatal arca együtt ragyogott a folyó felett ragyogó alkonyati fénnel, s ebben a bizonytalansággal tarkított percben furcsa dolog történt: Elicának megdobbant a szíve. Levette a ruháját, András kezébe adta, majd megállt előtte meztelenül, felzaklatva és kíváncsian, ahogy még ezelőtt sosem, vagy csak nagy ritkán. Már azon volt épp, hogy megkérdezi,

hogy ő is érez-e valamit ebben a pillanatban iránta azon túl, hogy vakságra van kárhoztatva, végül elvetette a kérdést, mivel ebben a helyzetben udvariatlanul vagy merészen hangzott volna. Megfordult, háttal neki végigfutott a fövényen és bement a vízbe. Érezte, amint a víz lábszárait csapkodja, a víz folyása ezután magával ragadta az egész testét, ő pedig átadta magát teljesen, később nekirugaszkodott, hogy ússzon egy kört; a csapásaiban bízott, és hitte, hogy a folyó nem tesz benne kárt.

– Juhé, juhé! – kiáltozott. – Már kinyithatja a szemét! – csapkodta a víz felszínét; olyan volt, mint a hal, melynek a víz jelentette a legnagyobb szabadságot és menedéket egyben.

András utánafutott a kavicsos parton, széles ívben ugrálva keresztül az elnyúló vízfelületeken. A lába futás közben csodálatos módon ismét ép volt, bicegő lépteit alig lehetett észrevenni, Elica rózsaszín ruhája pedig úgy lobogott utána, akár a zászló egy ismeretlen, új, vagy éppen csak kitalált ország fölött. Meglehet, hogy lázadó zászló volt, kettejüké, a szabadságé, amelyet épp csak most vívtak ki?

– Hahó, hahó! – hívta Elicát, miután megállt a kavicsos partszélen. – Most már ki kellene jönni! – lebegtette meg a rózsaszín zászlót.

– Azt hittem, hogy bejön értem – mondta Elica mosolyogva, amint szembeúszott vele.

– Be is mennék persze, ha tudnék úszni – felelt András.

– Nahát! – kiáltotta. – Ezt még nem is mondta nekem! – szólt meglepetten. – Hát akkor hogyan tudna rajtam segíteni, ha elmerülnék? – kérdezte tőle.

– Hát...– legyintett egyet. – Hát ettől féltem a legjobban...

– Nahát, maga aztán! – évődött vele. – Én meg egész idő alatt abban a tudatban voltam, hogy jó testőröm van – emelkedett ki a vízből, amely már csak a derekáig ért, majd két kézzel felcsavarta a haját. Majd lassan felé indult, engedve a férfinak, hogy nézze: ilyen tisztán és mezítelenül, ahogyan még sosem láthatta. Hogyan történhetett ez meg, magyarázatot erre nem

talált, nem is firtatta tovább. Érezte, hogy meg akarta mutatni magát: neki, a bokroknak és a napnak, mindennek, ami csak ezekben a boldog percekben képes volt együtt érezni vele, az örömeivel, ebben pedig semmi rossz szándék nem volt.

– Elfelejtett rámparancsolni, hogy hunyjam le a szememet – mondta a férfi, amikor Elica a kavicsra lépett.

– Igaz, elfelejtettem – bontotta ki a haját. – Most pedig már késő lenne bármit is mondani – simította le tenyerével testéről a vizet. – Megnézett engem, s most már tudja, milyen vagyok, amikor nem Spranskyné vagyok, akire most vigyáznia kell.

– Tudni fogom, hogy milyen szép, s nem hagy majd nyugton engem – mondta suttogva, egy pillanatra sem véve le róla a tekintetét.

– Vissza kell mennünk, és mindennek úgy kell lennie, mint azelőtt – fogta a ruháját, majd felöltözött. – Ezt meg kell ígérnie, hiszen mindketten tudjuk, hogy ennek így kell lennie – mondta ellentmondást nem tűrő hangon.

– Igen – vett levegőt és nézte az esti alkonyatban pompás színekben tündöklő hullámokat. Ilyen aranyozott színekben sugárzott a férfi arca is, akinek belenézhetett a szemébe, és aki őt szépnek látta, de nem érezte magát erősnek Elica előtt. Elica sajnálta, és furcsán elegyedett a kettejük dolgába, hogy éppen most nem tudott hinni neki, habár sok minden nagyon egyszerűnek és igaznak tűnt: ilyennek kell lennie annak a férfinak, akit lánykora óta türelemmel és kitartóan várt.

*

András leguggolt az egészséges lábával, széttárt ujjait végigfuttatva a kavicszönyegen. Egyetlen pillanat alatt felemelt egy kavicsot, alkalmasnak látszott, hogy elhajítsa, majd végigsimított rajta a tenyerével. Lapos, fehér kő, alig nagyobb az egykoronás érménél, amelyet a folyó régóta forgatott hullámai között, simára csiszolta a víz. Elica aprónak találta ahhoz, hogy kacsázzon vele, így beszélt hozzá: Kérlek, kő, legyél különb, mint a társaid itt a parton, Te hozd nekünk a szerencsét!

András a víz fölé hajolt, azzal elhajította a követ.

A kő könnyedén repült, megérintette a víz színét, majd újra megismétlődött a pillanat, ám a kő röptében egyre rövidebb íveket írt le, Elica pedig hangosan számolta:

– Öt, hat, hét, nyolc, kilenc...

– Kilencszer!? – dermedt meg előrehajoltában András, aki ugyanúgy számolt.

– Pontosan kilencszer, igen! – kiáltott fel Elica, szintén elérzékenyülve. – Ki tudja vajon, hogy ez mit jelenthet? – bökte ki végül.

*

Hosszú idő elteltével ez volt az első éjszaka, amikor Elica a sok élmény és szépség hatása alatt nem tudott elaludni.

Még mindig hitetlenkedett, hogy ők ketten ott jártak, baj nélkül térve vissza, anélkül, hogy bárki látta volna őket, vagy gyanút fogott volna. Rosa asszony nem kérdezett, bizonyára azt gondolta, hogy elmaradt Battyánfalván a lovagnál, az okát nem firtatta, még Iván sem, aki nemsokára szintén hazaért, és akit más gondok gyötörtek. A vacsoránál a megszokottnál sokkal bőbeszédűbb volt, minthogy keleten, valahol távol tőlük még mindig azok a dolgok uralták a helyzetet, amelyek aggodalommal és haraggal töltötték el.

Amikor Szamarában, Kazanyban, Ufában, Omszkban és egyéb ilyenfajta, furcsa nevű orosz városokban – ezeket az emberek nehezen jegyezték meg pontosan, ezért ki-ki másképpen ejtette a maga módján –, az antibolsevik tábor egyre jobban szervezte és alakította a saját erőit, a vörösök Jekatyerinburgban lemészárolták az uralkodót, II. Miklós cárt, lelőtték teljes családjával együtt. Ezzel azt akarták elérni, hogy a fehérek ne tudjanak gyűrűt vonni a cári család köré, valójában azonban alpári és véres tettükkel azt akarták tudtukra adni, hogy nem hajlandóak engedni, és hasonló sorsra jutnak mindazok, akik szembe mernek velük szegülni. Az idő tájt, amikor a Duna

menti monarchia erői húsbavágó és rettenetes veszteségeket szenvedtek el, az is egyértelmű lett, hogy az ország belső szétziláltsága folytán akár ezen a vidéken is, amerre Spranskyék éltek, a bolsevik hatalom veszélye fennáll, miközben sokakban félelmet keltett, hogy a kommunista meggyőződés felütötte fejét, amelyről a frontról hazaérkező zsellérek és lerongyolódott katonák hoztak hírt.

Nos, Elicában is napról napra erősebb és láthatóbb lett ez a félelem, de Ivánt nem sajnálta. Valami dolgozott benne, szorongott, ugyanakkor az a valami azt súgta neki, hogy van némi esélye a győzelemre is. Nem volt tanácsos olyasmit kívánni a saját férjének, aminek beteljesülését ő sem hitte. Elegendő volt csupán látni férje arcán az újonnan megjelent ráncokat, lefekvés előtt pedig arra is gondolt, hogy léteznek a vörösgárdisták, s majd lassan eljönnek a Mura mentére is. Egyébként a világtörténelem színpadán zajló dolgok előtte a maguk valóságában mégsem tárulkoztak fel, köd borította őket: valahol tőlük távol zajlottak az események, s ezeknek csupán töredéke jutott el hozzájuk. Értelmetlen volt tehát számára az a félelem, amely igen távoli forrásból táplálkozott, veszélyesnek inkább a helyi, közvetlen eseményeket látta.

Iván, aki hanyatt fekvé aludt, nyaka alá téve két kezét, lábait keresztbe rakva, habozás nélkül megölte volna, ha aznap este látja, amint ő mezítelenül, vizesen mások előtt mutatkozik. Már annak a gondolata is felőrölte volna az elméjét, ha tudomására jut, hogy másoknak mutogatja magát. Talán beleőrült volna a látványba, hogy a felesége ilyen megenged magának, vélekedett Elica. De még ez sem félemlíthette volna meg Elicát; vágyai ismét előtörték, a folyó partjára vezették, a korábbi történésekhez, ami ismét töprengésre készítette.

Ebből a pontból nézett ismét András szemébe, miközben tévován tette fel a kérdést önmagának, hogy akkor őt ott a folyóparton igazán szépnek látta-e. Az ajkának a mozgásáról is leolvasta a férfi gondolatait, amelyek kiszáradtak az örült futás-

tól, de még mindig teltnek látszottak és legörbültek a mondani-valótól, mely nem tudott feltörni merészsége híján. Andrásnak ki kellett volna valamit mondania, de mégsem volt hozzá eléggé bátor. Próbálta kitalálni az érzéseit, amelyeket lehet, hogy megjátszott, vagy éppen rejtegetett. Elica felmérte azt is, hogy mi rejlik abban a szomorú visszafogottságban, amikor a férfi ijedt meg az ő közeledésétől, és nyomban visszavonulót fújt. Azon tűnődött, vajon a férfi is úgy érzi-e, hogy nem érintkezhetnek, és nem is szabadna, vagy feldühítette a visszavonulása, és talán még neheztel is rá, amiért ilyen kislányosan bolondot csinált magából. Elica ezt úgy magyarázta magában, hogy mindennek ellenére helyesen cselekedett. Mindenesetre a dolgok ilyen alakulása őt is meglepte. Akárhogyan is alakultak, azt el kellett ismernie, hogy ilyen bizonytalanságban még sosem élt, mindez zaklatottá tette, bűnösnek hitt gondolatai egyre inkább feldúlták az éjszakáit. Odáig ment, hogy a férje mellett aludt és másra gondolt...

Könyökére támaszkodva nézte.

Iván úgy aludt, mintha csak rövid időre szundítana az árnyékban. Mélyen lélegzett, széles mellkasa folyamatosan emelkedett, de az arca mindig éber volt. Ilyen volt az öreg katona vidámsága, aki mindig azelőtt kelt, hogy kinyitotta volna a szemét, fülei pedig végül hozzászórtak, hogy álmában is hallgassák a zajokat. Elica azonban most cseppet sem félt tőle. Még közelebb akart kerülni hozzá egy tiltott gondolattal, hogy a titkát egészen a könnyű álom hártájáig juttassa, és kockáztasson. Csak így tudta végül legyőzni őt.

Iván felkelt az ágyból, még mielőtt kivilágosodott, a hajnali fény szétáradt volna.

Reggeli, megszokott ténykedéseit ilyenkor végezte, ekkor bonyolították a Murán a rendszeres teherszállítást, a zsidó kereskedők pedig az ország belsejének irányába indultak. Két óra hosszat tartott, amíg átvizsgálta a szállítmányokat, kifizette a csempészeknek járó pénzt, tárgyalt az új üzleti megbízásokról.

Mire teljesen kivilágosodott, a város is ébredezett, a folyó felé indult.

Elica hallotta a lépteit a kőlépcsőkön, majd felült az ágyában, és a fülét hegyezve hallgatta a távozó lépéseit. Másféle, régről ismert hangokat is hallott: a teáskanna zaját, amelyből a házvezetőnő kiöntötte a teát az ura csészéjébe, majd hozzáöntött egy stampedli pálinkát, meghallotta, amint a bádoglavór csikordul, mikor a ládára került fel a tükör elé, majd a férfi lúgot oldott fel benne, belereszelvén, hogy alkalmas legyen a borotválkozásra, de meghallotta az odakészített szíj laffogó surrogását, amelyen az ajtó kilincsére akasztva élesítette a borotvát. Rosa asszony ezután átnyújtotta az úr ruháját, amelyet előtte átvasalt, aztán nyitotta ki a kulcsra zárt bejárati ajtót.

Ujjaival megsimította az ágynemű huzatját, a lábával a keleti szőnyeghez ért, annak puhaságát élvezve, majd kiült ágy szélére és várt. Tudta, hogy a házvezetőnő visszabújt az ágyába, hogy pihenjen kora reggelig, egyet aludjon. Ismerte az utat, ami a házból kifelé vezetett a pince ajtaján keresztül. Belülről volt bezárva. Valóban elkészült azonban arra, ami most következett?

Jeladás volt-e a kakasok kukorékolása, akik már tökéletesen éberren arra vártak, hogy reggeli szerenáddal köszöntsék; esetleg csak úgy tűnt, hogy nincs az a kétely, amely megállítaná, hiszen az eltervezett úton végig kellett mennie.

*

A fáskamra ajtaja megmozdult, még mielőtt megfogta volna a kilincset. A kéz, amely megragadta, erősen megfogta a csuklóját és átemelte a kiemelkedő küszöbön. A semmibe lépett Elica, egyensúlyban tartotta magát, majd egy ölelésbe hullott. Megérezte András mezítelen testét, amely még meleg volt az alvástól, vagy valami más miatt forrósodott fel. Megérintette a szétárt kezeivel és nem engedte el többé. Így akarta elmondani neki a szavakkal elmondhatatlant, a mindent. Az éjszakák bo-

nyolult útvesztőiből érkezett hozzá, a tegnap átéltek ösvényén járt ismét. A pillanat, amelyet egyszerre tapasztaltak meg, kísértésbe vitte őket, András rátalált Elicára, és azt szerette volna, hogy a találkozás tovább tartson.

– Vártalak – lehelt forrón Elica hajába, miközben legszívesebben azt mondta volna: „Ó, Istenem, mióta várok rád és mennyire reménykedtem, hogy ma meg fog történni!”

Elica ráemelte tekintetét és az arcával megérintette az arcát. Érezte a férfit homlokával, orrával, ajkával – világosan és egyértelműen az sugárzott belőle, hogy akképpen történt mindez, mintha ő a madarak beszédét értette volna meg –, a szívükben minden úgy van, ahogyan elképzelte. Nem volt benne semmi kétely, semmilyen korlát, se aggodalom, hogy esetleg veszélyes útra tévedne, ujjai tehát továbbfutottak, ugyanígy cselekedett felébredt teste is. Az éjszaka azúrkékje, amely felettük ragyogott, némiképp megvilágította a helyiséget, betetőzte azt, amit titokban tettek, egyfajta, a valóság felett szétterülő fátyollal, amely a napfénytől védett, de akár le is leplezhette volna őket, mivel a hajnal helyébe egyre inkább a hétköznapi ereje lépett.

A parázs

Szombat délután vonattal érkezett meg Körmenden keresztül Muraszombatba, a végállomásra egy különös hölgy, utazása itt ért véget. Az ifjú hölgy megtépzott polgári ruhát viselt, mely útközben még inkább meggyűrődött, a bőre pedig pergament-szárazságúra aszalódott, csontjai közé csípődve. Kiszáradt bőrén mindenféle sebhelyek, amelyek éles szélei kitüremkedtek. Csontos, hosszú kezei egykori gyengéd szépségüket őrizték, mélyen ülő szemeiből egyféle, szenthez hasonlatos tartózkodás sugárzott, amely nem engedte, hogy a halállal legyen összehasonlítható, amire megjelenésével emlékeztetett.

A halálon kívül nem volt egyéb poggyásza.

A néptelen vasútállomásra, amely mindentől távol esett, és egy elfelejtett, Isten háta mögötti városkában volt, vele egyidejűleg érkezett meg egy keskeny, feltűnő, kisméretű ónkoporsó is, ezekben volt szokás a hadszíntérről hazaküldeni a katonák holttestét. A fűtő és a mozdonyvezető ezt a koporsót a vasútállomás mögötti telek árnyékos részére vitték, valamelyest távol az emberi tekintetektől, akik számára ez a jelenet, a halottszállítás és a néma kísérelő szokatlan volt és érthetetlen. A nőt senki sem várta az állomáson, mint ahogy ő sem jelezte előre, hogy bárki érte jöjjön. A hölgy érkezéskor szemlátomást fellélegzett, a telken ezután egy csokorra való vadvirágot szedett, majd szeretettel a koporsóra tette.

Muraszombatban lassanként mindenhová eljutott annak az eseménynek a híre, hogy Lenhardt Gita asszony végre megtalálta férjét, és egész délután koporsója mellett ült a vasútállomás peronján. A hír, amelyet az emberi fül már szokványosként fogadott, első hallásra felfoghatatlan volt, mindazonáltal óráról órára valóságosabbnak tűnt, az embereket pedig egyre nagyobb félelemmel töltötte el. Nehéz volt elképzelni azt, hogy ennek a fiatal, törekeny nőnek mi mindent kellett kiállnia, hogy megtalálhassa kedvesét. Az is megle-

hetősen elképzelhetetlen volt, hogyan érte el, hogy kiadják katona férje holttestét, mikor a keleti frontról nem volt szokás hazahozni a holttesteket. A pletykákból viszont arra következtettek, hogy késő délután, a peronra érkezte idején, a városból nem akadt senki, aki segített volna. Háborodott édesapja ellen beszélt a neheztelés, aki minden szót kiforgatott és elferdített, most pedig híján volt az erőnek, hogy az elesettet eltemesse. Aztán a polgármester felelősségét firtatták, aki – ki tudja, miért –, kivonta magát az ügyből, bár egyértelmű volt, hogy a holttest eltemetése feladatai közé tartozik. Senki sem mondta ki, holott ki kellett volna mondani, hogy Lenhardt Simon zenész a teljes véletlennek köszönhető, hogy visszatért szülővárosába, és végérvényes hallgatásával emlékeket zavart fel és piszkálta kispolgári erkölcsüket. Hűségés felesége pedig gyásza közepette kijelentette, hogy inkább egy halálraítélthez ment feleségül, mintsem hogy a kispolgárok kasztjához tartozzon, és hozzájuk váljon hasonlóvá.

Amikor Rosa asszony hazajött az esti miséről, Spranskyné is értesült a történeésekről, csendben gyertyát gyújtott, megállt a házi oltár előtt. Különösen felzaklatta a dolog, hiszen éppen régóta hordozott sejtelmei teljesültek be. Büntudatot érzett a halálhír hallatán, amelyet előre látott, még akkor is, ha mindez Simonnal történt. Valószínű, hogy csak Gita tudott már a férfira reménységgel gondolni. Hogy miért kellett ennek így történnie, miért ez volt az Isten terve Simonnal kapcsolatosan, ahogyan mindez előrelátható és irgalmat nem ismerő volt, ezt nem tudta megmagyarázni, ezért foglalkoztatta a dolog annyira. A háborúhoz inkább a halál, mintsem az élet tartozott. Önmagában véve a harc a hatalom, a császár ellen is csak a kegyvesztést jelentette, de nem csak egyedül ez pecsételte meg Gita és Simon sorsát. Hogy miképp lehetett volna másképp – milyen gonosz erő diktált sorsuk felől ezen a módon, hogy végső fokon életük másképp alakulhasson –, Elica számára titok maradt. Ugyanúgy, ahogyan sokak számára megfejthetetlen volt Simon zenéje, amely tisztán szép élményekkel ajándékozott meg másokat, de így sem tudták elfogadni. Az áldozathozatal volt érthetetlen, ami

még a halála után is tovább élt a zenéjében. Az emberek nem tudtak ezzel mit kezdeni. Ahogyan a szokás tartotta – az egészség csupán rejtett bájnak könyvelték el, ám mindkettejük óhajtása egyetlen nagy szeretetben egyesült, amely senkinek sem árthatott, még a kispolgároknak sem, akiknek mindent egybevetve megbotránkoztató volt az egész, sőt akár bűnösnek minősült.

Ha tényleg csupán a szerelmük miatt büntették őket, akkor Elicának mit jelenthetett az Andrással kibontakozó kapcsolat, akivel már néhány éjszaka találkozgattak titokban a mosókonyhában? Ettől a rajta átfutó gondolattól elakadt a lélegzete. Ez is ugyanaz a fajta megemészthetetlen történet volt, a muraszombati gazdag polgár felesége összejön azzal a senkiházi testőrrel, akinek egy krajcárja sincs, ráadásul az egész a férj házában történik.

– Minden rendben, asszonyom? – jött be Rosa asszony, s úgy tette fel a kérdést, mint aki érzi, hogy valami nincsen rendben, mire félelem öntötte el, megborzongott, megszédült, és le kellett ülnie.

– Szegény Gita – mondta. – Tudom, hogy fel kellene keresnem, de nem tudom megtenni, előtte meg kell kérdeznem Ivánt.

– Valószínűleg a városiak már gondoskodtak a végtisztességről – lépett melléje, majd vizes kezével megérintette a homlokát. – Muraszombat nem engedheti meg magának ezt a szegényt – simogatta meg az arcát, miközben együttérzéssel nézett a szemébe.

Bólintott és nem háritotta el a közeledését. A szegény asszonyt otthagyhatták volna az utcán, de a holttestet, amely nyugtalanságot keltett, el kellett tüntetni.

– Pedig milyen szépen zenélt nekünk a fiatalúr – mélyebben lélegzett Rosa asszony, ahogyan Elica mellé ült, a gyertyalángba nézve. – Úgy játszott... – kutatott hosszasan a megfelelő szavak után. – Úgy játszott, mintha az angyalok hozták volna neki a kottát – mondta ki.

– Simon úr a kottáit a szívébe rejtette el – vetette ellen Elica. – Ezt itt mindenki tudta – lovalta magát izgalomba. – Tudják,

de beismerni nem akarják, mert ezzel beismernék a saját nagy bűnösségüket – háborgott.

– Bűnösséget? – kérdezte meglepetten a házvezetőnő.

– Bűnösséget – mondta határozottan, habár nem tudta neki megmagyarázni, hogy miben is rejlene ez a nagy bűnösség. De így érezte, és hitt a megérzésében; a sors számára nem Istentől eredő dolog volt, hanem valami emberi. De ezt hogyan mondja el annak az asszonynak, aki soha senkit nem vádolt?

– Isten nyugtassa békében mindörökké – vetett keresztet a házvezetőnő, majd újból felállt. – Csak ebben legyen része még utoljára az ő lelkének – mondta nyájasan. – Mi pedig élni fogunk még a bűneinkkel és a hibáinkkal együtt – válaszolt és kifelé indult a fogadószobából.

Spranskyné megrezsent és erősen megkapaszkodott a szék háttámlájában, amely megreccsent a testét átjáró nyugtalanságtól. Jóllehet, ezek a szavak mintha a gyóntatószékből jutnának el a fülébe, most hétköznapi értelmükkel hatottak, Így se nem hallotta őket, se nem kérdezett rá a jelentésükre. Úgy tűnt, hogy neki szánták, ott lapult bennük a célzás. Rosa asszony esetleg máris tudott az Andrással való kapcsolatáról, és így próbálta meg figyelmeztetni. Ha így is volt – mentette magát gondolatban –, nem volt helyénvaló a célzás, ettől ugyan cseppet sem változott a muraszombatiak nagylelkűségének valós állapota. Dühös volt, mert teljesen belezavarodott, képtelen volt kimondani az igazságot, mert félt Ivántól. Otthon maradt, kialakult benne a tehetetlenség érzése, amely gátat szabott a cselekvésnek. Satuba szorult, így egyre nehezebben tudta megítélni, hogy mi és hogyan is lett volna jobb, de Gita és Simon példája egészen más irányba mutatott. Ha egyedül is voltak a kihalt állomáson, amely már nem várt vonatokat ebben az órában, mégis egymás oldalán maradtak. Csak az övük volt a peron, ahova ebben a süket városban a vonatok érkeztek és ahonnan indultak. A kerítés, amelyet benőtt a csalán és a vadvirágok, határterületnek számított, amelyen egyesek sosem tudnak átlátni.

Az a kő, amely valamikor emlékeztető volt egy kihunytt életről, most mindössze egy gazzal benőtt, élősövény határkövét jelentette. Mellette ült a sánta Cizek, miközben a térdére támasztva játszotta harmonikájának elhasznált billentyűin a búcsúztató éneket. Egy tag volt abból a nagy zenekarból, amelyet azon az éjszakán utoljára vezényelt az akasztásra szánt regruta, ám az egyedüli, aki ezen a kora délelőtti órán a halott katona sírgödöréhez járult. Ki tudja, hol maradtak a többiek: a hegedűsök, akik minden alkalomra készen álltak, a verbunkosok felajzott énekesei, a cigány énekesek meg a híres Baranya- és Csicsery-banda? – Valahogy csak lesz, aludtak még, kimerülten és másnaposan az éjszaka után. A muraszombati temetőben annyira szomorú volt a helyzet, hogy ők sem akartak már zenélni. Olyan temetés volt, amin még a sírásók is unatkoztak, kedvetlenül rakosgatták hol ide, hol oda a kapákat és a lapátokat, hiszen nem volt senki, aki elbírálta volna a munkájukat, vagy szorgalmukért hálául egy italt fizetett volna nekik.

Amikor megérkezett a fiatal káplán, akinek nagyon sietős volt a dolga, a férfiak megmozdultak, és a gyászolók csoportja is iparkodott a vallási hagyományokhoz illetően viselkedni. Többségükben azok az asszonyok voltak, akik a hozzátartozóik sírjához jártak ki, vizet adtak a virágoknak. De voltak köztük férfiak is, akik ismerték az eltávozottat. Eljöttek Keményék Rozália leányukkal együtt, akit annyi éven át zongorázni tanított a megboldogult. A lány azt követően Pesten tanult a konzervatóriumban. Jelen volt Čacinovičné, akinél a házassága előtt lakott, jelen volt Faflek úr is, a kávéháztulajdonos, akinél pénteki és szombati napokon játszott, de eljött mindkét Koren is, akik barátok voltak Gita szüleivel, ezzel akarták kifejezni a megtagadott vő iránti tiszteletüket... Spranskyné nézegette a jelenlevők megnyúlt arcát, és hálás volt ezekért a pillanatokért, amikor az egybegyűltek kifejezték a tiszteletüket. Lenhardt Simon temetése nem csupán átlagos temetés volt, amikor a bádogkopsorót a

sírgödörbe helyezik. Elica elképzelte azokat a magányos holttesteket, akik a távoli, eldugott frontvonalak kevésbé ismert zugaiban heverték, s a szorongás lepte meg, ha rájuk gondolt. Elképzelte, ahogyan a tetemüket megsimogatja a szél, a gyerlyák helyett a csillagok vonják őket fénybe. Ezt a magányt érezte itt, a város közepén, a házakban lobogó tűz és a keresztutak között. Ez is veszedelmesnek tűnt számára, ezért hálás volt Spransky Ivánnak, aki megkövült Istenként állt mellette, a látathatárra szegezve tekintetét, ahol a föld érintkezett az égbolttal, avagy éppen az ő tekintetétől váltak el egymástól.

– Ennek a muzsikásnak elmegyünk a temetésére – mondta, amikor meghallotta Elicától, hogy mivel ismeri Gita asszonyt, elmegy a temetésre. Férje elhatározása meglepetésként hatott Elicára, nem értette ugyanis, hogy Iván miért értékelte annyira a zenészt. Valószínűleg azért, mert már halott volt – gondolta –, de ez már nem volt fontos Elicának, a férje véleményére sem volt kíváncsi.

– Hogy mi alapján ítélnék felettünk, milyen könyvek szerint? – a káplán magas, majdnem női hangon szólt a halotthoz. – Isten tízparancsolata és a szent evangélium szerint ítéltetsz, aminek a mi urunk, Jézus Krisztus a saját kereszthalálával szerzett érdemét – adott feleletet kissé halk hangon a kérdésre. – Ki vádol majd téged? – kántálta újra. – A Sátán, aki képmutatóan a bűnbe vitt, a szent őrangyalod, akinek egy bizonyos időben nem fogadtál szót, és intésének ellenszegülve, helytelenül viselkedtél, magad lelkiismerete szerint, a végén pedig mégis bevallod azt, amit életed során eltitkoltál – magyarázott a káplán az egybegyűlteknél. – A te védelmeződ léssen Szűz Mária, gyámoltani fog téged a te őrzőangyalod, és minden kegyelemmel teli szent imádkozni fog érted – ezek után szelíd hangon végezte a liturgiát. Aztán hirtelen elnémult és majdnem végleges igazságként kimondta: – Ha bűnben haltál meg, nem lesz ott senki, aki gondodat viselné – széttárta a kezét, és a gyászolók felé fordult. – Így rendezte az Isten igazsága – közölte a gyülekezettel. – Vagyis, aki megteremtette a mennyországot az igazságosok-

nak, meg kellett hogy teremtsen a poklot is a gonoszoknak. Azoknak, akik a mindenható Istennek ellentmondanak, osztályrészük az örökös szenvedés, de azok, akik szolgálják az Urat, örökös üdvösségre jutnak.

Spranskyné az ifjú lelkipásztor arcát fürkészte, aki akár a szorgalmas diák ismételte az örök igazságokat és gondolatban vitázott is önmagával. Ezek a fenyegetések, amelyeket indulatosan és egyedüli érvényüként mondott el, valójában feleslegesek voltak, s nem e mellett az árva koporsó mellett kellett volna elhangzaniuk. Elica meg volt győződve arról, hogy a prédikátor nem látta teljes valójában ezt a tragikus halált, ahogyan azt sem, hogyan szöttek égbekiáltó intrikákat a szegény eltávozott rosszakarói. Mivel nem tudta, hogy ki vette el Lenhardt Simontól az életet, nem szabadott volna úgy beszélnie, mintha ismerte volna ennek az okát. Úgy beszélt róla, mintha tudná, azonban ezzel csupán a halála körülményeit és okát övező hazugságot erősítette. Neheztelt a lelkipásztorra azért is, mert egy szót sem szólt a feleségről, akit megfürdettek és fekete ruhába öltöztettek az egyházközség asszonyai, ha hátát látta az ember, mégis úgy nézett ki, mint egy megvénült parasztasszony. Simon szelíd természete és nagy szíve számára nyitott könny volt, nyomasztó teherként hallgatta a sír szélén, hogy mennyi kétely és bizonytalanság fogalmazódik meg a személyével kapcsolatosan, amely nyilván a másvilágra is elkísérte.

– Vegye el a föld, ami az övé, az Úr vegye el azt, ami az övé, hiszen a test a porból való és lelkét pedig a fenti világból kapta – mondta a káplán elnyújtott hangon, Spranskyné pedig Iván alsókarjába kapaszkodott, homlokával hozzábújt, rátámaszkodva.

„Szerencse, hogy a szerelem nem vér, amely elfolyhat, hanem valami, ami megmarad akkor is, amikor a csontok is elporladnak”, ezt mondta neki Gita egykor, amikor Simont elvitték, bár akkor sem értette teljesen, de most hinni akart benne. A sánta Cizek, mielőtt még a lelkipásztor utolsó szavai végére ért volna, egyszerre meglendítette harmonikáját, s rekedt hangon énekelt:

*„Minden koszorú elfonnyadt, csak az enyém zöldell még,
mivel én a saját könnyeimmel öntözöm.*

*Ha az én könnyeim a kőre esnének,
a kő is kettétörne, darabokra törne.”*

Spransky Iván megérezte fiatal felesége görcsös kapaszkodását, aki régóta nem reszketett ennyire. Végképpen nem tudta rejtegetni, ami megrázta. Bal kezével átölelte a vállát, kitárt kezével megsimogatta az arcát, majd a mellkasához ölelte. Úgy tűnt, mintha ölébe akarná emelni, mint a csecsemőt, akitől távol akarja tartani a szomorúságot, mely már szorongatta a torkát, alig engedte, hogy lélegzethez jusson.

Elica átengedte magát ennek az ölelésnek, belebújt a legsötétebb zugába, miközben hallgatta a súlyos föld tompa dobogását, amely egyenletes és feltartóztathatatlan ritmusban hullott alá a lapátokról. Ennek a furcsa búcsúzkodásnak ez jelentette a végét. Janus ajtója rétegről rétegre átjárhatatlanul zárult le, véglegesen elválasztotta a két világot. Az egyik oldalon ott állt az Isten, aki áldásáért sosem lankadón követelte az alázatot és a bűnbánatot, a másik oldalon pedig egy nő maradt, aki a saját szeretetéért nem követelt semmit, csak átadta magát, benne reménykedve a végsőig. Ám ismét úgy fordult, hogy az elégtétel az Istent illette meg, míg az ember erőtllenül beszorult a világ fehér porzemcséibe, saját erőtlenségében hamvadva el.

*

– Valójában a halála értelmetlen volt, most, hogy minden gallyra ment – mondta Iván, amikor kiléptek a temetőből és elindultak a zsellérek lakta Kis Kanizsa felé a villához, amely a Regedei utcában volt.

– Mi ment gallyra? – kérdezte Elica, mert nem fogta fel rögtön, mi járhat Iván fejében.

– Az állam magtárai üresek, a katonák lázadoznak és szöknek a frontról, Wilson nyomást gyakorol a császárra annak érdekében, hogy a lengyeleknek, cseheknek és a délszlávoknak engedje meg önálló államuk megalapítását – magyarázta. – A szlovének kiszimatolták, hogy az osztrákok és a magyarok külön fognak válni; ők olyan Jugoszláviában hisznek, ahol együtt élnének a horvátokkal és a szerbekkel – folytatta. – Mindez semmi jóval nem kecsegtet nálunk, ebben az átkozott határsávban.

– A határsávban? – csodálkozott Elica. – Nekem sosem tűnt fel, hogy valamiféle határon élünk – torpant meg egy pillanatra.

– Épp ezt magyarázom neked. Eddig nem volt, na most akkor majd lesz, – komolyan nézett rá. A szlovének Jugoszláviát akarnak, a magyarok pedig Magyarországot. Na, ezen igazodjon el az ember...

– Úgy gondolod? – hüledezett, hallgatva férje gondolatait.

– Gondolkodásra itt nincs különösebb szükség, látom és hallok egyfolytában, hogy mi történik – ezzel Iván lehangolódott. – Már egy ideje azon töprengek, amim Muraszombatban van, eladom, hogy még idejében elköltöznénk innét – átnézett a háztetők fölött. – Ha nem is sikerülne mindent eladnom ebben a szegénységben, akkor is van elegendő aranyam, amiből vehetnék házat – beszélt tovább. – Valahol – kissé fölényesen nézett Elicára. – Ott, ahol a legjobb lesz Juliánnak – írt le egy kört a kezével a levegőben, Elica nem tudta kitalálni, hogy min spekulál.

Összeszorította az ajkát, hogy valahogy eltitkolja felháborodását, amely nemcsak félelemmel, hanem dühvel is társult. Először az a gondolat futott rajta keresztül, hogy ismételten szembesült Iván döntésével, melyet az ő megkérdése nélkül hozott meg. Ebben azonban semmi meglepő vagy sértő dolog nincs. Később sok egyebet rótt fel magának: átkozott tudatlanságát, amelynek következtében most csak találgathatta, hogy a határ, amiről jóslata szólt, valóban veszélyt rejt-e, vagy valami mást is jelenthet. Esetleg csupán készülődés valamire, ami so-

káig fog tartani. Az orosz bolsevikokra azonban, akik eddig az egyedüli veszélynek számítottak, Elica is megvetéssel tekintett, s azt is megtudta, hogy a császárság tulajdonképpen lefeküdt Amerikának, lassan a saját népe fogja darabokra szaggatni.

– Nem azt mondom, hogy most rögtön hordjuk el az irhánkat – jelentette ki Iván, amikor látta, hogy Elica messze jár –, de résen kell lennünk, nehogy valamiféle ribillió törjön ránk váratlanul, éjszakai álmunk kellős közepén – majd előrelépett, kezét hátra téve. – Itt is sokan vannak olyanok, akik szentül hiszik, hogy ők a kiválasztottak – köpött babonásan. – Obal doktor úr mondta nekem, hogy segítsék neki létrehozni a határok megvédelésére szolgáló alapot, amelynek révén pénzt gyűjtenének a zsoldoskatonák felszerelésére – akarata ellenében tárta fel azt, amiről hallgatnia kellett volna. – Jól értettem vajon, hogy ezzel azt akarta megtudni, hogy a magyarok fennhatósága alatti autonómiát támogatnám-e? – ismét megállt és elhallgatott, ezzel kívánva nyomatékot adni mondanivalójának. – Manapság sokan tapogatóznak, amíg majd be nem látják, hogy Spransky egy garast sem fog adni az ilyenfajta szerecsenmosdatásért...

Miután végighallgatta, Elica rájött, hogy Ivánnak esze ágában sincs állást foglalni, csak magának akarja megszerezni a hasznot, mások félrevezetése árán. Az a képmutató vadállat, ami benne élt, még mindig ügyes volt és agilis, ahogyan tébolyult, harsogó beszéde is titkának része volt, azonban még mindig türelemmel leshette a zsákmányt, vakmerően rohanhatott a harctérre, vagy bölcsen megfutamodhatott onnét is, ha épp veszélyesre fordulna a helyzet. Elicának a két-három lépéssel előtte haladó Iván fekete öltönyében görcsösnek és epésnek tűnt, az is lehet, hogy megkeseredett vagy belefáradt az örökös harcokba, hogy szembezálljon mindenkivel és mindennel. Határozottsága, amelyet valamikor régen csodált, az évek múltán törvényyé lett, amelyet már ő maga is képtelen lett volna megszegni. Nem maradt számára más, minthogy felemelt fejvel járjon, és azt követelte Elicától is, hogy maradjon mellette. Továb-

bi gond volt, hogy a megrögzött rossz szokásaival szemben a megértés e percben aligha segített. Mindaz alapján, ami történt, Elica nem tudott neki megbocsátani, ugyanebből következett, hogy irgalommal sem volt képes közeledni felé. Azonfelül viszont csak a szívére hallgatott, amely egészen más volt, mint a férfié. A reggelek, a nap elején a szokásostól eltérően, kezdtek kiszámíthatatlanná válni. Ezek az együttlétek az elfogadás és az adás kölcsönös megnyilvánulásain túl a közös parázs és valami szép kihunyását jelentették. Egyértelműen felismerte azt is, hogy a szerelmet nem lehet megfizetni, ajándékozni vagy jótékonyásként kezelni, ez csodálatos érzés, amikor valaki ugyanúgy érez, mint a másik.

Ezért vált egyre gyűlöletesebbé a költözés gondolata.

Már a nyelve hegyén volt, már majdnem kimondta neki szemtől szembe, hogy mit tart valójában az ő számígtatásairól és okoskodásairól. Meg akarta sérteni és alázni, habár tudta, hogy ezzel sem fér közel a szívéhez, csak még irgalmatlanabbá válik a helyzete. A sötét felhők, amelyek felettük lógtak, végül is kezdtek szakadozni, a vihartól való féltelmük lassan a kitörés felé tartott, ha kitör, megnyugvást hozott volna.

– Meg kell értened – Spransky Iván ezt ismételte Elicának a ház bejárata előtt. – Nem is törődnek efféle dolgokkal, ha nem ismerném a magyar irredentákat, akik felénk a szép arcukat fordítják, aztán meg csak a magukét követelik – megállt és kérlelő tekintettel nézett rá. – Julián ereiben szlovén vér folyik, és ezt figyelembe kell vennünk.

– Ezt nem értem – felelte szárazon Elica, nem értette, mire megy ki a dolog. – Eddig a bolsevikoktól féltél, nemrég még a jugoszlávok mentek az idegeidre, most meg már a magyaroktól féltesz bennünket – mondta a férfinak.

– Jobb volna, ha minden maradna úgy, ahogy most van – keserű mosoly ült ki az arcára. – A monarchia sajnos nem húzza sokáig.

Elica odébb lépett, átengedte Ivánt a nyomasztó gondok fölötti aprólékos töprengéseinek. Eközben saját maga érzései kötötték le, a titkos érintések, amelyekkel nem tudott már mit kezdeni, míg Ivánt a nemzetek és az országhatárok megváltozása billentette ki egyensúlyából. Mindez szánalmasnak hatott, ha a világ elnöke lehetett volna azonban, akkor most ezért, amit Ivántól hallott, megsértődött volna, így viszont csupán sajnálkozhatott rajta, ezzel pedig elégtételt kaphatott volna a megállíthatatlan lecsúszásért azon a lejtőn, amit hűtlenségnek szokás nevezni, ezt viszont nem nevezhette bűnnek.

*

Sziget András a rákövetkező napokban sok mindent végighallgatott, az is kiderült, hogy Elica sok minden miatt Spransky Ivánt okolta, miközben róla egy szót sem beszélt. Úgy tűnt, hogy a történetek miatt, sok dolgon csodálkozik, ugyanakkor sok mindent nem hisz el a hallottakból. Az emberekről nem nyilvánított véleményt, ha azonban mégis mondott valamit, akkor olyan visszafogottan, hogy ezek hallatán még a lótolvajok sem találtak volna semmi kivetnivalót. Egyedül csak a csendőroket nézte semmibe. Ezt ki is mondta. Elfogadhatatlan volt számára, hogy kémkednek, üldözik az embereket, s ezzel el tudják magukat tartani. Szentül meg volt arról győződve, hogy mások korlátozása és büntetése révén nem volna szabad pénzt keresni. Ezenfelül a legpiszkosabb kenyérkeresetnek tartotta, hiszen ezt a kenyeret vak erőből gyúrták, káromkodások és a kínzásokat elszenvedők sóhajai tartották egybe. Elica tudta, hogy miért gyűlöli őket, hiszen nem olyan rég még András nyomában voltak, ez az egész a természetétől távol állt, másféle ember volt. Volt benne valami, ami a cigányokra jellemző – kötötte és meghajolt előttük, szolgálta őket, de ha egyszer felébredt benne a vágy, a lelke szabadságra vágyott, attól fogva nem volt az a pénz vagy esküvés, ami visszatartotta volna. A nyugtalan és kíváncsi fiatalember könnyedén vált furcsa természetűvé,

akinek semmi sem volt már szent, és gondolkodás nélkül ugrott át a kerítésen, ott is, ahol ezt nem szabadott volna, mert tilos.

András bizonytalansága nem éppen kedvező fogadtatásra talált Elicánál.

De ha nem ilyen lett volna, akkor talán nem is tudott volna közelebb kerülni hozzá, hiszen áthágta a szabályokat és a gazdája feleségének kezdte tenni a szépet, s ez még veszélyesebb dolognak számított, mint bosszút állni Spransky Ivánon. András is csak a félelem miatt hallgatott, mert nagy volt a tét, amit kockára tett Elicáért, és ezért bármilyen árat hajlandó volt fizetni. Egyetlen együtt töltött perc során sem lehetett érezni azt, hogy kételkednének egymásban, minden percét élvezték az együttlétüknek, érezhető volt, hogy András nem akarta, hogy ezt bármivel elrontsák. Elica csodálta ezt a tartást, és bizonyos szempontból irigyelte – András számára közömbös volt a múltja, de a jövőjének alakulása sem izgatta igazán –, viszont a jelent teljes mértékben ki tudta használni, élvezte is az adott lehetőségeket, mert tudta, hogy ezek sosem fognak megisméltődni.

Elicát is hatalmába kerítette a vágy, a teste is könnyed és felszabadult volt, lelkében is boldog volt, hiszen soha ilyet nem érzett, mint amikor András ölelte. Elicát vonzotta András izadt testének az illata, megismerte a szeretkezés ízét, már álmában is megelevenedtek az óhajai, néha másnap is érezte a hasa alatti részen az érintésének kellemes fájdalmát. Hosszú ideje újra órák hosszat üldögélt a semmibe bámulva, céltalanul vagy épp unalmában. Elég volt azt éreznie, hogy András mellett van a vágyakozás hálójában, tudván tudta, hogy eljön hozzá. A szökésre napról napra egyre több lehetőség kínálkozott, ebben is mindinkább egyetértettek. A szabad reggeleket, amikor Iván el volt foglalva az üzleti ügyeivel, Elica könnyedén tölthette Andrással. Ilyenkor a házvezetőnő elment bevásárolni az üzletekbe, vagy elvitte Juliánt a Fratek-féle senkiföldje környéké-

re, ahol a gyerekek játszottak, emellett egyre többször mentek együtt Battyánfalvára, ahol Jenő mindig András részére is felnyergelt egy lovat.

Iván ötlete, hogy költözzenek, mégiscsak a féreghez volt hasonlatos, amely befúrja magát az ember elméjébe, ha alkalom adódik, begubózik, minden percben szárnyra kaphat. A hirtelen támadt, zsenge és sebezhető szerelem fiatal húsába idegen elem telepedett be, ami mindennél nagyobb fenyegetésnek tűnt. Ha Iván rájön a kapcsolatokra, vagy tetten éri őket, nyomban véget vetett volna az egésznek. Elica égett volna el abban a tűzben, amelyet együtt raktak meg, vagy a rá váró, pokoli katlanban emésztette volna el a tűz; az elválás nagyon kegyetlennek tűnt Elica számára, mivel a költözés valódi veszélyként lebegett felettük. Gondolataiban nap mint nap ott volt a mardosó bizonytalanság, ezért kellett legyőznie ezt az érzést, amely valamilyen nehezen elképzelhető jövőből meredt rá. Végül is szembesülnie kellett azzal, hogy a szerencse nem pártolja, beismerte, hogy ebben a kapcsolatban Iván foglya csupán.

Ezt el is mondta Andrásnak.

Ránézett, mint mindig, amikor egy szó megütötte a fülét. Majd néhány percig a távolba meredt, kissé beleremegve, az arca is elkeskenyedett, hiszen Elica gondolata, aki távolról sem mondott el mindent, az apróbb részletek megvilágítására nem ügyelt, igencsak meglepte. Hirtelen megérintette a tenyerét, megsimította az ujjai hegyével, ahogyan szokása volt simogatni a kezét. Majd egymáshoz bújtak, és szótlán álmodozásba merültek. Elicának úgy tűnt, hogy András már meg sem hallja, amit mond, nyugtalanságát sem veszi észre, ezért nem is nehezelt rá. Ez a felismerés András számára sem volt egyszerű, jobb híján hallgattak tehát, megálljt parancsolva az érzéseiknek. András Elicához hajolt és így szólt.

– Az életben rajtad kívül soha senki nem volt ilyen drága nekem, nem tudok mit kezdeni ezzel, azt sem tudom, hogyan gondolkodjak róla, mitévő legyek.

A szemébe nézett, ott ragyogott az imént kimondott igazság, ezután Elica ismét végiggondolta az egyszerű szavait. Ezután szájon csókolta, ajka remegni kezdett, megkönnyebbülést és köszönetet érzett, ahogyan a látvány szétáradt benne.

– Tudom, hogy sokan nehezen értenék meg ezt – súgta Elica fülébe. – Sosem volt ennyire drága ember az életemben, mint te, semmiképpen nem akarlak elveszíteni – ölelte magához Elicát. – Hacsaknem ezekért a lábakért, amelyeket az orvosok háromszor is megpróbáltak amputálni – ekkor zavarában elmosolyodott. – A lábam a testem része, nélküle nem is tudtam volna hazajönni, ebben a tudatban akárhol elüldögélhettem volna, Isten segítségével könnyörögve.

– Szerencse, hogy nem adtad oda – ismét megcsókolta.

– Téged sem adlak oda senkinek – szorosabban magához ölelte Elicát. – Tartok tőle, hogy ez sokkal bonyolultabb annál, mintsem gondolnánk, ismerte be.

– Természetesen – értett egyet Elica. – Alaposan benne vagyunk a dolgokban – válaszolta. – Én tartozom valakihez, aki megvásárolt, akár egy kis borjút, s az sem érdekli, hogy érzem magam – tört ki belőle a felháborodás. – Ez az ember sosem fogja megérteni, hogy miért nem jó vele lenni, ha pedig valaha is megtudja, hogy napról napra mennyire megvetem őt, ez cseppet sem változtat a gondolkodásán... – keserű szájjal beszélt, ezt nem lehetett kiköpni, egyre kereste a szavakat, hogy kimondja, hogy holpontra, kilátástalan helyzetbe jutott.

András erre újra hallgatott, mereven nézett maga elé.

Különös, fiús arca lebegett Elica előtt, mintha egy védőszent arca lett volna, nem valóságos arc, amelyet maga elé képzelt vagy amelyet csak válságos pillanataiban szólított volna meg, de most ő is beláthatja, hogy csak megértéssel és vigasztalással a gondoktól megszabadítani nem tudja. Sajnálta, hogy mindezt csak ilyen szabálytalan áradással tárta eléje, és András elkomorodott attól, ahogyan a kellemetlenségeket elsorolta, habár nem akarta ezekkel a gondokkal terhelni, amelyek csak rá tar-

toztak, és nem akarta őt is olyan tehetetlennek látni, mint önmagát. Ezenkívül vajon becsületes-e többet várni tőle, mint amilyen ő maga kecses szelidségével, megértőnek kellett volna lennie vele szemben, hiszen ezzel töltötte ki a muraszombati hétköznapokat? Az érzélem győzött az értelem fölött – habár fel akarta tartóztatni magában az érzést, hogy ki ne törjön, bizonyos pillanatokban viszont ez nem sikerült, vagy pedig az akarat győzött minden felett...

– Nem értem, miért beszélsz egész idő alatt róla úgy, mintha gróf volna? – újra ránézett Elicára.

– Gróf? – képedt el Elica.

– Igen – mozdult meg. – Arra a meggyőződésre jutok, hogy csakis neki van a kezében minden jog, igazság és hatalom – magyarázta, hogy érti a dolgot.

– Ha valóban az ő kezében van – válaszolta Elica.

– Eh! – legyintett hevesen. – Láttam én ilyen kisisteneket egész Magyarország-szerte, pontosan tudom, hogy mi mindent láttam. Megtalálják a módját, hogy hogyan győzzék meg a másikat az üzlet érdekében, mögötte azonban semmi más nincs – mondta. – Barátkoznak, amíg az üzlet megkívánja, amíg az asztalról az ölükbe hullnak a morzsák, addig mindenki hajlong – beszélt meggyőződéssel. – Aztán amikor a disznóhólyagot valaki megszúrja, oda van minden büszkeség, azt még a kutya sem szagolja meg, ami ottmarad.

– Spranskynak van aranya – mondta Elica. – Rengeteg aranyat szedett össze a Murából, azóta is egyre csak gyűlik.

– Na és, ha van neki – vont vállat András. – Sosem tudja átváltoztani azzá, amire vágyik – állította. – Mindig is csak egyfajta alkusz lesz, aki a felesleget arra használja, hogy a csendőrök szemet hunyjanak, a bírakat meg lefizeti – mondta indulattal.

Elica elcsendesedett és megpróbált neki hinni. Nem olyan régen még csak kocsis volt, aki tudta, hogy hogyan kell ezeket az ügyleteket bonyolítani. Talán Iván dolgai nem is mennek majd olyan simán, ahogy gondolja, s a határ meghúzása sincsen az elköltözésükkel összefüggésben, Elica gondjaira ez sovány

vigasz volt. A csendlaki Kisboldogasszony tiszteletére szentelt templom oltára előtt a jóban-rosszban tartó hűségre tett fogadalmának semmi köze nem volt Iván gazdagságához vagy elszegényedéséhez. Iván viszont mindössze ennyit követelt tőle, a hűségét. Ítéletétől András mégsem tartott, noha irgalmat nem ismert senki iránt, még azon is ütött volna, aki kezében koldusbottal járt. Ilyen volt Elica férje, méltóságos Spransky Iván, büszke és egyenes tartású, még akkor is, ha egymaga volt és senki sem látta, mit csinál. Saját magában hitt, a saját igazáról volt meggyőződve – még akkor is, ha mások előtt Poncius Pilátusnak érezte magát, viszont sosem mosta kezeit mások előtt, és magányában sem bánta meg bűneit.

András erről szinte semmit nem tudott, hiszen nem adatott meg neki, hogy belelásson Iván rettenetes magányába, aki senkiben sem bízott, senkit sem tisztelt. Ez a védett, aranyozott ürességgel kibélelt magány csupán szakadék volt, amelybe minden belezuhanhatott. Csakhogy ebben a magányban az áldozat már nem volt áldozat, és a bűn már nem volt bűn.

*

A rettentő hőség kiégette a fűvet, a szárazság megfonnyasztotta a gyümölcsöket és kiszáritotta a magvakat, majd két napon és két éjszakán keresztül megállás nélkül esett az eső, a bogaras pannon isten pedig már az ősz felé kacsintott. A színek, amelyek elárasztották a Muraszombat környéki réteket, ámulattal töltötték el Elicát, aki az időt szintén mérte, de már nem az órákat és nem a napokat számolta, hanem azt, hogy mikor lehet együtt Andrással. Az égbolt hamuszínű volt, látványa egyre inkább mindent megtöltött, az erdők úgy pattogtak, mintha égnének, a kukoricások gyanúsán zörögtek, és a pocsolyákban, amelyek lassan száradtak ki, még láthatók voltak azoknak a nyomai, akik az olasz fronton elesett katonák temetésre indultak. A két felszabadult, fiatal lovas szemlátomást cél nélkül száguldott keresztül-kasul az ugaron, majd átugrattak a szénabog-

lyákon, a vágózás közben a szomorú menetet észre sem vették. A két ló, a fehér paripa és a tarka szőrű, széles farú, kevert vérű társa is megérezte, hogy mi történt a két lovas közt, hiszen igen közel vágóztak egymás mellett, de pihenés közben is megérintették egymás fülét.

– Nehogy ám a ravasz róka felültessen benneteket! – szólt oda a lovasoknak Forgas Jenő, amikor elindultak, hiszen ő is megérezte, hogy közel kerültek egymáshoz. Hogy mi is bujkált Jenő szavai mögött, csak találgatni tudták. Ha ezzel csak a felátadó, állati nemi ösztön jelképére gondolt, már ez is megkésett és hiábavaló volt.

Nem kerestek rejtekhelyeket, akadt az épp elég a Lendvapaták és a Fekete-erdő környékén, amelyek pihenőre csábítottak, apró kitérőre, megállásra, mint ahogy az alkalmak szülik a tolvajt. A szerelmespár ilyenkor egymáshoz simult, testük megremegett, és érintésük nyomán felébredt a bennük rejlő egymás iránti vágy.

Elica érezte András szívverését, lenyűgözte a férfiaságának a kemény tartása is. Az a jellegzetes férfidémon, amely benne lakozott, a férfiakra jellemző erő és vágy, amellyel meghódította őt. Vágyat érzett iránta, ezt nem is szégyellte – teljesen átengedte magát neki, hiszen már akkor bízott benne, amikor meztelenül állt a férfi előtt, szépnek is érezte magát, ahogyan András nézte. Most már azt is érezte, hogy a férfi nemcsak imádja, hanem úgy érez iránta, ahogy csak szívvel lehet érezni. Azt érezte, hogy András iránt egészen másképpen érez, mint ahogy Ivánt érezte valamikor – a teste egészen másképpen viszonyult hozzá, hiszen teljesen kinyílt előtte, akár egy folyó, amely előtötte a lélek mezejét, amely szabaddá vált, akár a madár a végtelen égbolton. Semmit sem tett Elica parancsra, és semmi sem volt számára megtiltva, Elica egészen a tudat határáig emelkedett és tért onnan vissza, majd abba a mélységbe csúszott le, ahonnan az örökkévalóság visszhangzott. Akár ott maradhatott volna, ha András vele tart, eljuthattak volna az időn túli világ-

ba, mert ebben a pillanatban semmi sem jelentett bármi mást, csakis az Andrással megélt perceket; vele bárhova elment volna, hiszen semmilyen más gondolat már nem állhatott elébük közös útjukon.

– Mit csinálunk majd akkor, ha jönnek a fagyok? – kérdezte Elica, amikor szétváltak.

– Erre már én is gondoltam – bólintott András. – Ideje volna, hogy szóljak Jenőnek – tette hozzá később. – Tudom, hogy nekünk segítene.

– Jenő? – lepődött meg kissé Elica, habár nem teljesen hitetlenül. – Nem vagyok teljesen meggyőződve arról, hogy ez most okos dolog volna – kétkedett továbbra is.

– Az öreg magyar ember – kacsintott felé András.

– Nem értem, hogy ennek mi a jelentősége – mondta Elica, mert nem értette András célzását.

– Én is egy kicsit magyar vagyok – válaszolta mosolyogva.

Ezt tudta Elica is, hiszen amikor András Ivánnal találkozott, magyarul is beszéltek, ha nehézkesen is, de csak megértette a beszélgetésüket. Elica szerint inkább neki segített volna az öreg Jenő, hiszen már a kezdetektől fogva értették egymást, jobban, mint általában szokás, de ebben Pusztá lovának is része volt.

– Édesapám Szentesről származott, amely a Tisza partján fekszik – magyarázta el neki. – Csak az édesanyám miatt maradt itt, aki nagyon szép nő volt. Habár apám nem tudott sosem beilleszkedni, ebben a környezetben nem érezte igazán otthon magát – tette még hozzá. – Még a Murát sem látta sosem szép folyónak, hiszen mindig csak úgy mondta: „Ott, ahol ez a patak belefolyik a nagy vizekbe...”

– Csak hazavágyott – ébredt rá Elica. – Ugyanúgy, ahogy ezt már jó ideje csendben Jenő is tervezi...

– Az idegeimre ment néha, amikor a nagy vizeket emlegette, közben itt meg semmi sem volt jó neki – folytatta csendesen András. – Később, amikor már rég nem élt, láttam a Drávát, majd a Dunát és a Tiszát is – mondta. – Akkor értettem meg

csak igazán, hogy mit is akart mondani – némult el, ismét bánta, hogy ezt az édesapjának nem tudta a szemébe megmondani.

Elica beletúrt András hajába, amely már a fülén is lenőtt, és közelebb bújt hozzá. Meglepte, hogy Andrást egyszer csak elfogja valamilyen szomorúság, ami még szokatlan volt, még sosem tűnt fel neki, azt érezte viszont, hogy ebben is nagyon hasonlóak: Elica gyermekkorának emlékét még mindig áthatotta az a vágy, hogy apja szemében lássa önmagát, az érzés, hogy az ő segítségével minden másképp lesz, mindmáig megmaradt benne.

– És az édesanyád? – jutott hirtelen eszébe Elicának.

– Hát, igen – sóhajtott, mintha már várta volna ezt a kérdést is. – Ő viszont a dolog után egy horvát emberhez költözött Varazsd környékére – újra felsóhajtott. – Hogy hová, azt valójában nem is tudom – tette hozzá még rövid idő múlva. – Sosem érdekelt igazán – mormogta magában. – De, ha érdekelt volna, akkor sem mondhatnék mást – valahogy nem tudott kimászni kusza gondolataiból. – Lehetséges, hogy neki is így volt jobb? – válaszolta meg saját kérdését, majd elhallgatott az őszi hervadásban, mint akinek senkit sem szabad aggasztania.

Elica tenyere közé fogta a férfi arcát és megcsókolta az ajkát, amely száraz és hideg volt – mintha attól száradt volna ki, hogy nem tudja kimondani azokat a szavakat, amelyeket nehéz volt kimondani. Sosem támadt még ekkora akarat benne, hogy Andrást felmelegítse, sosem halmozta el ennyi gyöngédséggel, amelyet meg akart mutatni neki, hogy ezzel is vigasztalja és oltalmazza. A vágy, amelyet András iránt érzett, még sok egyébbel társult, amely csak a hasa tájékán jelentkezett megfoghatóan, ez az érzés később rosszullétként áradt szét ereiben. Most szembesült csupán valójában azzal a ténnyel, hogy András mennyire egyedül van: magányosan élt már a katonaság idején, az édesapja által bejárt nagy folyók környékén, a Drávánál, a Dunánál és a Tiszánál, majd a katonakórházakban is Pécsen, Szegeden és Pesten is, és még magányosabban Lendván, Mura-

szerdahelyen és Muraszombatban, ahol már senki sem várta, hogy boldog perceiben társa legyen, egyedül Elica volt mellette, aki tökéletesen együttértett vele, és jelenlétével próbálta meg betölteni azt az ürességet, amelyet az élet hozott. Mellette volt Elica, aki jól ismerte ez ilyenfajta kitagadottságot, hiszen saját maga is sodródott már hasonló helyzetbe. Legalábbis így tűnt mindez Sreš Elicának, akinek az édesanyja a sok gonoszsgot megtapasztalván megőrült és elmenekült a szellemvilágba. Elmenekült Iván elől, aki a gazdagságával csábította el a lányát, megalázta a hazugságaival, aki ugyancsak majdnem az édesanyja sorsára jutott, a félőrültek állapotát megtapasztalva. Elicának sírhatnékja volt, de mindeközben jól érezte magát Andrással, akivel közel kerültek egymáshoz és szükségük is volt egymásra, ahogyan az egyik fél követeli a másikat, hogy egygé váljanak.

Szerelmeskedtek a fűben, testestől-lelkestől, egymásból áradó forrósággal, ahogyan mindketten éhesen kívánták a szerelmet. Mindkét ló, amelyeket elfelejtettek megkötni, ott állt és felemelt fejjel nézett keresztül a mezőn. Eleven tanúi voltak ennek az eseménynek, eközben azonban megbízhatóan vigyáztak a szerelmespárra.

A határ

Október negyedikén Károly császár végül letérdelt, előtte azonban békeközzvetítésre kérve Wilson amerikai elnököt, aki a szerződés megkötésének előfeltételeként viszont azt kérte, hogy a lengyelek, a csehek és az Osztrák–Magyar Monarchia területén élő délszlávok létrehozassanak saját, független országokat. Ez a monarchia végső vereségét és szétesését jelentette volna, így aztán a császári udvar az iránta lojális nemzetekkel megegyezve egy szövetségi államot kívánt volna létrehozni, de a frontokon bizonyos helyeken a tűzfészek csak fellángoltak. Az olaszok ágyúikat egészen a Piavéig húzták el és készülődtek az átkelésre, míg az osztrák tisztek kezdték összegyűjteni a szétszéledt katonaságot, és iparkodtak valahogyan védekezni. Reménytelen ellenszegülésük már messziről örütségnek tűnt, de nagy összecsapást jósolt mindenki, amely mellett még a legkeményebbek sem álltak ki. A muraszombati uraságok, köztük Hartner Géza, Vályi Sándor és Dittrich Gusztáv, valamint Vogler Josip Szécsénykútról, akik már harmadik este ültek Spransky Ivánnál a szalonban, és elmélkedtek a politikai helyzet lehetséges fordulatairól, az esti szürkületben gyanúsak tűntek, mint a halált jósló baglyak. Szemükben napról napra egyre több volt a rémület, hiszen a dohányfüstön és a kékfrankos boron kívül ez is nyomot hagyott rajtuk, ezért Spranskyneban egyre inkább erősödött a meggyőződés, hogy feltartóztathatatlanul elérkezik majd az a pillanat, amikor Iván nem halogatja tovább a költözést. Iván elhatározása egyre veszélyesebb közelségbe került. Elica attól félt, hogy akár egy éles vágóeszköz, egyszer csak elmettszi élete legdrágább kötelékét: mindez baljósan benne volt a levegőben, és minden pillanatban csak erre tudott gondolni, férje mozdulatait figyelte, hogy mikor sújt le rá a kész döntéssel, amellyel valójában a további sorsa dől el.

András is azt tudakolta reggel, hogy az említett urak milyen hírekkel álltak elő múlt éjjel, és hogy Spransky egyáltalában említett-e bármit a jövőbeli terveit illetően. Az éjszakák, ame-

lyek teljes bizonytalanságban teltek el, egyre hosszabbaknak tűntek, majd láthatóan komorrá változtatták Andrást; a hideg is nyirkossá tette a házikó falait, ami egyre inkább igénybe vette a testét is. A helyiség penészszagot árasztott, de a melegség, amely az ágyneműből jött, a verejték illatát ontotta, amelyben ott voltak a szeretkezés nyomai. Valójában már majdnem elviselhetetlen volt ez a kényelmetlenség, próbára tette türelmüket. A nyarat, amely teli volt keserűséggel, több örömben élheték még végig, míg az ősz nyirkos és fullasztó volt, s úgy siklott ki a kezeik közül minden, akár a murai pisztrángok a halász kezéből. Az ősz kivetette rájuk a hálót, mindenüket el akarta venni.

– Nem tudom, mi lesz velem, ha tényleg rászánja magát – tudattalanul egyre ezt ismételte Elica. Ez volt az a kérdés, amellyel este nyugovóra tért, reggel pedig ezzel ébredt.

– Igen – mondta ki András, amit gondolt, de nem tudta a feleletet ő sem. – Elmész és elfelejtesz engem – kedvetlenedett el egy kicsit, amikor már kimondta. – De majd én újra megtalálalak, és megint közösen éljük majd az életünket – mondta, amit szintén szentül hitt. Ugyanakkor megígérte neki: – Elmegyek én utánad a világ végére is, ha arra lesz szükség...

– Úgy gondolod, hogy tényleg vele kell menned? – kérdezte Elicától halkán.

Elica erre a kérdésre összerezett, mintha valamiféle istenkáromlás jött volna ki a férfi száján, olyasmi, amire eddig gondolni sem mert. András kiismerte Ivánt, tudta, hogy mellette Elicának nincs más választása, bármennyire ellenkező is..

– Nem lehet, hogy épp ebben a felfordulásban van ott a lehetőség? – kérdezte egy kis idő elteltével.

– Lehetőség? – csodálkozott el Elica, hiszen még nem fogta fel, hogy mire akar kilyukadni. – Tényleg ezt gondolod? – futott végig benne a gondolat.

– Tényleg – bólintott. – Már jó ideje ezen gondolkozom – azzal érvelésbe fogott: – A világ darabokra hullik szét, egyszer

csak elkezd majd újra összeállni – mondta nyomatékkal, mint az urak az esti asztaltársaság alkalmával. – Senki sem fogja tőled ott és akkor megkérdezni, hogy ki vagy és mi vagy, az számít majd csupán, hogy képes vagy-e túlélni...

– Ott? – kérdezte félve Elica.

– Bárhol – felelte András. – Ott, ahol senki sem fog felismerni minket.

Elica az ölébe hajtotta a fejét és levegő után kapkodott. Mindez túl hirtelen jött ahhoz, hogy egyáltalán képes legyen elgondolkozni rajta. A szökés gondolatától még inkább rémület lett rajta úrrá, átjárta egész testét. Arról is meg volt győződve, hogy Spransky Iván felügyelőtől sosem tud megszabadulni, még csak el sem tud előle bújni. Mindig is az a vadász maradt, aki az olvasókönyvben ott ül a tóparton, a vadkacsákat nézi, ettől pedig megváltozott, mert élesebb lett a látása, ugyanakkor Elica is felismerte az illusztrátor titkos üzenetét.

– És Julián? – kérdezte, és hirtelen felkelt.

– Olyan kicsi még, hogy Muraszombatra nem is fog visszaemlékezni – felelte András, mintha már erről is gondolkodott volna.

– Nem! – Elica majdnem kiabált. – Ezt Ivánnal nem tehetem meg – érzékenyült el. – Julián a mindene – magyarázta. – Mindent, amit életében tett, Juliánért tette – próbálta megértetni a férfival. – Érte akár meg is halna, de, tudod te is, akár ölné is...

Elhallgatott és keresztülnézett rajta.

Erre nem számított – pedig ez volt a kegyetlen valóság, ami miatt Spransky Iván erre az útra lépett, lépéseit változatlanul ez a motívum vezérli. Elica csak a felesége volt, aki anyja volt a fiának, utódjának, és még az arany, amelyet annyira kitarotán gyűjtött, sem jelentett neki annyit, mint Julián fia, aki a szeme fénye volt, terveiben neki megfelelően építette fel a jövő kikövezett útját. Hogy mindez miért így történt, Iván mitől volt ennyire megszállott, több évnyi együttlét után sem tudta megfejtetni Elica, noha Iván sem volt saját magával tisztában. Határozottsága rendíthetetlen volt, kitartása pedig hasonlított a

nagyapja, a szlovák származású Spransky Julián kétségbeesett kísérleteire, aki ellenállhatatlanul vonzódott a belatinci grófnőhöz és ez meg is változtatta az életét, hiszen a szerelemtől örökös vándorrá változott.

– Igen – mondta végül András.

Ez volt András kedvenc szavajárása, ez az „igen”, amely behízelgően és megértést sejtetően hatott az emberekre, már Elica is megszokta és megkedvelte. Hálás volt a férfinak azért, mert megpróbálta ezzel is elrejtetni a csalódását, pedig tudta, hogy mennyire kongott a belsejében minden. A homlokával megérintette András arcát és hozzábújt, mint egy csecsemő, aki még szeretne a karjai közt maradni. Aztán felülkerekedett a sírás, feltört a lelke legmélyéről. A fájdalom feltartóztathatlan hullámai a mellkasából eljutottak a teste valamennyi részébe, és egyre görcsösebbé vált, képtelen volt feltartóztatni. Azok a hangok, amelyek a torkából szakadtak fel, valójában a csalódottságának a sóhajai voltak. A megvalósulatlan vágyakról, az elkerülhetetlen felelősségről beszéltek. A szívéből fakadt fel, abból a szívből, amely vágyakozott, kétfelé szakadni azonban nem tudott. András pedig remegni kezdett és megpróbálta megnyugtatni Elicát. Féltette őt ezen a reggelen, hiszen a hajnalpír már megjelent az ablaküvegen, arra figyelmeztetve, hogy lassan fel kell kelnie. Attól is félt, hogy Elica ezek után nem tud erőt venni magán, netán valami meggondolatlant követ el...

– Tudom, hogy te ezt nem értheted – mondta Elica, amikor testébe kezdett lassanként visszatérni a nyugalom, egyre szipogott egy darabig. – Nem akarok többé a felesége lenni, Juliánnak viszont anyja vagyok – ismét elszomorodott és sírhatnékja támadt.

– Talán mégis meg tudom érteni – simogatta meg András Elica haját, akinek máris a homlokára hullottak is könnyei. – egy olyan gyermeknek, akinek Spransky a neve, én csak azt tudnám nyújtani, amit szegénységnek neveznek – csókolta meg Elica ajkát, ezzel tudtára adta szavainak keserű-igaz voltát.

Átölelte Andrást, közelebb engedve gondolatait.

Elica nem talált alkalmas szavakat, amik elmondhatták volna mindezen érzéseket, mert elfáradt és nem jutott eszébe semmi. Annyit azonban tudott, hogy méltóságos Spransky Iván az egy szem fiát mindenkinél jobban szereti, és jobban szereti, mint bárki más. Ez a ragaszkodása a fiához, még akkor is, ha furcsának tűnt, mégis egyedülálló volt, ezt az érzést Elica tisztelte benne. Közben hibásnak is érezte magát amiatt, hogy nem tud bálványimádó lenni, ha a jövőbe néz, rettenetesen nagy volt benne a bizonytalanság, hiszen édesanyaként szerette a fiát, közben azonban rettegett attól, hogy mégis meg kell válnia tőle, és más gondjára kell rábíznia. Szerinte ezt még András sem érthette meg. Ivánhoz csupa szokatlan fűzte, Andrásához egészen más ajtókon keresztül közeledett.

*

– Fel kellene kelned – kérlelte aggódva András Elicát, főleg a házvezetőnő miatt, aki már talpon volt.

Elica nem volt meggyőződve erről.

Úgy tűnt neki, hogy elege van mindemből és mindenkiből. Levert volt és kedvetlen, de belső ereje arra ösztönözte, hogy ezen a keresztúton menjen végig és engedje át magát annak, ami belülről hajtja. Sötétnek látta a helyzetét és kételyek nyomasztották, hogy megint mások fognak dönteni az életéről és neki úgymint mindegy, hogy mi is történik vele.

– Össze kell szedned magad – mondta neki András, és átsegítette a küszöbön, amely megnyikordult, élesen felnyögve. – Na még csak ez kellett – ijedt meg a világosságtól, hiszen odakint már megindult a nap.

Elica kinyitotta szemét és tapogatózva megindult útján, amelyet jól ismert, hiszen még álmában is végigment volna rajta, nem tévesztve egyetlen lépést sem, megszokott mozgásával haladva előre. Így kellett bujkálnia és belopóznia a házba, amely tulajdon otthona volt. Vak ember módjára tett

meg minden mozdulatot, mint aki párhuzamos világokban él – kíváncsian és könnyelműen –, mindezt ő teremtette saját magának, most viszont tényleg nem tudta, hogy mi lenne a helyes út.

Amikor kinyitotta a pinceajtót és elindult mezítláb a kőlépcsőkön lefelé, megérezte valakinek a jelenlétét. Egy pillanatra úgy érezte, mintha Isten aggódó szeme közvetlenül fölötte nyílt volna ki, hogy figyelmeztesse, majd a következő lépéssel a valóságba lépett. A legfelső lépcsőfokon ugyanis Rosa asszony állt, aki közben felöltözött, és nézte, mint ahogy az édesanya nézi rossz gyermekét.

– Mi történt? – kérdezte Spranskyné, amikor felért a lépcsőn, a házvezetőnő nem mozdult, nem engedve tovább.

– Hogy mi? – sóhajtott gondterhelten a házvezetőnő, csodálkozás helyett inkább aggodalommal tekintett Elicára.

– Remélem, nem szokott képzelődni – Elicát még bosszúsabbá tette Rosa asszony testtartása, a rajta erőt vevőcsüggedtség, csipkelődést hozott elő belőle. Dühös volt, mert ez alatt a néhány perc alatt annyi minden történt vele, annyi minden kuszálódott össze az életében, mintha csak az egész világ összeesküdött volna ellene; az is ingerelte, hogy Rosa asszony mindenféle szégyen és gátlás nélkül egyre bámult rá.

– Ezen aztán nem fogok töprengeni, de nem ám – úgy mondta, mint aki valójában azt mondja: „Számomra minden világos.” Elicának nem volt elegendő ereje, de kedve sem, hogy Rosának könyörögjön vagy szívességet kérjen tőle. Egyedül csak azt remélte, hogy a házvezetőnő hallgatni fog a ház ura előtt, ebben hitt vakhittel.

*

Másnap reggel, amikor Julián az udvaron volt, Rosa asszony pedig éppen indulóban volt a kofákhoz, hogy friss tojást és zöldséget vásároljon, bevonultak a csendőrök és elvitték Sziget András testőrt.

Hirtelen történt, egyetlen perc leforgása alatt. Mindebből Elica nem sokat látott. A nyári teraszról behallatszott a férfiak hangja, egyre felerősödött, a dolog veszekedésé fajult. Egyszer csak észrevették, amint András átugrik a fakerítésen és sántítva elszalad a Szapáry kastély parkján keresztül. Utána vetette magát három egyenruhás csendőr, az egyik megállt és ráemelte a puskáját. Elica elhúzta a függőnyt, hogy jobban lássa, és ereiben megfagyott a vér. Látta a puskacsövet, amint az egy ismeretlen célra rámered, miközben egyre azon könyörgött, hogy a golyó valahogy célt ne érjen. A néma iszonyat pillanatai - eldördül-e a lövés -, egyre inkább elnyúltak, a várakozás fojtogatta. Sok minden sűrűsödött össze ebben a helyzetben, amit a háború kirobbanása óta Elica elhárított magától: szembesülnie kellett akár azzal is, hogy katonák halnak meg, az őket elérő halál pedig nem válogat, arctalan és kiszámíthatatlan. Pontosan ez játszódott le most a maga teljes valóságában Elica szeme láttára. Épp most ért ide, amikor már megtalálta a neki teremtetett férfit, a halál pedig éppen őt szemelte ki...

Behúzta a függőnyt, hogy ne lássa mindezt, az viszont leesett a karnisról, a függöny szárnyai szétnyíltak a feje fölött. A csendőr is leengedte a puskát, azzal átugrott a kerítésén. Egyértelmű volt, hogy a várkastély kertje mélyén a csendőrök elfogták a menekülőt és ezzel megmentették az életét is.

Julián kezébe rejtette az arcát és sírt, Rosa asszony a nagy kosarával mellette állt és nem jutott levegőhöz. Elica, mint egy felbőszült állat, amelyik nem találja a kijáratot, egy darabig felalá szaladozott a kerítés mellett, nyakát nyújtogatva, remélve, hogy átlát és tekintetével eléri a menekülőt, majd átmászott a kerítésen és a tölgyek közé futott. Időközben a férfiak eltűntek, mintha a föld nyelte volna el őket: a dulakodásnak már se híre, se hamva nem volt. Csak a fák törzsei néztek némán utánuk, összeesküvőkként hallgattak arról, hogy merrefelé tűntek el oly titokzatosan, a gyér dísznövényzet pedig szerteszét helyezkedett el, nagy méretű töviskoronát formálva. Békés és szép nap volt, a történések iránt közömbös.

Elica visszatért a kertbe és megsimogatta Juliánt, akit már közben Rosa asszony az ölébe vett és megnyugtatótt. Elica újra átgondolta a történeteket, a faházhoz futott és egyetlen mozdulattal belökte az ajtót. András szálláshelye olyan volt, mint reggeli látogatásakor: a priccs be volt vetve, kabátja a karosszéken lógott, a borotvapamacsa is nedves volt. Nyilvánvalónak látszott, hogy még álmában sem várta volna a csendőröket, hiszen mostanság, lévén örként munkában állt, nem vitte rá a szükség, hogy a Murán loppal átkelve bűncselekmények részese legyen, magát veszélynek téve ki.

– Mondtak valamit? – kérdezte, miután visszajött.

– Azt mondták, hogy azonnal velük kell mennie – mondta halkán Rosa asszony. – Ő pedig azt kiabálta, hogy semmit sem követett el, és minden bizonnal tévedés az egész – tette hozzá szörnyülködve. – Erre az egyik csendőr puskatussal az arcába vágott, a másik pedig próbálta hátratekerni a kezeit és a hátához nyomni – szorította össze az ajkát. – Ő pedig megpróbált rögtön megszökni, de tudhatta, hogy ez nem fog neki sikerülni...

– Azt mondta, hogy semmiért sem hibás – rebegette Elica. – Akkor miért verték meg? – kérdezte. – Hát szokásból vernek a csendőrök?

– Az is lehet – vett mély lélegzetet a házvezetőnő, és intett, hogy erről ne a gyerek előtt beszéljen. – De ez csak addig lesz így, amíg ki nem derül az igazság – próbált hangosan gondolkodni.

– Az is eljön majd – felelte Elica, s már tudta is, hogy mi a teendő, és összeszedte magát.

Mielőbb el kellett jutnia a csendőrségre, ahova Andrást is vitték a csendőrök. Minden lépése fontos most a férfi számára, minden percet ki kell használnia. Lefutott a lépcsőn és sietve felöltözött, azt vette magára, ami épp a keze ügyébe esett. Most úrihölgynek kellett mutatkoznia, akiről ránézésre kiderül, hogy nem egy szegény szerencsétlen teremtés, hanem Spranskyné,

valakinek a felesége, akinek összeköttetései vannak a csendőr-ségen, s ezért nem lehet csak úgy egy testőrt ennyire megverni puskatussal és eltörni a kezeit. Ezenkívül lehetséges, hogy enyhébben járnak el András esetében, ha valaki érdeklődik iránta – ezzel ámította magát és reménykedett –, majd utána úgyszólván megérkezik Spransky úr, s valószínűleg mindent meg is tesz majd annak érdekében, hogy kiengedjék az alkalmazottját, még akkor is, ha előkaparják a régi bűneit.

A fiatal csendőr, aki őrt állt a folyosón, türelmesen végighallgatta Elica történetét, amely valójában inkább panasz volt, és bólogatott még akkor is, amikor épp semmit sem kérdezett tőle. Utána megfogta a karjánál és a lépcsőkön lefelé egy sötét helyiségbe vezette. Rácsokkal volt megerősítve és váróteremnek mondták. Rámutatott arra az elhasználdott padra, amelynek még támlája is volt, itt kellett Elicának helyet foglalnia. Közölte Elicával, hogy haladéktalanul tájékoztatást kér egy Füle nevezetű úrtól, aki az ügyben illetékes, végül udvariasan elköszönt.

Ült, közben megnyugodott, lassanként reménység töltötte el. Még egy darabig úgy érezte, mintha félig-meddig jóra fordult volna a helyzet. A csendőrök, akiket kiküldtek a terepre, csak a veréssel törődtek, minden gyanúsítottban a bűnözőt látták, akiket így vagy úgy megverték – ugyanez volt András véleménye is –, itt van ez a csendőrös, az irodákban ott ülnek az előljárók, némiképp barátságosabb a helyzet, emberhez méltóbb. Valahogy el kellett tölteni az időt ezen a helyen, amíg az előljárók döntés nem hoznak Andrásról, az idő azonban lassan telt, ő pedig türelmetlenül várta az ítéletet, az idő ólomlábakon járt. Hallgatózott, próbálta megfejteni a helyiségekből kiszűrődő beszédfoszlányokat. De ráijesztettek a folyosón felhangzó lépések, a mellette elhaladó irányából. Sírhatnak jött rá, azt szerette volna, hogy mindennek bárcsak vége lenne már, mert a bizonytalanság rettenetes volt. A megkopott ajtó azonban zárva maradt, a várakozás pedig baljós sejtelmekkel nehezedett Elicára. Vagy vajon annyira csúnyán bántak Andrással, hogy nem

akarták, hogy ezt lássa? Abba is belegondolt, hogy valami nagyfontosságú dolog bújhat meg az ügy mögött, amely miatt most Andrást veszik elő. Valójában már a férfi váratlan gondolata, hogy szökjenek meg, elárulhatta volna neki, hogy András kínzó félelemben él. Közben Elica azzal vigasztalta magát, hogy a férfi nem titkolt volna el előle egy ilyen büntettet. Eléggé közel állt Andrásához, ismerte gyermekkorának szinte minden részletét, mintha csak együtt nőttek volna fel, és a természetének minden apró rezzenését értette. Úgy tűnt neki, hogy kettejüket semmilyen szégyenérzet nem feszélyezi, sem félelem, sem kellemetlen érzés nem volt kapcsolatukban, vagy lehet, hogy mindez csak így tűnt neki?

– Tiszteletem, Spranskyné, elnézését kérem – rekedt hangon szólt hozzá egy csendőr, aki végül is odalépett hozzá. – Hosszsan várt, míg sorra került, míg ellenőriztük a tényállást – hüvelykujjával és mutatóujjával lesimította a bajuszát, majd a bajusza alatt elmosolyodott.

– Ugyan értem én – felállt és a várakozástól túlfűtötten közelebb lépett a férfihoz.

– Ha megengedi, kérem – széles gesztusával megállítva Elicát. – Ülünk le ide, és próbáljuk tisztázni a dolgokat – a padra mutatott, amelyen Elica korábban is ült. – Ön megjelent nálunk, és azt állítja, hogy a mi csendőreink ma elfogták a szolgáljukat, Sziget Andrást és idehozták – emelte fel a hangját, amikor Elica mellé ült. – Nos, mi arra a megállapításra jutottunk, hogy ez nem történt meg, s ettől mindketten össze vagyunk zavarodva...

– Várjon csak! – állt fel. – Ezt hogy értsem? – döbbenet tükröződött rajta.

– Kérem szépen! – könnyedén visszasegítette Elicát a padra. – Már engedelmet kérek, én sem értem az egészet – újra lesimította a bajuszát. – Mindent ellenőriztünk. A mi hatóságunk részéről sosem adtak ki elfogatóparancsot Sziget András ellen, és felettes testületektől sem kaptunk ilyen megbízást – jelentette

ki határozottan. – Ezenfelül semmilyen járőrt nem küldtünk ki ilyen elfogatásra – mondta és széttárt karokkal várta, Elica mit válaszol erre.

Elica ránézett, a jóvágású, magyaros arcába, megpróbálva közben gondolatait összeszedni a hallottak után. A férfi csak állt szálfegyenesen a maga rendíthetetlenségében, ahogyan a hatalom képviselője áll és kijelenti, hogy csendőrei ma nem fogták el Andrást, sőt közelébe sem mentek, noha ő látta azt a puskacsövet, amely kígyóként járt a nyomában, ennek a jeletnek még tanúja is volt. Ugyan mit tehetett volna most?

– Hiszen a saját szememmel láttam – kiáltotta el magát.

– Jól van – engedett a férfi valamicskét. – Mit látott ön valójában?

– Eljöttek érte és megverték, mert ellenállt – mesélte, miközben sírt. – Szökni próbált, de a Szapáry-kastély parkjában elfogták és elvitték – minden ereje elhagyta.

– Jól van – látszott, hogy hisz neki. – De kedves asszonyom, bizonyos ön abban, még mindig nyugodt lelkiismerettel mondhatja-e azt, hogy ezek az emberek valóban csendőrök voltak?

*

Spransky Iván sem tudott semmi újat mondani aznap Sziget András eltűnéséről.

A csendőrségen csak annyit közöltek, hogy az ő őrsüknek semmi köze nincs András titokzatos eltűnéséhez, és megígérték Elicának, hogy alaposabban kivizsgálják az ügyet.

Másnap már egy új testőr költözött be a mosókonyhába, akinek mindig fel volt téve a töltött puskája egy akasztóra a tető alatt. Az előző testőrrel történeteket titokban tartották, ami Elicának napról napra kibírhatalanabb volt, ugyanakkor gyanús is. Haragot érzett Iván iránt, amiért ilyen közönnyel fogadta András eltűnését, ám Rosa asszony sem emlegette többé a nevét, pedig valamikor jóban volt vele, de saját maga sem tudott megnyugodni, hiszen rájött, hogy sorsa megpecsételődött.

Tény, hogy az egyenruhások nem sokkal az után vitték el Andrást, hogy Elicát Rosa asszony rajtakapta a lépcsőházban. S azt követően tűnt el a környékről. Mindez pedig megmagyarázhatatlan és titokzatos volt. A legnehezebb mégiscsak az volt, hogy szomorúságában egymagára maradt, a reménység is napról napra törekenyebb lett, és kétségbeesett; éjjelente szorongott és valami erősen szorította a mellkasát, nehezen vette a levegőt, nappal viszont üldözési mánia kínozza; mindenféle ok nélkül kiment az utcára és menekült az emberek elől, bemenekült a templomba vagy a néptelen városi dombokon és a környékbeli ugaron ödöngött. Benézett néha Gita asszonyhoz, hogy kiöntse panaszát. Gitát befogadták a zárdába az apácák, akik a Szent Kereszt isteni kegyelmét hirdették. Melita nővér hallani sem akart látogatókról, a nővérek ugyanis elvonultan éltek, sőt Simona nővér még a többiektől is távol, saját cellájában. Ezután Elicát nem fogadták. Majd Battyánfalvára szeretett volna kimeni, de Iván nem engedte meg neki, hogy nélküle vagy a testőr kíséréte nélkül menjen. Ezért Jenővel sem tudott beszélni a rátörő szorongásokról.

Erre az öreg maga jött el hozzá.

Szombati nap volt. Kora délelőtt érkezett, amikor Iván is ott-hon tartózkodott, látogatásának különös oka volt. Az volt a kérése Elicához, hogy segítsen neki anyagot választani ahhoz a ruhához, amelyet a Horvát szabónál már jó ideje meg akart rendelni. Elica persze hajlandó volt segíteni, s ebbe Iván is beleegyezett, bár nem értette, hogy miért is akar Jenő új ruhát varratni magának. Forgas Jenő azzal magyarázta a dolgot, hogy azért van szüksége új öltönyre, ha netán eljön a halála órája, akkor abba öltöztessék fel, abban is temessék el. Így komoran indultak Elicával a szabóhoz. Az ősz is szürke színt öltött, a halált idézte. A sáros Regedei utcán mentek végig. Elica igyekezett beérni a széles léptekkel haladó Jenőt, eközben könnyeit nyelte, a szemét is a könny marta, ajkai is összeszorultak. Túl fiatal volt ahhoz, hogy megértse Jenőt, azokra az utolsó napok-

ra gondoljon, ám azt is tudta, hogy hiába élne a test végtelen ideig, ha egyszer a lélek feladja. Fájt neki, hogy Jenő ebbe is beletörődött. Nem várta volna tőle, hogy kezdi feladni az életet... Azonban mégis így beszélt:

– Bizony elmeigyünk méretet vetetni az öltönyhöz – állt meg az öreg. – Ne féljen, kérem! Nem a halálnak rendeljük, hanem az életnek! – diadalittasan felemelte a mutatóját.

Elicát megdöbbsentette, amit lát és hall, egyre csak bámult Jenőre.

– Tudom, hogy nem érti – súgta neki az öreg. – Megmagyarázom én magának – karjánál fogva a fal mellé húzta. – Azért csaltam el a vásárlásra, mert jó hírrel akartam kedveskedni – majd magához vonta Elicát.

– András? – hasított keresztül a gondolat a tudatán.

– Igen, él – súgta a fülébe és megsimogatta a karját.

– Él? – sikoltott Elica.

– Életben van – bólintott Jenő. – Már nem kérdéses, megúsza.

Elica mindjárt észrevette, hogy összekocannak a térdei, ebben a lebegésében valahogy megkapaszkodott. Testét rosszul élt környékezte, ezt kellett most legyőznie, hiszen megérkezett a várva-várt hír, mindent hallani akart...

– Sétáljunk egyet! – húzta magával az öreg Elicát. – Úgy, ahogyan búcsún szokás – elengedte, már szilárdan járt a maga lábán. – Nem szabad, hogy bárki gyanút fogjon – figyelmeztette. – Senkinek sem szabad meghallania, akinek füle van, amitől mi ketten beszélgetünk.

Elica bólintott, szép lassan ment mellette és várt.

Tudta, hogy András életben van, és Forgas Jenő azt is tudta, hogy hol lehet megtalálni. Minden más érdektelen volt most.

– Spransky fizette le a csendőröket, hogy elfogják Andrást, ezután a Lendva-patakhöz szállították – az öreg végre elmondta, hogy történt tulajdonképpen. – Itthon ez elfogatásnak számított, majd teljesen eltüntették a nyomokat vele kapcsolatban – beszélt halkán, Elica szinte alig hallotta. – Ezután a dolog

még jobban összegabalyodott: azok, akik eltörték a csontjait és halálra ijesztették, majd Murarévnél átkergették a túlpartra, meglehet, hogy igen keményen bántak vele – jelentette ki undorral. – Biztosra vették, hogy meghalt, így meg kellett szabadulni a holtesttől is, amelyről Spranskynak nem szabadott semmit sem tudnia, de a csendőröknek sem, akik kapcsolatban voltak vele. Ezért Lángos és Kociper hordók közé rejtették Andrást, és Ivanócznál elvitték az erdő mélyére eltemetni. Meg is ásták a gödröt, amikor a szerencsétlen kiáltott egyet – vett mély levegőt Jenő, nehezeére esett elbeszélni, ami hátra volt. Elérzékenyülten folytatta: – Elképzelheti, milyen érzés jött rá a sírásókra, akiket nem vitt rá a lélek, hogy elevenen eltemessék, másrészt legyilkolni sem bírták ott helyben. Egy darabig csak ültek mellette, a kulacsukból még vízzel is megitták, miközben azon tanakodtak, hogy hogyan oldják meg a helyzetet. Majd Lángosnak eszébe jutott, hogy én is vagyok a világon, hát elküldte értem a barátját az egyik rozzant lován...

– Battyánfalvára vitték? – kérdezte Elica mohón.

– Nem szabad elárulnom magának, hogy hova vittem, ilyen ne is kívánjon tőlem – közölte az öreg nyugodtan. – Persze, hogy nem érti most, hogy két vagy három hétig nem találkozhat vele, mivel az túl veszélyes lenne – fogta meg újra Elica karját, némi cinkossággal pillantott rá. – Közben lesz bőven ideje meggondolni, hogy helyesen cselekszik-e – fejét oldalra fordítva odasúgta. – Andrásnak oda kell menni, ahova Spransky úr akarta küldeni, magának meg el kell dönteni, hogy mit választ.

Elica belenézett Jenő beesett szemeibe, amelyeknek olyan volt a színe, mint az őszi felhőknek, és apránként újra végigvett fejben mindent. Nem maradt már kételye azzal kapcsolatban, hogy Rosa asszony beárulta őt is, hiszen András is és Iván is a saját feje után ment. Bárki is került Iván útjába, azt el kellett távolítani, méghozzá úgy, hogy rá még a gyanú árnyéka se vetülhessen. Ez egyben azt jelentette, hogy tudott Elica és András viszonyáról, de palástolta érzéseit, férfias büszkesége ezt paran-

csolta neki. Elicát csak anyának használta és hölgytársaságnak azon finom összejövetelek alkalmával, ahol párban volt szokás megjelenni, s úgy vélte, hogy ezzel meg tudja tartani őt, sőt úgy tűnt, hogy a látszatot képes fenntartani.

– Magát semmiképp sem akarom rábeszélni semmire, de András is erre kért – igyekezett az öreg megértetni vele. – Megígérem, hogy segítek magának, ha akarja – ezzel elmosolyodott.

– Azt hiszi, hogy Spransky elől meg lehet szökni? – kérdezte Elica, miután végre megnyugodott. – Hát nem látja, hogy még a csendőroket is a maga oldalára állította, hiszen arannyal sok mindent el lehet érni, sok ajtó feltárul.

– Spranskynak sok aranya van, én viszont azt tudom, hogy melyik ajtót kell kinyitni – rákacsintott.

– Jó volna, ha hinni tudnék magának – válaszolta.

– Másnak ne is higgyen! – sarkát a földhöz verte. – Álljon készen! – emelte fel a hangját. – Akkor is, ha sokáig nem kap jelet, akkor is várjon arra, aki majd a hírt hozza magának. Csak egyszer jön el az illető, magának is csak egyetlen lehetősége lesz – figyelmeztette. – Annyit fog mondani: „Szerelem-sziget” – súgta Elicának. – Ez lesz a jelszó. Erről fogja felismerni, hogy mi küldték, akkor döntenie kell – figyelmeztette újra. – Mindenben úgy kell cselekednie, ahogyan majd elmondják. Akkor biztosan sikerülni fog.

– Szerelem-sziget? – ismételte, furcsának tűnt neki.

– Ezek a szavak voltak András első szavai, amikor harmadik napon lassan kezdett magához térni – suttozta az öreg. – „Hogyan tudod majd, fiam, ezt megcsinálni?”, kérdeztem akkor tőle, habár azt hittem, hogy csak révületében mondja. Ő így válaszolt: „A saját két kezemmel, Jenő, ezzel a két kezemmel fogom ellopni őt, te pedig segíteni fogsz nekem.”

*

„Megtettük, amit megtettünk, most nincs visszaút.” Ezeket a szavakat mondta Spransky Iván a nászéjszakán Elicának. Ezek a

szavak súlyosnak és szilárdnak hatottak most is, mint azok a kőből készült kalapácsok, amellyel a kubikusok a folyópart megerősítésén dolgoztak, hogy megfékezzék a folyó áradását. Ezek a szavak újra előbukkantak Elica emlékezetében, súlyokkal lelkére neheztedek. Tisztában volt Iván határozottságával, annak minden következményével, amellyel szembesülnie kellett, és amellyel követelt, elvett és adott, ajándékozott és büntetett. Elica előtt minden világos volt, amin akkor nem láthatott át, és még nyomasztó álmaiban sem képzelte volna. „Bennünket csak pontosan rendezett számláinkról ismerjen a világ, minden egyéb csak aztán jön,” ezt mondta a férje Rosa asszonynak muraszombati beköltözésükkor, és ő hitt Ivánnak, ahogyan annak idején apjának, aki már meghalt. Aztán megtapasztalta, ahogyan a férfi a maga módján rendezi be a világot, miközben a feledésre bízta azokat a szavakat, melyeket szentnek szokás tekinteni. Hallgatott az első feleségéről, aztán engedte, hogy kereszt nélkül temessék el. Akaratával elérte, hogy Elica édesanyját otthagya egymagára a berek közepén. Az öregasszonyt a boszorkányok kezére adta, mellé pedig öröket rendelt, hogy figyeljék, védjék a jó hírét, a birtokát, mindezért cserébe pedig gazdagságot ígért neki. Elvárta tőle, hogy mindez előtt meghajol, mintha csak az arany maga az égi manna volna, amely mindent lehetővé tesz és mindent megbocsát. Már azt is tudja, hogy nem csak az övé volt, férfi létére csak alantas módon volt képes megőrizni büszkeségét. Ennek ellenére egyenes testtartással, göggel járt az emberek közt, mintha az ő sorsa közömbös lett volna számára.

Iván abban a meggyőződésben élt, hogy András messze van, Elica számára pedig ezzel a viszonyuk véget ért. Ezt megengedhette magának, továbbra is hazugságban élve, miközben Elica kétségbeesése édesítette meg számára a helyzetet, de ezt a kétségbeesést a feleségének még csak láttatnia sem volt szabad nyilvánosan. Elica Iván szemébe nézett, és nevetett a vasárnapi ebéd alatt, amelyet nagy buzgóság-

gal készített Rosa asszony. Kedves volt hozzá, eljátszhatta azt az odaadást, ami mindig jólesett neki, Elicát azonban már csak a jövő izgatta, gondolataiban ennek a jövőképek varázsereje volt.

Sajnálta, hogy Iván sosem fogja megtudni, hogy az adott pillanat teljhatalmú ura a lovászmester, ha majd elmegy ugyanis, a lovászmesterével megy meg a testőrrel, akit ő maga hozott a tulajdon portájára. Sajnálta azt is, hogy ezt nem fogják megtudni a muraszombatiak – az ő kispolgári és beképzelt Muraszombatja, ahol mindig is egymás hegyén hátán zsúfolódtak egybe a kerítések, falak és a zárt teraszok –, mindez pedig halkán abban erősítette meg, hogy talán elcsodálkoznak majd, hogy Sreš Elicának, aki a berekből jött közjük, valaki mégis csak képes volt többet ígérni Spransky Iván nagyságos úrnál.

Iszonyattal gondolt a kárörvendőkre, mert az igazság lehet, hogy éppen másképpem áll, az őt védő végzet asszonyainak pedig tudniuk kellett: azért ment el, mert szeretett. Valószínűleg akkor is elment volna, ha Iván jót tudott volna tenni vele. Ugyanúgy nekivágott volna az ismeretlennek, mert döntött, hogy Andrással szeretné leélni az életét. Annyira beleélte magát, hogy azt is elfelejtette Jenőtől megkérdezni, hogy hova is mennek majd. Sejtette ugyan, hogy arra a helyre viszi, ahonnan a fantasztikus történetei származnak, amelyeket lelke mélyén számtalanszor megkérdőjelezett. Oda tartottak, ahol a széles síkságon nyargaló szél jelentette a gazdagságot, azt remélve, hogy a nagy távolságoknak köszönhetően a hazai besúgók sem kapnak szimatot.

– Az ebéd tényleg grófhoz illő volt, nem is kívánom elrontani az étvágyukat – mondta Iván, amikor letette a kést és a villát.
– Mindazonáltal nem halaszthatom későbbre: Az olaszok pár nappal ezelőtt Vittorio Venetónál áttörték a frontot a Piavén és bekerítették a hadseregünket. A császár fegyverszüneti tárgyalásokat kért az olasz főparancsnokságtól, de Bécs is csak a leszerelés után ülhet tárgyalóasztalhoz.

A két nő egymásra nézett és visszaültek a karosszékbe, mint-ha valamilyen hirtelen és nem várt haláleset jutott volna tudomásukra. Asztal mellett nem volt szokás, hogy a ház ura a fronton kialakult helyzetet taglalja, ezért úgy érezték, hogy valami mást, ennél a témánál is fontosabbat akar közölni velük. Spranskyné érezte, hogy Iván oda fog eljutni, hogy sorsuk itt Muraszombatban a térképen meghúzott új vonalaktól függ majd. Mély lélegzetet vett, próbált megnyugodni és összpontosítani, annak ellenére, hogy Iván fejében a költözés gondolata járt.

– A zászló lehullt – vezette be szárazon Iván a mondanivalóját. – Ez számunkra korántsem a legrosszabbat jelenti – próbálta más irányba terelni a gondolatait. – Tegnap Ljubljanában Rostohar főhadnagy szablyával a kezében lemondott a Habsburg császárnak tett esküjéről, és hűséget fogadott az új államra – kinyújtotta a jobb kezét, és úgy lendítette, mintha a szablyát tartaná benne. – Az ország neve Szerb–Horvát–Szlovén Állam, elér majd egészen a Mura jobb partjáig, de sajnos csak addig.

– Végül is ez megtörtént – vont a szemöldökét Spranskyné, szinte megértve, hogy ez mit jelent. A folyó valóban határ lett, hiszen a Muravidék valamikor egy hatalmas állam maradványaihoz tartozott.

– Szóval – fújta ki a levegőt, mint a saját maga sem hinné az egészet. – Megtörtént az, amire számítottunk, vagyis Muraszombat magyar lesz – húzta össze ajkát, és gondolataiba merülve elhallgatott.

Spranskyné az ürességbe révedt, egy távoli pontra figyelt, el akarta rejteni arcát, amelyet már elöntött a szégyenpír, egész teste áthévílt, ez kellemetlen érzéssel töltötte el. Mindez arra készítette, hogy a holtpontról kilépjen. Várta, hogy Iván végre nyilatkozik a költözésről. Elica már nem volt meggyőződve arról, hogy továbbra is bólogat majd csupán, vagy másféleképpen cselekszik, de neki mindenesetre ki kell találnia valami okot, hogy maradhasson. Hiszen hozzá eljön majd az a valaki, aki

megváltásképp a fülébe súgja: „Szerelem-sziget”. Forgas Jenő is figyelmeztette, hogy álljon készen az indulásra, még akkor is, ha hosszú várakozásba telik, míg megkapja a jelszót. El se tudta képzelni, hogy mivel tudja majd megtéveszteni Ivánt, ettől egyre nyomasztóbbá vált benne a bizonytalanság.

– Meglehet, hogy nem maradunk a magyarok fennhatósága alatt – szólalt meg hirtelen Rosa asszony, aki eddig csak összekulcsolt kézzel ült és hallgatott. – A Cvetičné házvezetőnője mondta, hogy Belatincon már sok mindent hallott, többek közt azt is, hogy a szlovén egyházközségekben már mozgolódnak...

– Jól tudom, hogy miért mozgolódnak, mi az oka a mozgolódásnak – mondta a ház ura. – Nem hiszem, hogy az egyházközség tagjai és a kántorok képesek arra, amihez tábornokok kellenek – bólintott és megcsóválta a fejét.

– Jó volna egy kicsit várni – felelte Spranskyné.

– Vártunk és kivártuk – utasította el Iván élesen.

– Egy éjszaka semmire nem elég, hogy minden megváltozzon – próbálta meggyőzni Elica.

– Egy éjszaka alatt nem lehet sokat tenni – válaszolta. – Ha valamit tényleg akarunk tenni, akkor azt meg kell tennünk, még mielőtt rendezik a határokat – Iván hangjából kiérzett a bizonytalanság is, a hangja is elárulta, hogy bizonytalan, ugyanakkor az is meglepte Elicát, hogy először beszélt többes számban.

– Ez valóban igaz – bólintott Spranskyné, akit egészen megzavart ez a hirtelen jött szelídség, majd elmúlt benne ez a feszültség. Feltűnő volt az is, hogy Iván folyamatosan mérlegel, vagy éppen kérdezősködik, kikéri a véleményüket. Mit is mondjon neki, ha már nem rajong a gazdagságáért, és nem érdekeli a közös jövőjük sem? Meglehet, hogy biztonságban lenne, ha Iván átköltözne a túlsó oldalra, és nemcsak a folyó választaná el őket, hanem az országhatár is.

– Holnap már ismét úton leszek, talán több napig nem jut el utánam semmi hír – jelentette be Iván a terveit. – Rosa asszony,

legyen szíves estefelé takarítsa ki a lenti szobát és húzzon friss ágyneműt a vendég részére – adta ki az utasítást. – Megbeszél-tük egy úrral, hogy bizonyos ideig nálunk kosztol – a felesége felé fordult. – A házukban fog aludni, és hozzá mindig fordul-hatsz – magyarázta.

– Hiszen már van egy testőrünk – szólalt meg elborzadva, majdnem felpattant a helyéről.

– Ahogyan elmondtam, úriemberről van szó, ezért szükségtelen testőrként kezelni – Iván is felemelte a hangját. – Mondjuk inkább úgy, hogy ritka barátról van szó, akiben megbízhatunk – arca ismét elkomorodott. – Manapság ilyen időket élünk: császárságok esnek szét, rosszak lettek az emberek, Isten tízparancsolatát pedig senki sem tiszteli.

Megértette a célzást, de inkább hallgatott.

Még ha szurkálódás volt is szavai mögött, Elica most már nem volt sebezhető, hiszen Ivánnak jóval súlyosabb dolgok terhelték a lelkiismeretét. Talán nem tisztázták megfelelően a dolgait, ezért döntött rosszul. Elica részéről Iván felé a számlák végső fokon rendezve voltak. Elica nem mondhatta, hogy nem kapott tőle eleget, amit viszont megígért, abból bizony kevés valósult meg, az igazság így állt. Ami nem lehetett mérlegelés tárgya, az fia, Julián volt, aki keveset volt az asztalnál, ahogy most is a konyhában téblábolt. Elicát feldúlta Juliánnal kapcsolatos döntése, miközben Iván nem is sejtette, hogy ő mire készül, és mi vár majd rá, amikor majd eléri a végzet, de ezeket a gondolatokat most egy kicsit elhesegette. Elica tudta, hogy ha a fiát magával viszi, akkor Iván állandóan a nyomában lesz és keresni fogja. Ha viszont rátalál, akkor elrabolja tőle, így elképzelhetetlen volt számára, hogy mi történne Ivánnal, ha egy reggel nem találná Juliánt az ágyában.

Aztán arra jutott, hogy nincsen joga elvinni a fiát a teljes bizonytalanságba és megvonni tőle mindazt a gazdagságot, ami Spransky Ivánnál adva volt számára a születése pillanatától. Meg volt győződve arról is, hogy az önfeláldozásával, amelyet

talán sosem ért majd meg a fia, valójában segíti a sorsát, de esze most ezt parancsolta neki, közben szíve elérzékenyült...

– Az úr tudni fogja, hogy mit kell baj esetén tenni, ezért az ő szava mérvadó, amíg én nem vagyok itt – mondta Iván.

– Miért mondd, hogy nem ő, hanem olyasvalaki, akinek engedelmeskedni kell? – újra megszólalt Spranskyné.

– Mondhatnék bármit is – végignézett Elicán és néhány percig hallgatott. Elica megérezte ebben a csöndben, hogy sok minden kimondatlan marad, és alig tudja fékezni magát. Elicának úgy tűnt, hogy Iván nem tud magán uralkodni és újra becsapja őt is, ezután azonban mégis higgadtan közölte: – Mindent megtettem, hogy túléljük a háborút, most pedig arra kell ügyelnem, hogy ezt a békét megőrizzük, rosszabb ennél ne legyen. Ha majd biztos helyre kerülünk és megnyugodhatunk, akkor majd tisztábban fogjuk látni az emlékeket. Akkor mondhatjuk el, hogy ez fontos volt, azt nem kellett volna megtennünk, amazt pedig felejtjük el.

– Igen – lélegzett fel vett Rosa asszony. – Az idő, amely begyógyítja a sebeket, az Istennek pedig sok dolga lesz a nagy bűnösökkel, az is lehetséges, hogy majd elnézően szemet huny.

– Lesz, vagy nem lesz – vetett keresztet Spransky Iván, azzal felállt az asztaltól.

Aztán még estefelé elindult a jobb parton fekvő vidékre a nagy folyó mentén, amely talán hamarosan országhatár lesz.

Hogy mi történt aznap odaát, azt senki sem tudta, ott, ahol Elica sosem járt, senki sem tudott Muraszombatban számot adni róla. Mariborban már gyülekeztek a szlovén katonák, akik vissza szeretnék volna venni az osztrákoktól Kozjakot, Šentiljt és Felsőregedét, Ljutomerből pedig segítséget kértek a szökevények, akik az új országhoz szeretnék volna csatlakozni még azt a területet, ami a Mura és a Rába közt terül el. Úgy látszott, hogy a vesztesek, akik a nagy harcterekről jöttek haza, most itthon a saját kis háborúikat vívják. Az új tűzvész elindult a maga útján, pusztító nyoma pedig mindenütt megjelent a végeken. Elica ezért sem hitt abban, hogy

Iván biztos otthont talál számukra. Elica tudta, hogy Iván ismét hazudott neki, hiszen üzleti ügyben utazott el, amelyről neki nem kell tudnia. A ziláltság és a jog hiánya volt az igazi vadászterülete, ahol prédára lelt. Ha megérezte a haszon szagát, nem tudott ellenállni.

Így vélekedett – ezt akarta elhinni –, mert most erősnek kellett lennie, nem engedhette meg magának, hogy Iván megint kifogásaival és ígéreteivel vezesse félre. Másfelől igaz volt, hogy túléltek a nagy háborút és polgárokhoz méltóan élhettek. Könnyen lehet, hogy Isten megbocsátott Ivánnak, ahogy nyilvánvalóan mindig megbocsátott mindazoknak, akik meg tudták fizetni a búcsúcédulákat, de mi van, ha Elica nem tud megbocsátani neki?

*

A vasárnapi mise előtt a lépcsőn a templom előtt Spranskyné elé lépett egy nő, aki a nyitott imakönyvből kivett egy szárított rozmaringágacsát és átnyújtotta neki. Elica elcsodálkozott a szokatlan ajándékon és megnézte a nő parasztos arcát, aki úgy viselkedett, mintha ismerősök lennének. Zavarában Elica ezek után megkérdezte tőle:

– Remélem, hogy elárulja, hogy mivel érdemeltem ki ezt az ajándékot.

– Igen, elmondom – az asszony nevetett is hozzá. – Ezt magának valaki küldi – bizalmasan súgta a fülébe: – Valaki, aki azt üzeni: „Szerelem-sziget.”

Elica behunyta a szemét, megszagolta a rozmaringot, amely az izzadt tenyerében elkezdte ontani az illatát, mintha friss lett volna. Legszívesebben elkiáltotta volna magát, majd halálos félelem szállta meg – eljött a perc, amelyet annyira várt, ám minden olyan hirtelen történt, hogy felkészületlen volt, nem tudta felfogni sem. Valahol a férfiak bejáratánál állt az ő, aki ráérezett szorongására, talán az arcának a piros színe árulta el, amely úgy áradt belőle, mint a pára a mezőkről.

– Belép a templomba, egy kicsit elidőz majd a Szűz Máriaoltárnál, azután pedig a mise megkezdése előtt észrevétlenül távozik, mintha valamit elfelejtett volna – suttogta neki az aszszony, közben nevetett is hozzá, hogy úgy tűnjön másoknak, mintha beszélgetnének. – Meg kell kerülnie a sekrestyét, majd kibújik az egyetlen lyukon a kerítésnél, amelyet könnyű észrevenni, aztán pedig az élősövénynél leereszkedik a városba, ahol várja majd Kapucinar a lovával együtt...

– Kapucinar? – kérdezte. – Kapucinar valójában nem létezik – szorult el a szíve. – Jól tudom, hogy őt csak Iván gondolta ki – egy kicsit megszédült a fura, képtelen helyzettől.

– Persze, hogy csak kigondolta – súgta neki a nő. – De éppen azért, mert kigondolta, Kapucinar jókedvvel fog magának segíteni – nézett a szemébe. El fog lovagolni a következő grófi temetőig, Muraszigetig, ott már várja magukat két aranymosó, akik elrejtik magukat a csónakban, és átviszik a folyón biztos helyre.

Elica behunyta a szemét, mélyen felsóhajtott, majd a száraz ágacskát gyűrögette, amely didergő kezei között volt. Megértette, hogy most kellene elindulnia, de teljesen megfoghatatlan volt, hogy most menjen el úgy, ahogyan az ember a szükségletre megy, vagy átlép a szomszédhoz, minden előkészület nélkül, a legfontosabb dolgait sem viszi magával, na de ilyen fontos útra felkészületlenül elindulni nem lehet. Azonban elszökni hogyan is lehetne másképpen? A terv, amelyet az idegen nő mondott el neki, előre rögzítette, hogy a szentmise közben senki sem figyel fel a dologra, ugyanannyi idővel kellett számolni, míg eljut a Muráig, ahol már várják a fáradhatatlan evezősök és a feltartóztathatatlan hullámok, amelyek a Dráva felé ereszkednek lefelé, minden csapással egyre gyorsabban haladnak. Ezenkívül pedig „az, aki az üzenetet hozza magának, csak egyszer jön, és magának is csak egy lehetősége lesz”, figyelmeztette nem is olyan régen Jenő, aki valahol abban reménykedett, hogy Elica már el is határozta magát, bár még jobban reménykedett ebben András...

- És a fiam? - szomorodott el. - Otthon maradt, érte kellenem mennem...

- Gyerek? - képedt el az asszony. - Arról senki sem szólt - mondta halkán és ingatta a fejét. Aztán megismételte: - Róla nem tudok semmit - rázta ismét a fejét és elvegyült az asszonyok között, akik lassanként, vallásos áhítattal és összekulcsolt kezekkel egymást követve lépkedtek a templom bejárati ajtaja felé.

Spransky Julián mérnök tanúságtétele

A Mura partján, Muraszigetnél vasárnap a horgászok egy fehér lovat láttak fához kötve, amelyről kiderült, hogy a bántornyai istállóból való, és az édesapám, Spransky Iván vízügyi felügyelő tulajdona. A part kavicsos részén találtak egy fehér cipellőt, amelyet csak az úrihölgyek szoktak viselni. Ezt a cipellőt szerencsétlen édesapám is felismerte, és azt gondolta élete végéig, hogy fiatal feleségét, Elicát vitték magukkal a folyó látszatra békés, kiszámíthatatlan és mély hullámai.

Sok év elteltével, a titokzatos eseményt követően is magányosan járkált a folyó partján, az iszapos holtágaknál, a kavicsos részen, és kereste a holttestet, amelyet a folyó sosem vetett ki az áradásánál. Keresése mások szemében hihetetlen, feleslegesnek tűnő, értelmetlen volt. Az évek múlásával furcsa, bogaras emberre vált, aki a legkeményebb teleken sem maradt el a folyótól, s egyre ritkábban járt haza.

1935-ben hunyt el, 51 éves volt.

Muraszombatban nőttem fel, amelyet az Osztrák–Magyar Monarchia szétesését követően, 1919-ben elfoglalt a jugoszláv hadsereg, 1920 júniusában a trianoni békeszerződést követően pedig a szlovén etnikai terület többségével együtt a Mura és a Rába közti területet a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz csatolták. Brumen Rosa asszony nevelt fel, akiről azt hittem első osztályos koromig, hogy ő az édesanyám, aki megszült, de a mai napig mérhetetlenül hálás vagyok neki mindenért, amit tett értem, ezért édesanyámnak nevezem. Édesapám korai halála után megörököltem a vagyonát, amely lehetővé tette számomra, hogy tanulmányaimat Ljubljanában, majd Grazban folytassam, 1939-ben pedig vízügyi mérnökként helyezkedtem el Muraszombatban a Vízgazdálkodási Vállalatnál.

Édesanyámnak, Sreš Elicának, akivel később az életem során találkoztam, elmondhatom, hogy megbocsátottam neki.

Utószó

Szerelem-sziget a Mura hullámain

Feri Lainšček kortárs szlovén író Szerelem-sziget (Ločil bom peno od valov) című regényében a szerelem központi szerepet tölt be, hiszen a létezés alapértékét képviseli.

A szerző a főhős női lelkének fejlődéstörténetével párhuzamosan állít emlékművet a muravidéki tájnak is, bemutatva azt a regény háttérében.

A család- és történelmi regényt az író tizennyolc hónapig írta. Számos történelmi forrást használt fel, köztük helytörténelmi érdekességeket, pl. hogy Belatincon hogyan zajlott le Zichy grófnő temetése, vagy milyen volt 1915-ben Muraszombatban a közvilágítás és a Dobray Szálloda a város központjában, ahol a társadalmi és zenei élet zajlott, és hogyan mosták az aranyat a Murából stb. A regény a megjelenéskor, 2003-ban nagy visszhangot váltott ki, öt hónap leforgása alatt valamennyi példányát meg is vásárolta a szlovén olvasóközönség, bekerült a *Delo* napilap regénypályázatának a döntőjébe, amelyet a megelőző év legjobb szlovén regénye elismerés elnyerésére hirdettek meg.

A regény története az első világháborúban, az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása idején játszódik, amikor a Muravidéket az újonnan megalakult Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz csatolták.

Ennek a mozgalmas, ellentétekben bővelkedő, bizonytalanságokkal teli történelmi korszaknak a regénybeli főhőse Sreš Elica, akinek belső világát, érzéseit, személyiségét, valamint a regényben megjelenő muravidéki tájat rendkívüli líraisággal ábrázolja az író. Cselekményszövéseben és stílusában felismerhetők a mágikus realizmus jellegzetességei is (álmok, megérezések, meseszimbolika stb.).

A szerző regényét kerettörténetbe foglalja, amelyet Elica fia, Spransky Julián mond el. Ennek bevezető részében szó esik a

Mura folyóról, amelyből érdemes kiemelni a gondolatot: „...mindig is a saját útját járta és a saját kedve szerint változtatta meg a birtokhatárokat is.” Mindez jellemző a regény főszereplőjére is, aki a szerelemben szintén a saját útját akarja járni.

A regény három részre tagolódik, a külső történések szerkezete utal a főhős, Elica belső lelkivilágára, aki érzelmi és értelmi fejlődéstörténete során felismeri, hogy saját szívének a hangja az az iránytű, amelynek alapján kell leélnie az életét. Tudja, hogy önmagát kell kiszabadítania a felesleges kötöttségek hálójából, amelyek korlátozzák boldogságának kibontakozását.

A regény első részében Elica, a félnék lány szerelembe esését kísérhetjük figyelemmel, hogyan kerül Spransky Iván vízügyi felügyelő karjaiba, aki elcsábítja a huszonhárom éves, tapasztalatlan lányt, elbűvöli titokzatosságával, határozottságával és gazdagságával, a kapcsolattal társadalmi felemelkedést is nyújtva neki.

Elicát a múltjával kapcsolatban gonosz álmok és látomások gyötrik, kellemetlen pletykák terjednek róla, ezért szeretne kitörni a meggyűlölt falusi életéből, hogy tartozzon végre egy férfihoz, aki biztonságot jelent számára és elfogadja olyannak, amilyen valójában. Hinni akar a közös sorsban, a muraszombati előkelő életben, habár nem ért egyet Ivánnak azzal a meggyőződéssel, hogy a tekintélyt és a boldogságot meg lehet vásárolni.

A regény második részének elején a fiatal Spranskyné elégedetten él az iparmágnás családtól vásárolt villájukban, de lassan megismeri, hogy az „úri élet” nemzetiségileg vegyes és megosztott. Muraszombat teli van kétszínűséggel, és tekintélyes férje könyörtelen úrgazdag polgár, aki kétes üzletekkel foglalkozik. Az egyre inkább kiüresedő hitvestársi élet miatt Elica elvagyodik polgári otthonából az ismeretlenbe. Ezt az életérzést ébreszti fel benne a furcsa természetű lovászmester, Forgas Jenő. Elica kilátástalan helyzete csapdájába kerül, nem lát kiutat belőle, hiszen nem képes megbízni a férjében, aki számtalan dolgot elhallgat előtte. Lassan alakul ki benne a dac, hogy megváltoztassa a sorsát. Az önimádó és érzéketlen Spransky Iván egy

érzelmileg felfokozott helyzetben meg is alázza, és azt követően meg is bünteti anélkül, hogy megértené viselkedésének okát. Ekkor Elica megérzi, hogy megtörtént köztük az a törés, amely áthidalhatatlan távolságot alakított ki köztük.

A harmadik részben Elica csalódott és kiábrándult. A fiatal Sziget Andrásban, a hadirokkantban – akit a férje testőrnök fogadott az otthonukba – váratlanul megtalálja azt a „közelséget”, amelyre vágyott. András bizalma révén életét már képes felbecsülhetetlen ajándékként felfogni. Ezt a magyar származású András váltotta ki benne. Kölcsönös vonzalom bontakozik ki köztük, amely felszabadító szerelemmé alakul át. Elica csodának tartja, ha „valaki ugyanúgy érez, mint a másik” – ahogyan elhangzik a regényben. Terveket szőnek, hogy a háború végén együtt menekülnek el, de Elica halogatja, mivel fiát nem szeretné elvenni a férjétől, hiszen tudja, hogy mennyire sokat jelent neki. Férjének Andrással szembeni kegyetlen bosszúja hozza ki belőle a végső elhatározást, hogy elhagyja családját. A regény vége nyitott kérdéseket vet fel az olvasóban. Elica hirtelen eltűnik valahol az ismeretlenben, mondhatnánk úgy is, hogy a szerelem elviszi őt egy „szerelem-szigetre”, amire a regény címe is utal, így a „szerelem-sziget” a regény kulcsszavává is válik. Keserű érzéssel, de boldogságának a megtalálásával hagyja el két éves fiát. Elica sorstörténetéről a regény kerettörténetének befejező részében mégis megtudjuk, hogy fia, Julián, amikor felnőtt, megbocsátotta édesanyjának, hogy elhagyta.

A *Szerelem-sziget* című regény központi témája a belső felszabadulás és a megbocsátás. Feri Lainščeket elsősorban az egyén szabadsága, a szerelem keresése, a felszabadító érzékiség foglalkoztatja és vezérli művének létrehozásában, rávilágít a boldogságkeresés testi és lelki nézőpontjaira is. Sreš Elica, Spranskyné a regény központi alakja, bejárja a társadalmi rétegződés lépcsőfokait és legyőzi ezeknek láthatatlan csapdáit. Elica felkészült arra is, hogy alávesse magát férje akaratának, hogy elérhesse élete célját, de azt is tudja, hogy mindez számára nem

sorsszerű és nem is szerezhető meg ajándékként, hanem csak úgy, ha megőrzi méltóságát és belső világát, amely számára mindenekfelett való. Mindenféle társadalmi nyomás ellenére mégis megőrzi a reményt, amely a legmélyebb lelkivilágából fakadt, s ebben nem tud megalkudni. A regény végének sorsdöntő pillanataiban Elicának végérvényesen döntenie kell személyes és erkölcsi értékeinek, valamint emberi tartásának megőrzéséről, s ezen a téren is meg kell húznia a határait. Ekkor mondja ki az író az életre, a halálra és a megbocsátásra vonatkozó örökérvényű emberi bölcsességeket.

A regényben most először jelenik meg új megközelítésben a Mura, amely a Muravidék (szlovénul Prekmurje) jellegzetes folyója. A táj hiteles szimbólumaként többféle tekintetben is megmutatja az igazi arcát. A folyó magában hordozza közvetlenül a természetben és közvetetten az ott élő emberek lelkében rejlő erőt. A sötét, örvényekkel teli, csendes folyásában az emberek még mindig odaát tekintenek, a folyó túlsó partjára, közben örülnek és bosszankodnak is, mert ismerik a folyót. A Mura még számos felfedezetlen titkot és a múltból jövő tulajdonságot rejt magában. A „testét” aranyló erek szövik át, amelyek magukhoz vonzzák a hiszékenyeket. Partjain elburjánzik a kapzsiság és a telhetetlenség vágya az emberekben. A folyón nemcsak a tutajosok és az egyszerű révészek, hanem a csempészek, a spekulánsok és a kereskedők is átkelnek. A regényben elhangzik a következő eszmefuttatás is: „De végül is ki annak a megmondhatója, hiszen soha senki nem fogja véglegesen megtudni, hogy milyen érzés folyónak lenni.” A regény történetének a háttérben csendesen, sötétben, titokzatosan folyik a Mura: előreláthatatlanul és mindenhatóan. Közben dörmögnek az első világháború ágyúí, a történelem sötét sodrásában élnek meg mindennapjaikat és magánéletüket a regény szereplői is.

A *Szezelem-sziget* című regény nem engedi meg az olvasónak, hogy érdeklődése az olvasás közben közömbösen ellankadjon. A regény a szerzőjét pedig mindenképpen a szlovén kortárs irodalom csúcsára predesztinálja. A regényben Feri

Lainščeket elsősorban az emberi lélek érdekli. Ebből indul ki és ennek a pespektívájából közelíti meg szereplőinek élettörténetét és sorsát, hiszen tudatában van, hogy a mai posztmodern világunkban egyre inkább háttérbe szorul a lélek.

A háromrészes regény klasszikus szlovén mű, amely szerelmi háromszögben zajló eseményeket vetít elénk, amely Spransky Iván vízügyi felügyelő és felesége, Sreš Elica, valamint Szigeti András veterán, Spranskyné testőre közt alakul ki. Spransky Iván törtető karrierista és a társadalmi ranglétrán felfelé törő kispolgár Muraszombatban. A Murából kimosott arannyal kereskedik és bonyolítja kétes üzleteit, ami által meggazdagodik. Felesége, Elica egészséges falusi lány, aki lassan tanul bele a muraszombati polgárság életébe. András az a férfi, aki testileg megcsónkított, de mégis egészséges szívvel él. Az író a szereplőit elsősorban érzelmeik megélésében és gondolkodásuk mélységeiben, valamint egymás közti viszonyaikban mutatja be. A regény háttérében a szereplők társadalmi helyzete és a múltjuk is bemutatásra kerül. Ennek a világnak az ura nem a józan ész, hanem az álmok, az elhatározások és a megérzések az egyik oldalon, és ezzel szemben, a másikon a kegyetlen mezevség. A két szint között érezzük a feszültséget is. A regény története a megélt emberi sorsokat összeköti az érzékfeletti világgal, a transzcendenssel, közben kérdéseket is felvet az emberi létezés örökkévalóságának megteremtésével kapcsolatosan.

Sreš Elica egyéni sorsát szlovén Bovarynéként is emlegetik az olvasók, hiszen a szerző egy érzékeny és elvagyódó, de ugyanakkor gondolkodó és határozott női szereplőként ábrázolja, aki a nőiessége és az anyasága között vergődő életét éli Muraszombatban. A *Szerelem-sziget* regény alapmotívuma a szerelem, amely Elica alakja által és lelkivilágának belső vergődésében nyilvánul meg, közvetetten megjelenik a lelkében az „odaát” is, amely a nő lélelbugyiraiból fakad. A titokzatos vágyakozás, amelyet nem lehet pontosan megnevezni, de a szerelem alapérzése, hiszen Elica mindent képes érte feláldozni: a

megélhetését, a gazdag otthonát, a fiát, sőt a muravidéki tájat is, amelyet a regény végén mégis otthagy. Amikor elhagyja Juliánt, a fiát és férjét, Ivánt, képletesen átlép az úgynevezett *határterületen*, amely a lelkében is egy korlátot jelentett. Merészen teszi meg ezt a lépést, s ezzel kilép az ismeretlenbe. A Mura folyik tovább és magával sodorja az évszázados történelmi múltat itt a határszélen. Elválasztja a szlovéneket a magyaroktól, a jobb és a bal partján élőkét. A regény szereplőit, akik Muraszombat és környékén élnek, a szerző mégiscsak a folyó bal partjára helyezi. A határnak a földrajzi megnevezésen túl szellemi jelentése is van, hiszen a határ szétválaszthatja az embereket, szétmarhatja az identitásukat, de össze is kötheti mindezt, sőt szerelemre lobbanthatja a bennük rejlő vágyakat és érzelmeket.

Az emberek többsége pedig a saját és mások határai mögött húzódik meg, s nem tudják, hogy hova is lépjenek fájdalomkubban, sorsuk nehéz perceiben. Elicáról mondja ki egy alkalommal a narrátor a következő szentenciát *„saját magában mindig ott lesz az a határ, amit Iván sosem léphet át”*. Ott pedig, a Mura másik oldalán, Feri Lainšček szavai erőteljesen erre irányultak, hiszen Sreš Elica cipője az eltűnését követően a Mura bal partján maradt, valahol Muraszombat környékén, ahol a regény cselekménye zajlik. Mindaz a szépség, ami Elicára vár az ismeretlenben, magával hordozza a bizonytalanságot is, és a némaság végső határát. Elica átlépi ezt a határt, elhagyja a Muravidéket, s ezzel átlép a szerelem örökkévalóságába. Elindult a számára elképzelt „szerelem-szigetére”, habár nem tudjuk, hogy ez pontosan hol van, csak sejtjük, hogy jó úton jár, s végül el is éri, hiszen elindult legyőzni a felmerülő korlátokat és távolságokat.

Dr. Zágorec-Csuka Judit

Földrajzi nevek

magyarul és szlovénul, esetenként németül

Településnevek

Battyánfalva	Rakičan
Belatinc	Beltinci
Beszterce	Bistrica
Csendlak	Tišina
Ivanócz vagy Alsószentbenedek	Ivanovci
Korong	Krog
Murarév	Hotiza
Muraszerdahely	Mursko Središče (horvátul Mursko Središće)
Murasziget	Ižakovci
Muraszombat	Murska Sobota
Regede, Felsőregede	Radgona, Gornja Radgona
Szécsénykút	Petanjci

Igazgatási nevek

Várvidék vagy Órvidék	Gradiščanska	Burgenland
-----------------------	--------------	------------

Tartalomjegyzék

I. rész	7
A szűz.....	7
A vadász.....	27
Muraszombat.....	45
A Mura.....	72
A narancs.....	87
II. rész	107
Az úrnő.....	107
A bűn.....	131
Az őr.....	148
A sebek.....	166
III. rész	187
Az érintés.....	187
A parázs.....	208
A határ.....	229
Spransky Julián mérnök tanúbizonysága.....	253
Utószó.....	254
Földrajzi nevek.....	260

A *Namesto koga roža cveti* című művét megfilmesítették, zenéjét Vlado Kreslin szerezte. 2020-ban az irodalom területén végzett munkásságáért Prešeren életmű-díjban részesült.

Magyarul megjelent művei:

• *Akit a köd hozott.* Regény; ford. Gordos Márta, Halász Albert; Seneca, Budapest, 1996.

• *Argo Nagycirkusz.* Regény; ford. Gállos Orsolya; Studio Artis, Lendva, 1999.

• *Posončnice – Napraforgóalkonyat – Suncogledice – Sonnenwenden.* Verseskötet, szlovén-magyar-horvát-német nyelven; szlovén-magyar fordítás: Zágorec-Csuka Judit; Franc-Franc, Murska Sobota, 2005.

Az égbolt a Mura folyó csendjébe burkolózva vörös színben tündökölt a naplementében, és a távolba nyúló felhők sejtelmesen hosszabbították meg a napot. Az emberek kiültek az ablakok alá, elgondolkozva néztek az égre, hiszen, amióta háború dúlt a távolban, már ez a természetes síksági jelenség sem számított hétköznapi látványnak számukra. Ha kimondatlanul is, de meg voltak győződve arról, hogy vészterhes eseményeket jósló jelenség emelkedik fölénk.

Elica leült a tuskóra a zöldellő körtefa alá és kibontotta a hajfonát. Ez számára a kikapcsolódás pillanata volt, amikor lecsillapodott a teste és lassan leülepedett minden, ami aznap felgyülemlett benne. Úgy tűnt, hogy hosszú, sprőd haja is vágyott a szabadságra, és szinte érezte, hogyan ragyogott fel a megnyugvástól. Megrázta hajkoronáját és hagyta, hogy a homlokára hulljon, majdnem teljesen eltakarva a skarlát színű tájra irányuló tekintetét.

MEGVALÓSULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap